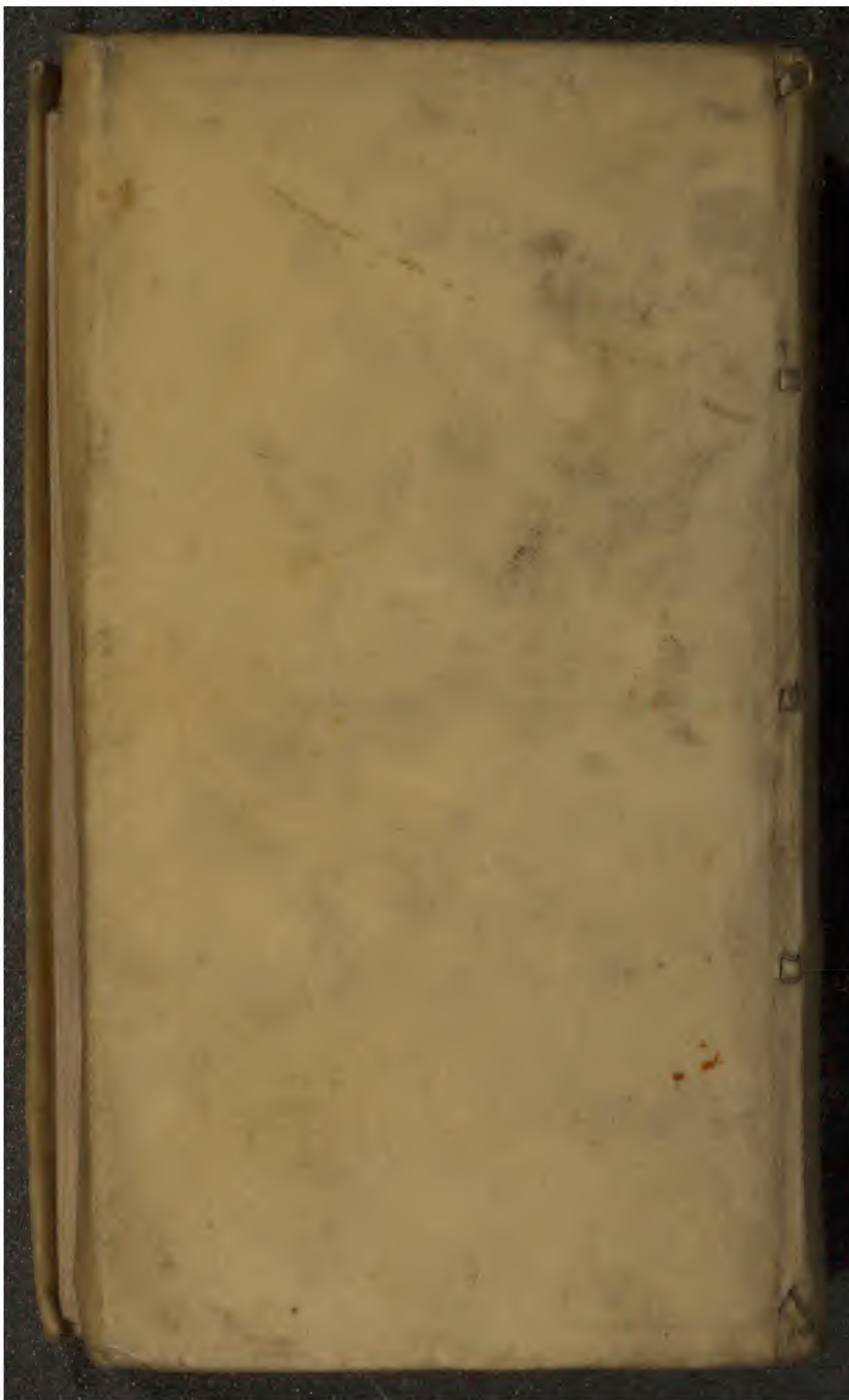
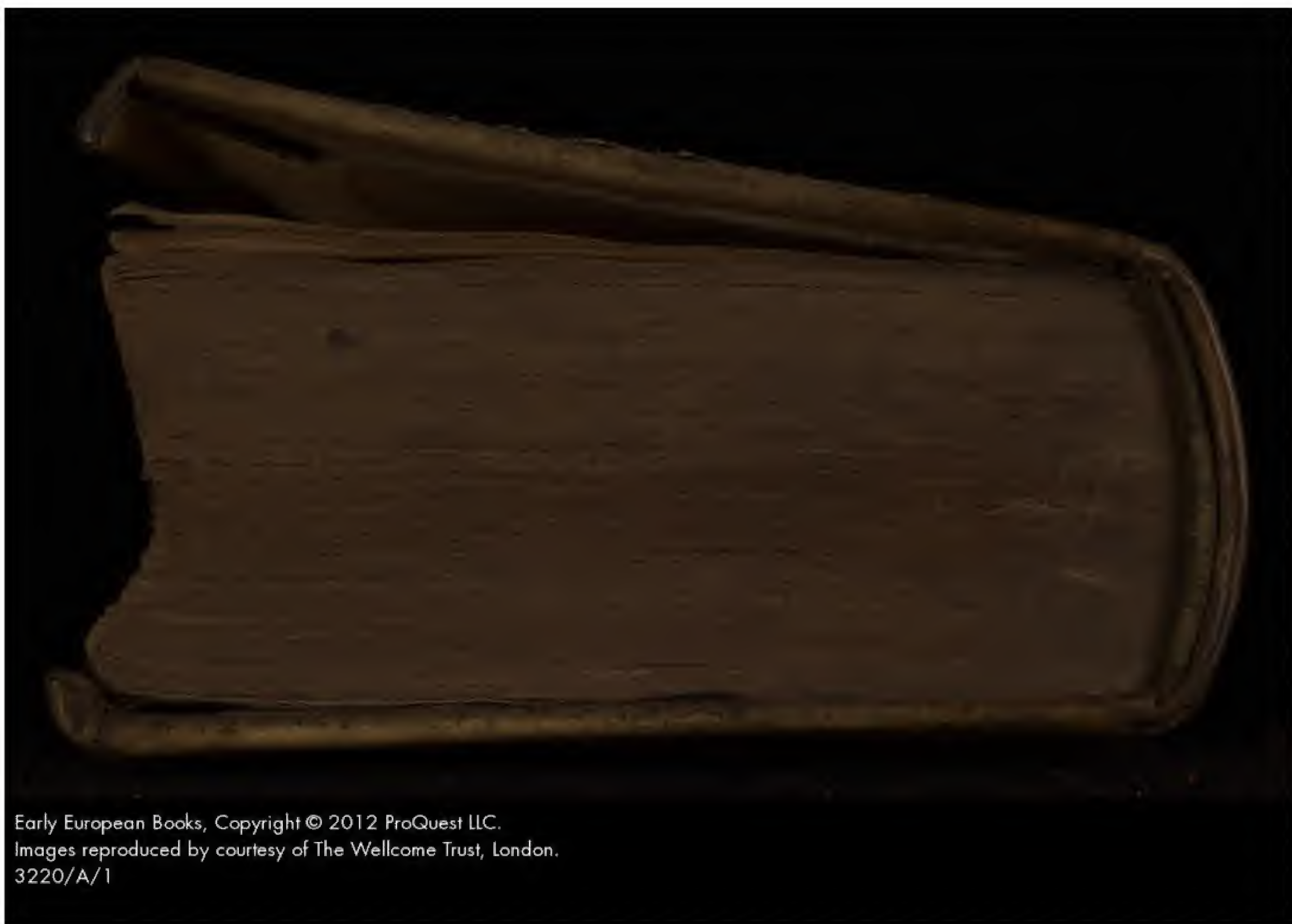
Lot 21

[illegible] out [illegible] — 2-4-0 | 14-8-0

[illegible] for [illegible] — 1-1-6
[illegible] at Cambridge — 0-11-0
At [illegible] a [illegible] a guinea — 0-14-6
[illegible] 3-8 a guinea [illegible] — 3-17-0
for [illegible] Cambridge [illegible] — 0-3-0
[illegible] at Cambridge 19th Aug — 0-13-0
— 1-0-0
[illegible] my [illegible] — 0-0-6
12-4-0 [illegible] at Cambridge — 0-1-0
8-1-6 [illegible] — 8-1-6
-4-2-6 —

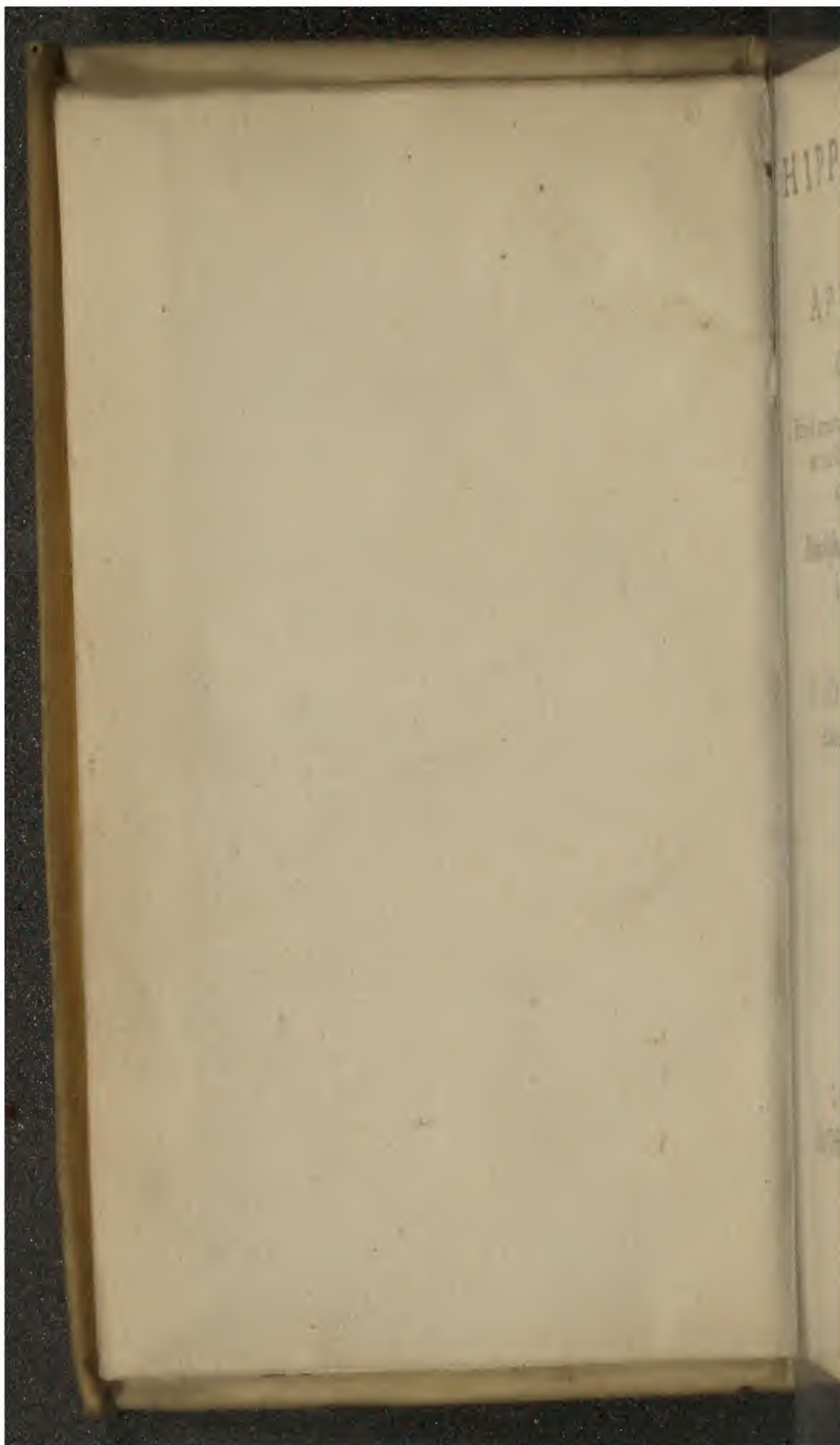
Left 26 Aug. [illegible] -4-2-6 [illegible]

[illegible] at [illegible] at 8s the weeke
26th Aug. for [illegible] — 0-4-6
— 0-2-2
3-15-10 bread 6d butter [illegible] — 0-1-0
21 Aug [illegible] — 0-3-10
[illegible] — 0-1-11
3-9-1 bread 2d [illegible] 8d — 0-13-[illegible]

Left 31 Aug [illegible] -3-9-1
24 Aug [illegible] 2 [illegible] — 0-8-[illegible]
[illegible] night 8d beere [illegible]
[illegible] beere & candles — 0-2-8
[illegible] — 0-7-0
[illegible] — 0-[illegible]-0
[illegible] — 0-3-10
[illegible] — 2-3-0

6 } 2-15-6 — 26th Aug. [illegible]
2-1[illegible]-6 [illegible] 18d [illegible] — 0-2-7
[illegible] — 0-4-5
[illegible] — 0-12-0
[illegible] 5s 4d [illegible] & [illegible] — 0-[illegible]
[illegible] — 0-9-0
[illegible] 8 [illegible] 3s [illegible] 5s — 1-7-0
[illegible] 3s [illegible] boy 2s — 0-16-0
[illegible] 18d [illegible] — 2-3-[illegible]
[illegible] 14 [illegible] 2-6-0 [illegible]
[illegible] 6-6 [illegible]
2-8-0 [illegible]

A.x.o.1

HIPPOCRATIS
COI
APHORISMI

Græce & Latine;

Brevi enarratione; fidaque Interpretatione ita illustrati, ut ab omnibus facile intelligi possint.

Cum historiis, observationibus, cautionibus, & remediis selectis.

A

I. HEURNIO ULTRAIECT.

Editio altera, multa emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ IOANNIS MAIRE,
cIↃ IↃ C XXXVIII.

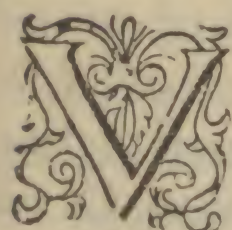

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Nobiliß. ac Ampliß.

ZELANDIÆ ORDINIBUS

I. HEURNIUS

Dedicat consecratque.

VIRI Nobilissimi, ORDINES Amplissimi, hoc inditũ à natura genio nostro videmus, ut nullus lubenter etiam infelix artifex videat à se profecta opera intercidere. Quare & ego hoc communi stimulo concitatus, obnixè laboro ut vitalem auram meis operibus inferam. Hinc est quod studiose hoc egi, ut à succi plena brevitate in longissimum ævum excurrere possint. Ve-

rum cum jam illa ad typum parata inſpicerem, in iiſque viderem quam tenui ingenii filo hæc contexta forent, & quam implicata & manca illa claudicarent: novo quodam ſtabilimento illa erigēda eſſe judicavi. Nec quicquam deprehēdi ad fulciendum ſtabilius, quam ſi in publicū prodirent veſtro, ORDINES Ampliſſimi, nomine, qui illa vitali aura perfundere, meamque obſcuritatem in ſplendidam lucem evocare poteſtis. Et cur hanc ego fiduciam de vobis non concipiam? Quinā fidi magis patroni & fautores fuerint vobis, Viri Illuſtriſſimi? omnia enim vobis adſunt quæ ad tutelarem vim quis
ſibi

ſibi vovere poſſit. Quis enim non fatetur vos principem locum in defendenda Republica marino robore obtinere? loquor jam nõ de cæteris bonis quę cum aliis communia habetis, ſed de iis quę ita veſtra ſunt, ut non ſint peculiaria aliorum: quid enim pulchrius quam propriis bonis florere? Marina certe gloria veſtra eſt: quis unquã fortius prælia illa inivit? quis auſis majoribus maria occupavit. Sileo jam de ſingulari veſtra pietate, prudentia, fortitudine, liberalitate, magnificentia, quæ immortali gloria vos ornant decorantque. Quare merito vobis hoc Opus, ORDINES potentiſſimi, conſecrandum duxi; certo

to ſciens, Magnitudine illustris nominis veſtri non parum fulgoris ipſi acceſſurum; utque obſervantiæ in vos meæ monumentum aliquod extaret: quod certo ſcio ad honorem meum faciet, & ad hæc Commentaria tuenda atque exornanda plurimum proderit. Valete. Ex Academia Leydæ in Batavis. Anno cIↄ Iↄ c I.

Ami-

Amico Lectori.

AMice Lector, ſemper in ea ſententia fui, Commentatorem egregie ſuo functum eſſe munere, dum mentem authoris quem illuſtrandum ſuſcepit, aperuit: optimoſque illos interpretes eſſe, qui paucis ſineque diverticulis id agant. Neſcio enim quo modo quorundam prolixitas, dum quæſtiuncularum male feriatarum mole lectorem gravant, aciem mentis retundere ſoleat, alacremque lectoris curſum ſpinoſis ſentibus retardare, ac mentem lectoris in diverſum ab authoris, quem interpretandum ceperunt, inſtituto ac meta rapere: quorum ſane ſcholæ σχολαὶ, καὶ διατριβαὶ κατατριβαὶ *recte dici poſſunt. Quare ne & ego veſtrum tempus inutiliter tererem, ſolum divini Galeni ac doctißimi Holerii illique additarum ſcholarum Duretianarum morem ſequi volui. Hi enim inter cunctos quos hactenus vidi, hanc laudem aſſecuti fuere. Quare in*

re in his commentariis imitari hos decrevi. hisque, aperte dico, plurimum debeo. nam in meum usum ex illis plurima transtuli. Nam ut benè Flavius Albinius dicebat, fructus legendi is est, ut æmuleri quæ in aliis probes: & quæ maxime in aliorum dictis mireris, in aliquem usum tuum opportuna derivatione convertas. Aphranius quoque insignis poëta, cum responsum offerret his qui eum insimulabant, quod plura sumsisset à Menandro: fateor, inquit, accepi non modo ab illo, sed ut quisque habuit quod conveniret mihi, & à Latino quoque quodcunque me non posse facere melius credidi. Non puduit Virgilium millia versuum ab Homero transferre, & affectus omnes imitari: qui etiam à Theocrito, Apollonio & ab Hesiodo plurima accepit. An non ipse Cicero à Platone & Demosthene magna ex parte decurrit? Quin testatur Clearchus se vidisse eum Iudæum à quo didicit

ipse

ipse Aristoteles. An non principes Medici, Aëtius, Oribasius, Paulus Ægineta, Alexander Trallianus, Actuarius, ad verbum eadem plerumque scribunt? an illi propterea ex omnibus theatris consentientibus manibus explosi fuere? Stat itaque apud me firma sententia, omnium æmulorum συρίγματα infracto animo ferre, modo aliquis ex meis scriptis usus ad homines perveniat. Ad gloriam si hæc edere voluissem, potuissem sane omnia splendidiora & ab aliorum scribendi charactere aliena omnino reddere; ad usum vero vestrum, Lector amice, meliora facere non potui: Mihi enim discipulisque meis illa consarcinaram, non aliis. Dicta sunt quædam eodem modo ab aliis? qui eadem de re scribunt, an omnino diversa prodere debent? Estne scapha vocanda scapha? an veritas non una & eadem? Quo modo quæso hi Avicennam, Paulum, Aëtium, Oribasium, plurimosque veteres Me-

dicos doctissimos, si viverent, exciperent? qui verbotenus fere ex Galeno & veteribus aliis Medicis cuncta sua exscribunt. Potuissent sane Doctissimi hi viri, si voluissent, aliter: verum utilitati, non propriæ gloriæ cuncta dedere. An non omnes dogmatici ex Oceano illo medendi, Galeno, hauriunt? quid quæso quod ab aliis bene dicitur fere apud illum non deprehendas? Cur quæso aliis licet ab eo fonte haurire magis quam mihi? Prodis inscitiam tuam, cum apud alios plurima quæ legis, existimas esse ab eorum ingenio, cum à Galeno & Hippocrate fluxerint: mox si aliis scriptis ea inserta vides, inde abducta putas. Sane tuam imperitiam prodis, qui nunquam Galeni scripta perlustrasti. ut nescias; hi & nos inde derivamus rivulos nostros. Methodi medendi libros tres (jam ter impressos) ante tredecim annos edidi. quid deprehendas lib. 1. & 2. commune cum aliis qui de Methodo

thodo scripsere? at tertio libro, dices, ubi agis de prima Indicatione, plurima ex aliis traducta in usum tuum. an quæso turpe imitari ac optima quæque in usum Reipubl. prodere commodiore forma ac elegantia? Confer methodum doctissimi Fernelii, Ferrerii, Pernumiæ ac aliorum cum nostra; clarissimæ illorum doctrinæ cedam lubenter & merito; at usu, ad utilitatem tuam, ne his quidem cedam. Ita jam in hoc opere ingressus sum gurgitem vastum, sperans à bonis viris patrocinium, ne invidorum maledictis obruar. Nam in studiosorum gratiam atque utilitatem malui periculum detrectantium subire, quam fructu, si quis est à Deo *Opt. Max. per meos labores paratus, eos defraudare.* Tuo *itaq; tempori,* Lector *amice, ut consulerem, paucis mentem* Hippocratis, *& lucide aperui, quod, absit invidia dicto,* Mo*mus* μωμήσεται θᾶσσον ἢ μιμήσεται. *Velim qui hæc ringunt, ac ita qui livent*

in aliena ſcripta, tentare velint ut hæc meliora faciant: nulli enim ad gloriam clauſa janua. Quid enim potius optem, quam ut breviter apertam Hippocratis ſententiam videam? ſed ſat ſcio, difficiliorem rem dicent quam unquam putarant. Quare, an non, Lector amice, tu ita mecum?

Mome favere decet prodeſſe volentibus: ergo,
Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.

Decreveram nuper totum Hippocratem ita brevibus commentariolis noſtris illuſtrare: ſi ſententiam muto, ringenti Momo, lector amice, hanc culpam, non mihi, dabis. Vale, optime ac amice lector, & his quæ commodis veſtris dicantur, benigne ac fœliciter fruere.

In CL. V.

I. HEURNIUM

Medicinæ Doctorem eximium.

DVm facit Hippocratem Romana voce loquentem
Heurnius, an factus Heurnius Hippocrates?

Ludebat amico F. D.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER I.

Enarratione ac Interpretatione I. HEURNII illuſtratus.

ARGUMENTUM, AC INSCRIPTIONIS RATIO.

INſcribitur hic liber à Cælio Aureliano, Liber explanatorius Aphoriſmorū. Poſſit non incōmode etiam inſcribi Liber Definitionum, ſive Placitorum veterum, aut Liber Determinatorum. Nam priſcorum mos erat multa notare, de quibus per otium iudicarēt. Erant rerum obſervationes, & nonnullæ rationes nondum digeſtæ, necdum conſtitutæ, nec definitæ. talia ſunt quædā in libris Epidemiôn. In aliis ſcribebāt mature excogitatas, certas ac determinatas ſententias. tales ſunt hi Aphoriſmi. Ita Democritus, poſt varias determinationes, librum ſcripſit Electorum, χειροκμητῶν. ita Ariſtoteles ſcripſit exotericos & acroamaticos. Sed hi aphoriſmi

Mos antiquus inſcribēdis libris.

Laus Aphorismi propria. rismi tanto ingenio cõscripti sunt, ut antiquitas existimarit hoc scriptum omnẽ vim ingenii humani superare. Est autẽ

Quid Aphorismus. *Aphorismus sententia generalis ac gravis, brevis, ac vera. His in Aphorismis præcepta traduntur cognoscendi, prædicendi, atq; curandi.*

1. libri argumẽtum. *Primo hoc libro continentur præcepta bene ac convenienter cuique medendi, cautione quadam remediorum, in diæta & pharmacia. Quo modo scilicet his sit utendũ in qualitate, copia, tempore, modo & occasione: indicationibus ductis à morbi specie, more, ac motu: deinde à virib⁹, & à peculiari cujusque natura & consuetudine. Docet enim hoc primo libro modũ reficiendi eos qui adhuc morbo tenentur.*

Brevitatis laus. *Quin hæc omnia, Aphoristica quadam brevitate. Cui præcipua apud veteres gloria erat. unde Pindarus,*

* βαιὰ δ' ἐν μακροῖσι ποικίλλειν, ἀκοὰ Σοφοῖς.

* *hoc est, at pauca in prolixis argumentis, vario sermonis artificio edisserere, auditio est pro sapientibus.*

Heurnii in his consiliũ. EOs vero, ne ab Hippocratica indole abiremus, omnino breviter & nervose explicavimus. In his secutus sum Galenum solum & Holerium, & adjecta illi Scholia Duretiana; Hoc triumviratu, ut brevior in his sim (prolixa enim odi) contentus. Satis superque enim is commentator officium fecit

fecit, qui Authoris sui obscuram sententiam illustrem fecit. Vbi tamen res, ac tua, Lector, utilitas suasit, selectissima quædam publica feci remedia; & non raro ex autopsia fidem Aphorismi (quamvis nec hac ii egeant) firmavi. ne quis putet, in effœta hac mundi senecta, humanam naturam hanc ab illa veterum degenerasse. His benigne utere.

I. Ὁ 1 βίος 2 βραχὺς, ἡ δὲ 3 τέχνη 4 μακρὴ, ὁ δὲ 5 καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ 6 πεῖρα 7 σφαλερὴ ἡ δὲ 8 κρίσις 9 χαλεπή. Δεῖ δὲ οὐ μόνον 10 ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα * ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν 11 νοσέοντα, καὶ τοὺς 12 παρεόντας, καὶ τὰ 13 ἔξωθεν. *Præfatio Hippocratica.* * ποιεῦντα,

1. Vita 2 brevis, 3 ars vero 4 longa: Sed 5 occasio * momentosa [& magni momenti;] 6 empirica periclitatio 7 periculosa, 8 judicium 9 difficile. Neque vero 10 Medicus modo sic comparare se debet, ut faciat quod facto opus est: Sed & 11 æger, & qui presto 12 sunt, & quæ foris 13 incidũt. * *opportunitas.*

Hortatur nos hoc Proœmio, ut tempus & diligentiam adhibeamus ad hanc artem.

1. Vita duobus modis accipitur apud Hippocratem. nam Aphorismo quadragesimo quinto libri secundi, significat diætam, vel vitæ & victus rationem. hoc vero loco denotat curriculum tempusque nostræ vitæ. *Vita quid significet Hippocrati.*

Vita cur brevis. 2. Vita qua fruimur brevis est, inquit Salustius, quia anima vegetatrix non diu remanet in calore nativo, fato, & casu. Fato, ob perennem effluxum triplicis substantiæ ejus, unde corpus nostrum consistit. Dum enim flammat ac micat calidum nativum nostri corporis in humido primigenio, ejus humidi substantia absumitur. Non aliter ac in lampade oleum à flamma exhauritur: quod ni absumeretur, flamma non micaret. Ita & in nobis, nisi calidum nativum splenderet, non viveremus. at dum id splēdet, absumit oleum suum in quo vivit ac micat ejus flamma, hoc est, humidum primigenium exhauritur. Adeo ut vivere nostrum, nihil aliud sit quam mori. Nec à victus ratione eadem analogia resarcitur: quo enim quid propius abest ab ortu suo, eo uberrimo ac benignissimo rigatur calido humidoque nativo. Casu etiam anima vegetatrix non diu remanet in calore nativo; nam facile is rerum adversarum appulsu extinguitur, ut divino afflatus elogio monuit nos Divus Iacobus, cum interrogat ita nos; ποία γὰρ *Iac. c. 4.* ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα ἀφανιζομένη, hoc est, Quæ enim est vita vestra? vapor enim est, qui ad exiguum tempus apparet, & deinde evanescit. Hic vapor evanescit, ac opprimitur facile hæc micans vitæ flammula à diætæ vitio, loci infamia, cœli morbo, venenata qualitate, vel impedimento partis principis, cujus officio vita carere nequit, à phlegmone, aliave noxa quæ marasmum infert. Recte Sophocles,

* Ὦ θνητὸν ἀνδρῶν καὶ ταλαίπωρον γένος,
ὡς οὐδὲν ἐσμὲν, πλὴν σκιαῖς ἐοικότες.

** hoc est, ô mortale miserumque genus hominum, quam nihil sumus, sed umbris similes.*

Ita quod non inconcinne ludio ille Lucianus, in Charonte reddidit, cum hominis vitam bullis similem dicit, quæ simul atque natæ sunt, evanescunt: aliæ paulo durant. Per

se vi-

se vita nostra brevis est. Quin etiam brevis ea dici potest, si cum arte Medica committatur, quæ sane longa est. Quasi dicat Hippocrates, propterea summa brevitate tradi hæc ars debet: talis autem hæc est ratio, quæ per apotelesmata, Aphorismis inclusa, traditur.

3. Vocat Hippocrates Medicinam plerumque artem. Ne longior sim, quo modo recte artem illam aut scientiam appelles, breviter demonstravi libro primo nostrarum Institutionum Medicarum, capite secundo. Hic sane ab Hippocrate artis nomen latius sumitur, nimirum pro historia omnium quæ ad Medicinam attinent, ut sic hanc liceat describere artem, Ars medica est naturæ, affectionum salubrium, insalubrium, & neutrarum, item signorum, causarum, & diætæ, chirurgiæ, & medicamentorum historia, sive descriptio & cognitio. *Ars quid Hip.*

4. Hæc autem ars est longa, ob difficultatem, & rerum discendarum copiam. Ardua est naturæ nostræ contemplatio; ac corporis œconomia laboriose cognoscitur. quin causæ morbificæ distinguuntur non facile, ut tandem ad sanitatem tuendam, aut revocandam inde remedia docte in usum ducas; quæ ipsa etiam tempore egent, ut ea internoscas, quaque vi excellant. Adeo ut Medicina nihil sit prolixius, nihil arduum magis. nam hæc jam dicta, vel usu, vel judicio noscuntur: hoc difficile est, & longi temporis; ille, periculi plenus. Si itaque vita est brevis, & ars hæc longa; breviter illa & per Aphorismos doceri debet. hoc est, exacte, breviter, & aperte, ut ait hic Galenus. nam artis prolixitas, superat hominis vitam. *Medicina cur longa.*

5. Hoc est, tempus actioni opportunum. ὀξυρροπία, momentum, vertit Suetonius in vita Iulii. propterea statim arripi debet: quia *Occasio quæ, & ejus necessitas.*

perit

perit & fugit illico, quod materia noſtri corporis ſit fluxa à cauſis internis & ab his quæ ſunt à foris. Sed nemo præſentem agnoſcit occaſionem, niſi ille qui judicio & experientia excellit. Hujus opportunitatis momenta redire nequeunt, ut præclare dicebat Procopius. Eo non fruſtra Porcius Latro L. Catilinam ita compellat: Num in negoeiis agendis ignoras ſequendas temporũ opportunitates, & in occaſione rerum deſidiam ac tarditatem omnem quam diligentiſſime fugiendam? Mirabiliſſimæ quidem ſunt Deorum voluntates, & fortunam cum abire permiſeris, fruſtra poſtmodum diſcedentem ac fugiẽtem ſis imploraturus. & reliqua. Et ut recte medicinam facias, recte medendi momentanea interdum eſt occaſio, & captu difficilis: qua elapſa, inclinatio fit ad mortem, vel ad deterius. Vt ſi quis laborarit ex pleuritide; primo fere die, niſi ſecetur vena, conclamatum erit: nam jam influxit ſanguis in coſtarum membranam; nec ita, ut prius, dum influebat, averti poteſt phlebotomia. Ita occaſio medendi, dici poteſt curationis anima. Hæc occaſio præceps eſt, & acuta adeo ut nullam amplitudinem habeat, qua revocari poſſit. nam aliam ideam, motum ac morem, illico ſumunt cauſæ morbificæ, & corpus noſtrum ſubito mutatur à ſuo ſtatu. Propterea ſapienter Pindarus
πυθ. Δ. ιγ. laudat ἰατρὸν ἐπικαιρότατον. Recte etiam Saluſtius dixit, prolatando magnas opportunitates corrumpi: facto & non conſulto opus eſſe in periculo. Quare in præcipiti morbo, debent Medico omnia comperta eſſe, quæ ad tecmarſin pertinent: quo illico reſiſtat morbo, nec medendi occaſio elabatur. Cautiones ergo medendi in promptu ſint, ut, quæ celerem & inſtabilem habent motum, (ut ita cum Cæſare loquamur) ad nutum adminiſtrentur.

tur. Hac difficultate motus Hippocrates, scripto testatus est apud Democritum, se nondum ad finem medicinæ pervenisse. Quid igitur est occasio? Respondet Hippocrates, in qua tempus non multum. Tempus vero, in quo occasio est. Occasio est, * ὁ ἁρμόδιος χρόνος. unde Hesiodus: * Opportunum tempus.

* καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Occasio omnium rerum prima est.

Puto καιρὸν ὀξὺν non male verti posse, citam occasionem. nam ita Homerus,

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη. Iliad. γ. vers. 364.

6. Πεῖρα triplici ratione accipitur. Primo significat eam experientiam, quæ rerum sensibus perceptarũ observatione nititur: ut, cum dicimus hoc album, illud nigrum. Secundo, est experientia, quæ naturam imitatur: ut, totum majus esse sua parte. Tertio, capitur in malam partem, & significat periclitationem: ut, si quis viderit pleuritico convenienter exhibitũ fuisse hydromel, omnibus indifferenter pleuriticis absq; peculiaris naturæ distinctione exhibere velit. At Hippocrates scripsit, illud calamitosũ esse biliosis & megalosplãchnis. Quin ipsa prisana, qua nihil salutarius in pleuritide ad nutricatum dari potest, calamitosa est pleuriticis, si non loco & jure exhibeatur. Quare elegãter scripsit Galenus primo libro De alimentorum facultatibus, capite septimo, ubi ait, ne id universim dicam, potis non es ut alicujus rei facultates experientia commode explores, si non prius exacte compertum habueris affectum cui adhibetur id quod exploratur, sive id sit potus, sive cibus, sive pharmacum. ὕλη γὰρ ἐστιν βοηθημάτων, ἡ τῶν τοιούτων γνῶσις, οὐκ αὐτὰ τὰ βοηθήματα. id est: quippe affectuum cognitio est materia remediorum, non ipsorum remediorum cognitio. Quod etiam eleganter olim Herophilus dicebat, Remedia ipsa nihil esse, &, remedia

Experiẽtia quomodo tuplex & quid.

3. lib. Acut.

media eſſe manum Dei. ut nimirum in uſum flectuntur.

7. Nam remedia vim ſuam amittunt, ac retinent, aut novam acquirunt, pro varia eorum quibus exhibentur natura, ac ex morbi motu. ut ptiſana integra debetur pleuritidi, jam à mitigato expectorato. oxymel pleuriticis, hyſtericis nocet:reliquis prodeſt. In judiciis etiam hæc experientia valde fallit: ut ſi quis viderit haimorrhagiâ finē imponi cauſo, (quæ propria ejus criſis eſt) idē ſi viderit ſubſtiliũ ſanguinis cauſo ſupervenire, non exiſtimabit illud calamitosũ eſſe. Ita urina alba diverſas affectiones indicat: phrenitidē & interdũ frigus. Colicus à frigidis ſuccis, rebus calidis fere fugatur : colicus à bile natus, à rerũ calidarũ acerrima vi naſcitur. Qua fronte hic Empiria ab his, medicinam faciet? Certo ſcio me his non me velle curandum dare, qui quoties raphanũ vel piper comedi, ilico in atrociſſimum colicum dolorem trahor. Abſint à nobis illi: nam ut monet ſapiens Pindarus,

In remediis non eſt ſanitas.

* κουφότεραι γδ ἀπειράτων φρένες.

Ολ. Εἰδ. η.

** Leviores enim inexpertorum mentes.*

Et ſane periculosè fallax experientia, & fallaciter periculoſa, dũ ea tentat in fabrica humana, quæ longa die non ſunt probata: temerariæ enim experientiæ finis, eſt certa mors. Atrociſſimũ ſane facinus temerare humanum corpus, domiciliũ perpetuæ animæ, ac ſpirit⁹ ſancti habitaculũ. Alia eſt experientia quæ judiciũ jungit, ut obſervatio in affectionis modo quæ verſatur, & in ejus conſecutione, non ſine judicio. De hac reſpōdebat olim Las⁹, interrogatus quidnã eſſet ſapientiſſimũ? Experientia, reſpōdit. Sed temeraria experiētia periculi eſt plena, niſi Deus ipſe interdũ ſuccurrat: ſæpe enim ita periclitãti evenire videmus quod Mario apud Saluſtium, ubi ait: hic forte correcta Marii temeritas gloriã ex culpa invenit.

Stobæus fol. 705.

nit. Nascitur enim hæc temeritas ex infœlici imprudentia, quæ pleraque & se præcipitat.

8. Quod judicium versatur in distinctione similium ac dissimilium morborum, causarum, corporum, signorum, & remediorum; ex qua distinctione optime perspecta, cognoscendi, prædicendi, ac medendi ratio, comparatur. Præclare Celsus: Est perpetuum in Medicina quod fieri debet, non tamen perpetuum est quod sequi conveniat. Siquidem multa latent in corpore ignota medico, multa intercidunt propter peccata ægrorum & ministrorum.

9. Hoc sane difficile: nam illa similia & dissimilia non facile cognoscũtur: adeo ut in his sæpe judicium fallatur. Ita quædam, quæ symptomaticôs eveniunt in signis, putamus criticôs supervenire morbis. Et quoties causæ similes illudunt! imo interdum contrariæ. taceo de corporum temperiebus. Quare Salustius scripsit, Magis naturæ industriam hominum, quam vim, aut tempus deesse. Multa plerumque solitaria ratio suadet, quæ usus coarguit. Quare accedat judicio experientia: alioqui, ut ait Salustius, utrumque per se indigens; alterum alterius auxilio eget. Potius tamen judicio, quam solitariæ experientiæ standum, ut asseruit, præter Galenum, sapientissimus Philo, ubi ait,* Τὰ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρὰ, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια. Crisis autem apud Hippocratem sumitur duobus modis, pro morbi solutione, & cum mutantur res ægrorum in melius, vel in deterius. hic autem accipitur pro diorismo trium illarum rerum, quibus Galeno absolvitur definitio Medicinæ. Est itaque magni temporis hæc discere, & difficulter in usũ ducũtur, ni usus mature accedat. & inutilis est usus, nisi præceptis firmetur. quare præclare hoc Nazianzen⁹:

Judiciũ cur difficile.

Initio Jugurth.

Judicio potius standum quam experiẽtiæ.

* *Quæ absq; ratione fiunt, omnia sũt turpia, quæ vero cum ratione, omnia decora.*

In initio Artis Medicæ.

* ἁπλῶς

* ἀτελὴς ἄλογος πρᾶξις καὶ λόγος ἄπρακτος. Quare vetus poëta Afranius ita in Sapientiam ſcripſit, Vſus me genuit, mater peperit Memoria.

** hoc eſt, æquè imperfecta ſunt, tum actio ſine ratione: tum ratio ſine actione.*

10. Captando medendi occaſionem, doctus uſu & ratione. In Medico requiritur ſcientia medendi ſingularis, virtus ſumma, authoritas, & fœlicitas prope divina.

11. Parendo, & fideliter referendo: quæ duo ægri officia ſunt.

12. Vt pharmacopœi, clinicæ mulieres, & chirurgi.

13. aër, lintea, ſtragula, lectus, odores, nuncium, ſtrepitus, & quæ ſunt ejuſmodi.

q. d. paciſcor vobiſcum hac lege, meos Aphoriſmos veros fore, ſi nihil delinquatur ab his tribus. Experientiam tamen, judicio ſtabilitam, vehementer commendamus. Nam uſus efficaciſſimus rerum omnium magiſter. quin talibus experimentis, inquit Plinius, optime creditur. Imo, inquit Cicero, uſus omnium magiſtrorum præcepta ſuperat. meritoque hæc exclamat apud Homerum.

Digreſſio & Experientiæ bona laus.

De Orat.

---------νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια
------ *Novi & ſcio ſingillatim*
Quæ bona, quæ mala ſunt.

Hæc ſane omnes artes protulit, ut ait Manili⁹,

Per varios uſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

Sed quis ejus Parens? ætas.

----ſeris venit uſus ab annis.

Γηράσκω (dicebat Solon) δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

Aſſidue addiſcens, ad ſenium propero.

Ovid. 6. Metam.

Purgationis tecmarſis.

11. Ἐν τῇσι 1 ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι 2 τοῖσιν αὐτομάτως γινο-

γινομένοισιν, ἢν μὲν 3 οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσιν· 4 ἢν δὲ μή, 5 τοὐναντίον. Οὕτω δὲ καὶ ἡ 6 κενεαγγείη ἢν μὲν 7 οἵη δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται, 8 ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως * φέρουσιν· ἢν δὲ μή, τοὐναντίον. 9 Ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ 10 χώρην, καὶ 11 ὥρην, καὶ 12 ἡλικίην, καὶ 13 νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ. * ἴσχουσιν Mer.

II. In 1 commotione & profluvio alvi non mediocri, & 2 vomitibus ultro obortis, siquidem 3 qualia purgari oportet excludantur, confert, perferuntque alacriter. Sin 4 minus [convenienter ferantur,] 5 contra. [damnis etenim augentur.] Sic etiam vasorum 6 evacuatio, si 7 qualem moliri necesse est fiat, 8 confert, feruntque exfacili, [& allevantur;] sin minus, contrarium illis evenit. 9 Despicere ergo oportet 10 regionem, 11 tempus, 12 ætatem, & 13 morbos in quibus opus est, aut non.

Theorema hoc ab experientia est profectum. Laboravit admodum antiqua ætas hac in re, & ipse Erasistratus difficillimum esse dicebat, discernere inter ἔκκρισιν & σύντηξιν. Sed hoc theoremate Hippocrates decisionem adferens, nos prudentissime ablegat ad euphoriam & dysphoriam. Gal. ad Thrasyb. 28.

1. Nam latius patet verbum Græcum, quam ut perturbatio, ejus vim explicet. significat enim exuperantiã validam. Et accommodatur 3. acut. 13.

deje-

Argumentum hujus libri. dejectionibus criticis & symptomatibus. Hoc autē libro agit Hippocrates maxime de evacuationibus, sive vi naturæ, aut morbi, vel artificiosa molitione usui venerint. Nam definierat Medicinam esse ablationem & adjectionem. De ablatione, Aphoristicas distinctiones inchoatur. & quo eventu hæc eveniant; & quibus cautionibus in usum ducantur: & qua relligione pharmacia, phlebotomia, & diæta ad hanc rem sit utendum. *Dictio purgatio quid significet.* Hic maxime de Purgatione agere videtur. Sed purgatio aliquando accōmodatur menstruorum profluviis, & lochiorum à partu excretionibus: Proprie autem est eorum humorum qui qualitate in vitio sunt evacuatio. Humores enim quatuor modis in vitio sunt, qualitate, copia, mixtione, & viribus, & propriæ substātiæ corruptione. Duplex est purgatio, universalis, & particularis. & utraque triplex; critica, symptomatica, & artificialis. Critica fit vomitu, sudoribus, urinæ profluvio, haimorrhagia, dejectionibus. Universalis purgatio est, cum humor unus aut plures, æquabiliter toto educitur corpore. Particularis est, cum pars corporis sua deponit excrementa: ut cerebrum per nares, palatum, & aures. Artificiosa purgatio est, quæ fit artificiosa inditione. Hæc artificiosa præscribitur ad quatuor. ad evacuationem circumflui humoris; ad revulsionem, cum eo revocamus humorem, unde excurrit; vel ad derivationem, ut cum fertur humor per loca ex eventu incommodo-da, ut si nares ulcere fuerint obsessæ, materiam eo fluentem ducemus in eos: tandem ad coëffusionem, ut si ab imperfecta crisi restibilis fuerit materia morbifica, cui natura par non est, ei auxiliares porrigimus manus, hoc est, quod illa incepit peragimus, alvum ducendo, vel si utero tentarit illa evacuationem,

menses provocando. idem de sudoribus, narium profluvio, urinarumq; ductu intellige.

2. Quibus excluditur humor, qui in toto corpore in vitio erat, sive criticôs, sive symptomaticôs ferantur. Nam quicquid fit sine artificiosa molitione, dicitur ultro fieri.

3. Hoc est, si humor excludatur qui in vitio est. ita ut nulla ratio desideretur in humore qualitatis, quantitatis, excernendi temporis (ut si die critico) & modi. Tunc enim ea exclusio restituet œconomiam naturalem, quæ ejus humoris præsentia impediebatur; & partes nutritioni dicatas ab omni injuria vindicabit. Hæc accommodari debent ad omnia vacuationum genera. Ut humor fertur anarrhopos vel catarrhopos, per loca lege naturæ cõmoda vel incommoda, intro, foras, alio quo oportet, καθ' ἕξιν. Ut in causo, per haimorrhagiam morbifica materia, juveni καλῶς excluditur; seni, per dysenteriam. ita enim convenienter naturæ fertur. Quæ etiam toto genere calamitosam ideam gerunt, sæpe vidi excrementa salutariter exclusa fuisse, sed cum euphoria abibant. Ita in mulieribus sæpe aterrima per febres dejici vidi & evomi cum euphoria salutari. his lien ante in vitio fuerat. Hoc evenit Principi Auraicæ in potenti febri: terrebatur ipsa admodum: jussimus eam bono animo esse. *Historia.*

4. Si talis non critica, sed symptomatica fuerit purgatio: ita ut vi morbi fiat, labefacta natura vi.

5. Non juvat, sed ægrum labefactat.

6. Quæ artificiosa fit molitione, ad imitationem naturæ. κενεαγγείη Hippocrati fere est, cibi abstinentia. hic autem, κατ' ἐξοχὴν, ea evacuatio, quæ medicamẽtis purgantibus suscipitur. Natura vacuat ea quæ ex vasis in alvũ influxere, propterea Ταραχὴν appellat, sed

Medicus evocat eos ſuccos qui adhuc ſunt in vaſis, hinc eſt quod hanc vocet κανεαγίαν.

7. Si in hac nulla ratio deſideretur qualitatis, nec quantitatis, nec uſus, nec temporis.

8. Expulſa morbi cauſa, vel revulſa cauſa antecedente, aut derivata cauſa conjuncta, damnis augentur; nam æſtu incandeſcunt, jactatione fatigantur, quia materia cunctando putreſcit: tum in Sympathiam trahit partes nutritioni dicatas, nam metaſtaſi affligit, unde etiam ſpaſmus.

Cur judicium difficile.

9. Præcedens theorema fuit experientiæ: ſed hoc quod jam ponit eſt judicii. Sententia Hippocratis hæc eſt: Naturæ molitio, in purgatione molienda, eſt imitanda: quia Natura eſt ſui diligens conſervatrix. Sed videndum, num illa purgatio ſit critica editaque naturæ vi, vel an ſymptomatica; Prior enim eſt imitanda, non poſterior. Diſtinctio autem horum ab experientia pendet, quo Medicus hanc naturalem agnoſcet: illam vero ſymptomaticam. Docet enim hoc Aphoriſmo rationem experientiæ & judicii, ut demonſtret, quod primo Aphoriſmo ſcripſerat, judicium difficile eſſe, & experientiam periculoſam, propoſito exemplo admodum perſpicuo. Diſtinctio autem num purgatio ſit illa critica vel ſymptomatica, conſiſtit in effectionis modo.

Circumſtantiarum ratio habenda eſt in evacuationibus moliendis.

10. Ut intelligas quid, quantum, quo modo, & quamobrem evacuandum ſit, colligendum ad ea, quæ denunciant humorum in corpore dominatum. Inter hæc eſt Regio. nam ut ea fuerit calida, frigida, humida, aut ſicca vel ventoſa, & ut communis in ea victus ratio initur bilioſa vel pituitoſa, aut alterius facultatis, ita variis ſuccis circumfluent corpora.

11. Adde gravis aëris mutationes. Nam mutationes inſignes, quæ in ipſa tempora incidunt,

cidunt, & temporum defectiones, maxime pariunt morbos. Ventres mirum in modum mutat aër. Et æstate bilis, autumno melancholia fatigat corpora. Sed tamen stricto in frigore, ac ardenti in cœli æstu, ægrè ferunt purgationes validas ægri. Quare pharmaca his rationibus moderabimur.

12. Nam senes & pueri pituitæ, juvenes bilis dominatu tenētur; alia ætas in sanguinē, alia est prompta in melancholiam. Senes & pueri, non gravibus pharmacis tentandi: quod hi facile exhauriātur: illi, quod exhausti sint.

Morbi indicant vacuationis rationem & symptomata.

13. Num causam agnoscat venenatam vim; aut succum pepasmi capacem, quique remediis naturæ vim augentibus secreti καλῶς excludi possunt. Et ipsi fere morbi loquuntur suas causas. ardentes febres à bile, ut & tertiana; quartana à melancholia nascuntur. Intemperies sine materia, purgationem non admittit. Addite, partem morbo obsessam, & periodorum vicissitudines: & paroxysmorum ideas, nec modos. Tandem symptomata loquentur qui humores abundent. Ducuntur illa, ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole. ita flavedine si fœdetur corpus, indicio erit bilem lascivire: si plumbeo turgeat livore, frigidum succum in vitio esse denunciabit. Secundo, ducuntur ab excrementis. quæ examinantur in substantia, qualitate. ut si lenta & viscida prodeant ex corpore: pituita ibi molesta erit. Tertio, ex actionibus læsis: ut si pulsus celerrime ac frequentissime movetur, contractioque si ejus raptim fiat, calida à materia id fere evenire judicabimus. Qui ergo succus corpus fatigat, is purgari debet: ut si serum sanguinis, inquit hic Galenus, modum excesserit, vacuetur: si flatus, excutiantur: si pituita, hæc, & non sanguis, educatur.

Indiciũ & usus Axiomata pariunt. Firmissima Axiomata, demonstravit Hippocrates, in libro De Veteri Medicina, (ubi contra Gorgiam Leontinum, & discipulos Poli vindicat medicinam Æsculapidum ab injuria novæ illorum inventionis, quæ soli judicio absque usu nitebatur) proficisci ex usu observatis rebus in corpore humano, & ex judicio usibus illis confirmato. Quasi dicat, per varios morbos ex diversis causis ortos, notatum est alios aliis excretionibus finitos fuisse præclare ad salutem: tu itaque cum arte instituis abductionem humorum, talia educas, quæ in tali morbo nisi naturæ cum euphoria excludi solebant. Sed agitne etiam Hippocrates hic de copia educendi humoris? Respondemus, cum Medici dicunt copia peccare humores, plerumque intelligunt succos probos, cum sola copia in vitio sunt. Qualitate vero eos in vitio esse asserunt, etsi id non fiat absque quantitate, attamen cum potissimum qualitate in vitio sunt, nam eorum copia minime pressisset naturam, nisi qualitas prava fatigaret. Quale itaque est purgandum: quantum autem vacuandum alio modo.

Num de copia hic agat educendi humoris.

Phlebotomiæ tecmarsis.

III. 1 Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἀκρὸν 2 εὐεξίαι 3 σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν, οὐ γὰρ δύνανται 4 μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. 5 Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, 6 λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τούτων οὖν εἵνεκα, τὴν εὐεξίην λύειν 7 ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. 8 Μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔχατον ἄγειν.

ἄγειν. 9 σφαλερὸν γάρ. ἀλλ᾽ ὁκοίη ἂν ἡ 10 φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς 11 τοῦτο ἄγειν. 12 ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραί· καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

III. Athletarum 1 Euexia quæ 2 ad ſummum (diſtentionis) evaſit, 3 periculoſa: [natura] enim 4 ſuo ſtatu manere non poteſt, neq; ocioſa quieſcere. 5 Poſtquam ergo in ocio non ſit, nec jam tum ad ejus bonitatem quicquam adjungi cum poſſit, 6 reſtat ut labatur in deterius. Quo fit, ut talem euexiam ſine cunctatione 7 ſolvere oporteat, ut corpus [redintegratâ nutritione,] iterum augeſcat. Nec 8 tamen extrema inanitio eſt molienda, qua vaſa omnino concidant; illud enim periculi 9 plenum: ſed cujuſmodi natura 10 fuerit ejus qui perferet, eo uſque 11 educendum. Porro 12 autem ut vacuationes ad ſummum ductæ periculi plenæ ſunt: Sic rurſus ſummæ refectiones, periculoſæ.

Athletica plenitudo cur periculosa.

Et alibi ait, athletæ, quos ab exercitatione gymnaſticos appellamus, bonam habitudinem non habent. Et Plato inutilem athleticam molam dicit. Huic ſane conſtitutioni quanto plus accedit, eo plus periculi accedit, & ſecuritatis decedit. Quicquid

De eu- exia c. 3. De Re- pub. 2. l. 8.

enim ad summum pervenit, inquit Seneca, ad exitum properat. Ignis quo clarior fulsit, eo citius extinguitur. Hinc dicebat Cornelius Celsus, si plenior quis & speciosior, & coloratior se ipso factus videatur, suspecta habere sua bona debet. Sed causam jam videamus, cur habitissima hæc constitutio tanti periculi sit. Inprimis metus est, ne tenellula illa vasa (in quibus fervet sanguis) partium spirabilium, ac hepatis dehiscant: vel ne extincto calido nativo nimia sanguinis ab ubertate præcipiti virium lapsu rapiantur homines: vel ne interceptis carotidum viis, spiritus vitalis aditu ad cerebrum prohibeatur: unde parva apoplexia, si conferatur cum ea, quæ fit ab interceptis spiritibus animalibus: dum hi exitu prohibentur à cerebro.

Euexia quid.

1. Euexia est sani habitus perfectio. Quando absolute euexia, & citra adjectionem ponitur, semper in bonam partem accipitur; cum addito vero, in malum: ut hic additur athletarum. Non docet hic Hippocrates ex proposito, rationem curandi athletas: sed rationem curandi per venæ sectionem. Mos est Hippocratis, ut proposito familiari exemplo, rem quam docere velit evidentissime ostendat.

Hippocratis mos. Gal. De bona habitudine cap. 3. Athletarum corpora.

2. Quibus turgent vasa totaque corporis moles à circumfluo sanguine. Quod ut athletæ vasta corporis gaudeant mole, propterea eaque larga manu pastum cum ineant, ventriculus bene concoquat (quia partes quæ circumstant validæ & solidæ sunt,) digestio fiat ex facili, per tenuia intestina ac venas mesaraïcas: Sanguinis autem generatio, appositio, & agglutinatio, si hæc consequantur, metus erit ne habitus ille nimium impleatur, ut locum non habeat tandem, quo appositum contineat. Quod Athilæ regi Hunnorum perhibent evenisse: qui una animam cum sanguine evomuit inter pocula.

3. Propterea magnus ille Græciæ dux Philopœ-

lopœmen athletas derisioni habuit cum ignominia & probris. Utpote qui vasta corporis gauderent mole, quæ ad res gerendas & ad sanitatem tuendam est incommoda. Quamvis enim, ut præclare Livius ait, prævalida corpora ab externis causis tuta videntur: attamen suis ipsa viribus onerantur. Quare recteQuinctilianus, Pravior omni fame sagitta. Gladiatoriam hanc Saginã exagitat admodũ Galenus. *Athletæ ridiculi, Plutarchus in vitaPhilopæm. In προτρεπτικῷ λόγῳ fol. 2. & præcedẽtibus cap. 7.C.*

4. Propter affluxus & effluxus perennitatem. Nam ea naturæ sive animæ vis est corpori concessa à summo Deo, ut id conservet quod habet. nimirum corpus, ea ratione qua habet nutriendo, quod fit coquendo & assimilando succos nutricios. In hac officina occupata est perpetuo natura. unde cuncta gyrat & volvit. Hoc dicebat etiam Euripides, τοιαῦτα τὰ βροτῶν· οὐδὲν ἐν τ' αὐτῷ μένει. Elegãter etiam propugnator illeChristianæ pietatis Arnobi⁹: Quicquid fulcitur rebus extraneis; necesse est esse mortale, & habere ad periculũ viam pronam, ubi aliquid cœperit deesse quo vivitur. *Initio libri septimi adversus Gentes.*

5. Nihil enim in hoc mundo, suo statu permanet, luna, & quicquid sub ipsa, varia idea ludit. Unde Lucanus.

In se magna ruunt. Lætis hunc numina rebus
Crescendi posuere modum. *2.lib.*

Ita fato placuit, inquit Seneca, nullius rei eodem semper loco stare fortunam. Nihil enim mutationis periculo exceptum, non terra, non cœlum, non totus hic omnium rerum contextus. Certis eunt cuncta temporibus: nasci debent, crescere, extingui.

6. Omnis enim calor perit triplici de causa, ubertate nutricatus, vel nutricatus ab inopia, vel eventatione cum privatur: adde contrariæ vel violentæ rei occursu. Id conspicuum est in flamma ellychnii. Si enim oleo fraudetur, vel ab eo si obruatur, vel si cucur- *Calor perit triplici de causa.*

bita ei injiciatur, vel aqua affundatur ei copiosa, extinguitur.

7. Laxabimus talem habitum copiosa evacuatione, maximeque Phlebotomia, hoc est, larga sanguinis emissione. Videmus ex corporibus bene habitis, per vulnera, incredibilem interdum sanguinis copiam efferri sine noxa. Illustrissimus Aurantiæ Princeps Guilielmus Nassovius Antverpiæ à latrone læsus sclopeto in collo, ita ut jugularis vena magna illa maximam copiam sanguinis funderet, per plurimos dico dies, cum cottidie plures libras sanguinis emitteret, salvis viribus evasit. Non enim potuit sisti illa fluxio. Tandem quidam strepto digestivo illito ac involuto colcothare id perfecit.

Historia.

8. Non tamen eo usque id agendum, dum præceps omniũ viriũ incidat lapsus: vel dum sanguis ex tota œconomia corporis abducatur. non enim is ex habitu corporis duci debet.

Sanguis quousque abduci nõ possit.

9. Inde enim metus erit apoplexiæ, syncopes, ac exhaustionis calidi nativi, unde atrophia, & decoloratio.

10. Qualis intemperies fuerit corporis: & qualibus humoribus sit circumfluum corpus. qualis habitus textura. nam densa duraque corpora ferunt ex facili venæ sectionem.

Scopi emittẽdi sanguinis.

11. Hoc est, indicatio copiæ educendi sanguinis non solum est accipienda ex affectus præter naturam magnitudine, sed ex inspecta ægri natura communi & propria; eaque insita vel adventitia, intemperamento, habitu, humorum dominatu, consuetudine, atque diæta. Hoc est, quantum vires ferant, est perpendendum, ut in Synochis, cum ad lipothymiam usque effluere sinimus, si vires id admiserint. Ita veteres sex libras eduxere: hoc est, uncias septuaginta duas. Nos idem egimus aliquando; sed in summa symptomatum pleuritico-

rum

rum vehementia, cum virium robore.

12. Summa enim ac præceps illa immutatio œconomiæ nutritiæ, vires pessundare solet. Hactenus de tutela sanorum in circũfluo sanguine, qua nimirũ cautione ille abduci debeat. Iã de ægris agit. q. d. Ut hi qui habitissima corporis constitutione sunt præditi, non extrema inanitione sunt exhauriendi: ita multo minus cæteri homines vacuationis indigi.

IV. Αἱ 1 λεπταὶ καὶ 2 ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι 3 μακροῖσιν ἀεὶ πάθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν 4 ὀξέσιν, οὗ 5 μὴ ἐπιδέχεται, 6 σφαλεραί. Καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ 7 ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, 8 χαλεπαί. Καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, 9 χαλεπαί.

IV. Diætæ 1 tenues & 2 accuratæ cum in morbis 3 diuturnis in totum 4 periculosæ, tum etiam in 5 acutis morbis, maxime si 6 loco & jure non præscribantur. Iterum 7 extreme tenues diætæ 8 periculi plenæ. Nam & renutritiones quæ ad summam pervenere, 9 periculo plenæ.

Hippocrates, qui Medicinam desinierat, esse ablationem & adjectionem, ab ablatione, (qua occasione ea in usum sit ducenda) auspicatus est hos Aphorismos. Nam acuti morbi pendent à materia auferenda; Ea autem aufertur purgando, sanguinem educendo, ac crisim promovendo coctione ac virium tutela: quod obtinemus à diæta recte instituta ad ideamque morbi comparata. Ac demonstrat, tenuem accuratamque diætam, decantatam

 ac sum-

ac summe etiam probandam per morbos acutos, in illis tamen periculosam esse, si loco non adhibeatur. Scopus Hippocratis est, ut Diætam præscribat in qualitate, quantitate, & occasione. Significat Diæta victus rationem quæ suscipitur edendo, bibendo, & vitæ instituto. Diæta autem vel victus ratio multiplex erat antiquis; φαύλη, ὑποφαύλη, & στερρὰ, quæ etiam ἀκριβὴς dicebatur. Diæta φαύλη, opponebatur τῇ ἀκριβεῖ, hoc est, accuratæ. Erat enim hæc quælibet facilis ac vulgaris, nec magni negotii diæta, simplex, susque deque habita: dum modo salsis, modo assis utimur: modo saturi, modo semisaturi. Diætam vero ὑποφαύλην vocat Hippocrates subvulgarem, mediam inter accuratam & vulgarem, estque μετρίη, hoc est, mediocris. quæ ptisana, oleribus, piscibus mollibus, cucurbita, obsoniis liquidis constat; nõ validæ naturæ, sed vulgaris, attamen cum delectu: ut si tantum bis die cibum capiamus: & si semisaturi de mensa decedamus. Ἀκριβὴς succo ptisanæ vel melicrato cõstabat. Diæta autem tenuis est triplex, tenuis simpliciter, tenuissima, & exquisite tenuissima. Exquisite tenuissima debetur his morbis qui quarta die finiuntur, & hæc est abstinentia in totum: modo æger ferat. Tenuissima diæta præscribitur his morbis, qui septimo die suam absolvunt historiam. hæc utitur melicrato oxymelite, succo ptisanæ. Tenuis simpliciter diæta, debetur illis morbis qui in decimumquartum diem excurrunt: ptisana integra his dicata est. Si longius excurrat morbus, appellatur is, acutus ἐκ μεταπτώσεως, hoc est, ex degeneratione. hic ita dicitur dum quadragesimum diem attigerit. huic præbetur ptisana integra. Qui ultra hos repunt, longi vocantur.

Diæta multiplex antiquis.

Vulgaris diæta.

Subvulgaris diæta.

Diæta tenuis triplex.

1. Ut si ptisanæ colatæ porrigatur exigua copia, semel in die. Ut fit dum vigor in procinctu est, & etiam mox à crisi. Nam ut fuerit motus morbi, ita tenuari diæta debet: nam semper medicus ad vigorem morbi futurum colli-

collimare debet. Si ita anxie morbus premit naturam, ut mox vigor futurus videatur (ut tertio, vel quarto die ad ſummum veniat:) ilico inedia præſcribatur. Attamen ea cautione ut æger illi par ſit. Quare collinea etiam ad vires. Quod ſi vires non ferant tantam inediam: ilico, hoc eſt primo die da ſorbitionem: ne cogaris cum ad vigorem ventum eſt, cibum dare ob fractas vires. Hoc eſt igitur quod dicit periculoſas eſſe tenues diætas in morbis acutis.

2. Scilicet morbo & ejus cauſæ dicatæ. ut hydromel accurate cōvenit pleuritidi, nā meabiles facit pulmones, expectorata promovet.

3. Scilicet ultra decimumquartum diem protenſis, crudos morbos hic conſiderat, non acutos κατὰ μετάπτωσιν. Ea enim lex teneri debet hiſtoriæ præſcribendæ diætæ in hiſtoria morbi, dum perſeverat, ut ineunte morbo à pleniore manu veniatur ad parciorem, uſque ad ſtatum. A ſtatu contra, à parciore ad pleniorem. Ne poſtea, appetente criſi, cogare alere, cum jam hoc non decet.

4. Qui cum magnitudine & vehementia celeriter ſua procurrunt tempora univerſalia, ſive hi modi acuti ſint febres eſſentiales, ſive cum febre conjuncti, ut phlegmones.

5. Quia progreſſus fieri debet, à pleniore manu, ad tenuiorem: quo integris viribus per inediam, morbi vigorem ſummum tranſigat. In vigore enim de cibo vereri oportet. ergo ante vigorem plenius ægri habeantur. Quare ſi prolixius aliquantulum excurrerit morbus, ut in ſeptimo vel decimoquarto die ad vigorem veniat; & ſi primis diebus æger fraudatus fuerit ſuo genio, quo quæſo modo vigorem per inediam tranſiget?

6. Quamvis, inquit, morbo dicatæ ſint illæ tenues diætæ, tamen periculum habent, niſi

commode & opportune in usum ducantur. Nam accurata, inquit, diæta si non convenienter præscribatur, nocua erit: ut hydromel est tale, ut ad accuratam pleuritidis diætam spectet. Nam alas pulmonum expandit, expectoratum attenuat, vires firmat, adeoque omni hac efficacia pleuritidi convenit: non tamen convenit omni pleuritico. Si enim is fuerit picrocholos aut megalosplanchnos, noxium ac perniciosum erit melicratum: quamvis alioqui foco morbi & ipsi morbo sit dicatum. Nam ita non adhibebitur convenienter cujusque naturæ nec majoris affectionis habita ratione. Natura enim indicat sui conservationem, ut morbus sui depulsionem. De naturæ autem conservatione nunc agit. Is enim nobis esse debet scopus, ut æque cum morbo pugnemus, atque naturæ studeamus. Illud autem observabile est, Accuratam diætam duplicem esse. Unam quæ sanis adhibetur: ut si quis certâ mensurâ & numero cibos capiat, nec latum unguem ab ea regula discedat; hujus meminit proxime sequenti Aphorismo. Alter est accuratus victus, qui præscribitur accurata copia & specie, qui morbo & ejus foco dicatus est, atque naturæ communi tuendæ. Sic, ut jam dixi, melicratum est pleuriticis accurata diæta, quia nutrit, & materiam parat ad exclusionem, & pulmonum lobos expandit. Tenuis itaq; diæta jure non adhibetur, quando non habetur ratio peculiaris naturæ, & majoris, ut modo dixi, affectus. Tenuis victus loco non adhibetur nec tempore, per morbos acutos. primo, si morbus acutus sit cum virium infirmitate. secundo, si quidem morbus acutus sit cum virium robore, sed cum infirmitatis metu. tertio, si ex sicco, factus sit humidus. Nam si integræ sint vires, sine infirmitatis metu, & morbus peracutus,

Accurata diæta.

acutus,

acutus, inediam præscribemus. sin vires prostratæ, aut robustæ quidem, sed cum infirmitatis metu, hoc est, si homo sit obnoxius syncopæ, in initio statim genio fruatur, habita primū provisione totius enemate aut phlebotomia. Si jam humidus sit factus morbus (eo enim sicco existente curationi potius operam dabimus) cibum offeremus ad laterum robur. si hic tenuem præscripseris, lædes.

7. Ut omnimoda alimenti abstinentia.

8. Si præscribatur ineunte morbo, qui non cito venturus est ad vigorem. vel in picrocholis, hi enim non ferunt inediam: vel si qua ex causa adsit infirmitatis metus. Nam ita, ad crisin, post tridui inediam, cogentur ad cibū.

9. Repentina œconomiæ naturalis immutatione, in temperamento, habitu & actione: unde cruditates ab oppressione. Et sane natura repentinam mutationem ab ocio ad negocium ægerrime ferre solet.

Tenuis diæta utilißima est.

q. d. Quid igitur fiet, si primum in morbo acuto fraudaveris ægri genium, mox, cum ad vigorem ventum fuerit, si tunc subito cibum dare cogaris? Si quis subsultim legat hunc Aphorismum, existimet Hippocratem rejicere aut accusare diætam tenuem & tenuissimā. Minime: hanc enim summe laudat ubique, hac enim nihil fœlicius præscribi potest in morbis acutis & acutissimis: imo necessario his debetur talis victus. Sed jure & loco præscribi debet: quod si id non fiat, erit periculi plenus talis victus. Quasi dicat; Discipuli, audivistis me in schola hac Æsculapidum, semper celebrantem & decantantem summam vim, & necessitatem diætæ tenuis & tenuissimæ per morbos acutos: tamen cavete ne eam præscribatis, nisi jure & loco. Quia quamvis accurata ea sit, tamen periculum inveniet, nisi jure & loco in usum ducatur.

Nec

Nec alia diæta tamen præſcribi debet in morbis acutis, quam illa tenuis. ſed ut dixi, tunc ſalutariter præſcribetur, cum jure & loco imperatur.

Tenuis diæta importune præſcripta damnoſa est.

V. Ἐν τῇσι 1 λεπτῇσι διαίτῃσιν 2 ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον 3 βλάπτονται. 4 Πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα, ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι. Διὰ 5 τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. 6 Διὰ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται 7 σφαλεραὶ ἐς τὰ 8 πλεῖστα τῶν 9 σμικρὸν ἁδροτέρων.

V. Quinetiam in diæta 1 tenui in 2 vitio ſui ſunt ægri, propterea damnis augentur. 3 Omnino enim magis tenui diæta, [loco non adhibita] 4 quam paulo pleniore peccatur. 5 Quę cauſa etiam eſt cur tenuis admodum ſtata & accurata diæta, ſanis etiam ſit periculoſa, quod ejus delicta gravius illi ferant. 6 Ergo tenuis accurataque diæta 7 paulo pleniore, in 8 plura, eſt periculoſa 9 magis.

Non excludit hoc Aphoriſmo diætam tenuem ſimpliciter: (eſt enim hæc ſumme neceſſaria morbis in acutis) ſed tenuem non ſuo loco præſcriptam. Locum autem habet ante morbi ſtatum: dum enim

enim sensim eo venitur, sensim à pleniore victu ad tenuiorem progressus fieri debet. Quare si morbus aliquantulum longius excurrerit, vel si æger inediæ impatiens fuerit (ut si picrocholos fuerit) & imbellis, si ineunte morbo tenuem præscripseris diætam, non poterit integris viribus ad vigorem venire, nec ut decet, vigorem sine cibo sustinere. Vult paulatim diætam mutari.

1. Si inconsiderate præscribatur, non recte perspecta morbi specie ejusque motu, ita ut nesciant vigoris tempus: neglectaque ægri natura ac robur si fuerit. Ita enim, ad vigorem dum ventum fuerit, in cibum cogimur gravi cum noxa. indeque calamitosi evadunt morbi, qui sua natura pepasmi capaces erant: idque non aliunde, quam quod non suo loco æger tenuiter habitus fuit. q.d. Si morbus fuerit acutus, & imbecilles vires, cui succurrendum? viribus. Nam tenuis victus vires aliquo modo minuit. *Indicatio à viribus.*

2. Mutatione cõmunis & peculiaris cujusq; naturæ & consuetudinis. Cum scilicet à diæta tenui inconsiderate præscripta, ad plenioreẽ se conferunt ante pepasmum seu crisin. Ac si diceret; diæta tenuis loco non adhibita, hoc est, cum nescias quando vigor morbi in procinctu erit, nec de robore ægri sibi constat, periculosa est: Quod cum progressus fieri debeat à pleniore victu ad parciorem; nimirum cum vigor in procinctu est; hic contra tu agas, & male. nam post biduum vel quatriduum dum ad crisin ventum fuerit, plenius nutrire debebis, ob titubantes vires. Propterea summus medendi præceptor in libris De morbis acutis scripsit, minus damni illos inferre, qui ineunte morbo Cyciona (hoc est pessimum cibum ex variis rebus coactũ) præscribunt: quam hos, qui ad vigorem dum ventum est, ptisanam (hoc est optimum cibum)

ægris offerunt. Vehementer enim hi (non loco præscripta diæta pleniore) percellunt etiam ventriculi actionem, habitũ & temperamentum. Deinde ratione etiam consuetudinis in vitio sunt, quod nimirum venter jam biduum aut triduum feriatus, subito ab ocio ad negocium, nempe ciborum coctionem, cogatur.

3. Ratione sui. nam, præter vim morbi plurima sibi accersunt funesta symptomata, cum ab inopportuna inedia, subito in cibos coguntur. hinc etiam vigiliæ, & morbi pepasmo contrariæ, crebri micãtes ex oculis ignes: aurium flatus sonori, manuum tremor, sudatiunculæ.

4. Ineunte videlicet morbo: quia defraudatum ventrem cibo & potu, ad crisin (ubi minime cibus deberet dari: sed jam ob præcedentem inediam necessario datur) dũ venitur, exercet: cum id minime deberet fieri. Exempli causa; Qui ineunte morbo vescuntur cibo susque deque habito, peccant: melius enim sibi consulerent, si optima diæta uterentur. Non tamen tam peccant, qui ea ineunte morbo, pleniore manu utũtur, quam qui post tenuem diætam inconsiderate præscriptam, tertio vel quarto die cogitur, ob genium fraudatum, cibum sumere optimum, qualis est ptisana.

5. q. d. Si sanis quoque corporibus inutile est, juxta inediam, edisse, ubi aliqua necessitas famem fecit; quanto inutilius est in corpore quoque ægro? *Tenuis diæta quid sit.* Tenuis diæta sanorum hominum est, ut est, si quis semisatur à mensa discedat. *Stata diæta quid.* Stata diæta est, si quis semel die cibum capiat. *Accurata diæta quid.* Accurata diæta, si naturæ consentaneis utatur. Mutatio ergo tenuis diætæ erit, si quis solitus semisatur surgere, nunc se ad satietatẽ expleat. Statæ mutatio erit, si semel edere consuetus, bis cibum capiat. Accuratæ mutatio erit, si naturæ consentaneis & similibus vesci

vesci solitus, ut imbecillibus, nunc fortibus vescatur. Et quia tales sani homines qui stata & accurata illa diæta utuntur, eam jam pro lege naturæ habent: si eam violarint, læduntur. Affliguntur à tali diæta ægri, nam vires inde fatiscunt, & homines non ferunt subitariam illam ciborum mutationem.

6. In quibus fit progressus à parciore manu, ad pleniorem: cum contrarium fieri deberet.

7. In quibus fit progressus à pleniore manu, ad tenuiorem.

8. Scilicet incommoda impingens vel peccans. vel, si plura incommoda sunt. Quare cum rari morbi sint, in quibus citra periculum tenuissimum victum instituas: erit sane ut plurimum periculosior.

9. Quia gravis semper mutatio est ab ocio ad negocium, ratione morbi, & ægri. nam cum vẽtriculus jam per biduum vel triduum non coxit, nec turguit à cibo, neque maduit, jã subito hæc cuncta subit natura. cum enim ad crisin venitur, avertitur à mitigatione ac exclusione materiæ morbificæ, ad coctionem ciborum. Sed in mediocribus morbis, ubi mediocri victu utendum, ubi exactam illam diætæ instituendæ regulam non satis compertam habet, in parcitatem inclinare præstat: facile enim quid adjeceris.

VI. Ἐς δὲ τὰ 1 ἔσχατα νοσήματα, αἱ 2 ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην, κράτισται. *Inediæ ubi loc'.*

Sed tamen ad morbos 1 extremos, 2 extrema ad unguem curatio præclare facit.

Quasi dicat, ne quis existimet à nobis damnari tenuem victum in morbis acutis, hæc enim, & nulla

alia

alia his dicata est. Correctio hic est quodammodo præcedentis Aphorismi. Docet enim nonnunquam cibi abstinentiam præscribendã esse in illis morbis, quorum historia brevis est futura, ut si tertio vel
1. Morb. 16. *quarto die, robusto ægro, sit finienda. Galenus de hoc themate contra Erasistratũ disputat. Ille enim hoc evertere conabatur, volens à levioribus inchoãdam curationem. Verum quidè id esse in morbis, qui dant inducias, fatetur Galenus, ut si sit pugnandum cum quartana, cum hydrope. Sed cum morbus non dat inducias, & ægri si sint in mortis periculo, usum habeat hoc theorema: Extremis morbis extrema debentur remedia. Dicuntur autem extremi morbi, qui summe naturam oppugnant, non autem expugnant; quia desperatis non sunt adhibenda remedia. Conjũgatur hic Aphorismus cum sequente.*

1. In quibus symptomatum plena sunt omnia. Ut si qui oriuntur à Symptomatica translatione, dum effunditur prava materia à parte ignobili, in partem principem, cujus partis officio vita carere nequit. vel qualitate venenata calamitatẽ qui minantur. aut impedimento nobilis partis funesti sunt: vel causarũ magnitudine, aut symptomatũ vehemẽtia terribiles.

2. Ut diætetica, pharmaceuticæ, & chirurgicæ. Contrariorum enim æquali excessu pugnandum est cum morbo. Ita aliquando usui erit diæta quam tenuissima, pharmacia exquisita, & crudelis chirurgia.

Tenuissimã diætam postulat acumen morbi.

VII. Ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ 1 τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς 2 ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως 3 λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι. ὅκου 4 δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ, VII.

VII. Ergo si morbus sit 1 peracutus, in promptu 2 laborum sunt summa omnia, ac tum quam 3 tenuissima diæta est utendũ. 4 Quod si non est (morbus peracutus) ut ut pleniori diætę locus sit; Pro eo [à tenui diæta] discedendum, ut morbus extremis fuerit levior.

Quasi dicat, Sed ne quis putet diætam pleniorem tenui anteponendam, preferam quod pro concesso habetur à Cnidiorum magistris medendi, qui dicebant magnam mutationem, magnæ mutationi esse opponendam. Ita ratiocinatur; ubicunque laborum summa sunt omnia, media est utendum. Sed hoc evenit in peracutis.

1. Vt si actionem tollat per quam est vita: ut syncope, phrenitis ardentissima, parotis in juvene, pleuritis in sene.

2. Nam celerrime suam absolvunt historiam, celerrimeque veniunt ad suum statum, in quo Symptomatum incidentium & judicantium sunt omnia summa,

3. Nimirum tota morbi historia, ad tempus usque ipsius crisis, & ad diem pepasmi. Nam est eadem causa pepasmi & pepseos, nimirum natura. Cumque utrumque eodem tempore efficere non possis, potius ad pepasmum quam ad pepsin convertenda hic ea natura videtur. Quia potius pugnandum hic est cum morbo, quam naturæ studendum. Huc accedit, quod si exhibeatur cibus cum symptomatum æstu, id est vehementia, mutuas illa duo, cibus & symptomata, operas præstabunt, idque in ægri perniciem. Ut ptisana in Pleuritide sicca. Nam cum cogitur ad cibum coquẽdum, cum causam morbificam domare atque excludere deberet, dimidiatis quasi opibus ita destitui-

tur

tur natura. Quare etiam à cibi averſione ſymptomata ingraveſcunt.

4. Hoc eſt, progreſſus facere oportet à pleniore diæta, ad tenuiorem, pro hiſtoria morbi, & viribus ægri: quo integris viribus æger ad vigorem veniat, ut tunc, cum jure debet, loco abſtineat à cibo; alioqui fractis viribus cadet, in longiore morbo: vel cibum cogeris dare in vigore; quod minime decet. Virium maxime ratio habenda. Ita Galenus hic, in exquiſite peracutis, concedit aliquid ſucci ptiſanæ, vel melicrati; & hanc tenuiſſimam diætam vocat.

In ſtatu non nutriendũ.

VIII. Ὁκόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε 1 καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

VIII. At vero cum efflореſcit morbi ſtatus, cumque ille viget maxime, 1 tum pertenuiſſime diæta uti perutile.

1. Ne cibo ad pepſin natura converſa, à pepaſmo & criſi avocetur. Ut enim ex perſpiciẽtia hiſtoriæ morbi, modo tenuis, modo alius exhibetur victus, ſic in omni morbo, ſive longo, ſive brevi, quam tenuiſſima diæta in ſtatu eſt utendum. Ac ſi diceret, in peracuto morbo, ut tota morbi hiſtoria quam tenuiſſima diæta eſt neceſſaria: ita in aliis, cum ad vigorem ventum fuerit; progreſſu convenienter facto ex perſpicientia hiſtoriæ morbi, & virium ægri. Quia, qua ratione peracutis tota hiſtoria ſit ea tenuis diæta neceſſaria, eadem ratione utilis hæc eſt in ſtatu aliorum nõ acutorum. quod natura potius ſit convertenda ad pepaſmum, quam ad pepſin. Vis enim morbi affligit magis naturam, quam exhauſti ratio: ideoque ad expellendum morbum potius convertenda eſt natura. Eo etiam tempore ſunt maximæ

maximæ phlegmaſiæ. eſt enim vigor nihil, quam morbi maximum ſymptoma. Progrediendum itaq; à victu pleniore ad parciorem: paulatim deducendo. Agit enim hic de diæta tenui. Dicet quis, Hippocrates tamen in pleuritide ubi ante vigorem expectoratum procedit commode, auget cibum; & quo plenius id expectoratur, eo liberalius vult ut quis paſtum ineat. At ad vigorem maxime procedit expectoratũ: Igitur tunc plenius nutriendum eſſe; quod huic Aphoriſmo repugnat. Reſpondemus: In vigore abſtinendũ à cibo eſſe, ubi vires materiæ copia & agitatione opprimuntur: non autem ubi vires ab exhauſtu premuntur. Nam tunc etiam in vigore ipſo præſcribit cibum Galenus. Non enim infirmitate doctum Medicum terrere debet, ſed cauſa infirmitatis. Cauſa autem infirmarum virium eſt oppreſſio, vel exhauſtus. Cum itaque jam in pleuritide expectorata apparent, metus eſt ne vires cadant ab exhauſto: itaque quo plus expectoratur, eo plus cibo adjiciatur.

Vigor quid. *1. Aph. 7. Dubitatio. 1. Acut. 26.* *10. Methodi.*

IX. 1 Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ 2 ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νούσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος 3 ἀπαυγήσει πρότερον, καὶ οὐκ 4 ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει 5 καὶ ἀμβλυνεῖται.

A viribus indicatio.

IX. Sed 1 una ſcienter colligere oportet, an æger 2 tali diætâ ad morbi vigorem ſufficiat, ac 3 num prius ille deficiat, nec ei 4 ſatisfiat diætâ: an vero morbus ante frangendus, 5 atque conſidat.

Retundatur.

1. Unà ſcilicet cum morbi hiſtoria: cujus diſtinctio ex ſpeciei & individui ratione peti debet. Colligitur ex ſymptomatib⁹. ut ex corporis mutata qualitate, in colore, charactere, & mole: & ex mutatis actionibus cerebri, cordis, hepatis: tum ex iis quæ excernuntur: in quibus examinatur ſubſtantia, qualitas, quantitas, modus tempuſque excernendi; adhibita diligenti diſtinctione ſignorum, cauſarum, corporum, ſimilium vel diſſimilium. τεκμαίρεσθαι eſt ex ſignis tecmeriis aliquid colligere. Tecmerium autem ſignum eſt ſignum ſyllogiſticum; quo poſito, neceſſario aliquid ſequitur: ut, Peperit, igitur concepit: & ut ait Poëta,

Et jam ſumma procul villarũ culmina fumant.

Tecmarſis quid. Ex his ſignis Tecmarſis abſolvitur. Eſt autem Tecmarſis, bene atque viritim medendi ratio: hoc eſt, in quibuſque & in individuis regula.

2. Hoc eſt, tecmeriis ex ſignis colligere debemus, num æger tenui aut tenuiſſima diæta, illabefactis viribus, ad vigorem morbi perveniat. Propterea perluſtrabimus an vires ægri cum ſecuritate ac ſine metu infirmitatis ſint validæ: Vnde id noſcemus? ex communi propriaque ægri natura. Communis natura, eſt *Natura ægri in quibus.* inſita & adventitia: ſpectataq; in temperamẽto, habitu, humorum dominatu, conſuetudine, atque diætâ. Propria natura, ut ſi homo ſit picrocholos, aut phlegmaticus. Hi enim inediam facile ferunt: illi, nequaquam. Specta igitur num corpori adſit ſucci alibilis copia, ex victu liberalius ante inſtituto: ex ætate, tẽpore hyberno, vel alio, regione frigida. Nec non vide, num aliquid præceſſerit quod vires labefactare potuit, ut ſunt mœror, immoderata venus, & ſimilia. Vis autem communis naturæ & propriæ eſt, ut ſit ſolidiore, non raro, non muccoſo habitu corporis: non ſit obnoxius Syncopæ, non habeat ſtomachum exquiſitiori ſenſu præditum.

3. Si

3. Si virium infirmitas adsit ab exhausto. Nam hæc sola virium infirmitas ad cibum exhibendum cogere potest. Putet forte aliquis satis fuisse si tantum dixisset, an * ἐπαυδήσῃ: recte tamen addit, & non † ἐξαρκέσῃ. ut si ex cacochymia iniquis rigetur corporis succis, à praviore victu ante instituto: vel si ætas hoc non ferat. hoc est num adsit etiam metus mox futuræ infirmitatis.

* *deficiat.*
† *par sit.*

4. q. d. Cum multis de causis vires videri possint infirmæ, oppressione, & spirituum collectione, à peculiari natura, partis alicujus affectione, ab exhausto ob morbi magnitudinē, cibi abstinentia: non solum tum infirmitatem, sed ejus causam animadvertes. nam pro varia infirmitatis causa, varia quoque provisio est adhibenda. Ab exhausto quidem si labascant vires, cibo & potu hanc infirmitatem vincemus: Non autem pariter si ob alias causas illæ conspirarint. Nec enim spectanda est virium infirmitas, sed ejus causa: nam plures egent evacuatione, quibus tamen vires sunt infirmæ. Ridiculus autem est, inquit Hippocrates, qui ægro ab inedia exhausto cibum non exhibet: attamen gravius peccat is, qui ægrum ex morbi vehementia deficientem cibat.

5. In tres Scopos intendere debet, qui victum recte præscribet, in vires ægri, historiam morbi, & singulos morbi paroxysmos. de quibus mox Aphorismo decimo. Docet hoc Aphorismo quantum sit adjiciendum. à viribus id indicatur. Nam his labentibus, etiam in vigore, dicit hic Galenus, alimus. Primo ergo examina vires: quæ si imbecilles videntur, causam indagabis imbecillitatis, num ea sit oppressio vel exhaustum. Dein speciem, morem, atque motum morbi. Postea morbi tempora. Hæc cum viribus confer.

Sensim deducendum à victu pleniore.

X. 1 Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα 2 λεπτῶς διαιτᾷν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ ἐς 3 ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν, ἀφαιρετέον ἔμπροσθεν δὲ πιοτέρως διαιτᾷν, ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

X. Quibuscunque 1 igitur morbi summus vigor in procinctu est, extemplo 2 tenuem diætam victitent. Quibus vero serius futurus est morbi vigor, & eo 3 ipso tempore [vigoris,] & paulo ante est deducendum. Antea vero liberalius indulgendum, ut æger par esse possit.

1. Hoc evenit morbis peracutis.

2. Credito naturæ pepasmo, à provisione habita totius corporis & partis morbo obsessæ, phlebotomiâ, pharmaciâ, ac redintegratione temperiei.

Sensim deducendum.

3. Cum vi morbi opprimitur natura: non autem ab exhausto sui. De cunctis morbis jam pronunciat. Sensim fiat semper deductio. In cunctantiore crisi, tribus vel quatuor diebus ante sensim incipies deducere; ita, eoque filo, ut crisis tempus inediam excipiat. Nam in crisi ita decertat natura, ut nullum aliud tempus ad curandum, pepasmumq; perficiendum habitura sit. Cumque illa, eadem vi pepasmum molitur quâ pepsin: ad hanc non abducatur. Sed dices, Hippocrates libro 1 De victus ratione, huic Aphorismo contradicere videtur, ubi ait, Cibum augendum esse usque ad morbi vigorem. Ergo, inquit Hippocrates, quo major apparet purgatio, eo plenius ptisanam exhibebis, donec ad crisim ventum sit.

Objectio *Aph. 25.*

Respon-

Respondeo, Sensus ibi Hippocratis est, Nunquam exhibendam esse ptisanam, quamdiu morbus fuerit crudus: ne natura à suo opere & materiæ mitificatione avocetur: sed morbo jam humido facto, ea est exhibenda. ut ita firmior reddita natura, excludat materiam mitificatam. Crisin ibi vocat perfectam morbi solutionem. Cum eo venitur, vult tenuissimum victum observari, ne natura ab instituto avocetur. Nec ea mens est Hippocratis, ut plena manu pastum quis ineat cum procedere ante pleuritidis crisin absolutâ expectoratum cæpit: sed tenui victu, ut ptisanæ succo vel melicrato, ut firmemus vires, partesque spirabiles robustiores reddamus, quo præclare excludant expectoratum. Quare tenui diæta id agendum est, tunc, ut si talis pleuritis excurrerit aliquantulũ longius. Propterea etiam Galenus ibi in commentario dicit, Hippocratem jubere ne hi ad plenam diætam se convertant ante biduum à crisi, sed ut in tenui diæta persistant. Quare in his morbis ubi tota materia morbifica non continetur in corpore usque ad crisin, ut in pleuritide, ibi auge ptisanæ copiam, ad analogiam expectorati quod jam commode procedit. Ea tamen cautione, ut ante crisin abstineas à cibo, cum ea jam in procinctu est. Augemus autem cibum tenuem ubi procedit expectoratum, quo firma reddantur latera ad exclusionẽ materiæ morbificæ. Dicet quis, ubi symptomata sunt vehementissima, ibine coctio perfectissima? Respondemus, De morbis frigidis ac de solis intemperiebus id non recte asseri: sed bene de morbis acutis qui febrem habent acutam. Adestne in vigore summa putrefactio? non videtur. nam ibi coctrix vis triumphat. id indicant excreta cocta. Si itaque in vigore, est materia morbifica edomita, unde tam gravia ibi

 sym-

ſymptomata? Quia ibi materia maxime coquitur, ac valde attenuata jam eſt, ac agitatur, calorque ſe erigit altius, ac totam jam materiam movet, cum prius ſolum ea quæ computruerat moveretur pars. Tempus autem non ſimpliciter, quatenus tempus, indicat quantum cibi dandum ſit, ſed facultas affecta. coindicat enim.

XI. Ἐν τοῖσι a παροξυσμοῖσιν 1 ὑποστέλλεσθαι χρή· τὸ προστιθέναι γὰρ βλάπτει. καὶ ὁκόσα κατὰ 2 περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

XI. In a paroxyſmis à cibo abſtinendum eſt, nam ejus acceſſio damno eſt. Quin etiam quæ periodis 2 quibuſdam ingraveſcunt, in horum paroxyſmis abſtinere oportet.

a. Paroxyſmus eſt deterius periodi tēpus. Periodus eſt reditus ab uno paroxyſmo ad aliū.

Cur non alendi in Paroxyſmis ægri.

1. Nam eo tempore reflui ſunt cuncti ſucci ad centrum corporis, unde opprimitur anxiaque evadit reſpiratio, ac alvina regio ab impuris ſuccis incurritur. Si cibum tunc dederis, in impuritatem ille abit, ac diſtento hypochondrio opprimitur pectus: unde anxia reſpiratio, ac calor cordis major. his adde, quod à pepaſmo ad pepſin male avocas naturam. in ſe incrementa ducit morbus, ſive ille ſit phlegmone, obſtructio; vel à plenitudine, aut à putredine natus. Opprimitur enim horum mole. Hoc ita Celſus; Initia morborum famem, ſitimque deſiderant. Si vero fracta fuerit natura ab exhauſto; ut ſi acerrimi ſucci immodeſtis exercitiis torridove à Sole & ine-dia

dia exardeſcant, genio ilico indulgeat. Alioqui non ante cibum dabimus, quam ad pedes deſcenderit calor.

2. Ut in aſthmate, arthritide, colico, dolore capitis, cardialgia. Quemadmodum ſuperioribus Aphoriſmis agit de univerſalibus morbi temporibus, ita & hic de particularib⁹: quæ nihil aliud ſunt quam paroxyſmorum diſtinctiones. Paroxyſmus eſt autem id tẽpus, in quo ægrius habet æger: vel gravius periodi tempus, hoc eſt, tempus id, quod æger febricitat. Periodus autem eſt tempus intenſionis & remiſſionis. hoc eſt, intervallum inter unum inſultum & alterum. Sic cottidiana periodus eſt viginti quattuor horarum: in tertianis, quadraginta octo: in quartanis, ſeptuaginta duarum. Paroxyſmus eſt vel intermittentium vel continuarum. Continuarum paroxyſmus tria tantum habet tempora, nimirum principium, augmentum, & ſtatum. nam declinatio non continetur in paroxyſmo. Ideoque in declinatione continuarum, cibum exhibemus. In intermittentibus vero expectanda eſt perfecta apyrexia; ſi vires ægri id patiantur, nec peculiaris naturæ conditio obſtet. Paroxyſmus intermittentium quattuor habet tempora, quæ in tertiana, exempli gratia, ſic deſignes. Anteſignani paroxyſmi dicuntur epiſemaſiæ, ut cum quis oſcitationibus vel pandiculationibus prehenditur. Deinde ſi rigeat. Illud tẽpus dicitur principium. Cum æger modo rigore afficitur, modo incaleſcit, dicitur anomalia vel inæqualitas paroxyſmi. Ita tunc afficiuntur, quod humor morbificus feratur ad ventriculum, unde ſæpe vomitus. Periodicus enim rigor maxime excitari ſolet, vitio ſuperioris ventris. Cum flamma erumpit in totum corpus æqualiter, dicitur auxeſis vel augmentum. cum jam ſymptomatum ſumma

Quid ſit Paroxyſmus & Periodus.

Paroxyſmus continuarum.

Paroxyſmorũ intermittentium tẽpora.

ſunt omnia, & febris eſt in æſtu, dicitur ſtatus & ἀκμή. Ubi demum calor ad pedes deſcendit, κατάβασις dicitur & declinatio. cujus quidem duæ ſunt partes, una quæ ſtatui proxima, & dicitur παρακμή, altera eſt ἄνεσις, hoc eſt intermiſſio. Hanc ſequitur ἀπυρεξία, cum calor univerſus evanuit. & tunc datur tuto cibus. Hanc ſequitur διάλειμμα, in quo perfecta intermiſſio. In paroxyſmo ſtimulis bilis agitatur ventriculus ac vellicatur. hinc falſo creditur infirmitas, quæ non eſt ab exhauſto: ideoque nec cibum requirit.

6.*Epid.* 5.35.

XII. Τοὺς δὲ 1 παροξυσμοὺς καὶ τὰς 2 καταστάσιας δηλώσουσιν αἱ 3 νοῦσοι, 4 καὶ αἱ ὧραι 5 τοῦ ἔτεος, καὶ αἱ τῶν 6 περιόδων πρὸς ἀλλήλας *ἀντεπιδόσιες, ἤν τε καθ' 7 ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίνωνται. Ἀτὰρ καὶ τοῖσιν 8 ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι, πτύελον, ἢν 9 αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, 10 βραχύνει· ἢν δ' 11 ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει· 12 οὖρα, καὶ 13 ὑποχωρήματα καὶ 14 ἱδρῶτες, καὶ 15 εὔκριτα καὶ δύσκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα, ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

*ἀναποδόσιες.

XII. Iam vero 1 paroxyſmos & 2 ſtatus morborum ipſi pro 3 ſe 4 quique morbi aperient, & anni 5 tempora, & ſtatæ 6 periodorum vices interque ſe reciprocationes, 7 ſi cottidianæ illæ fuerint,

fuerint, tum si alternis diebus repetant, tum si majoribus intervallis. Eo quoque pertinent 8 ephiphænomena: ut si ineunte pleuritide expectoratum 9 ilico appareat, brevis 10 est morbus: si autem 11 serius, diuturni. Quin & 12 urinæ & 13 dejectiones, & sudores, ut 14 apparuerint, 15 secundi aut sinistri morbos judicii, breves aut diuturnos fore significant.

1. Hoc est, deteriora periodorum tempora, tam in continuis, quam in intermittentibus. Ut ex eorum perspicientia, loco diæta exhibeatur, cum jure debet exhiberi. Nam jure exhibeatur, ab editis pepasmi signis: cum jam excernitur materia morbifica: Vel cum jam vires laborant ab exhausto. Loco exhibetur, silente paroxysmo. Paroxysmi & status morborum indagandi, quo cibus recte instituatur. Dixerat ante, in vigore & paroxysmis à cibo esse abstinendum: jam docet unde noscas futurum vigorem & paroxysmos.

2. Hoc est, quatuor morborum tempora: unde provisio copiæ ciborum ducitur. Statum constitutionemque morbi is exploratum habet, qui compertum habet an morbus is sit acutus, peracutus aut lōgus futurus, quoq; tēpore in vigorē sese sit elaturus. Et à morbi vigore futuro, ægriq; viribus, tota generalisq; lex instituēdi victus pēdet: ut singillatim offerēdi cibi occasio ex singulis capiatur paroxysmis.

3. Ut peracuti fere intra quartum diem ad summum vigorem veniunt: tertianæ, septem periodis: quartanæ, diuturnæ, biliosi, imparibus: mixti, paribus: cottidianæ, cottidie moventur. Pleuritis & Phrenitis tertio fere die:

morbi ventris, hepatis, empyema, & tabes cottidie se movent, magisque sub noctem: melancholici quarto die.

4. Hoc est, pro morbi cujusque specie, magnitudine, more, & motu. quæ quatuor variantur, pro morbi essentia, materia morbifica parte obsessa, symptomatis comitantibus morbum, & prout fuerint causæ morbificæ. A specie morbi; nam si quartana affligit, tarda veniet crisis. Deinde magnitudo & vehementia morbi: ut si causus vehementissima, jam jam crisin dabit. præterea mos morbi, hoc est clementia & pravitas, si pestifer sit. Id notamus ex epiphænomenis. tandem motus morbi si sit celer, in propinquo crisin esse denotat; ut si anticiparint protracti paroxysmi.

5. Nimirum præsens tempus & præteritũ. Præsens, ut vere & autumno maniæ eveniunt, æstate causi. Præteritum, ut si hyemem aquiloniam, pluviosum Ver exceperit, æstate dysenteriæ mulieres fatigabunt. Plenus est his exemplis tertius liber Aphorismorum. Nam hinc evadunt morbi longi aut breves, eucriti & dyscriti. Febres Autumnales longæ sunt, vel calamitosæ. tardat hyems morbos: æstas, maturat. Hæc novisse, profuerit ad diætam loco præscribendam. Ita scimus æstivos morbos biliosos esse, triduanoq; impetu ferri: alio modo ferri, qui aliis temporibus nascuntur. His adde consimili ratione, res non naturales, & naturales. quæ ad calorem & squalorem, corpus nutare faciunt, tertianarios: quæ ad madorem, cottidianarios: quæ ad frigus siccum, quartanarios motus præbent.

6. Ut si paroxysmi antevertant, si sint vehementiores & longiores. Nam brevẽ aut diuturnum fore morbum, intelligimus ex paroxysmorum incrementis. Incrementorum vero ratio ex periodis peti solet. Nam quo hæc tria con-

consociata fuerint vehementiora, eo crisis citius editur. Prior ergo paroxysmus cum sequēti conferatur. Etenim ubicunque incitatæ naturæ, & inchoati pepasmi significatio sit, ibi exacti principii & signa jā jam futuri vigoris eduntur. Nam paroxysmi anticipatio, signum est irritatæ naturæ: diuturnitas absolutæ putredinis, vehementia inchoati pepasmi signum est.

7. Ut cottidiana, tertiana, quartana, quintana, septana, nonana. Dicuntur autem statæ periodorum reciprocationes, cum pro rata portione periodi sibi succedunt.

8. Hæc enim pepasmum & cruditatem denunciant, indeque tempus crisis subindicant. res diætetica utilissima. Hic subauditur τεκμαίρεσθαι χρὴ, hoc est ratiocinari oportet.

9. Hoc est, si primo die vel postridie. Si nimirum ita appareat, ut apparere debet, nullaque ratio desideretur in ejus qualitate, copia, & excernendi modo. Signa epiphænomena ducuntur ex corporis essentia, actionibus, & excrementis. Ne principii homonyma vox fallat. Id denotat hoc præsens temporis punctum divisionis expers: alioqui, ut hic, significat universale morbi principium. Nam si intra quatriduum id apparet coctum, septimo die liberabitur. Hæc Galenus hic in Anaxionis historia eleganter demonstrat.

10. Est signum brevitatis, & causa. si nimirū illud sputum nec sit tenuius nec viscosius. Sed dices, Hippocrates sectione 1. libri 2. Epidemiôn scripsit, τὰ δὲ κρίνοντα ἐπὶ τὸ βέλτιον μὴ αὐτίκα ἐπιφαινέσθω, hoc est, quæ in melius decernunt & judicant, non statim apparere debent. quo modo ergo dicit hic ptyelon præclare ilico apparere? Respondemus, Quædam signa critica esse quæ apparent ad speciem crisis futuræ: alia ad tempus criseos apparent.

Ad tempus, ut coctionis signa: hæc quovis tempore apparentia, bona sunt. ut si nubecula quarto die in urina appareat, septimo die fiet crisis. Sed quæ ad speciem crisis apparent, non sunt bona, nisi primum signa quæ ad tẽpus apparẽt præcesserint. Ut si ineunte morbo facies rubore suffundatur, & marmarygæ adsint, malum. Sin post coctionis signa hæc evenerint, haimorrhagia jã jam adferet crisin.

11. Non prima vel secunda septimana. ut in Anaxione.

12. In morbis venenosi generis. in quibus & signorum, & causarum criticarum rationem obtinent.

13. In morbis ventris inferioris. aut cum per dejectiones fit è toto corpore aut è vicinis partibus humoris excretio.

14. Quantitate, qualitate, tempore, & excernendi modo

15. Quia omne excrementum propriam conditionem & speciem refert ejus partis unde emanat. Hoc Aphorismo illud agitur, ut cautionem cibandi observemus relligiose. Hoc est, an jure quis cibum capere debeat, an non: tum ejus copiam ac qualitatem. Docent hoc nos morbi historia, & ægri vires. Occasionem vero incundi pastus, hoc est, ut loco & tempore exhibeatur cibus illis qui suo jure eũ capere debent, ostendũt paroxysmi particulares. Nam quinque vel sex horis ante paroxysmum exhiberi debet cibus, si quis sit exhibendus. Porro quattuor notæ deducunt nos ad scientiam historiæ morbi & paroxysmorũ: primo, morbi species: secundo, anni tempora: tertio, periodorum statæ vices: quarto, epiphænomena. Ut generalem autẽ totius historiæ morbi victum constituas, noscas oportet, quando ad statum summumque suum vigorem venturus sit morbus: Hoc indicant paroxysmorum anti-

Occasio nutriendi ut captanda, ubi nutriendũ est.

Unde Paroxysmi futuri noscantur.

anticipationes, durationes & vehementiæ: adde & cæteræ quæ hic Hippocrates. At futuri mox paroxysmi indicant, singula cibo congrua tempora. Ut breviter dicam, Duo sunt ex quorum cognitione recte instituitur diæta, nimirum historia morbi, & ægri vires. Historiam morbi, hoc est, quando morbus ad vigorem summum venturus sit, agnoscimus ex his quatuor: ex specie affligentis morbi; ex anni tempore, statis ex periodorum vicissitudinibus, & ex epiphænomenis signis. Secundum, quod notare debeamus, erat robur virium, de quo sequenti Aphorismo agit.

Unde vigor innotescat.

Anacephalæosis in praxi utilissima.

XIII. Γέροντες 1 εὐφορώτατα νηστείην* φέρουσι, δεύτερον οἱ 2 καθεστηκότες, 3 ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα 4 παιδία. τουτέων δὲ αὐτέων ἅτερ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν 5 προθυμότερα ἐόντα.

* νηστείην.

XIII. Senes (1 quibus est cruda viridisque senectus) inediæ patientissimi sunt: mox homines 2 constantis ætatis: nequaquam 3 adolescentes: maximeque omnium 4 pueri: atque omnino qui id ætatis fuerint 5 alacriores.

In victu instituẽdo spectanda est ætas.

Superius docuit artificiose colligendum esse morbi vigorem & paroxysmos, quo tuto ægrum ad statum ducamus diæta, loco & jure præscripta. Hic jam alteram partẽ explicat instituendæ diætæ, quæ ducitur à viribus, cum securitate, vel cum metu infirmitatis. Nam ut antea diximus, ut recte instituatur, scire debemus num sit morbus perperacutus, peracutus, acutus, vel longus: deinde vires ægri quales sint. Iam de viribus. Explicatur enim virium robur ex communi & propria cujusque natura, & humorum ex dominatu hoc modo. Puerorum vires

Secunda Indicatio à viribus.

 valent

valent quidem, sed cum infirmitatis metu: senum vires valent, securitate quadam: ergo hi pervenire possunt ad statum morbi, in omnimoda cibi abstinentia. Nam si etiam in his alimenti inopia genius defraudetur, habet ipsorum calor in promptu fomentum, nempe pituitam, quæ in sanguinem verti potest.

Senes cur inediam non ferãt & qui.

1. Etenim hi non admodum laborant ab exhausto: nam densescit jam eorum corpus, humoresque crassescunt, & jam dominatu melancholici humoris tenentur, & habitus densitate. Ac flos caloris nativi his jam sopitur. Accedit & illud, quod sint φλεγματίαι τὰ ἄνω, adeo ut subjectionis sensus non æque titillet ventriculum. Porro νηστείην vertimus inediam, quia vocabulum jejunium & abstinentia est ambiguum. Quod autem Galenus intelligit hac voce paucum quodammodo cibum; bene id quidem, si generaliter intelligas senes, ut etiam ἐσχατογέροντας, id est, decrepitos includas, quos sæpe & pauco cibo fovere oportet. Sed si solũ intelligas virides senes, intelligi potest inedia: nam illi senes, bonis suis rebus, inediæ sunt patientissimi, nimirum à 50. ad 67. annum, hoc est ὠμογέροντες, quos crudos appellamus. nam proxime ab his ponit τοὺς καθεστηκότας.

2. Iisdem de causis, sed non tam validis, à 35. ad 50. annum.

Pueri non ferunt inediam.

3. Nam dissipabile est horum corpus: & facile suctum sentiunt, à 15. fere, ad 25.

4. Nam exhauritur horum corpus crescendo ac augendo in omnem dimensionem: & quia semini sanguinique parentum proximũ, propterea que tenellulum, facile exhauritur, ad decimum annum usque.

5. Ob vim calidi nativi, qua circumfluuut; id quo majus fuerit, eo majori egent nutricatu, & hi in perenni fere motu versantur corporis

potis

poris & animi, unde valide exhauriuntur. Pueri itaque atque adoleſcentes nequaquam ferunt inediam, tum ratione naturæ communis: laborant enim ab exhauſto ob caloris robur, & materiæ ſubtilitatem, tum ob meatuum libertatem, ſeu corporis laxitatem raritatemque, quæ tres ſunt in nobis effluxionum cauſæ. Tum etiam ratione peculiaris naturæ, quia ſunt picrocholi τὰ ἄνω. Sed objicies, multi ſenes ſunt annatâ etiam naturâ picrocholi τὰ ἄνω. Reſpondet Hippocrates, quod ea quæ in ſenibus ſurſū fertur φλεγματοῦται, hoc eſt, pituiteſcit. quod fieri etiam ibidem docet, iis, qui utuntur oxymelite diluto. Atque hinc adeo eſt, Quod quibus juvenibus, ob caliditatem & raritatem, alio delata bile alvus fuerit ſiccior, iis, ſenibus laxetur. 2. De victu acut.

XIV. Τὰ 1 αὐξανόμενα, 2 πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον a θερμόν. 3 πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς· εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα 4 ἀναλίσκεται. Γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν. διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων 6 ὑπεκκαυμάτων δέονται. ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ 8 σῶμα.

XIV. Quæ 1 corpora incrementis augeſcunt, 2 plurimū habent a calidi nativi, proptereaque 3 plurimo egent alimento, alioqui horum corpus 4 tabeſcit. Senibus vero parum caloris supereſt: quo fit ut paucis 6 fomi-

tibus contenti sint, nam copiâ extinguereretur facile. Quæ causa est cur senibus non ita sint febres acutæ, frigidum enim est eorum 8 corpus.

Ratio superioris Aphorismi.

Calidum nativum quid.

a. Calidum nativum est humidum primigenium, spiritu & calore perfusum, cujus hyparxis est semen. Hoc enim materiam & causam efficientem corporis continet. Id calidum innatum appellat Hippocrates, animam Aphorismo quinto, sectionis quintæ, libri sexti Epidemiôn. Alimentum autem beneficio caloris nativi ejusque ratione, nostræ naturæ est familiare. Igitur quo propius absunt alimenta à vita, eo plus habent succi altilis. quia nihil nos alit, nisi & ipsum alatur & vivat. alimur enim similibus. Aurum igitur potabile, si tale reddi possit, nullam habet vim nos alendi, quia inter aurum solidum & potabile nihil interest præter concretionem, fusionem. Homo nec purioribus elementis vivere potest, tantum abest, ut destillatis inanimatarum rerum vivat alaturve.

1. Quibus promotio fit ad ulteriorum terminum, servata pristina continuitate, & forma, quod nulli arti datum est. ubi & quibus tanta vis naturæ est, ut agat in partem abditam, ita ut, dum additur, totum augeatur. Ab anima enim illud habent omnia quæ vivunt, quod auctionem & diminutionem accipiunt κατὰ τοὺς ἐναντίους τόπους, dicit Aristoteles: οὐ γὰρ ἄνω μὲν αὔξεται, κάτω δὲ οὔ· ἀλλ' ὁμοίως ἐπ' ἄμφω καὶ πάντῃ τρέφεται. Hoc est, Secundum locos contrarios. non enim sursum quidem augentur, deorsum vero minime, sed æque in ambas partes. hæc Aristoteles 2. lib. de anima 2. Quasi dicat, tale corpus duobus simul contrariis motibus movetur, scilicet superius & inferius.

ferius. Verum naturale corpus sive fuerit simplex, sive compositum, sursum tantum, vel deorsum solum movetur, ex vi dominantis elementi, Igitur quod contrariis simul motibus fertur, id illi erit ab alio principio, scilicet ab anima.

2. Cujus actio est nutritio atque augmentum, cum scilicet tale quippiam quale est id quod ipsum habet generatur.

3. Nam ubi ita vegetat atque viget calidum nativum, exhauritur corpus incrementum ducendo, unde sequitur connaturalis materiæ succique nutritii exhaustio.

4. Effluxus copiâ, & affluxus inopiâ. Diffluit facile eorum calidum nativum, quia est aëreum & humidum.

6. Ducta Metaphora ab oleo & lignis aridissimis, quibus exigua flamma conservatur.

8. Nec inflammationes tam sunt calamitosæ senibus, excepta peripneumonia & pleuritide. Idque non ratione inflãmationis, sed defectus virium, quæ ad expectoratum promovendum necessariæ. Si tamẽ valida corripiantur febre, periculi plenũ. nam causæ immanitatem denunciant, quæ frigidum hoc corpus in flammam abripit. accedunt effœtæ vires, ac extra naturæ lineam longe abducta temperies.

Senes impares sunt inflammationibus partium spirabilium.

XV. Αἱ 1 κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος 2 θερμόταται φύσει. καὶ ὕπνοι 3 μακρότατοι. ἐν 4 ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον *ἔχουσι τροφῆς οὖν 5 πλείονος δέονται. 6 σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

* ἔχουσι & ἔχει.

XV. Insignes 1 capacitates internæ

hyeme

hyeme & Vere ſunt naturâ 2 calidiſſimæ, & ſomni 3 longiſſimi: iis 4 igitur temporibus cibi acceſſio eſt adjungenda. nam cum calidi innati plus habeant, eo fit, ut iis 5 majore nutricatu ſit opus: cujus *a* rei documento nobis ſunt ætates & athletæ.

Anni tempus copiam cibi indicat. *Copiam cibi indicat etiam anni tempus. Quo enim tempore vires ab exhauſto & ſubſtantiæ triplicis effluxu magis laborant, eo magis imminet periculum infirmitatis, eoque plus refectioni ſtudendum: Sed vere & hyeme magis laborant. Vnde conſectarium eſt, Vere & hyeme plus tribuendum eſſe refectioni quàm aliis anni temporibus.*

Senſus Aphoriſmi. κοιλίαι quid. 1. κοιλίας vox ſignificat inſignes capacitates internas, præſertim partium nutritioni dicatarum. Interdũ indifferenter ſignificat omnem capacitatẽ, ut ſunt etiam interſtitia muſculorum, in quæ ſi ſanguis delabatur, vel gangrænat, vel ſuppurat, vel expirat. Inſignes ergo capacitates internæ, hyeme & Vere ſunt calidiſſimæ, parvæ autem nequaquam.

2. Calore fluente (qui conſiſtit in ſanguinis ſpiritu arteriarum & venarum) non fixo. hoc evenit per aliud frigus à foris, colligit in internis calorem illum. Ita regio frigida hoc etiam facit, frigus colligit ac impedit ne diſſipetur ſubſtantia calidi nativi.

Somni cur longi. 3. Beneficio illius caloris qui ventres occupat: quia quo ventres calidiores, eo ſanguis abſolvitur perfectius. Quoque major copia bene confecti ſanguinis, eo anathymiaſis ſuavis major. Hac autem fruitur cerebrum de nocte inſtaurationem ſpiritus animalis & ſui, quo hæc major, eo ſomnus longior. Noctium autem prolixitas ſuis tenebris intro concludunt calorem; lux vero foras evocat, & nox eſt die frigidior.

4. Qui-

4. Quibus calidiores sunt ventres, & somni longissimi.

a. quasi dicat, quacumque ratione augetur calor, majorem nutricatum requirit. pueri enim calore nativo circumfluunt: & etiam athletæ, qui excitant exercitio calidū nativū.

5. Nam intro actus calor si prædio suo non fruatur, extinguitur. Docet hoc Aphorismo Hippocrates hyeme à calore nativo interna maxime calere. Unde forte quis existimet æstivo tempore calidis cibis ac generosis vinis utendum esse. Respondemus hos falli: Nam Hippocrates non asserit calere hyeme simpliciter interna: sed dicit ea circumfluere calore nativo: hoc est blando illo ac naturæ consentaneo. Quare quacumque de causa exuitur id suo blandimento, degener à natalitia illa vi evadit. Sive enim nimium frigeat, sive nimium æstuet, desinet hac parte nativum dici. Æstate autem æstuat nimium, quare ejus nativa vis acciditur ab illa quam tunc concipit flamma: & exiguum tunc est calidum nativum. Si tunc aromata vinave generosa propinaveris, validius extra naturæ lineam abripietur, & fiet hoc modo calor nativus prostratissimus. Quod vero interdū flagrante ita æstu per æstatem, à pauco vino recreentur aromatico vires, id fit quod cruditates interdum ventriculum occupent, quodque spiritus exhausti sint. Hinc solemnis per Italiam invaluit mos, ut primo Augusti die Malvaticum propinetur. Sed largior usus vini tunc nocuus est semper. *Quæstio.*

XVI. 1 Ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι 2 ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ 3 παιδίοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, τοῖσιν οὕτως 4 εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

XVI. Diæ-

XVI. Diætæ 1 humidæ febricitantibus omnibus 2 accommodatæ sunt, maxime vero 3 pueris, atque aliis qui sic diætam 4 instituerunt.

De ciborũ qualitate.
1. Lib. De Diæta.
Cibus imbecillis quid.
6. Epid. 4. 17.
Defenditur Hippocrates.
Cibus sitis expers.
Eupeptos.
Liquid⁹.
Vt in unum vertendus sit hic Aphorismus.

Hactenus de copia; jam de qualitate ciborum.
Quo enim genere ciborum utendum sit ei cui per fe-
bres necessarius est diætæ usus, docet hoc Aphoris-
mo; videlicet cibo humido. Scribit alibi Hippocra-
tes, Cibus humid⁹ imbecillis, sitis expers, coctu faci-
lis, & liquidus. Hæc enim quatuor requirit Hippo-
crates ad diætam humidam: imbecillitatem, sitis
carentiam, concoctu facilitatem, utque sit liqui-
dus. Quæ quattuor in ptisana potissimum conside-
rare docet. Dicitur autem cibus imbecillis, qui est
alienæ qualitatis expers: qui non est fortis, neque
acrimoniam aliquam relinquit in stomacho, neque
vapores attollit ad caput. Hujusmodi quoque ci-
bum frigidum esse docet Hippocrates, ubi ait, τὰ ἀ-
[illegible], ψυχρά. Quare frustra quidam ca-
villantur, Hippocratis sententiæ adjicientes, & fri-
gidæ: ut quod humido cibo necessario includatur.
Hujusmodi ergo victus imbecillis optime convenit
febricitantibus, quia extinguit calorem febrilem ve-
triculi æstuantis, ac spirabilium partium. Debet is
quoque esse sitis expers: hoc est, frigidus & humi-
dus: quia alioqui febricitantibus febrem augeret.
Hac enim ratione interdicit Hippocrates pleuriticis
melicrati usum, si sint πικρόχολοι τὰ ἄνω: quod
iis sit sitiferum. Huc accedit, quod & concoctu fa-
cilis debeat esse: ne tanto facilius à calore languido
conficiatur. Postremo liquidus, nam cum calor na-
tivus effœtus quodammodo langueat, hac potissi-
mum ratione calori nativo respondebit, atque si-
mul naturæ studebit, & morbi pepasmum juvabit.
Scribit itaque hic Hippocrates, Victum humidum
febricitantibus convenire: Intellige, cum jure & lo-
co adhibetur: quasi tale instituat ratiocinium:
Quicquid est hujusmodi ut æque naturæ studeat at-

que

que cum morbo pugnet, id convenienter cuique febricitanti potest exhiberi. Hujusmodi autē est ptisana, utpote quæ inter cerealia cibaria ita reliqua superet, ut nullum sit quod omnes ejus vires obtineat. Nam stomacho tumultum non infert, nec fluctuationes aut flatus parit, si modo bene coquendo intumuerit, & ita omnes deposuerit flatus. tota est æqualis, & facile eam ventriculus amplectitur: quia ventriculus calore febrili æstuans, modico gaudet contrariorum usu. Cum ergo à ventriculo conficiatur, egregie studet naturæ. Eadem quoque pugnat cum morbo, quia frigiditate & humiditate sua calorem febrilem infringit. humorem putrem febrilem, si fuerit pepasmi capax, leniendo præparat ad pepasmum: si vero fuerit is pepasmi expers, ipsum excludit & deturbat obstructionesque viscerum tollit. Sed objicies, Hydropicis, quorum affectio febrem habet conjunctam, non convenit victus humidus. Respondent, Hippocratem hoc intellexisse de his, qui laborant ex febre essentiali: sed hydropicorū febris est symptomatica. Verū hæc solutio est nulla: nam & de symptomatibus & de essentialibus agit febribus. Hic enim Aphorismus ex eo loco sumptus est ubi agit Hippocrates de pleuritide, ad quam præscribit ptisanam. Dicemus ergo, quod ineunte febre si immineat periculum hydropis, venam secabimus, interdicemus usum vini, cibabimus diæta refrigerante & humectante. Nam si major ratio habenda sit causæ quam symptomatū, pugnandum est cum febre. Perfecto autem hydrope, potius pugnandum est cum symptomate, quam cum causa, quod aqua ibi hærendo putrescat, & in sui contagionem viscera cuncta trahat.

Ptisanæ laus.

Objectio.

1. Qualitate & consistentia liquidæ, sitis expertes.

2. Quod acrimoniam caloris infringant, obstructa liberent, materiam pepasmi capacē concoquant, expertem vero excludant, nec naturæ negocium faciunt, nec alvum superant.

rant, quæ eſt aphthodes in omni febre valida.

3. Qui natura ſunt humidi, & qui ſimilium uſu gaudent. & natura ſuo ſtatu conſervatur ſimilitudine ſubſtantiæ.

4. Nam ſtudendum eſt naturæ inſitæ & aſcititiæ, atque una pugnandum cum morbo.

XVII. Καὶ οἷσιν 1 ἅπαξ, ἢ 2 δὶς, καὶ 3 πλείω καὶ 4 ἐλάσσω, καὶ κατὰ 5 μέρος. Δοτέον δέ τι καὶ τῇ 6 ὥρῃ καὶ τῇ 7 χώρῃ, καὶ τῇ 8 ἡλικίῃ, καὶ τῷ 9 ἔθει.

XVII. Quin etiam quibus conſentaneum eſt 1 ſemel aut 2 bis die [paſtum inire] quibuſque; 3 pleniore aut 4 parciore manu & quo 5 progreſſu fieri oporteat. Sed concedendum eſt aliquid 6 tempori, & 7 regioni, & 8 ætati, & 9 conſuetudini.

Cum jam perſpectum nobis fuerit jure ptiſanam exhibendam eſſe, & quo loco, (quod animadvertimus ex perſpicientia virium ægri, hiſtoriæ morbi, & paroxyſmi:) tum vero illud conſiderandū eſt, quo modo ſit exhibenda, quod ex iiſdem elucet, ut in pleuritide cum os humeſcit, num bis vel ſemel exhibere de die, & num larga manu vel aliter, & num ſemper ut inſtituiſti.

Quo modo.

1. Ut ſi expectorato nondum madeſcat os, vireſque id ferant, ut ſemel tantum comedat in productiore aliquantulum morbo.

2. Si os à ptyalo madeſcere cœperit.

3. Quoque uberius procedit expectoratum, eo pleniore manu dandum; quo inde firmiora reddita latera, fœlicius expectorent.

4. Si nondum expectoratum procedit, nec homo ſit picrocholos ſed phlegmatias, nec vires proſtratæ langueant.

5. Sci-

5. Scilicet, qua ratione, vel viciſſim & paulatim. numque id eodem ductu agendum ut inſtituiſti: quid aliter agendum.

6. Quo tempore vires ab exhauſto laborant.

7. Nā in frigidis regionibus multū dandū.

8. Nam pueri alacriores, inediæ ſunt impatientes.

9. Ne œconomia naturalis ſolvatur ac immemor officii ſui reddatur, immutatione tēperamenti, habitus, & actionis. Ut τὸ μέρος recte intelligamus, ſcire debemus hoc referri ad occaſionem mutandi cibi in qualitate, copia, & numero. Ut num integra ptiſana vel ejus cremor ſit exhibendus, quæ ratio ducitur ex morbi & ægri natura, quibus nimirum modo invitamur ad cibum exhibendum, modo avocamur. Examinatur enim hoc aphoriſmo an, ineunte ptiſanæ uſu, mitificato ſcilicet jam morbo, integram ptiſanam ſumere debeat, vel num potius ſolum cremorem ptiſanæ: & num eam parca manu. Et num ita præbendum, non tam ratione morbi, quam ægri: quia revocat ventriculum ab ocio ad negocium. Dein poſtridie, ubi ptiſanæ jam ventriculus aſſuevit, & quo certiora pepaſmi indicia morbus dederit, eo pleniore manu tū in qualitate, tum in frequentia & quantitate ptiſanam ſumet. In quantitate, quia magna copia; in qualitate, quia ptiſanam integram: in frequentia, quia bis die ſumet. idque ratione morbi, naturæ tū communis tum ægri. Neque ab hoc ptiſanæ uſu ceſſabit (quia ſine intermiſſione viribus eſt opus) uſque ad morbi abſolutionē; niſi aſtrictior fuerit alvus, qua venter diſtenditur, difficultas ſpirandi augetur, & caput ſymptomatis plethoricis affligitur: hoc ſolum caſu ſemel die tantum præhenda eſt ptiſana. & altera pars diei inſumenda eſt in provocanda alvi dejectione. Dicit autem

Τὸ κατὰ μέρος quid ſit.

Alvo conſtricta quo modo tranſigendum.

Conſuetudini aliquid dādum.

autem Aphoriſmus, aliquid dandum eſſe conſuetudini; quia quorum ventriculus ſemel aut bis humeſcere, intumeſcere, concoquere conſuevit; ſi defraudetur, mutata conſuetudine, temperamentum, habitum, & actionem immutat. Addit, concedendū aliquid eſſe regioni & ætati: nam iis aut ex inopia laborant vires, aut augetur calidum nativum.

Cibi quando bene & male ferantur.

XVIII. 1 Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία 2 δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος 3 ῥήϊστα, ἦρος 4 δεύτερον.

XVIII. Æſtate 1 & Autumno cibos 2 ægerrime ferunt, Hyeme 3 facillime, mox 4 Vere.

κατὰ μέρος explicatur, hoc eſt, quo progreſſu cibus augeri debeat in copia & frequentia.

1. Hic explicatur ſuperius κατὰ μέρος. Cum ſcilicet jure & neceſſario bis de die, & pleniore manu cibos capere debent jam mitificato morbo. Iam itaque quo progreſſu id fieri debeat docet. Nam officii vacuitate alvus reddita eſt ignavior, cum ſiccus eſſet morbus: accedit jam quod æſtate languet calor nativus, quodque natura ægre ſe convertit ab ocio ad negocium.

2. Quod eo tēpore calor nativus quaſi effœtus langueſcat, & autūno denſantur corpora.

3. Quod ventres tunc ſint calidiſſimi, & ſomni longiſſimi.

4. Magis enim evaporat quam hyeme calidum nativum. Ad conſtituendam itaque victus τέκμαρσιν, valet plurimum temporū diſtinctio. Ac ſi diceret, is qui jure genio indulget jam, (editis pepaſmi notis) poſt bidui vel quatridui inediam à dato cibo affligitur: propterea que ſumma proviſione eſt opus in cibi qualitate, copiâ & frequentiâ: tum vero pluribus damnis augetur æſtate quam hyeme, autumno quam Vere, ſi quid peccatum fuerit

rit in cibi qualitate, copiâ, vel frequentiâ. Si quis dixerit, Nutritio est vacuati repletio: sed æstate plus vacuatur, hyeme minus: Quare æstate plus exhibendũ quam hyeme. Respondet Galenus: Utroque tempore magnam fieri evacuationem. Æstate quidem quia calor nativus, (cujus hyparxis consistit in blandissimo calore) est languidior & pori patentiores, unde sudores fluunt crassiores. In hyeme vero quia pori magis sunt astricti, & calor nativus major, magis per insensibilem effluxum vacuantur homines. Quia quo calor est vehementior, eo magis effluxus fugit sensum.

Hyeme cur plus dandum.

XIX. Τοῖσιν ἐν τῇσι 1 περιόδοισι παροξυνομένοισι 2 μηδὲν διδόναι, μηδ' 3 ἀναγκάζειν, ἀλλ' 4 ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

XIX. In morbis qui 1 per circuitus recrudescunt, nihil est 2 exhibendum, neque ulla ratione 3 adduci quis debet ut aliquid exhibendum putet: sed contra demenda 4 cibi accessio ante crises.

q.d. Decipimur specie infirmitatis. Si enim vires vi morbi languent, non exhibebis cibũ: sed si ab exhausto laborant. Hippocrates hic loquitur de progressu ad infirmitatem: superius egit de progressu ad ῥώμην. Finitur hoc Aphorismo tractatus decimus sextus à diæta, nam sequẽtibus Aphorismis redit ad vacuationes & purgationes unde hunc librũ auspicatus fuit. Definiverat enim Hippocrates medicinam additionem & ablationem. Ab ablatione inchoans, primis Aphorismis egit de ablatione materiæ morbificæ (nam inde pendent morbi acuti) venæ sectione & purgatione. Sed quia cibo opus est

In Paroxysmo abstinẽdum.

Ordo Aphoristicus Hippocratis.

semper: quo modo is institui debeat, ne augeatur materia morbifica ex sinistro ejus usu, hactenus egit. Videtur autem prima fronte idem esse hic Aphorismus cum undecimo superiore: nequaquā tamen est. Nam licet demonstratio hujus ex illo sumenda est, alius tamen est utriusque scopus. In illo enim agit de occasione cibi exhibendi: hic agit de utendi modo: ut hic Aphorismus usus distinctionē contineat. Ac si diceret, Ventū est ad id tempus, ut qui jejunavit triduum, biduum, aut quatriduum, cibos jure debeat capere, (mitificato nimirum jam morbo, ad comparandam, corporis infirmitatē) larga manu vel parciore, bis vel semel, prout morbus id exigit. Quæstio itaque nunc est, ex quo cœperit uti ptisana, an ea semper, sine intermissione uti debeat. Respondet libro secundo De victu eorū qui ex acutis morbis laborant, Quod si modo alvus astrictior ab ea non avocet. Nam hoc casu prius injiciendus est clyster. Addit Hippocrates adhuc aliam exceptionem, hoc modo: Ex quo ptisana uti cœpistis pro viribus comparandis, ea sine intermissione uti debetis, modo non laborarit ex eo morbo qui per circuitus ingravescit. Quia in ejusmodi eoipso die, quo circuitum faciet morbus, debebit abstinere in totum, & perfectam intermissionem in iis expectabis. In continuis vero remissionem observabis.

Sensus Aphorismi.

Periodus duplex.

1. Periodus est duplex, universalis, & singularis. Universalis dicitur Hippocrati ἔφοδος, hoc est appulsus morborum, ut dicimus quaternarium primum, esse primam periodum. Singularis periodus est totum illud tempus accessionis & remissionis. Hoc igitur Aphorismo videtur circuitus & pro universali & pro particulari periodo accipi posse.

2. Ne avocetur natura à pepasmo ad pepsin. & eo tempore alvus impura est, affluxu materiæ morbificæ.

1. Prognost.

3. Id est, nulla necessitate coactus quis exhibere tunc cibum debet. accipitur enim τὸ ἀναγ.

ἀναγκάζειν passive: nec ſatis commode id quidam reddunt (neque cogere.) nam quando coges ægrum, cui judicas non eſſe exhibendum cibum? Quaſi dicat, decipimur infirmitatis ſpecie: dum non recte nobis perſpecta eſt cauſa infirmitatis, ut propter illam cibum exhibendum putemus. Non enim ad omnem infirmitatem cibus eſt exhibendus: nam cum ad varias cauſas vires deficiant, ſi illæ vi morbi langueant, non exhibebit cibum: at ſi ab exhauſto fiat virium infirmitas, jam ſolum vires cibum requirent. *ἀναγκάζειν quid.*

4. Antequam nimirum adjungendam putes cibi acceſſionem, jam deducas.

XX. 1 Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ 2 κεκριμένα ἀρτίως, μὴ 3 κινέειν, μηδὲ 4 νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτε ἄλλοισιν 5 ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾷν.

XX. Quæ 1 judicantur perfecte, quæque 2 judicata ſunt exquiſite, nullo modo 3 movenda neque 4 novanda, neque medicamentis purgantibus, neque aliis 5 irritamentis, ſed miſſa facienda. *Cautio.*

1. Cautio pharmaceutica. Superioribus Aphoriſmis egit de qualitate & quantitate evacuationis, nunc docet tempus & modum evacuandi, & qua cautione uſus eorum iniri debeat. Quæ itaque, dicit, judicantur, nimirum propria criſi. quia quot ſunt morborum ideæ, tot ſunt & κρισίων differentiæ, tamen quo natura viam affectat, eo maxime criſeos inclinationes fiunt. Ex quibus duobus principiis, hanc colligas definitionem: Propria Criſis eſt quæ ſecundum morbi ideam, pro foco ipſius, *Criſis quid.*

& pro

& pro natura ejus qui judicatur, inclinationes facit. Dixi in hac Definitione, Pro natura ejus qui indicatur: Quia febris ardens in juvene, per haimorrhagiam: in sene, per dysenteriam judicatur. Talia autem perfecte judicantur, quæ ante significata fuere signis apparentibus ad speciem & tempus futuræ crisis: quæque commode effunduntur in qualitate, quantitate, tempore, & excernendi loco & modo. Hujusmodi autem crisin dicimus non perfectam, si in illa desideretur ulla harum rationum. Ut, non est perfecta crisis Phreniticі, si quarto die profundit stillatim paucum & sincerum sanguinem. Etenim desideratur ratio temporis: nam quæ paribus diebus accedunt, paribus indicari debent; quæ imparibus, imparibus. Desideratur etiam ratio in modo excernendi: nã stillatim illi manat sanguis, qui debebat ferri ἀθρόως, hoc est, confertim. Peccat etiam hæc excretio in quantitate: nam paucum emanat: etenim nihil paucum est criticum. Postremo in qualitate, syncerus sanguis stillat: etenim nihil sincerum est bonum. Nihil recte fit, quod ante significatum non fuit, signis apparentibus ad tempus criseos; id est, signa pepasmi præcedere debent crisin. Quare signa apparentia ad speciem crisis, incerta & calamitosa sunt, nisi præcesserint signa & temp⁹. Nam illæ excretiones sunt symptomaticæ. Quare, Felicem crisin signa pepasmi præcedere debent, & symptomata perturbationes criticæ. quæ duplicia sunt; quædam enim apparent ad tẽpus, alia ad speciem futuræ crisis. Quæ signa nisi præcesserint, excretionem talem nequaquam criticã, sed symptomaticam vocabis. Signa quoque ea ad speciem criseos incerta sunt & calamitosa, nisi præcesserint signa ad tempus crisis. Exempli causa, Laboret aliquis juvenis ex febre ardẽte. Si ap-

Perfectè quæ judicentur.

Crisis imperfecta.

Exemplum practicum.

Si apparuerint illi die quarto in lotio signa pepasmi, dices hunc judicandum die septimo. Si vero ante septimum diem appareat facies rutila, micantes oculi, & reliqua talia signa, dices eum per haimorrhagiam judicandū. Ut si signa pepasmi non præcessere, nam ea ad tempus crisis apparent, erit symptomatica excretio. Si vero illa haimorrhagia ita fiat, ut in illa nulla ratio desideretur, dices illum crisin perfectam fuisse. Atque ut acuti morbi excretione, ita diuturni morbi abscessu judicantur: Hoc est translatione materiæ ab una parte in aliam: Nisi tamen eum ab abscessu liberarit urina copiosa, quemadmodum evenit servo Archigenis. Abscessus autem perfecti hæ sunt conditiones, ut fiat die critico, longissimeque à parte affecta, & κατ' ἶξιν, id est, è directo, & in partem totius materiæ capacem, ut liberet ægrum. Uno verbo, Neque morbo sit impar, neque naturæ sit impar. Morbo par est & naturæ, bubo pone aures. exanthemata morbo sunt imparia, & naturæ paria. hydrops in febrem, naturæ impar, sed morbo par.

Abscessu qui judicantur.

2. Ita ut nulla supersit mala empyreumatis qualitas ignea: cujus signa sunt sitis, & oris siccitas, nec etiam restibilis sit materia morbifica: cujus signa sunt amaritudo oris, cibi insuavitas, & dejecta appetentia. Sed ut sit integra redintegrataque œconomia naturalis in assumendis & excernendis: & vis vitalis ac animalis memores sint sui officii. Sive sit ἐν ταραχῇ critica, sive vacuatione critica.

Empyreumatis, & materiæ morbificæ superstitis nota. 6. Epid. 2. in initio.

3. Quatuor complectitur, vacuationem, coëffusionē, quod συνεκχυμοῦν dicit Hippocrates, revulsionem, & derivationem. Quæ quattuor ita dicuntur, quod evacuare dicimus, quoties sine distentione partis aliquid educimus. Effundimus, cum quod deest evacuationi excitamus: revellimus humorem qui fer-

Coëffusio quid. Revulsionis & derivationis discrimen.

fertur per loca lege naturæ non consentanea: derivamus eum, qui fertur quidẽ per loca lege naturæ consentanea, sed ex evẽtu dissentanea.

4. Est verbum agricolarum : & significat hoc loco alteratioẽ caloris vel frigoris. q. d. non est locus alterantibus : quemadmodum pragmatici id moliuntur sæpe syrupis & similibus imprudenter. Novare cum dicit, colliliat ad empyreuma : cum ait Movere, ad materiam morbificam respicit.

Simonis exanthemata.

5. Ut lenientibus, balneis, clysmis, &c. Et tamen modum reficiendi præscribemus. Scribit Hippocrates, male Simoni ad exanthematum curationem à Medicis præscripta fuisse medicamenta vomitoria. Quia illa Simonis exanthemata, nihil aliud erant quam crisis quædam in cute vestigia. Porro, inquit, si quis calida fovisset, juvari ægrum potuisse. q. d. cum hujusmodi perfectæ crisis vestigiis, est pugnandum Topicis. Atqui hoc est quod præcipit Hippocrates, ubi ait, Ubi fauces ægrotant, aut tubercula nascuntur in corpore, excretiones inspiciendas esse. Nam si excretiones fuerint laudabiles, corpus erit integrũ. Quare in his abstinendum: Si enim recte movet natura, excitabis tu importunâ pharmaciâ hypercatharsin : si tu κάτω, illa fortasse ἄνω.

Medicus sit spectator, non actor. Cautio.

Suadeo nequis in ipsa crisi pharmacũ ad coëffusionem propinet : supersede diem unum aut alterum. Id enim longe tutius : nescis enim quonam abeat natura : quæ enim segnescere videtur jam, ac languide excrementa excludere, hanc mox vivida quadam vi maximã succorum copiam deposuisse vidimus. Quod si quid irritamenti à pharmaco accessisset, in fluxum calamitosum facile se laxasset.

XXI. Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα

λιστα ῥέπῃ. 3 ταύτῃ ἄγειν διὰ τῶν 4 ξυμφερόντων χωρίων.

XXI. Quæ ducenda, 1 ſunt eo 2 ducenda quo 3 maxime natura viam affectat, per loca 4 lege naturæ cõmoda.

Præcedenti aphoriſmo de perfecto naturæ motu egit: jam de imperfecto, cum nimirum natura languide movet, adeo ut medica manu opus ſit. Hæc ſit naturæ adjutrix. Agit enim hoc primo libro De purgatione, cum mutatio ſit ſive ad robur ſive ad infirmitatem virium.

1. Eſt illud neceſſitatis verbum, recidivæ metum ſubindicans. Cum nimirum ſupereſt materia morbifica à præcedente morbo, quæ non integre criſi excluſa fuit. Vel ſi turgeat iniqua materia.

2. Intus, foras, ſurſum, deorſum, nam quot ſunt morborum ideæ, tot ſunt differentiæ motuum humorum.

3. Morbi gravioris metu, & ne ruat materia in partẽ, cujus officio vita carere nõ poteſt.

4. Quaſi dicat, ægri vires valeant, nec ſint loca ex eventu incommoda. Quare non ſatis eſt ut moliamur purgationem eo quo natura & humor viam affectat. Ut ſi quis polypo obſeſſus etiam catharris obnoxius ſit narium: abducet medicus doctus eum fluxum apophlegmatiſmis ad palatum & os. Ita in dyſenteria minime totum corpus per afflicta inteſtina evacuamus: licet ſæpius ſcrupulo uno aut altero rhabarbari & corticum myrobalanorum ea, quæ inteſtinorum involucris concepta ſunt, excludamus. Ex hoc Aphoriſmo ſumitur Definitio Purgationis: Quæ eſt humoris qui in vitio eſt, quo natura vergit, per com- moda loca excluſio. *Purgatio quid.*

XXII. 1 Πέπονα φαρμακεύειν, καὶ

κινέειν,

κινέειν, μὴ 2 ὠμὰ, μηδὲ ἐν 3 ἀρχῇσιν, ἢν μὴ 4 ὀργᾷ· τὰ δὲ 5 πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

XXII. Concocta 1 medicamento purgare ac movere oportet, non 2 cruda, neque 3 ineunte morbo, nisi materia 4 turgeat: plurimum 5 vero non turget.

Purgatoria occasio, & quibus opus sit ad purgandum. 2. Alim. facult.

Aphorismo hoc agitur de occasione purgationis. Ubi observa quod natura expellat: medicamentum vero attrahat: Quia naturæ officium est concoquere, segregare, expellere. Naturæ autem deberi expulsionem, docet Galenus ubi agit de piris, ubi dicit, Naturam usu pirorum roboratam, malum exclusisse. Quod si igitur nec Naturæ expellenti, neque medicamento attrahenti cedit humor, id fiet quod alibi dicit Hippocrates; Quod medicamentum frustra exhibitũ liquefaciat & consumat ea quæ morbo resistunt. Hoc est, partes solidas & harum virtutem atteret: adeo ut morbus fiat ex eventu lethalis. Hinc sequitur, quod si eo tempore quo neque naturæ expellenti, neque medicamento attrahenti humor cedet, medicamentum porrexeris, illud nihil aliud præstabit quam calorem febrilẽ augere. Quare sint concocta, hoc est, vi naturæ mitificata, & ad temperiei mediocritatem reducta. Sed dices, si natura perferre potest ut ea quæ turgent ineunte morbo excludantur, quare non feret ut etiam cruda extrahantur? Respondemus, quæ orgasmo feruntur, facili remedio abduci possunt, nam sponte concitantur: quod crudis negatur, nam violentia hic opus esset, & frustra.

Purgatoria remedia cur lædant.

Quæstio.

Purgationi bonæ tribus opus est.

1. Quia ad legitimam purgationem, quæ artificiose præscribitur, tria sunt necessaria, naturæ vis, meatuum libertas, & materiæ præparatio. Quamvis igitur ineunte morbo naturæ vis sit robusta, plus tamen valet materiæ contumacia ad avocandum nos ab exhibitio-

bitione medicamenti purgatorii, quam naturæ robur valeat & invitet ad hujusmodi exhibitionem. Porro concoctionis duo sunt genera, una est rei naturalis, id est, rei coquendæ, in coquentis naturam commutatio: & dicitur pepsis. Altera, rei præter naturā, quæ ut causa morbifica, à natura vincitur, & mitificata naturæ vi, ad excretionem præparata jam est: & coctionis particeps dicitur. Quamvis enim partibus solidis non assimilatur: attamen ideam gerit partis ejus ubi suppurat. Utriusq; autē coctionis sola natura est causa, hoc est, virtus partium solidarum. Nam calor præter naturam nullam vim mitificandi habet. ideoque quæ coquuntur & quæ mitificantur non causis efficientibus, vel sola materia differunt. Nam res quæ suppuratur concepit quidem in se calorem præter naturam: verum is nihil præstat ad mitificationē. Ideoq; refert tantum quoddam vestigium partis alterantis: sed plane ipsi assimilari nequit. Recte dicebat ex hoc Aphorismo Seneca: In morbis nihil est magis periculosum, quam immatura medicina. Et Livius: Medici plus interdum quiete, quam movendo & agendo proficiunt.

Coctio duplex.

Cons. ad Helv.

lib. 22.

2. Sunt variæ cruditates: quot enim sunt genera coctionum, tot genera sunt cruditatū. Quædam enim cruditas pepsi corrigitur, quædam pepasmo. Sic pituitam dulcem dicimus esse crudam, quæ cocta abit in sanguinem, & partibus nostri corporis tandem assimilatur. Hanc quoque cruditatem habere dicitur bilis in suo genere, cum redditur copiosior, & dum consistentia in vitio est. Rursus cruditatis quæ sub pepasmū cadit duo sunt genera. Nam quædam cruda tantum sunt, sed pepasmi capacia: ut est sanguinis in phlegmone. Alia vero cruda pepasmi sunt expertia: qualis erat illa bilis, in pestilenti constitutione, segregata à

Cruditates quot.

3. *Epid.* 3. sanguinis massa. Dicuntur igitur hoc Aphorismo cocta, quæ vi partium solidarum sunt mitificata. Hæc talia pharmaco trahenti, & naturæ expellenti cedent, ac inoffenso cursu effundētur. Cruda si valido pharmaco tentaveris, liquefacies ea quæ morbo resistunt, fietque inde morbus lethalis. Sit itaque pharmacum analogum materiæ coctæ, ne, si fortius id fuerit, cruda moveas una. tunc per ἐπίκρασιν abduces, cū partim cruda partim cocta illa fuerit. Et abstinebis tunc ab elateriis, id est, agitatoriis; ut agaricum, elleborum, peplium.

2. Quo tempore symptomatum mutatio potissimum incidit. q. d. Quamvis principium morbi videatur aptissimū tempus esse ad purgandum: quod videlicet Natura nondum vi morbi fracta, cum adhuc sit robusta, tū symptomata levissima, tamen major est vis avocandi à purgatione, in materiæ hoc tempore contumacia, quam invitandi ad purgationem in naturæ robore. Vocat hoc loco principium id tempus, in quo cruda sunt omnia, hoc est quattuor primos dies. Sed objicies, Incipientibus morbis, si quid movendum videtur, move. Respondemus, non esse movenda in principio ea cruda, quæ morbo sunt propria: sed ventriculi & intestinorum impuritas excludi potest.

3. Aph. 29.

Principium morbi quid.

4. Hoc est, nisi materia pepasmi expers, quasi furore percita, modo huc, modo illuc feratur, ob copiam & malignam qualitatem, crebramque symptomatum mutationem adferat. quod ineunte morbo, si usui venerit, fieri solet, non autem provecto. Varia autem symptomata profert turgens materia, ut varia fuerit pars, quam incurrit, temperamento, actione, usu, & essentia. Quemadmodum in phreniticis mirabilem symptomatū mutationem experimur, ut modo visu solo, modo auditu solo

Symptomata varia unde.

Phreniticis cur varia.

solo, modo lingua sola, modo aliis delirent partibus. At cum fixus est humor, fere fit ut symptomata humoris morbifici vim & partis obsessæ naturam sequantur. Alioqui, cum is fixus non est, idem, dico, humor in diversis partibus, diversa movet symptomata. Ratio autem, Quare hæc materia ita varie in partes ruat, locumque commutet, est, quod nostræ naturæ sit dissentanea usque adeo, ut nulla pars ne ad punctũ quidem temporis eam perferre queat. Et omnis pepasmus tempore oboritur à vi partium solidarum: quare cum eam nulla pars ferat, coqui hæc iniqua etiam materia nequit. Primo ergo tempore molienda est ejus evacuatio. In eo autem humore qui pepasmum recipit, ut sunt ipsius pepasmi gradus, sic quoque purgationis esse debent. Nam ut primum concoctum aliquid fuerit, ita id rhabarbaro purgabis, ut natura ea parte humoris cocti exonerata, reliquum concoquat facilius, si copia naturam videas opprimi. Vox orgasmi translata est ad ægritudines quæ properant & celeriter moventur, & præcipue cũ laborantis sensus ab inconcinno motu spirituum & humorum irritatur. Persius Satyra 3. *1. Crit. 9.*

Turgescit vitrea bilis.

Virgil.

Turgent in palmite vites.

5. q. d. Plures morbi acuti sequuntur materiam stabilitam.

XXIII. Τὰ χωρέοντα μὴ α τῷ πλήθει 1 τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ οἷα 2 δεῖ καὶ φέρει εὐφόρως. καὶ ὅκου δεῖ μέχρι 4 λειποθυμίης ἄγειν, καὶ 5 τοῦτο ποιέειν, ἢν 6 ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων. *Non satis est plurima evacuari.*

XXIII. Quare excretiones non à

copiâ aut numero 1 metiri oportet, sed prout qualia 2 decet feruntur, & ægri ferunt ex facili. Nam si vel ad 4 lipothymiam usque movendum sit, faciendum 5 id sane, modo æger 6 par esse possit.

a. Non enim satis est plurima evacuasse, sed quæ in vitio sunt. quãtitate itaq; opus est, sed non quavis: verum tali qua excluditur morbifica materia, ita ut euphoria sequatur. Intelligit per excretiones, quaslibet effusiones. ut in pleuritide trahet sanguinem, dum color mutatur.

1. Hoc est, scienter colligendæ sunt ex euphoria & excrementi pravitate, sive illæ arte vel sponte fiant.

Duo vacuationis justæ signa. 2. q. d. Duo sunt justæ vacuationis tecmeria in omni vacuatione, ægri alacritas, & humoris qui in vitio est excretio. Observavi interdum quædam excreta mole parva, attamen vi magna, fuisse, ac ægros liberasse. Id evenit *Historica obscrvatio.* quam plurimis dum pestilens illa febris, quam Hungaricam appellabant, grassabatur Anno septuagesimo secundo supra millesimũ quingentesimum. Manabat tunc quibusdam hac in febre sanguinis substillũ è naribus exiguum, *Problema practicum.* verum illud erat purpureum roseoque fulgore micans: merus namque is sanguis erat arterialis nimia flamma incãdescens. Ita illi evadebant. Unde sæpe mecum cogitavi, Num salutariter in his arteria aperiri potuisset. Sed quis audet? Doctiores quæso hac de re cogitent.

Symptomata quæ indicent curationem. 4. Ut in symptomatibus quæ aut magnitudine aut malignitate suas causas vincunt, in tristi dolore cynanche, ut nimirum inflãmatio extinguatur, & ut orgasmus revocetur.

5. Ut fuerit species & essentia morborum, perio-

periodorum, causarum, symptomatum, foci, & criseos, ita debet esse qualitatis cujusque rei vacuandæ ratio. Nam ex iis quanta esse debeat vacuatio discendum est: adhibita tamen ratione naturæ tum communis, tum propriæ ægri, quæ sæpe avocat. Nam Melancholici larga manu, idque medicamentis valentioribus, purgari possunt: biliosi parce, & clementioribus. illi per inferiora, hi per superiora, modo non sint tabidi. Habenda quoque est ratio temporis, præsentis & anteactæ vitæ. Signum autem justæ purgationis est sitis, excitata nonquidem à qualitate medicamenti, sed ab evacuatione. Sed pugnare videtur hic Aphorismus cum tertio superiore, ubi vetat Hippocrates, Ne quis ad extremum evacuet etiam habitum athleticum. Nam si hic qui maxime evacuationis est indigens minimè eam perfert, multo minus eam perfert, qui ea minus eget. Certe ubi symptomata causas sui effectrices vincunt, tum majoris emolumenti gratia ad lipothymiam est evacuandum. Hæc lipothymia fit exhausto vel irritato stomacho, non autem corde. Non enim hic loquimur de syncope cardiaca, sed de ea quæ fit male affecto ventriculo. Est enim cardiaca Syncope, præceps omnium virium lapsus, corruptis spiritibus & partib' solidis à mixtione alienæ qualitatis, vel vi caloris, marasmo, repletione, aut inopia alimenti. Ita Diagoras lætitia periit. Fit itaque ex subito spiritus motu aut vacuatione, alteratione, vel interceptione. Lipothymia itaque est cum virium integritate: syncope non. Quare hic non eo ducitur evacuatio, ut vasa concidant. Neque rursum hic loquimur de ea syncope, quæ quibusdam in initio venæ sectionis evenit ex metu, à collectione spirituum: neque de ea, quæ fit ab acri humore vellicante superius os ven-

Quæstio.

Syncope quid.

triculi: (in talibus, qui huic lipothymiæ obnoxii sunt, inquit Galenus, resupinis venam aperire solemus.) Sed de ea sola quæ fit ratione evacuationis. Sed dices, quando poterit æger par esse si animo deficiat? Certe lipothymia quidem est infirmitas. sed hujus infirmitatis restituendæ ratio est consideranda. Quædam enim facile restituitur: ideoque in virtute naturæ multum spei est collocandum, si partes solidæ fuerint integræ.

6. Parem hic vocat Hippocrates eum, qui sine infirmitatis metu, ad tempus potest illam lipothymiam ferre: ut cui corpus non sit rarum, sed solidum, succi plenum, ab anno vicesimo quinto ad quadragesimum usque, cum partium solidarum integritate, aëre temperato. Sed cum raro illa adsint, raro ita evacuandum. Animadversione dignum quod scribit hic Galenus: usu, inquit, nobis compertum est, evacuationes ad lipothymiam ductas sæpe profuisse. Incuntibus causis phlebotomia ad lipothymiam ducta refrigerat totum corpus dico, febremque extinguit: alvusque solvi ab hac & sudores manare solent, non sine maximo commodo. In maximis vero doloribus, inquit, non majus novi remedium, quam phlebotomiam vel apharmaciam, ubi opus est, ad lipothymiam ductam.

Evacuatio ad lipothymiam ubi necessaria.

In Acutis morbis quando purgandum.

XXIV. Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν 1 ὀλιγάκις, καὶ ἐν 2 ἀρχῇσι τῇσι 3 φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο 4 προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

XXIV. In morbis acutis 1 raro, ac incunte 2 morbo (si id faciendum) 3 pharmaciæ est locus. Atque id, ad-

hibito

hibito ante 4. singulari judicio, faciendum.

1. Quod morbi acuti pharmacorum calidorum vi ingravescant: & quod illi fere excretione critica finiantur. quos autem in morbos perfecta incidit crisis, raro locus est purgationi. Et sæpe orgasmo non concitantur succi: vel si id evenerit, corpus non est εὔφορον.

1. Si nimirum materia turgeat, ut solet turgere morborum principiis: tunc enim mutatio symptomatum fieri solet, non autem cum jam provecti sunt. Non ultra secundum diem dicit Galenus hic, illud agendum. nam his diebus turgent humores, vires firmæ sunt, necdum febris incanduit ab æstu.

3. Ne vires frangantur, febris calor augeatur, efferaque materia in nobilem partẽ ruat.

4. ἐξ auget, id est, Adhibita cautione & provisione virium ægri & peculiaris naturæ, symptomatum concomitantium, & anteactæ vitæ vel diætæ. Quia qui pravo victu usi sunt, non ferunt pharmaca. Sit corpus εὔφορον, nec ulla phlegmone sit in hypochondriis. Morbos acutos fere omnes Naturæ beneficio judicari docet Hippocrates. Raro itaque eos purgatione curamus. Si tamen aliqua purgatio necessaria fuerit, ea ineunte morbo est ineunda. Quia omnis mutatio symptomatũ fit ineunte morbo. Atque hac purgatione excludimus, aut cacochymiam; aut materiam morbi effectricem. Si itaque plus commodi quam incommodi attulerit pharmacia, illius ineatur usus. Dicit Hippocrates singulari quodam judicio hæc agenda esse. q. d. sit paratum corpus ad pharmaciam, & observa quonam tempore crisis sit futura. Paratum minime erit corpus ad pharmaciam si circumfluat crudis, lentis, crassis succis: sive flatibus distenta fue-

6. Epid. 2. 9.

sint hypochondria. Et si urina (index acutissimæ febris) flammea fuerit, aut si phlegmones internæ adsit suspicio, ac meatuum obstructio. Age itaque medendi Methodo, ac primum vide num sit purgandum. Deinde num quid obstet? de quibus ante jam diximus. Verumtamen clysmis, ac alviducis medicamentis, ubi opus est, laxabimus alvum. Hæc enim non venosum genus tentant: sed solum eam pravitatem succorum prolectantia, qui in intestinis ac præcordiis à sanguinis massa separati hærent, effundunt. Ego tali utor; Accipe Cassiæ recenter extractæ unciam cum semisse, mannæ electæ unciam: syrupi rosati laxativi uncias tres: pulpæ tamarindorum, si velis, semunciam: misce: fiat electarium liquidum: Utatur uno cochleario alternis diebus. Magno excipiatur vase hoc pharmacum; nam turget fermentaturque.

Laxans medicina utilissima in acutis.

XXV. Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

XXV. Si qualia purgari oportet excludantur, confert, perferuntque alacriter. Sin contra, difficulter ferunt.

Hic Aphorismus apotelesma est præcedentium quattuor Aphorismorum. Nomen enim οἷα complectitur quinque conditiones cujusque laudabilis purgationis. Ut fiat in morbis in quibus convenit: ut humor morbificus educatur: ea copia qua decet: cocta materia: per loca commoda. Differt hic Aphorismus à secũdo hujus libri Aphorismo, quod ibi de ultro obortis fluxibus agat: hic de iis qui fiunt artificiosa molitione, ad naturæ imitationem comparata.

HIP-

HIPPOCRATIS
COI
APHORISMORUM
LIBER II.

I. HEURNII

Paraphraſtica verſione, & brevibus ad obſcuriora loca Notis ſive Commentariolis illuſtratus.

I.

Ἐν ᾧ 1 νοσήματι 2 ὕπνος πόνον 3 ποιέει, 4 θανάσιμον· ἢν δὲ 5 ὠφελέῃ, οὐ 6 θανάσιμον.

I. Quo in 1 morbo 2 ſomnus 3 laborem parit, 4 funeſtum: Sin autem 5 juvat, nihil 6 funeſtum.

De corpore & ejus variis affectionibus hoc ſecundo libro agit Hippocrates: & de purgatione cacochymiæ ſive ſuccreſcentis, ſive ſuperſtitis in morbis acutis. In initio hujus tradit refectionis præcepta victo jam morbo, abſolutaque criſi. Hoc eſt, ut habendi ſint illi, qui jam à morbo convaluere. Nam hi aliter nutriri debent, quam eo tempore cum ad vigorem ibant. Et quia in his imbecillitas quædam remanet, proptereaque quia cacochymia quædam ſuccreſcit, ea purganda eſt: propterea etiam agit de purgantibus. Nam primo libro tradit modum reficiendi eos, qui adhuc morbo detinentur. Antequam

quam autem eo veniat, (videlicet ad Aphorismum octavum,) initio proponit quædam generalia præcepta Rerum non naturalium. Quæ præcepta sunt veluti quidam loci communes, ad rerum futurarum demonstrationem. Ac primum quidem agit de somno, quem docet non minus perniciosum esse, si in aliquo delinquat, quam victum. Sensus itaque hujus Primi Aphorismi est: Si unde plurimum opis & auxilii expectatur, inde periculi accessio adjungatur, plane id fuerit funestum: Atqui à somno in morbis acutis, multum expectatur præsidii. Cujus quidem Propositionis Minoris veritas hac ratione perspicietur. Nam ut calor nativus intus vel foras viam affectat, ita somni & vigiliarum inclinationes fiunt. Quod si itaque caloris nativi ita sit constituta hyparxis, ut sanguinis, spirituum, & arteriarum humiditatis (in quibus tribus calor ille nativus residet) sit optima constitutio in qualitate, quantitate, & consistentia, nulla quoque somni vel vigiliarum desiderabitur ratio. Nam cum illorum trium effluxus ac vapor similis sit ipsis subjectis bene constitutis, somnus concitabitur dulcis & suavis. Est enim somni materia vapor quidam benignus sanguinis, spiritus, & humidioris arteriæ, qui per venas jugulares & carotidas, per arterias fertur ad cerebrum, & sensum communem vincit. Dixi somni materiam esse vaporem benignum. Nam Aristoteles quidem bene definivit somnum, sed rationem male reddidit, ut qui in duobus peccaverit: Primo quod primum sensorium nominavit cor: Secundo, quod putaverit primum sensorium vinciri à multo vapore frigido. Hujusmodi enim vapor non somni, sed soporis potius causa est. Est enim triplex causa comatis; ut refrigeratio, qualis in Hermocrate; oppressio à materia frigida; & resolutio. Somnus ergo naturalis cibos felicius concoquit, materiam morbificā mitificat, & symptomata omnia minuit. Nam somno vindicantur pueri à calamitosissimis morbis. Vigilia cōtra; nam relia-

Somni causa.

6. Epid. 4. 14. & Com. ad hunc Aphorismum.

Somnus quid.

Somni effectus.

relinquunt materiam crudam, ac indomitã. Quales autem fuerint vapores ad cerebrum elevati, talis erit & somni cõditio. Si enim vapor fuerit acrior, somnus erit vel paucus, vel tumultuosior. Si materia somnifera copiosior vel craßior, pro vero somno tumultuosus erit, qui laborem adjunget. Porro hic nõ agit de somno qui evenit ineunte paroxysmo, sed qui fit in ejus fine: nec de eo qui imperatur interdiu iis qui laborãt ex phlegmone visceris alicuj⁹. Sed agit de eo somno hic qui loco præscribitur, & qui loco conciliatur, hoc est, in declinatione paroxysmi. Tribus opus est ut quis placide dormiat, cerebro temperato, vapore benigno, & animo quieto. Vnde Virgilius: At non infælix animi Phœnissa, nec unquam Solvitur in somnos oculis, nec pectore noctem Accipit. Nam amore Æneæ inquieta mens erat. *Tribus ad somnũ opus.*

1. Hoc est, in cujus morbi paroxysmi declinatione, extra tempus criseos.

2. Somnus fit cum (quamvis non quiescat) sese relaxat primum sensificum, quo spiritus animales redintegrentur. Hoc autem evenit à blandioribus vaporibus sublatis sanguine ac suavi pituita in cerebrum: quibus refrigeratis ac in roscidum madorem coactis, nervorum meatus oblinuntur, & quasi obligantur. Propterea Galenus Aphorismo hujus tertio dicit, somnum fieri, primo sensifico, hoc est cerebro refrigerato: ut vigiliæ ob primi sensifici calorem. *Somnus ut fiat.*

3 A vapore, qui qualitate, copiâ, & consistentia in vitio est, & à cerebro male affecto.

4. Nam inde ingravescunt symptomata: somni vitio autem, manet invicta causa morbifica, cujus coctio expectatur à somno.

5. Si in somno æger allevetur, mitificato etiam morbo.

6. Nam superstitem vim naturæ denunciat, cujus vi superatur morbus: eamque esse potentem materiæ morbificæ,

II. Ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει, 2 ἀγαθόν.

II. Ubi (enim) somnus delirii vacuitatem adfert, 2 bonum.

Confirmatio præcedentis Aphorismi. Hoc enim argumento est, naturam de morbo, id est, de materia morbi triumphare: eoque magis, quod eam depellat affectionem (nimirum delirium) quæ magis ingravescit cū aut somni materia aut cerebrum in vitio est. Intelligendus est hic Aphorismus de eo delirio, non quod fit propria affectione cerebri, qualis est primigenia, ut phrenitis, cujus symptoma est febris, sed de eo quod fit per metastasin materiæ, à febre, cujus symptoma est delirium. Nam illud primigeniū delirium à somno magis accenditur. Vbi vero in delirio symptomatis humor translatus mitificatur somno, significatio fit bonitatis materiæ, & vigoris caloris innati: & quod vapores benigni rigant cerebrum (unde squalor contractus cerebri mitescit) profecti à sanguine benigno visceribusque integris. Quasi dicat, Vt calamitosum, si unde plurimum opis expectabatur (ut à somno) inde plurimum mali proveniat, sic contra. Si à somno: unde in morbis viscerum, plurimum metuitur, viscera ea somno recreentur, & morbi viscerum mitificentur, somnus ille erit maxime salutaris & necessarius. Delirii, gravissimi mali, meminit: sub eo reliqua complectens.

Deliriū quale à somno mitescat.

2. Est enim signum jam jam adfuturæ salutis. Nā nulla res magis delirium auget quam somnus, si causa in cerebro sit concepta.

III. 1 Ὕπνος, 2 ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ 3 μετρίου μᾶλλον γινόμενα, κακόν.

III. Somnus 1 & 2 vigilia, utraque

que si; immoderata sint, malum.

Est enim somnus, authore Aristotele, δεσμὸς τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ, id est, Vinculum primi sensifici. Est ergo somnus non tam quies quam relaxatio quædam primi sensifici ab assiduo opere: dum nimirum occupatur cerebrum in spirituum animalium instaurationem, quibus fuerat pene exhaustum sentiendi, cogitandi, & movendi assiduitate. Mulcebra autem cerebri est suavis anathymiasis: quæ si vitium traxerit, profundiorem illum facit, vel eum serpere grata quiete non patitur. Vt enim quis placide dormiat tribus opus est, cerebro temperato, anathymiasi benigna, ac animo quieto. *Somnus.*

1. Quare immoderatus somnus metastasin morbificæ materiæ ad caput significat, unde excoctum redditur corpus ac languidum.

2. Nam cerebrũ exhauriunt spiritibus, parentes cruditatum omnium vigiliæ. Et inde significatio adfertur squallidioris cerebri, ac iniquæ anathymiaseos, aut metastaseos in cerebrum.

3. Hæc mediocritas revocanda est ad naturam propriam & communẽ ejus cui somnum adhibemus. Nam alia est mediocritas somni in puero, alia in sene. Rursus alia est mediocritas somni in eo qui septem diebus vigilavit continuis. Nam si is postea somno correptus, duos integros dormiat dies, hic somnus non erit immoderatus. Expẽdendæ enim sunt caussæ naturales somni & vigiliarum: & in utroque necessitas naturæ. Caussa enim somni naturalis est vapor benignus in cerebrum illatus. Non neglecta interim & ipsius cerebri consistentia: ita pueri sunt humido cerebro: ac proinde longiorem somnum requirunt: Contra senes, quia sicciori & minus calido, breviorem. Causæ vero naturales vigiliarũ sunt, caloris nativi explicatio. Necessitas naturæ in somno, est attendenda ex ratione copiæ caloris. *Somnus mediocris quis dicatur.*

loris.

loris nativi ejus cui ſomnum adhibemus, & ratione vigiliarum quæ ſomnum præceſſerũt. Neceſſitas vero naturæ in vigiliis eſt expendẽda, ad actiones animæ & corporis præclare obeundas. Erit ergo ſomnus immoderatior, ſi has cauſas & neceſſitatem exceſſerit: Vigiliæ immoderatæ erunt, ſi ſupra quam actiones requirunt, fuerint longiores. Ut autem ſanitas in ſymmetria conſervetur, oportet omnia eſſe moderata.

Somni ac vigiliarum neceſſitas unde.

Mediocritas optima.

IV. Οὐ 1 πλησμονὴ, οὐ 2 λιμὸς, οὐδ' 3 ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς 4 φύσιος ᾖ.

IV. Neque 1 ſatietas, neque nimia cibi 2 abſtinentia, 3 neque aliud quippiam ſalutare quod ſupra 4 naturam fuerit.

Nam naturæ integritas in moderatione conſiſtit.

1. Id eſt, ſucci altilis & alimenti copia.

2. Id eſt, genii defraudatio.

3. Eleganter hoc idem dixit Phocylides, ubi ait:

* Μέτρῳ μὲν φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον· ὑπέρβασιν δ' ἀλεεινά.

* Moderate cibum potumque ſumas, & loquaris. Modus omnium optimus: exceſſus autem vitandus eſt.

4. Supra naturam nimirum inſitam, aſcititiam, communem & particularem ejus cui adhibentur. Accedente etiam particulari corporis conformatione. Ratio hujus Aphoriſmi eſt: Quia noxia ſunt illa quæ immutant ægri temperamentum, habitum, actionem ventriculi & partium nutritioni dicatarum. Fame enim tollitur ventriculi habitus, hypochondria ſuſpenduntur, nidorulenta eructantur,

tur,

tur, biliosa ad caput attrahuntur. Quasi dicat, ante vigorem & post eum cave, ne cogaris subito tale quid in usum vocare. Prudenter igitur institue, ne unquam immodice inanias aut repleas.

V. 1 Κόποι 2 αὐτόματοι φράζουσι 3 νούσους.

V. 1 Lassitudines 2 ultro obortæ arguunt [futuros] 3 morbos.

1. Lassitudo est duplex, laboriosa, & ultro oborta. Laboriosa dicitur illa, quæ fit à labore: ut cum quis immoderato exercitio etiam consueto se fatigat, vel cum se ab ocio ad exercitationem transfert. Ab immoderato exercitio fieri morbos docet Hippocrates ubi ait, Hac ratione fiunt causi cum venulæ arefactæ ad se attrahunt biliosos & acres humores, ex quorum putredine, coacervatione, & motu in majoribus venis & arteriis excitatur ardens febris, aut cũ in simis partibus hepatis ii coacervantur. Atque hujusmodi fuit lassitudo Adolescentis qui in Mendacii inventus foro latebat. Lassitudo vero ultro oborta est triplex, inter quas una ulcerosa dicitur, , in qua ulceris sensio quædam excitatur. Cujus caussa est cacochymia, & cruditas pepasmi expers. Altera est lassitudo tensiva, qua corpus distenditur: hujus causa est plethora. Tertia lassitudo dicitur phlegmonosa: cujus causa est cacochymia, una cum plethora: atque in hac videntur partes tensæ quasi æstu quodam conflagrare. Ratiocinatio hujus Aphorismi talis est; Quicquid est hujusmodi ut cacochymiam, plethoram, vel utramque hanc affectionem significet, id morbum arguit. At hujuscemodi est lassitudo ultro oborta. Nam si humor alieno in loco continetur, is ei parti cui non assimila-

Lassitudines variæ.

4. De victus rat. acut.

4. Aph. 31.

3. Epid. 2. hist. 1.

Causa omnium fere morborum.

milatur est molestus. Ibi ergo cunctando putrescit, carnem erodit, atque hinc sensio ulceris. Si vero sanguine, supra vires vel vasa, corpus distendatur, in hujusmodi lassitudine tremor sequetur ab oppressione virium: ut in Pythione accidit. Lassitudo est affectio corporis, in qua si vel minimum quis moveatur: sensio quædam excitatur phlegmonosa, aut ulcerosa, aut tensiva.

3. Epid. 1. Laßitudo quid.

2. Id est sine exercitio corporis, nullaque à causa manifesta.

3. Quoniam ulcerosa cacochymiam, tensiva plenitudinem, phlegmonosa utramque affectionem significat. Nam ex his plerique nascuntur morbi.

VI. Ὁκόσοι 1 πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ 2 πολλὰ τῶν πόνων ἐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ 3 γνώμη 4 νοσέει.

VI. Quicumque 1 ex parte aliqua corporis laborant, & nullo 2 modo eam læsionem percipiunt, iis 3 mens 4 laborat.

1. Quibus nimirum adest impactio rei naturam lædentis, sive impressio rei in sensum delatæ. Nam, ut ait Galenus, πόνος non levem causam significat, sed magnam: non enim omnis alteratio doloris sensum excitat. Nam proxima doloris causa est solutio continui. Porro reddidi [laborat] & non [dolet] quia latius patet laborare quam dolere: nam pulmones laborant, sed non dolent, cum sint sensus expertes.

7. De placitis Hip. & Plat. 14. πόνος quid.

2. Id est ἐπίπαν, ut nos cum Philotheo reddidimus: vel si placet, verte Magna ex parte, sive longis ex intervallis, aut plerunque: nihil enim interest: nam ad vicissitudinem sympto-

ptomatum referri debet. Si, dicit, causas dolorificas non apprehendunt. Nam dolor non percipitur sensu; sed causa dolorifica.

3. Non per se, sed ex eventu. Quoniam ad locum dolentem, subsidii ergo, distracti spiritus, qualitatem dolorificæ impressam sensoriis instrumentis non communicant aut repræsentant sensui cõmuni, qui alioqui indicat passiones factas in sensoriis. Dicuntur autem partes corporis laborare, quando justam doloris causam in se concipiunt. Ita phrenitici nesciunt se sitire, ac raro & magnum spirant. Hoc est; ut pariter laborent ex rebus naturæ necessariis. Cum scilicet absentia doloris adest, præsente doloris causa, eaque urgente. *Dolor ut fiat.*

4. Significat hic sensum communẽ & imaginationem: est enim politicus quidam loquendi modus. Qui philosophice hunc Aphorismum explicare volet, consulat Doctissimi philosophi Zabarellæ caput penultimum libri de sensu agente. Ubi propriam sententiam suam proponit. Quando, dicit, mens laborat vel ægrotat, hoc est, corrupta est, alio impedita est, aut debilitata est. Vide Galenum 7. Methodi 6. fol. 179. & seqq. Dicere vult Hippocrates, Cum tales homines rerum necessariarum ad suam vitam obliti, has non admittunt, cogendi sunt. Ut phreniticis etiam nolentibus venam pertundimus frontis tandem. Cum talis quidam potare nullo modo volebat; quidam ex astantibus corpori illius insiliit, ac vi os ejus aperuit, ac aquæ plenas amphoras infundebat. Hic quamvis eam aquam ad trabes usque fere expueret maximo impetu, plurimam tamen aquam nolens bibebat. Victus frigore aquæ algidissimæ, dormire incepit. Mox sudor erupit: ita vi vitam retinuit.

VII.

VII. Τὰ ἐν 1 πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα 2 νωθρῶς ἐπαναστρέφειν δεῖ. Τὰ δ' ἐν 3 ὀλίγῳ, 4 ὀλίγως.

Exnutritionis cautio.

VII. Quæ 1 longo tempore extenuata sunt corpora, 2 lente reficere oportet: quæ vero 3 brevi, 4 celeriter.

Cautio in renutritione eorum qui convalescant, nondumque evaluere. Complectitur hoc uno Aphorismo, exacto jam morbo, refectionis tecmarsin. Vt enim est extenuationis vel perfectæ, vel inchoatæ, vel momentaneæ, vel diuturnæ ratio: ita quoque refectionis ratio esse debet. Nam quidam primo qaaternario extenuantur, exhaustis solis spiritibus & succis.

Extenuatio varia.

1. Quæ jam ad marasmum devenere, cujus indicium est cutis distentio cum pallore. Omnis autem extenuatio evenit cum imminuitur distributio, & augetur fluor. In extenuatione inchoata cutem laxari: & eandem in perfecta extenuatione distendi docet Hippocrates exemplo ocrearum, quæ admotæ igni plurimum quidem fiunt laxiores, deinde vero contrahuntur. Hanc extenuationem solet Hippocrates in Coacis vocare duritiem. In acutis morbis fit perfecta extenuatio brevi tempore, ut primo interdum quaternario: & hæc est lethalis. Non dicit quæ perfecte sunt extenuata, sed quæ longo tempore, quia consideravit & rationem partium solidarum, & rationem alimenti ad naturam aliti. Consideravit etiam rationem œconomiæ naturalis in coquendo, digerendo, & excernendo multum immutatam. Quo enim diutius vacavit pars nutritioni dicata à suo officio, eo difficilius ad suum institutum redit.

2. Ut

2. Ut ptiſana, & colatitiis juſculis. Hoc eſt eupeptis, ac meabilibus, ſitiſque expertibus. Sunt enim jam ſolidæ partes immemores officii ſui, alvuſque officii vacuitate reddita eſt ignava. νωθρῶς, id eſt, paulo negligentius, id eſt, minus in nutritionem corporis oportet incumbere. Connivent enim ſiccitate partes ſolidæ: quare tenuia quæ permeare poſſunt dari debent, ut lac muliebre, aſininũ quoque.

3. Cum non adeo mutata eſt naturæ œconomia: hoc eſt ventriculi, hepatis, venarum meſarrhaïcarum. Cujus extenuationis ſignum eſt, cutis laxitas cum pallore. Nec enim jam dum ſolidæ partes excidere officio.

4. Cibis naturæ communi & peculiari conſentaneis: ut reſarciatur id quod exhauſtum eſt. Bene igitur illi adminiſtrentur in qualitate, copia, & infrequentia. Celeriter, dicit, quia aut eſt inchoata extenuatio, vel quia hic vis partium ſolidarum plurimum valet: & ideo debet exhiberi alimentum ſucci alibilis plenum. Aut vero eſt perfecta extenuatio, non quidem ab exhauſto; ſed à cauſa morbifica quæ adhuc manet, ut ab ingenti calore attenuatio. quia tam pauco tempore non eſt adeo immutata naturæ œconomia, quin ſimile alimentum ſit exhibendũ. Vide ſexti Epidemiôn 3. 29. Unde hic Aphoriſmus eſt ſumptus.

VIII. Ἢν ἐκ 1 νούσου τροφὴν 2 λαμβάνων τις, μὴ 3 ἰσχύῃ, σημαίνει 4 ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. Ἢν 5 δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι, ὅτι 6 κενώσιος δεῖται. *Refectionis modus. Vide Hippoc. 6. Epid. 2. 20. 11.*

VIII. Si quis à 1 morbo cibum 2 capiens 3 non confirmatur, 4 pleniore id

arguit

arguit corpus nutricatu uti. Quod si nec ſ capienti idem contingat, 6 vacuatione tum opus eſſe pro certo habendum.

Sensus Aphoriſmi hujus eſt, Qui perfecte morbum depulit, in eam curam debet incumbere, ne copioſiore diæta gravatus in morbum incidat. Qui vero imperfecte convaluit, non poterit diæta recidivam evadere, niſi plene evacuatus fuerit. Imperfecte autem convaluerit, cui poſt vigeſimum diem criſis evenerit.

1. Abſoluta morbi hiſtoria, & eo naturæ ſtatu qui deſcribitur à declinatione ad priſtinam valetudinem.

2. Cibum appetens & ſe naturaliter invitans, cum naturali ab exhauſtu laboret. Cumque ab his alvina abſit impuritas, appetunt.

3. Si non recuperat vires, à deſiderata nutritione ob cibi vitium, aut naturæ infirmitatem, quæ non admittit aſſimilationem.

4. Nam longo tempore extenuata corpora lente reficere oportet. fatiſcunt enim partes nutritioni dicatæ nimia cibi ſatietate ita, ut nec recte coquere, diſtribuere, aſſimilare, nec excernere queant. Quare hi fraudare aliquantulum genium ſuum deberent.

5. Id eſt, non appetenti, reſoluta facultate appetitrice ab intemperie ac materia ſuperſtite à febre per ventriculum diffuſa: non autem à reſolutione alvina, quæ fit à nimia ſatietate. Appetentiam horum dejicit alvina fœditas. Et venoſa impuritas facit quod edendo nihil proficiunt in mole & calore. Hoc eſt quod dicebat Hippocrates in Epidemiorum libro: Qui ventres habent calidos, carnes habēt frigidas. Hoc eſt, quabus fœda quadam putredine vel inquinato ſanguine viſcera ac venæ ſcatent,

scatent, his non prolectatur ab habitu corporis talis sanguis. tantum autem caloris habent partes, quantum habent sanguinis. Unde friget his caro, quod illum calidum & quasi putrescentem sanguinem non admittant.

6. Ad exclusionem restibilis materiæ morbificæ quæ impuram reddit œconomiam naturalem. Hæc materia vacuabitur per ea loca quo natura viam affectat: Utq; fuerint ipsius morbi ideæ, causæ, foci, criseos, periodorum vel paroxysmorum ratio, ita præscribendum erit pharmacum. Appetentia illa cibi signum est morbi perfecte judicati, superstite sola naturæ infirmitate, sed nulla superstite morbi materia, ita ut vacuatione opus non sit. Ut est quædam analogia sensus suctionis ad suctionem; ita & suctionis ad exhaustum. Quia autem à valido exhausto excitatur vehemens appetentia, periculum est ut proportione non possit respondere affluxus effluxui: fractis jam partibus solidis, quarum munus est concoctio. Nam licet appetendi officium non desideretur: tamen coquendi, ob collapsum ventriculi habitum & temperamentum, & similiter partium nutritioni dicatarum vis languet. Hincque adeo accidit, ut hoc cibo non corroboretur corpus, sed ipsum etiam debilius fiat: eo quod vires à cibi copia opprimantur. Sed quare non dixit, Hujusmodi corpus quod appetendo & cibum sumendo nihil proficit, purgatione indigere? Respondemus: Quia hic loquitur de statu naturæ à morbo, non de statu naturæ qui est tempore morbi. Nam qui ex boulimia laborant, purgatione indigent. Sed hic non loquitur de ea vehementi appetentia quæ solum sensum suctionis sequitur, (ut evenit in boulimia à materia frigida) sed de ea ubi sensum suctionis præcesserit suctio: & suctionem exhaustum, quod *Objectio.*

haud evenit in boulimia. Subitaria cibi ſatietas eſt admodum periculoſa ab inedia. Meminit Hippocrates mulieris, quæ ſeptimo die perfectiſſime judicata fuerat excretione critica, in qua nulla deſiderabatur circumſtantia, nullo ſuperſtite empyreumate, nullaque materia morbifica. Hæc cum ſe liberalius cibo invitaſſet, poſtridie obiit.

3. Epid.

XI. Τὰ 1 μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσον ἂν θρέψῃς, μᾶλλον 2 βλάψεις.

XI. Corpora 1 impura quo plus alimenti aſſumunt, eo 2 pluribus damnis augentur.

1. A criſi non perfecta, abſoluta jam morbi hiſtoria, ea quæ cacochymia inde, vel ex congeſtione (à fracta œconomia corporis) corpus fœdat: quæ in triplici corporis regione conſiſtit. Omnis enim cacochymia à morbo ſuperſtes pepaſmi eſt expers. Igitur ante refectionem prius hæc auferenda. Cacochymiæ autem ſuperſtitis ab imperfecta criſi ſignum eſt, appetitus proſtratio, (ut docuit præcedenti Aphoriſmo) ubi tamẽ juſtæ appetentiæ cauſa adfuerit, nimirum exhauſtum, & ſuctio venarum, cum tamen deſit ejus ſuctionis ſenſus: reſolutâ à cacochymiâ ventriculi virtute appetitrice. Sed dices. Quid ſi poſt criſin ſolũ empyreuma relinquatur? Reſpondemus, id vix fieri poſſe, ut hoc ſolitarium relinquatur: quandoquidem illius empyreumatis fomes eſt cacochymia.

Dubiũ.

2. Cacochymiæ acceſſionem adjungens in omni regione corporis: ex alimenti corruptione. Dicat quis, Celſus ait, ubi multum eſt materiæ vitioſæ, optimum eſt multum materiæ optimæ miſcere. Reſpondemus: illum hoc dicere ex Hippocrate, qui in Epidemiis ait, illos à peſte

Dubium ex nutritione.

à peste evasisse, qui se liberaliter invitabant. Id etiam Arabes detorsere ad cibi copiam. Sed Hippocrates loquitur de illis, qui aliquo modo aliquid assumebant: nam plerique moriebantur, quod cibum capere non poterant. Quare pharmaco excludi is succus debet: vel sensim is exigatur, ac novo nutricatu redintegrentur labefactati atque superstites adhuc succi. Ita copiam succorum pravorum accides, ac temperabitur pravitas humoris. Appellant hoc per epicrasin curare. Quasi dicat Hippocrates, purga corpus impurum. Sed hæc impuritas occupat alvinam regionem, venosam, & habitus corporis. Si alvinam, id indicat dejecta apparentia, fastidium & oris amaror: si venosam; id significatur quod edendo nihil proficitur: si habitus corporis sit, phymata & pruritus hoc denunciant. Præscribe ergo levia, mediocria, vel valida, prout remotior vel propior ab alvo, regio corporis occupata fuerit à cacochymiâ. Pharmaco ergo hoc utor fere in omni tali cacochymia: nam varie flecti potest ad naturam ægrorum & ad variam materiam morbificam. Accipe rhabarbari optimi drachmam vel drachmas duas, aut sesquidrachmam: agarici recenter trochiscati semidrachmã vel drachmam: aut ejus loco foliorum senæ drachmas duas vel tres: Cinnamomi scrupulum: Zinziberis semiscrupulum; vel anisi semidrachmam: macera hæc tota nocte in vini albi & aquæ endiviæ cujusque sescuncia; colaturæ adde mannæ drachmas sex: vel unciam: & syrupi rosati laxativi unciam.

Epicrasis quid.

Ex situ humoris purgandum: & nota contaminatæ regionis corporis.

Remediũ purgans valde securum.

X. Τὰ σώματα χρὴ, ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν, εὔροα ποιέειν.

X. Atqui si quispiam corpora pur-

Purgationis tecmarsis.

gare voluerit, meabilia ut reddat est necesse.

Perseverat in cautionibus refectionis à morborum imperfecta crisi. Quasi dicat, in impuro corpore quid agendum? Purgandum. Quo modo? reddēdo corpus εὔῤῥουν. Redditur corpus meabile, si præstemus ut medicamento attrahendi & naturæ expellenti materia cedat. Id quod fiet excitata naturæ vi, liberatis obstructis, præparata materia, postremo comparata corporis, humoris educendi, & medicamenti analogia. Ubicunque enim hæc fuerint, ibi fœliciter suscipitur purgatio, authore Galeno: eo libro quo eleganter hic Aphorismus à Galeno enarratur. Porro naturæ vis excitanda est cibo & quiete, ut docuit Hippocrates quarti hujus decimotertio: denique fotu. Secundum erat, ut materia præparetur, ut si tenacius adhærescat materia in partibus nutritioni dicatis, præparetur medicamentis attenuantibus & incidentibus; ut oxymelite, mulsa, origano, tragorigano, sirupo capillorum veneris. Liberantur obstructa lenioribus frictionibus, potu incidendi vi prædito, & si materia sursum viam affectat, irritamentis vacuatoriis & clysmis. Analogia vero corporis, humoris purgandi & medicamenti, in eo consistit, ut medicamentum & qualitate & quantitate sit consentaneum naturæ communi & propriæ ejus, cui adhibetur, ratione speciei & generis causarum, paroxysmorum, periodorum, & loci affecti. Ut enim hæc variant, ita & medicamentum debet esse aliud & aliud, etiam in eodem genere morbi. Nam non omnibus naturis est exhibendus elleborus: nec semper decoctum guajaci convenit laborantibus ex venerea lue. Aliquando enim hoc malum in solis spiritibus, aliquando in tenuissima parte sanguinis, aliquando in humoribus, aliquando in partibus solidis se immergit. Debent præterea pharmaca esse ὁμότροπα, ut docet Hippocrates in libris de victu acutorum.

Ut fiat corpus εὔῤῥουν.

Lib. quos & quādo Purgare oportet.

Verum

Verum difficilis hic movetur Quæstio, An quotiescunque purgandum est, ibi tum præparatione sit opus. Respondemus, quod non: ut cum materia turget: nam eodem die ea est educenda, ne vis naturæ labefactetur. In talibus enim cunctari est periculosum ubi materia non dat inducias. Hippocrates quoque in fractura calcis eodem quoque die, si absit febris, ad elleborum venit, non præparato etiam corpore. Verum id facit majorum symptomatum metu. Necessario enim fracturam calcis sequitur putredo tendinis illius maximi trium musculorum suræ, qui calci inseritur, unde valide in tali fractura contunditur, unde convulsio: insignesque nervi afficiuntur & arteriæ, unde delirium & febris. Et si materia à sanguine sit segregata, ut in colico & hydrope, non ea est præparanda: sed corpus sit meabile: id fit aperientibus. Cacochymiæ debetur purgatio. Hæc autem concipit corpus aut ab imperfecta crisi: vel succrescit à pleniore victu post crisin. Hæc autem succrescens triplex est, aut alvi, aut generis venosi, aut habitus corporis. Prima cognoscitur ἀποσιτίᾳ: secunda, quod edendo nihil proficiant, quia caro non attrahit, & propterea non fit suctio; nam qui ventres habent calidos, carnes habent frigidas, inquit Hippocrates. Cum enim cacochymia sanguis fervet, hunc abnuit caro, nec eum prolectat: Cum vero caro suo genio, non fruatur, friget: tantum enim caloris habent partes, quantum sanguinis. Cum pharmacia gravi utendum est, qua triplex regio corporis purgetur, libera reddatur alvus clysmis aut lenientibus electariis, aperiantur viæ venarum, atteratur lentescens materia. In ellebori usu, balneo & fotu fundat se humor: cibis liquidis madefacientibus fruantur: & hausto pharmaco corpus move. His modis emollescent quasi meatus, & laxiores evadent. Quo modo parari elleborum debeat, quo tuto propinetur: scripsimus prolixe libro secundo Methodi nostræ ad Praxin.

Variæ cacochymiæ species, & notæ earum.

Refectio. XI. Ῥᾷον ἀναπληροῦσθαι 1 ποτοῦ, ἢ 2 σιτίου.

XI. Facilius est refici 1 potu, quam 2 cibo.

Pertinet hic Aphorismus ad cautionem ejus, qui à morbo perfecte convaluit.

ἀναπληροῦσθαι figurate accipitur, nempe non pro repleri, sed pro recreari ac refici. namque iis facilius est refici potu.

1. Id est, alimento liquido, sitis & alienæ qualitatis experte, & concoctu facili. Iis præsertim qui à diuturno morbo convaluerunt, aut alioqui ab exhausto qui multum laborant. Ita tabidis lac asininum præscribimus. quod ut tenue, ita facile venas attenuatas & nimia macilentia conniventes subit, abstergetque una, & nutrit.

2. Cum enim alvus effœta jam, illis sit impar, quod ægre talia coquantur, tarde distribuantur, infœliciterque apponantur corpori, fractis partibus solidis diuturnitate morbi, metus erit ne fiat congestio novæ cacochymiæ, unde revivìscit morbus. Nos tale præbemus; Accipimus pullum, coquimus in magna aquæ copia dum exossetur: totum contundimus, ac reddimus decocto, adjecta pauca mace. tandem totum succum fortiter exprimimus cum pullo. Eo succo utimur. *Restaurans.*

XII. Τὰ 1 ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι 2 μετὰ κρίσιν, 3 ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

Cautio in renutritione. XII. Morborum 1 reliquiæ quæ à 2 crisi supersunt, reciduos 3 morbos parere consueverunt.

Quasi

Quasi dicat, His opus est purgatione. Alioqui quicquid puri in impurum infuderis corpus, contaminabitur, ac novus recrudescet morbus.

1. Id est, materia morbifica, aut empyreuma. Horum notæ sunt siccitas oris, inappetentia, agrypnia, languor.

2. Quod tota materia morbifica non fuerit exclusa, vel ob fractam naturæ vim, aut meatuum angustiam, vel materiæ contumaciam.

3. Die critico, vel periodo critica sequenti proxima. Nisi purgando, vacuando occurras, vel alterando. Quare plerumque jubemus ut quinto vel sexto die, cum jam convalescunt, assumant tres vel quatuor pilulas de hiera cum agarico, vel mastichinas, vel syrupum laxativum, aut pilulas Ruffi, vel aliquid Rhabarbari, vel passularum purgantium.

XIII. Ὁκόσοισι 1 κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ 2 δύσφορος, ἡ 3 πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ· ἡ δὲ 4 ἐπιοῦσα 5 εὐφορωτέρη ὡς 6 ἐπὶ τὸ πολύ.

Signa crisis antecedentia, & consequentia.

XIII. Quibuscunque 1 propinqua est crisis, nox eo 2 paroxysmo superior 3 gravis est: quæ vero nox 4 succedit [crisi,] 5 maximam partem 6 facilis est.

Tradit hoc Aphorismo signa antecedentia & consequentia speciem crisis; quæ nos deducunt in cognitionem criseos perfectæ & imperfectæ. Nam à crisi est nutriendum. Verum ut tuto id agas, noscas oportet, num sit purgandum; vel si hoc non est, num materia sit superstes morbifica: Verum id nosces ex specie crisis. Duplicia enim sunt signa critica, quædam apparent ad tempus, quædam ad Signa critica. *duplicia.*

species Crisis, suntque symptomata perturbationis criticæ: de illis agit Aphorismo vigesimo quarto: de his hic jam. Symptomata autem perturbationis criticæ vel sunt argumenta causæ antecedentis, ut distentio mollis hypochondrii, argumentum est materiæ ad caput viam affectantis. Vel sunt argumenta causæ conjunctæ, ut marmarygæ. Hæc autem symptomata quæ præcedentem noctem reddunt gravē, non sunt symptomata morbi propria, sed supervenientia. Hæc autem signa diligenter sunt Medico observanda, ut sciat num perfecta sit crisis, ut vel in refectionem vel in purgationem incumbat. Si enim imperfecta fuit, jussit præcedens Aphorismus tunc purgandum esse. Sed quo modo id deprehendam? hoc jam hic docet.

1. Quibus certamen naturæ & morbi est in procinctu.

2. In quam nimirum incidit crisis. Nam omnis crisis fit in paroxysmo. Quare quæ paribus diebus accedunt, paribus judicantur: quæ imparibus, imparibus.

3. Nam gravia symptomata præludunt: ut jactationes, distentum hypochondrium torquet, gravitas colli & capitis, deliria, micāt venæ & arteriæ in collo & temporibus: hæc cum eveniunt, jam jam superveniet haimorrhagia. Dysphoria illa ex velitatione illa est quā init morbifica materia cum natura, dum illa bonos succos à malis secernit, ut mox eos excernat: tunc vapores huc illuc moventur.

4. Quæ paroxysmo critico succedit.

5. Quod triumphata sit materia morbifica, ac à natura elisa.

6. Quod fere morborum acutorum perfecta sit crisis. Quæ si solum inchoata fuit, non ita facilis est nox, quæ critico paroxysmo succedit. In omni crisi parium & imparium ratio consideratur.

XIV. E'

XIV. Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν, αἱ 1 μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ 2 πονηρὰ μεταβάλλῃ.

XIV. In alvi profluviis [criticis ultro obortis] 1 excrementorum varietates juvant, nisi excrementa in 2 prava mutentur.

Dat signa adjuncta crisis, posita in excretione critica propria cujusque morbi: ut, cognoscimus dum crisis adhuc fit, an sit futura perfecta an imperfecta, ut, absoluta crisi, intelligamus quid sit opus facto. Et quia duobus modis fit crisis, vel per excretionem, vel per abscessum; in hoc Aphorismo meminit excretionis: in sequenti vero abscessus. Meminit tamen, more suo, unius tantum excretionis, ut quod de una dixit, de omnibus dixisse censeamus: Ut enim est naturæ inclinatio & morbi idea, ita quoque crisium fiunt inclinationes. Quod si igitur in ipsa excretione critica aliqua desideretur ratio, (etiam dum ipsa crisis fit) vel revulsione, vel derivatione, vel aliquo simili naturæ est occurrendum. Tenenda enim est optima ratio cujusque excretionis criticæ, quo facile defectus observes. Eleganter Hippocrates in Philisco omnia sinistra crisis vitia simul perstrinxit, in ipsius hæmorrhagia.

Ut notetur num sit crisis perfecta vel imperfecta.

1. Quasi dicat, Ea demum excretio critica expetenda venit, quæ qualitate non est sincera, hoc est, non sui seri naturalis expers. Porro damnantur excrementa meraca, quia hujusmodi arguunt aut colliquationē à putredine, vel à resolutione partium solidarum, vel exhaustum ab extremo calore, serum naturale exugente. Varietate vero excrementorū variæ partes se exonerant, unde robur partium,

Meraca excrementa mala.

 ac

ac excrementorum domabilis qualitas significatur.

Ab excrementis judicium ut incundum.

2. Hoc est, nisi in pejus mutatio fiat, & illa excretio validæ putredinis aut colliquamēti soboles sit. Exemplum, ut, si quis hodie pituitam salsam in tenesmo excernat: Cras vero si levia & alba, quia colliquatur adipis tenuioris intestini aliquid, argumentum caloris præter naturam: Si deniq; tertio die excernat colliquamentum flavum, læve, & paucum, fit transitus à tenuiore adipe ad crassiorem: Si quarto die excludat ramentosa: quinto, caruunculas, jam actum est. Contra, Si primo die putria excernat, deinde meliora, post optima: bona illa erit mutatio. Hippocrates de his agit libro secundo Prognosticôn.

XV. Ὅκου 1 φάρυγξ νοσέει, ἢ 2 φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, τὰς 3 ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι. Ἢν γὰρ 4 χολώδεες ἔωσι, τὸ 5 σῶμα ξυννοσέει. ἢν δὲ ὅμοιαι τῇσι ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα 6 τρέφειν.

XV. At vero 1 ubi fauces ægrotant aut 2 tubercula è corpore pullulant, 3 excretiones considerare oportet. Nā si biliosæ 4 fuerint, interna viscera 5 unà ægrotant: Quod si sanorum excretionem præ se ferunt, corpus alere tutum est.

De crisi per abscessum.

Hic Aphorismus alteram speciem perfectæ crisis, quæ fit per abscessum, continet: ut intelligamus, oborto abscessu num reficiendum sit, an purgandum. Morbus omnis acutus excretione judicatur, nisi aut masse-

materiæ contumacia, aut naturæ infirmitate, aut meatuum angustia, natura ab excretione ad abscessus sese convertat. Nam si in haimorrhagia non satis effluat, parotides fiunt. Abscessus est Hippocrati decubitus humoris in aliam partẽ. Sunt autem abscessuum duo genera apud Hippocratem, unum fit per excretiones, quo in genere continentur omnes excretiones criticæ: aliud fit per repositionem, ut cum materia decumbit ab una parte in aliam. Atque hoc posterius genus proprie & κατ' ἐξοχὴν dicitur Abscessus, de hoc ita Hippocrates, Abscessus raro fit his, qui rigent, ut febri ardenti. Omnis abscessus sanitatis consequutionem adfert, si materia procul à morbo abscedat, ut in peripneumonia si in crura depellatur materia. Sin peripneumonia abeat in parotidas, abscessus ille specie est lethalis. Bene etiam abscessus eveniunt postquam materia morbifica fuerit mitigata: si die critico elidatur. Nam si materia cruda deferatur in partem, ea ibi pepasmum non recipiet, sed illius partis substantiam labefactabit: cujusmodi illi Herpetes erant qui crura occupabant. Itẽ expectati veniunt abscessus à partibus superioribus ad inferiores, & ab interioribus ad exteriores, & à partibus nobilioribus ad ignobiles. Nam pleuritides male degenerant in peripneumoniam: bene ex adverso evenit. Item si effluat in partem totius materiæ capacem. vide historiam Critonis & neptis Temeni. Præterea fiat κατ' ἶξιν. Porro tot sunt abscessuum, quot & tumorum genera. Quædam enim sunt apostemata, quædam pustulæ, quædam vomicæ. Apostematum materia non est segregata à concretione sanguinis, neque propriæ substantiæ vitio laborat, sed tantum qualitate, vel mixtione. Pustulæ fiunt ex omni genere materiæ, quæ à concretione sanguinis est segregata, & substantiæ corruptione in vitio est: ut herpes à bile, carbunculus à sanguine, cancer ab atra bile, struma à pituita. Vomicæ sunt in quibus pus conceptum est. Sic furunculus degenerans in suppuratum,

6. Epid. 1. 12.

3. lib. Epid.

6. Aph. 25.

2. Epid.

Abscessuum genera.

Apostema quid.

Pustula quid.

Vomica quid.

ratum, est vomica. Vomicæ aliæ sunt naturales, in quibus continetur pus album, leve, & æquale. Aliæ sunt contra naturam, ut meliceri des, atheromata. Icterus est veluti quædam pustula totius, quæ fit à bile segregata à sanguinis concretione. In Aphorismo per morbū faucium intelligit parotidas non qui-
Phymata. *dem omnes, sed tantum pituitosas. Per phymata intelligit omnem tumorem corporis exterioris, vel*
6. Epid. 1.13. *omnem affectionem partium externarum, quæ intrinsecus venit, ut sunt tumores, pustulæ, ulcera,*
τρώματα. *vomicæ, exanthemata. Hic mos est Hippocratis. Sic per τρώματα intelligit omnes eas affectiones quæ extrinsecus accidunt, ut contusiones, fracturas, luxationes & similia. Bonus abscessus dicitur is, qui cum ortus sit die critico, neque natura est impar neque morbo. Nam parva exanthemata sunt morbo imparia. Parotides & morbo & natura sunt impares: morbo quidem, quia fiunt in parte quæ non est totius materiæ capax: natura, quia in parte in qua decumbit materia, graviora excitat symptomata. Bubones vero natura quidem sunt impares, sed morbo pares.*

1. Ut in Parotidibus etiam pituitosis. & cum phlegmone fauces obsidentur, vel aphthis. Dixi, in Parotid. pituitos. omnis enim parotis rubra, cum inflammatione, suppurationis expers, recidivæ metum adfert: & aliquando, quamvis particeps sit coctionis, nisi urinæ convenienter ferantur, est lethalis, ut famulæ Archigenis.

2. Ut 6. Epid. 2. 33. in historia Simonis. Etenim Natura nonnunquam in peripheriam corporis succos deponit crassiores, quam ut per ἄδηλον διαπνοὴν recludi possint.

3. Ut dejectiones alvi, & urinas.

4. Quia agitur hic de morbis acutis. Si nimirum adsint empyreumatis & materiæ morbificæ superstitis argumenta, ut amaritudo in ore & siccitas, sitis, nausea. Nam interdum

dum

dum crisin molitur natura, & flavæ & nigræ redduntur urinæ: hîc nihil agas.

5. Ideoque Purgatione est opus: nam corpus pravis occupatur succis in internis partibus. Si natura ipsa id commode agit, spectatores erimus, non actores. Quin si dyspnœa adfuerit cum exanthematibus, interdū ad phlebotomiam venimus. Ita nobilissimæ comitissæ Egmondanæ Franciscæ, Admiralii filiæ, venam pertundi jussi, cum exanthemata non satis prodirent, idque fœlici successu. *Historia.*

6. Quia corpus est purum, quod non facile fert purgationes. Sic in icterico febre defuncto, & exanthematibus puerorum, lædit pharmacia, balnea conferunt.

XVI. Ὅκου 1 λιμὸς, οὐ δεῖ 2 πονέειν.

XVI. Corpore 1 inedia confecto, non laborandum.

Cautio restaurandi.

1. Id est, ubi fraudavit quis genium suum: ut à crisi, cum morbo defunctus jam convalescere incipit, nondum autem evaluit. Ita exhaustis non est præscribenda purgatio, nec venæ sectio, nec sudoris evocatio, nec quicquam tale. Ineunte vero morbo aliter agendum, integris viribus: tunc enim non adest fames: at in statu morbi adest fames. *6. Epid. 4.3.*

2. Ne calor accensus in æstum degeneret; neve etiam ad infirmitatem à fame & inedia contractam, majoris infirmitatis accensio adjungatur. Λιμὸς, id est, fames, apud Hippocratem duobus modis accipitur: uno modo pro annonæ caritate, altero modo pro inedia, & fame non solum animali, sed etiam naturali: ut hic sumitur. Ac si diceret, Quicumque perseverante morbi historia suo genio defraudatur, majoris emolumenti causa, (ne videlicet avocetur natura à pepasmo ad pepsin) cui ea

ratione imperatur fames, quod nimirum sicco adhuc morbo, prius in ejus curam sit incumbendum, quam naturæ ſtudendum: hujuſmodi, inquam, laborare non debet. Secundo, quicumque abſoluta morbi hiſtoria longo tempore exhauſtus fuerit, ob infirmitatem partium ſolidarum, hic quoque laborare non debet. Et gravis eſt mutatio ab ocio ad negocium. In inedia fuit æger, non ilico ad coquendi laborem veniat ventriculus. Ita etiam ſi peripneumonia anginæ tandẽ ſuperveniat, vena non eſt ſecanda, nam vires languent. Tertio quoque, cænare conſuetus, ſuum defraudans genium unius diei ſpatio, ob negocia domeſtica, neque hic quoque tum laborare debet. Nam cum hujuſmodi corpus laboraret in fame affluxus inopiâ, ſi addatur effluxus copia, malum malo cumulabitur, & fiet malum incurabile, quod ad magnitudinem cauſæ accedat vitium defectus.

XVII. Ὅκου ἂν τροφὴ 1 παρὰ φύσιν πλείων ἐσέλθῃ, τοῦτο * νοῦσον ποιέει. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἴησις.

XVII. Ubi nutrimentum ultra 1 naturam capitur, 2 morbum facit: argumento eſt & ipſa ſanatio.

Convaleſcentes nec labore nec nimia ciborum copia ſunt fatigandi. Superiori Aphoriſmo quaſi univerſali theoremate ſummam præſentis Aphoriſmi complexus eſt: hoc ergo utemur ad præſentem Aphoriſmi demonſtrationem. Vult autem Hippocrates præſentem Aphoriſmum illis accommodare, qui cum à morbo convaluerint, liberalius ſe cibo & potu invitant. Hujuſcemodi enim iterato laborant, & periculoſiſſime. Hoc docuit Hippocrates exemplo mulieris, quæ ſeptimo die plene judicata cum ſe eo-

dem

dem die liberalius invitasset postridie obiit, non sine ratione. Nam calor naturalis partium solidarum infirmitate laborans strangulatur, si multo cibo prematur. Etenim convalescentes ut labor frangit, ita etiam repletio.

1. Cum naturæ vires opprimit copia & frequentia vel qualitate, aut cum non certa occasione, sed inopportune præbetur. Referenda est autem semper cibi sumpti mediocritas ad naturam ejus cui exhibetur. Nam panis siligineus hujusmodi cibus studioso erit, fossori vero non erit; habita etiam ratione consuetudinis, quæ est altera natura. Ita qui consuetus est non cœnare, si etiam parum in cœna sumat, supra naturam cibum capit. nam licet ex Hippocratis mente dixerimus hunc Aphorismum applicandum esse convalescentibus, generaliter tamē etiā ad sanos referri potest.

2. A cacochymia. nam in putredinem trahentur succi. Attamen diversum pro natura hominis & humoris conditione procreabit morbum. Cujus quidem morbi diagnosis, ut dicebat Herophilus, tritemporea est; hoc est, ex tribus signis, tempore distinctis, deprehenditur. antecedentibus, ut ex mali cibi usu ultra naturam: & ex lassitudine ultro oborta. ex conjunctis, ut ex symptomatibus propriis humori morbifico, & parti afflictæ. & ex consequentibus, hoc est, ex curatione: ita Hippocrates vasculo ad pectus admoto explorat an sit pleuritis vera, an solius costæ dolor. Sic in proposito hujus Aphorismi exemplo, si purgationem vel venæ sectionem adhibeas ei, qui se multo cibo ingurgitavit, eventus docebit mali causam, à juvantibus & lædentibus ducta indicatione. Cum itaque ultra naturam quis pastum init, gravis calamitas toti corpori imminet. Totum corpus dividimus in triplicem regionem, nimirum alvinam, venosam,

Σημείωσις τρίχρονος quid.

ſam, & in habitum corporis. Quid negotii adferat his ultra naturam cibus? Sane cum ejus evictioni par non ſit alvus, crudos ſuccos profert, unde venti qui opprimunt diaphragma ac reſpirationem anxiam faciunt: vel in putredinem degenerant, unde ab acri ichore exeduntur inteſtina, hinc teneſmi ac diarrhœæ. Venoſum etiam genus fatigat infarctu, unde putreſcunt ſucci nutricii; hinc cauſi. Habitum etiam corporis fœdat macie ac ulceribus.

XVIII. Τῶν τρεφόντων 1 ἀθρόως καὶ 2 ταχέως, ταχεῖαι 3 καὶ αἱ διαχωρήσιες γίγνονται.

Alimenta.

XVIII. Eorum quæ 1 affatim & 2 celeriter nutriunt, celeres etiam 3 exiſtunt excretiones.

Continet hic Aphoriſmus ſignum conſequens juſtæ & legitimæ refectionis. Ratio itaque Aphoriſmi eſt, Æqualis eſt in corporibus bene conſtitutis ratio concoctionis, diſtributionis, & excretionis. Ut ſi celeriter fit coctio, celeris tum quoque fiat diſtributio, tum ſuperfluitatum excretio. Nam vulgo dicitur, qui bene digerit, bene egerit. Improprie hic utitur voce τῶν τρεφόντων, pro cibis, qui proprie non nutriunt, ſed quibus fit nutritio. Convaleſcentes durioribus cibis non ſunt fatigandi, ne nimia mora opprimant naturam, ac cacochymiam accerſant. quaſi dicat, quos plenior victus gravat, refici debent potu. nam ut antea dixit, facilius eſt refici potu quam cibo.

1. Affatim, refertur ad ſubſtantiam alimenti. quia affatim id nutrit, quod alioqui convenienter exhibitum, ventriculus æqualiter conficit, totuſque in ejus mitificationem incumbit. Talis eſt ſuccus carnis, ptiſana, pulticulæ quæ habent ſubſtantiam aëream, humidam, ſpirituoſam.

2. Ut

2. Ut ſunt alimenta εὔπεπτα, quæque nullam alienam qualitatem in ventriculo relinquunt, nec ullam ſtomacho quæ perturbationem adferunt, ſed ſunt unicuique naturæ conſentanea: quoniam nullum alimentum, ut etiam nullum medicamentum, omnibus eſt idem. Cuncta enim hæc dicuntur περὶ τ. ταχέως, refertur ad tempus, ut ilico alant, cum quis eorum uſum init.

2. Cum enim hi cibi ſunt eupepti & meabiles; facile coquuntur, diſtribuuntur, & excernuntur ex facili. Et reciproce, quia facile excernuntur mitigata, indicio eſt ex facili cocta ac diſtributa fuiſſe. Excernuntur alvo, urina, ſudore, vapore. Qui vero per ſanitatem uſum ineunt eorum quæ facile mitigantur, inde ducunt ſuccum qui faciliime exhauritur; nec ita longævi ſunt. At qui denſioribus fruuntur, prolectant inde ſucum nutricium minime diſſipabilem: ſuntque longævi. ut qui porcina & bubula carne ſe ſaturant, vires bovinas inde hauriunt. Sed ſi quis mitigare nequit illa duriora, illa fœta illi erunt in omnem calamitatem: reſpondeat cibus calori nativo.

XIX. Τῶν 1 ὀξέων νουσημάτων οὐ πάμπαν 2 ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες, οὔτε τοῦ θανάτου, 3 οὔτε τῆς ὑγιείης. *Prognoſis difficilis.*

XIX. Acutorum 1 morborum non omnino, & ſine 2 dubio interitus aut 3 ſalutis ſunt prædictiones.

Prædictio non ſit temeraria: ne quidem in acutis morbis, quamvis eorum ſit propria criſis: ita ut hac ratione certiſſimi eventus eſſe deberent. nam acuti etiam morbi aliquãdo, quamvis raro fallunt. Attamen intra quartum decimum diem cuncti judicantur.

1. Hos

1. Hoc est, febrium essentialium & symptomaticarum, quæ cum vehementia sua percurrunt tempora universalia, non sine summa celeritate.

2. Quod signorum, causarum & corporum distinctiones difficillimæ sint; ac sæpe evenit, ut similitudine decipiatur optimus quisque medicus.

3. Multo minus temporis & speciei crisis, ejusque perfectæ aut imperfectæ. Sed quid hoc est, quod non omnino certæ & sine dubio in acutis sunt prædictiones? an in alios etiam morbos cadit crisis quam in acutos? Certe crisis proprie dicta cadit in hos solos. Hoc vult; Quamvis eorum propria sit fere crisis, à pepasmo materiæ morbificæ, & abs cretismo naturæ, (unde certa deberent duci præsagia) in admodum paucis tamen morbis acutis sunt certæ prædictiones: nam non cuncti illi sunt bene morati & eucriti. Sequuntur enim hi efficientis causæ naturam, cujus maxima est inconstantia. Ut cum tempestates non tempestive fiunt. quemadmodum apud Hippocratem in illis morbis, in quibus ad generationem acerrimæ bilis per tempus caniculæ, accesserat ejusdem corruptio & suppressio, vi tempestatis austrinæ & pluviosæ. unde metastasi redduntur interdum lethales subito, qui primi leviusculi apparebant: ut nonnunquam, ex adverso, calamitosissimi qui videbantur, defervescunt diadosi. Ut recte dixerit Celsus, monstra in Medicina evenire. Quare ut recte præsagias, nota naturæ triumphantis vel triumphatæ argumenta constantia & firma: constetque tibi de morbi specie, parte affecta, humorum motu ac quiete, trium facultatum robore, & de diebus criticis.

Acuti morbi etiam fallunt.

1. Epid.

Prædictio ut prudenter instituatur regula.

Ὁχό-

XX. Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι 1 ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι 2 ξηραίνονται. Ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι 3 ξηραί εἰσι, τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισι 4 ὑγραίνονται. *Conditiones variæ corporũ.*

XX. Quibus juvenibus profusior 1 est alvus, iis senescentibus 2 contrahitur. Et quibus in adolescentia fuit 3 astricta, affecta ætate 2 solvitur.

Causa una cur morborum acutorum non indubiæ sint prædictiones, nimirum ob varias corporũ conditiones, quas distinguere difficile est. Hunc locũ interpretatur Celsus libri primi capite tertio. Quasi dicat Hippocrates: Natura hominis ejusdem non est semper una & eadem. Atqui varia corporis conditio, diversas etiam excitat crises, & in eadẽ specie morbi: quia quo natura vergit, eo maxime crisium inclinationes fiunt. Imo varia corporis conditio facit eundem morbum, nunc salubrem, nunc lethalem. Nam senex facillime evasit. Item varia conditio, morbos ex eventu, facit incurabiles.

1. Ob bilis acerrimæ proventum, expultricem extimulantis: & ob alvi infirmitatem à nimio æstu.

2. Quod tunc bilis mitior reddita pituitescat, sitque dilutior, crassior, minusque acris. Intellige, modo cætera sint paria, hoc est, modo eadem sit diætæ conditio. Accedit, quod etiam temperamenti immutatione, sanetur vetus ille alvi æstus, qui imbecillitatem alvo adferebat.

3. Corporis raritate, hepatis calore, & bilis ad superiora translatione.

4. Corporis densitate, & ob hepatis remis-

sum

ſum calorem, & ob contrarium motum bilis. & hinc eſt quod cauſi plerumque in ſenibus judicentur cruentâ dyſenteriâ, quod Bioni evenit. Galenus ſequenti Aphoriſmo quadrageſimo tertio, ultimis verbis commentarii ſui, addit huic ſententiæ, plerumque. Intelligenda hæc, ut ſemper ſervetur in utraque ætate eadem victus ratio. Sunt hic enumeratæ quinque cauſæ à Galeno quæ ſtringunt aut laxant alvum. bilis excluſio ex folliculo fellis in inteſtina, & facultatis appetentis, retentricis, coctricis, expultricis robur aut languor: ut hæ facultates in ventriculo, inteſtinis, & hepate fuerint validæ aut infirmæ.

Alvi laxæ vel ſtrictæ cauſa.

XXI. Λιμὸν 1 θώρηξις λύει.

XXI. Famem 1 caninam 2 thorexis eximit.

Vini generoſi vis.

Cautio reſtaurandi. Si quis à morbo convaleſcens præter inſtitutũ ab exhauſtis laborarit, ob inediam unius diei, quam imprudenter ſubiit, contineat ſe, frigoris, caloris, ac laboris ut ſit expers. cibum capiat parciori manu quã conſuevit, nec eum quidem ſiccum ſed humidum & pinguem, bibatque vinum non aqueum ſed generoſum, κίῤῥον vocant Græci, hoc eſt, gilvum.

1. Fames eſt genii defraudatio. Ea tamen duplex eſt, naturalis, & non naturalis. naturalis fit ab exhauſtu & ſuctione. non naturalis naſcitur à ſectionis ſolo excitato ſenſu, nullo præcedente exhauſtu. Hanc exuit thorexis. Nam ejus cauſa eſt ſtomachi intemperies frigida & ſicca, vel acidus ſuccus qui ſtricto quodam frigore cogit ſanguinem venarum ventriculi. Verum laxat ventriculum, cumque calefacit thorexis.

2. Id eſt, vini generoſi potio dulcis & pinguis. Thorexis vocabulum eſt politicum. idem enim eſt ac ſi dicas armaturam quandam thoracis.

Thorexis quid.

racis. nam vini generoſi potio thoracem armare ac calfacere videtur. Ita à vini largiore uſu quidam jactant, ſe contra frigora ſumſiſſe armaturam.

XXII. Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, 1 κένωσις ἰῆται, καὶ ὁκόσα ὑπὸ κενώσιος, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ 2 ὑπεναντίωσις.

XXII. Quemadmodum enim qui à ſatietate eveniunt morbi 1, vacuatione curantur, ita qui à vacuatione proficiſcuntur, ſatietate: Ac pari ratione aliorum adhibita mediocri 2 contrarietate.

Hic Aphoriſmus cauſam continet cur famē caninā thorexis ſolvat. Non agit hic Aphoriſmus de omnibus in univerſum morbis, ſed de iis tantū ſymptomatibus & malis, quibus urgentur ii, qui à morbo ultra naturam cibum capiunt, vel genium ſuum qui defraudant. Hujuſmodi autem ſymptomata deſcribuntur libro ſecundo De victus ratione in morbis acutis, ut diſtentio ventriculi, corporis infirmitas, ructus acidus, oris amaritudo, cardiogmos. Ideo dum dicit Morbos incidere à ſatietate, κατὰ χρηστικῶς hujuſmodi ſymptomata intelligit. Illæ enim ſolæ affectiones curatur refectione vel vacuatione, quæ ſunt ἐν γενέσει. nam cauſam adimunt pepaſmo materiæ morbificæ, & partis reſtitutione.

1. Quaſi dicat, quicquid rectum eſt, id moderatum eſt, omniſque exceſſus expers: ergo ſi quid deeſt, adjice: & exadverſo.

2. Id eſt, paulatim & non repente, ſi in uſum veniant, cum æquali contrariorum uſu fruendum eſt, ὑπεναντίωσις eſt moderatus contra-

trariorum usus. Et naturæ intemperatæ, modico contrariorum usu gaudent.

XXIII. Τὰ ὀξέα 1 τῶν νοσημάτων 2 κρίνεται ἐν ταῖς 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

XXIII. Acuti 1 morbi intra dies 2 quatuordecim 3 judicantur.

1. Enati ab humore calido & tenui cum febre continua essentiali. Nam qui acumen habent ob partem principem quam occupant, in crisin non veniunt, ut apoplexia. Loquitur ergo de acutis qui febrem essentialem habent, quique simpliciter Acuti dicuntur.

Crisis. 2. Tunc enim incidit subita mutatio ad salutem vel mortem, ad melius vel deterius. Hæc mutatio celeritate & vehementiâ motus perficitur: qui certamine naturæ & morbi suscipitur; motu, putredine & synathroismo perficitur. Hinc lõga est quartana ab indomita materia. Et quantum ulterius morbi processerint, tantum ea perturbatio, quæ præcipitem immutationem fecerat, languescit.

Qua ratione acuti morbi omnes 14. diebus judicentur. 3. Quod longissimum est. Nam quos in morbos frequentes & magnæ cadunt mutationes, brevi judicentur necesse est, si non impediatur ejus cursus diætâ aut pharmaciâ. Numerus hic quatuordecim dierum vel ad historiam morbi, vel ad prosthesin est referendus. Ad prosthesin, cum primum qui languebat morbus post paucos dies in acumen & vehementiam explendescit. hoc enim non feret natura ultra quatuordecim dies. Hæc vehementia interdum primo die exiliit, nonnunquam quarto die, aliquando septimo. Hinc

Tardioris causæ crisis. est, quod quidam decimo septimo die ad crisin veniant, alii vigesimo. Quare si morbus peracutus fuerit, tertio vel quarto die judicatur

catur. Si fuerit perperacutus, quinto vel ſeptimo criſin ſubibit. Quod ſi acutus ſimpliciter ſit, & ſi ineunte morbo vehementia quædam adſit, is decimoquarto judicabitur. ſed ſi is uſque ad quartum diem modeſte affixerit, ac dein acerbius, is decimoſeptimo finem inveniet. ſin repſerit ſine acumine ad ſeptimum uſque diem, ac tunc ſi emicare vis ejus inceperit, is ad vigeſimum provehetur. Si vero acerbior aliquantulum preſſerit acutus ab initio morbus, undecimo die judicari poterit, vel etiam anno. Quare comperta tibi ſit ſemper magnitudo morbi, & motus ejus. Concludit hic eleganter Galenus, ubi ait, Nullus morbus, qui cum primum invaſit celeriter movetur, decimumquartum diem ſuperavit. Quare cum ad eam vehementiam erigit ſe, ab eo tempore etiam decimum quartum non prætergredietur: nam ultra illum diem natura illam vexationem acerbam pati nequit. Si ſe remiſerit, tunc excurrit longius: nam, inquit Galenus, ſunt quidam morbi qui inæquali moventur filo, qui diebus quibuſdam vehementer premunt, ſed mox eam vehementiam exuunt.

XXIV. Τῶν ἑπτὰ ἡ 1 τετάρτη ἐπίδηλος. ἑτέρης 2 ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. Θεωρητὴ δὲ ἡ 3 ἑνδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης 4 ἑβδομάδος. Θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς 5 τεσσαρεσκαιδεκάτης· ἑβδόμη δὲ, ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

De ſeptimanis quæ per quaternarios digeſtæ ſunt.

XXIV. Septenorum 1 quarta eſt

index: octava 2 secundæ septimanæ initium. Observabilis & ipsa 3 undecima: 4 alterius enim [secundæ septimanæ] quarta existit. Iterumque dies decimus septimus observabilis: is enim à quartodecimo 5 quartus est: & ab undecimo septimus.

Docuit nos ad crisin excurrere morbos acutos intra dies quatuordecim. Cum vero signa quæ ad speciem crisis apparent, (ut antea docuimus) calamitosa sint, nisi præcesserint signa apparentia ad tempus crisis: jam docet quibus diebus illa (quæ ad tempus apparent) elucere soleant. quasi dicat: Si decimus quartus dies est criticus. Qui ergo dies sunt indices dierum criticorum?

1. In acutis: vel periodi in intermittentibus. In acutis autem vehementibus, ille septenarius numerus referri debet ad historiam morbi: in acutis vero qui primum mitiores, ad prosthesin, id est, symptomatum accessionem. Est autem quaternarius index septenarii, quod eâ periodo ephodos fiat naturæ & morbi. Est quartus dies index septimi, quia nihil fit septimo die critico, nisi illius signum edatur die quarto.

2. Altera hæc secunda septimana finitur decimoquarto die, eodemq; die illo decimoquarto incipit tertia septimana. Ita tres septimanæ terminantur vigesimo die. Ita etiam tres sequentes quadragesimo. Primi illi duo septenarii sunt disjuncti. Primus autem septenarius ex duobus quaternariis est constitutus. Quod autem in acutis morbis dies est, hoc in intermittentibus est periodus. Quare inepte rogant Medici in intermittentibus, quot dies æger laboraverit. Synapheia est junctura & coitio dierum; ut cum idem dies finis est secundæ

cundæ hebdomadis, & initium tertiæ. Diazeuxis vero est separatio.

3. Si ad historiam morbi referatur. Nam critici septenarii rationem obtinere potest, si referatur ad prosthesin (hoc est, symptomatum efflorescentiam) quæ incidit die quarto.

4. Cujus initium est octavus dies. Sunt itaque duæ primæ hebdomadæ secretæ à se invicem: undecima hæc dies, secundæ hebdomadæ quarta est.

5. Unde fit, ut judicis quoque rationem obtineat, si referatur ad prosthesin quæ in undecimũ diem cadit: indicandi vero rationem obtinet, si referatur ad vicesimum diem. Criticorum dierum tria sunt genera: quidam sunt indicantes ἐπίδηλοι, & quidam judices; alii vero intercalares. Indicantes sunt in quibus apparent signa ad tempus vel ad speciem crisis. Iudices sunt, in quibus fit critica excretio vel abscessus. Intercalares, quib⁹ absolvitur id quod in die judice desiderabatur. Ad vigesimum usq; diem per quaternarios ascendimus, quorum vis post vigesimum diem perit. Et tunc demum ad quadragesimum usque diem ascendimus per tres septimanas. Iterumque prima septimana harum est integra, secundæ autem finis erit initium tertiæ, ut 27. 34. 40. Horum quoque vis post quadragesimum perit. nam à quadragesimo (ibi enim omne acumen desinit) ascendimus per vicenarios, usque ad centesimum. Sed objicies, Hermocrati recruduit febris vicesimo quarto die. Ergo vis quaternariorum durat ultra vigesimum diem. Respondemus, eam recruduisse eo die, non ex conflictu naturæ & morbi, sed, quemadmodum ibi commentatur Galenus, ex putredinis vi sparsa per totũ corporis habitum; extincto pæne calore nativo: *3. Epid. 1.* nam undecimo die factus fuit comatosus. *Historia.*

Crisi etiam opus est quartanæ.

XXV. Οἱ 1 θερινοὶ τεταρταῖοι τὰ 2 πολλὰ γίνονται 3 βραχέες· οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ 4 μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ 5 πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

XXV. Æstivæ 1 quartanæ 2 maximam partem sunt 3 breves; autumnales vero sunt 4 longæ; maximeque quæ 5 proxime absunt ab hyeme.

Est ætiologia superioris: ut acuti diebus, ita longi mensibus judicantur. quasi dicat, In essentia dierum criticorum continentur quartanæ, quamvis sint difficilis judicii: quasi dicat, nemo defungitur quartana sine crisi.

1. Quæ diætæ vitio in æstatem incidunt, indeque primigeniæ nascuntur quartanæ, non erraticæ, non symptomaticæ. Æstivas vocat quartanas, quemadmodum alibi carbunculos æstivos: non temporis sed diætæ vitio enatos. Loquitur enim hic de æstate quæ naturalem suam servat conditionem. Limitatus est hic Aphorismus ad solas quartanas essentiales & primigenias; quia hæ solæ periculi sunt expertes.

3. Epid. *1. Epid. 3. 4.*

2. Si enim non à diæta, sed ab inclementia aëris nascantur, ubi serosus humor æstu absumptus est, longæ evadunt.

3. Quod cœli beneficio facilior appareat pepasmi & excretionis ratio. Aëris enim calidi conditio pepasmum juvat: & meatuum eo tempore libertas excretionem promovet. Intelligo tamen hic, modò vires sint validæ, ut ad naturæ vim accedat peculiaris cœli conditio.

4. Magnitudine causæ, difficultate curandi, &

di, & symptomatum accessione. Magnitudinem causæ facit aëris quod præcessit vitium, ac improba victus quæ præcessit ratio. exhausto enim corpore per æstatem, si accesserit diætæ vitium, superstite empyreumate ab æstate, unde contracta fuit hectica quædam intemperies, difficiles accedunt quartanæ. Difficultatem curandi fecit materiæ contumacia, & meatuum eo tempore angustia.

5. Quia nihil exudat, & materia est contumax. quasi dicat, ut concedam hyeme ventres esse calidos, tamen propter materiæ contumaciam & libertatem meatibus negatam, quæ fundi nequit, longa fit. Quoniam dixerat superius acutos morbos quatuordecim diebus judicari, recte docuit quidem, quandoquidem id obtinent morbi ratione sui, & substantiæ suæ, vel speciei: fiunt tamen crises celerius vel tardius, ut temporum anni accesserit ratio varia. Hoc ex quartanarum historia hoc Aphorismo docet. Quia temporibus bene moratis morbi qui incidunt bene quoque sunt morati: qui vero incidunt temporibus male constitutis, inconstantis sunt & incerti judicii. Meminit autem Hippocrates quartanarum, quasi dicat: Ea quæ tradita sunt de crisibus & de diebus criticis, non solum accommodari debent ad morbos acutos, sed etiam ad diuturnos. Ut ostendat Medicum nunquam falli posse, si modo probe tenuerit regulam dierum criticorum. Nascuntur etiam quartanæ symptomaticæ ab infarctu jecoris vel splenis: hæ tertio mense excretione morbificæ materiæ excluduntur per urinas nigras aut per hæmorrhoidas. Aliis semestri tempore ad novam æstatem, quibusdam nono mense, ut Iunio, quo, inquit doctissimus Holerius, cerasia sunt matura. unde, inquit, vulgo persuasum est, ea sanare quartanas: quod tamen An-

Sensus Aphorismi.

ni calor facit. Quod hic ſcribit de longiſſimo morbo, id eſt, quartana, idem de omnibus intelligendum eſſe aſſerit hic Galenus. Ubi emicuit natura, & cum urina non ſit inflammata, purgetur electario Indo, & confectione Hamech. Et altero die ſumat ex aceto vel vino drachmam hujus pulveris. Accipe zedoariæ, galangæ, zinziberis, cujuſque drachmam: ſumat ante paroxyſmum. Quidam ipſa hora novilunii ſcindunt venam ſiniſtram ſalvatellam. Sed id non agatur die paroxyſmi. Thaddæus ter ante ternos paroxyſmos drachmam dabat radicis gentianæ recentis ex malvatico vino, frigide.

Remedia.

XXVI. 1 Πυρετὸν ἐπὶ 2 σπασμῷ βέλτιον 3 γενέσθαι, ἢ 4 σπασμὸν ἐπὶ 5 πυρετῷ.

XXVI. Etenim 1 febrem 2 convulſioni ſupervenire ſatius 3 eſt, quam 4 convulſionem 5 febri.

Quaſi dicat; non ſolum ordinaria naturæ & morbi ephodo & criſi curationem recipiant morbi, ſed etiam accedente à foris beneficio, eove diſtituti, diutius protrahuntur, vel celerius curantur. Nam hac ratione in puerorum epilepſia non explicatur ætatis mutatio, ſi ſupervenerit quartana. Sic hoc loco, ante convulſionis ordinariam pepaſmi diem, ſolvit convulſionem ſuperveniens febris. Demonſtratio autem Aphoriſmi hæc eſt; Omnis affectio hectica partium ſolidarum eſt inſanabilis. Convulſio autem ab inanitione ſymptoma eſt partium ſolidarum exhauſtarum. Febris autem exhaurit partium ſolidarum humidum primigenium. Ergo convulſio febri ſuperveniens, eſt ab inanitione. Contra, febris materiam convulſionis mitificat, diſſolvit & excernit; nervos ſiccitate ſolidat. Ergo bonum eſt, convulſioni

Beneficio quodam non ordinario ſolvi morbos.

sioni supervenire febrẽ. Sic singultus dysenteriæ supervenines, sic tremor pleuritidi, & convulsio iis quibus caput est sauciatũ superveniens, est funesta. Sed dices ex Hippocratis sententia, Convulsio febri *Quæstio.*
superveniens in pueris nõ est lethalis. Respondemus, *3. Progn.*
considerandum esse, an ea cõvulsio quæ febri supervenit, instrumenti solius vitio accidat, an principis facultatis vitio, ut dentium stridore per somnium: hoc enim est calamitosum, nisi ita dormire consueverit, inquit Galenus: ut accidit in his, quibus musculi masseteres sunt breviores. Nisi id vitium ergo instrumentorum vitio eveniat: quemadmodum in pueris febricitantibus incidit convulsio ob genus nervorum imbecille: nam musculi his facile velluntur. Secundo dicet quis, Scribit Hippocrates in Coatis, si una cum febre convulsio incidit, eodemque die remittit, bonum· & febri finem imponit. Respondemus, quod convulsio quæ ineunte febre incidit, si nihil præcessit quod vires labefactarit, nec dum infirmitatis adfuerit metus, periculi est expers. nam ea convulsio fit à repletione à materiæ motu, à venis ad musculos. Ideoque evacuatur venæ se- *Remediũ*
ctione vel purgatione: Sedatur, quod longissimum *cum hi-*
est, tertio die. Ab inanitione cum nobilis vir acer- *storia.*
bissimis doloribus à convulsionis vi natis, fere necaretur, D. Guillandinus eum jussit totum cado olei immergi: unde præclare recreatus fuit.

1. Si analogia fuerit materiæ morbificæ, non minor nec major. Quare si ultro obnascatur ea, erit fœlicior eventus. quidam quo febrem accersant propinant castoreum, vel assam fœtidam ex vino cum melle.

2. A repletione, quæ fit à materia frigida, & subito invadere solet.

3. Nam discutit materiam crassam. dicit id satius esse: nam non semper juvat.

4. Ob inanitionem. Corallum proprietate *Coralli*
juvat. *proprie-*
5. Ardenti ac exhaurienti, ob curandi dif- *tas.*

ficultatem : longâ enim die opus eſt ut reſarciatur exhauſtum: interim febris, incendium, & convulſio urgent ac proſternunt.

Contra præſtigia Magorum.

XXVII. Τοῖσι μὴ κατὰ 1 λόγον 2 κουφίζουσιν, οὐ 3 δεῖ πιστεύειν· οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα 4 παραλόγως. Τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι διαμένειν οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

XXVII. His quæ ſine 1 certa ratione deprehenſaque cauſa 2 levant, acquieſcendum 3 non eſt:neq; verendum admodum de iis, quæ abs re 4 & ſine cauſa prava appârent. Horũ enim plura ſunt inſtabilia, nec admodum in ſuo ſtatu manere, nec diutius cunctari poſſunt.

Hoc Aphoriſmo excluduntur omnes vetularum & veneficarum præſtigiæ & impoſturæ, quæ carminibus colloque appenſis ſubito morbos levant ſed qui poſtea recrudeſcant. Pericles dux prudentiſſimus Athenienſis, paſſus eſt in magna illa peſte quædam carmina ſibi e collo ſuſpendi. Quod factum ita prudentibus diſplicuit, ut poſtea ſine honore vixerit, autore Plutarcho.

1. Sine cauſis & ſignis criticis, morbo & naturæ conſentaneis, iiſdemque juſtis. Ut ſi in cauſo, ſine ullis præambulonibus notis ad tempus futuræ criſis, ſubſtillum oboriatur ſanguinis puri, guttis paucis manans; infida allevatio erit, ſi quæ ſequatur. nihil enim paucum eſt criticũ. vel ſi per morbos acutos, qui ſumma ſymptomatum feruntur vi, ſine ulla

ulla excreta materia, allevari videantur ægri, infida illa ſpes eſt. Nam morbi acuti habent ſuam hyparxim in materiâ, qualitate & copiâ vitioſâ, quam ſecerni & excerni oportet.

2. Hoc interdum evenit à titubante naturæ vi, qua de cauſa nulla ſuſcipitur naturæ cum morbo ephodos. Ut etiam cum maximus ardor in hexin migrat, ſua mala non æque ſentiunt ægri. Ita pleuritis in phthiſin, colicus dolor in paralyſin: pertinaces vigiliæ per febres acutas in ſoporem calamitoſe commigrant.

3. Ut apparet in Hermocrate, qui undecimo die apprime levatus fuit: ſed fruſtra: nulla enim excluſio critica præceſſerat. Veritas huj⁹ Aphoriſmi oſtendi poteſt exemplo eorum qui à rabido cane demorſi fuere: nam quo diutius hi mali expertes eſſe videntur, eo gravius ægrotabunt. Nam virus illud intus vires colligens, tandem ſubſtantiam partium ſolidam labefactabit. Quo vero celerius ſe produnt ejus ſymptomata, eo facilior erit morbus. *Canis rabidi morſus.*

4. Cujuſmodi ſunt perturbationum criticarum ſymptomata, & notæ jam jam futuræ excretionis per dejectiones, haimorrhagias, ſudores, & quæ ſunt ejuſmodi: ut validus rigor, vel febris excandeſcens, ſubitaria ſpirandi difficultas. Cum enim ſigna pepaſmi illuxerint perfecti, ſi quid gravius incubuerit ab re, non male vereri oportet: triumphalem enim manum mox natura efferet. Cum enim jam ſigna appareant, quæ notant ſpeciem mox futuræ criſis, nos conſolantur ſigna quæ præceſſere ad tempus criſis. Hæc ergo vulgo metum, Medicis ſpem adferunt.

XXVIII. Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν 1 ἐπιπολαίως, τὸ διαμένειν

Virium dignotio. & num excursurus sit morbus in longũ tempus.

2 καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι 3 τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι 4 μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν· τὸ μὲν γὰρ 5 μῆκος νούσου σημαίνει, τὸ δὲ 6 ἀσθένειαν.

XXVIII. Si febricitanti nec omnino 1 leviter, ſuo ſtatu maneat corpus, 2 nihilque concedat 3 morbo, aut hoc etiam plus 4 æquo gracileſcat, calamitoſum: hoc enim diuturnitatem 5 morbi, hoc vero 6 infirmitatem ſignificat.

In morbis acutis diagnoſis prolixi morbi ac effœtarum virium unde ſit petenda. Hoc enim Aphoriſmo conſiderat peculiarem ægri naturam, ut inde cognoſcatur quam brevis ſit futura morbi hiſtoria. Magna ejus vis poſita eſt in habitu corporis: hoc eſt, in denſitate vel raritate. & humorum congenitorum conditione, ad celerem vel tardam morbi ſolutionem. Superiore enim Aphoriſmo oſtendit externo beneficio morbum longiorem vel breviorem fieri. hic autem, ut dixi, peculiarem ægri naturam conſiderat.

1. Non dicit ſimpliciter febricitantium, ſed non leviter febricitantium. nam qui non leviter febricitant, juſtam habent extenuationis cauſam, vim caloris, genii defraudationem, ac per patulos poros exhauſtum. Sed ſi mediocris, dicit, febris fuerit, non graviſſima, non leviſſima.

2. Id eſt, ſi nihil à ſtatu ſuo immutetur priſtino, in corporis mole. modo uberioris alimenti oblati jam excuſatio adferri non poſſit.

3. Acuto.

4. Dicit μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον. Id eſt, plus æquo: relatione facta ad vim febris, ita ut nulla excuſatio adferri poſſit, ætatis puerilis vel

vel senectutis, neque regionis, neque temporis anni, neq; peculiaris ægri corporis, nam corporum raritas & humorum tenuitas ad macredinem via est, per ἄδηλον διαπνοὴν, vigiliarum, curarum, inediæ, maximæ febris, diuturni morbi, motus. Et si appareat facies illa cadaverosa.

5. Ob corporis densitatem & plurimam crudam materiam morbificam: quæ duo sequuntur pepasmi & excretionis difficultatem:

6 Quæ mala ut signum, & ut causa. ut signum, quia arguit vim caloris præter naturam cuncta dissipantia. ut caussa vero, quia non solum in hoc casu sunt dissipati spiritus & humores, sed etiam sunt exhaustæ partes solidæ. Exhaustis autem partibus solidis, omnis ratio pepasmi desideratur. Hinc est quod in effœto senio, per morbos non bene sit sperandum.

XXIX. Ἀρχομένων 1 τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ 2 κινέειν, 3 κίνει. 4 ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην 5 ἔχειν βέλτιόν ἐστιν. *Evacuationi quando locus.*

XXIX. Ineuntibus 1 morbis si quid 2 movendum videatur, 3 move: nam iis 4 vigentibus 5 quiescere satius est.

Absolutis his quæ ad diætam acutorum morborum pertinent, redit ad purgationes. Spectat enim hic Aphorismus ad explicationem aphorismi vigesimi secundi & vigesimi quarti libri primi.

1. Quo tempore mutatio symptomatum fit potissimum. Ineuntibus itaque morbis: Id est, in initio universalis temporis morbi, vel periodi aut paroxysmi singularis. Hoc est, in prima incursione, vel intra primum quaternarium, cum adhuc cruda sunt omnia. Vide- *Ubi initio purgandum.*

tur incrementum etiam complecti, nam ilico περὶ ἀκμῆς loquitur. Ubi materia segregata est à materia morbifica. ut quæ in ventriculo & mesaraicis consistit. Hæc sine dubio in initio est educenda, quæ sæpe obtinet propria symptomata. Sed febrilia materia non est tentanda pharmaco, nisi cocta sit tota in morbis acutis, imitatione naturæ: vel in longioribus morbis aliquo modo sit cocta.

2. Ut si humor vitium faciat in prima corporis regione, aut si materia morbifica turgeat, quod fere fit ineunte morbo, non autem cum jam provectus fuerit: quia omnis orgasmus cadit in principium morbi.

3. Ut si quis initio paroxysmi vomituriat, exhibebis oxymel, ut evomat, ineunte paroxysmo, per superiora: in declinatione aut intermissione, per inferiora abduc: Liberior ab hac sarcina reddita natura, quod reliquum est mitigabit facilius. In initiis enim morborum vires ab exhaustu plerumque non laborant. Nam hic Aphorismus non collineat ad tempora morborum, sed ad vires, auctore Galeno, libri ad Thrasybulum capite trigesimo octavo. Phlebotomiâ vel pharmaciâ materia educatur; & orgasmus revellatur, quo morbi acerbitas minuatur.

Gal. lib. Quos & quando purgare oportet.

4. Cum nimirum incendii & symptomatum plena sunt omnia. Eo enim tempore, dicit hic Galenus, animalis fatiscit facultas: quamvis alioqui vitalis & naturalis eo tempore maxime vigeant.

5. Ne à pepasmo, cui incumbit, natura avocetur, nec ab inclinatione sua avertatur, materiaque nec cedat medicamento attrahenti, nec naturæ excludenti: tum, antequam corpus incendio maxime conflagret.

Cur initio purgandum.

XXX. Περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη

2 τέλη, πάντα ἀσθενέστερα· περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, 3 ἰσχυρότερα.

XXX. Nam 1 principio & fine 2 morborum imbecillia sunt omnia: in vigore vero 3 vehementissima.

Ætiologia præcedentis Aphorismi.

1. Quasi dicat, ad vires validas, ineunte morbo (quamvis premantur à causis morbificis) accedit infirma symptomatum vis, sine ullo incendii majoris metu: quo fit, ut si quid eo tempore movendum sit, convenienter moveri possit. Nam licet materia quidem in initio contumacior sit, tamen eam contumaciam in initio corrigere potest naturæ vis integra adhuc, nec dum symptomatum vi languida. In initio ergo invitat materia, suadet naturæ vis, non avocat symptomatum gravitas. Nam ineuntibus morbis, nondum irritata est natura à perfecta putredine.

In declinatione cur purgandum.

2. In declinatione, materiæ præparatio, & effœta symptomatum vis occasionem purgandi suppeditabit, si quid à morbo relictum sit. Tametsi enim eo tempore natura languida sit, & morbi vehementia fracta, ob materiæ tamen præparationem purgare licebit. Nam edita jam sunt pepasmi signa, & phlegmasia est sublata.

3. In perfecta putredine & irritatâ naturâ.

XXXI. Τῷ ἐξ ἀρρωστίης 1 εὐσιτέοντι, μηδὲν 2 ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, 3 μοχθηρόν.

Ubi purgandum & à cibo demendum.

XXXI. Cui à morbo cibum optime 1 capienti non 2 confirmatur corpus, 3 malum.

Convenit hic Aphorismus cum octavo.

1. Si plena manu paſtum ineat, cibique appetentia adſit.

2. Si corpus non proficiat mole & colore.

3. Ut ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ, & exhauſtarum partium ſolidarum: ut cauſa recidivi morbi, præſertim ſi quis liberalius ſe invitet. Deme itaque ex copia alimenti, & pharmaciâ exige cacochymiam: abnuit enim corpus tale alimentum. Dicebat enim Hippocrates, Qui alvos habent calidas, hoc eſt, cacochymiâ fœdatas, carnes habent frigidas, hoc eſt, non attrahentes ſuum nutricatum ex illo ſanguine cacochymiâ fœdato. Purga rhabarbaro, vel agarico & foliis ſenæ: deinde uſum pilularum de hiera cum agarico, adjecto pauco rhabarbaro, ineat.

Notæ perfectæ vel inchoatæ criſis.

XXXII. Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ 1 φαύλως ἔχοντες, κατ' 2 ἀρχὰς μὲν 3 εὐσιτέοντες καὶ μηδὲν 4 ἐπιδιδόντες, πρὸς τῷ τέλει πάλιν 5 ἀσιτέουσιν. Οἱ δὲ 6 κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, 7 ὕστερον εὐσιτέοντες, βέλτιον 8 ἀπαλλάσσουσιν.

XXXII. Fere fit ut qui male 1 affecti ſi 2 ineunte cibi uſu avide cibos 3 capiunt, ac nihil 4 edendo proficiunt, ad extremum 5 inappetentes fiunt. Contra, 6 qui ineunte cibi uſu, nihil omnino appetunt, paulo poſt 7 edendo appetentes, 8 meliore ſunt loco.

1. Id eſt, qui nondum evaluere, ſed convaleſcunt jam à morbo, ita ut adhuc ambigua fruantur valetudine.

2. Illud

2. Illud principium non refertur ad tempus principium morbi, ſed ad principium uſus ciborum. Hoc eſt, cum jam primum neceſſario, vel jure aut loco cibum capere debent. Neceſſario capit cibum cui vires ſunt infirmæ; vel robuſtæ quidem, ſed cum infirmitatis metu. Iure capit, cum ſigna coctionis elucent: ut in pleuritide cum os ægri humeſcit ab expectorato. Loco vero, cui clyſmate ſubducta fuerit alvus. *Quid ſit cibũ neceſſario, jure & loco capere.*

3. Excitata non quidem ventriculi appetentia à ſuctione: ſed ſenſus ſuctionis excitatur à parvo&acido quodam humore, qui forte excidit à liene, vicinis partibus: hinc falſa excitatur appetentia, ſine ulla ſuctione, propter corporis impuritatem. *Falſæ famis cauſa.*

4. Nam venter conficere non poteſt quantum appetit. Ita etiam in præſente morbo, ſi quis appetat & comedat liberalius, avocatur natura à pepaſmo.

5. Quod tandem facultas reſolvatur quæ eſt cibi appetens, adjunctæ cacochymiæ vitio: quia ventris impuritas, omnium confuſio. Quaſi dicat, Itaque purga alvinam regionem à tali pravo ſucco qui falſam appetẽtiam excitat. Da caſſiæ unciam, cum ſpecierum hieræ ſimplicis ſcrupulo, vel duobus cum ſcrupulis. *Vſus Aphoriſmi.*

6. Ab immutato ventriculi temperamento, habitu, & actione, ſcilicet ſine ulla humoris depravatione.

7. Reſtituto ventriculo.

8. Et reſtituuntur: nam recreatur alvus quæ aſitiam pepererat. Ergo præſtat abeſſe appetitum, quam adeſſe appetitum cum abſentia ſuctionis. Nam fit interdum, ut humor putris circa os ventriculi oberrans, aut calor febrilis, ciborum faſtidium adferat, citra ullum vitæ diſcrimen. Et quia illa impuritas

adeſt

adest in ventriculo, propterea suctionis sensus non adest, quamvis alioqui naturalis adsit causa suctionis, nimirum exhaustum.

Ab animalis facultatis robore notæ prædictionũ.

XXXIII. Ἐν παντὶ νοσήματι τὸ ἐρρῶσθαι 1 τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς 2 τὰς προσφορὰς, 3 ἀγαθόν. τὸ δὲ *a* ἐναντίον, 4 κακόν.

**Mente.*

XXXIII. In quovis morbo * animo bene 1 valere, ac rebus convenienter 2 datis gaudere, 3 bonum. *a* Contrarium vero, 4 malum.

Quasi dicat, quamvis acutorum omnium morborum non indubitatæ sint prænotiones, tamen qui juncti sunt cum actionum integritate, tandem vi naturæ domantur.

1. Hoc est, sine ulla verborum absurditate, si neque indecora corporis compositione, & morum dissimilitudine, sineque præsentis laboris indolentia: sique potest imaginando, ratiocinando, in memoriam revocando suum officium facere. Hinc significatio fit, cerebrum, meningas, diaphragma integra esse. Διάνοια, γνώμη, νοῦς, idem Hippocrati.

2. Hoc est, bene coquere, distribuere, & excernere. Gaudere, id est, proficere usu. Alvinæ œconomiæ integritatem hæc denunciant, ventriculum, jecur, correcte agere.

3. Salutare. nam bonis fit & apparet ægri rebus, eo quod contra materiam morbificam pugnet integræ naturæ virtus, bonitate naturæ si morbi superantur tandem: quod Cleomactidæ evenit.

a Delirium semper malum: ut in Cydis filio, & in uxore Hermoptolemi. *3. Epid.*

4. Nam ex iis, facultatum, quarum potentiâ corpus administratur, virtus aut infirmi-

tas significatur. Male autem ad morbi vim accedit naturalium virium imbecillitas.

XXXIV. Ἐν τῇσι 1 νούσοισιν ἧσσον 2 κινδυνεύουσιν, οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς 3 φύσιος καὶ τῆς 4 ἡλικίης, καὶ 5 ἕξιος, καὶ τῆς 6 ὥρης, ἡ 7 νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν 8 μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

Dissentaneus morbus periculosior consentaneo.

XXXIV. In 1 morbis minus 2 periclitantur, quorum 3 naturæ, 4 ætati, & 5 habitui, & 6 tempori 7 congener est magis morbus, quam quibus 8 nulla ex parte est consentaneus.

Disputatio exigit ut agat de difficultate curationis, eo quod quidam morbi ratione naturæ & similium, sunt calamitosi vel salutares. Adeoque horum ratione evenit. ut qui specie sint morbi salutares, quibusdam tamen sint funesti. Videtur autem prima fronte absurdissimus hic Aphorismus, & qui minime omnium demonstrari possit. nam quoties ad exitiosam vim morbi, accesserit naturæ consensio, periculosissime se habere debet æger. Vt si tabidus naturâ (quales hi quibus alarum more scapulæ in dorso prominent: nam pectus his angustum est) in tabem inciderit, maxima ex parte moriuntur, ex Hippocratis sententia, ubi ait, Moriebantur quorum natura vergebat ad phthisin. Item adolescens calidissimus si in calidissimam febrẽ inciderit, quomodo non potest periculosissime laborare? cum malum malo cumuletur, & ad intemperiem ipsam calidam accesserit morbosa intemperies calida. Hæc omnia solvo unica ratione. Et quod morbi pares magnitudine, causâ symptomatis & curandi opportunitate facilius curantur in iis quibus sunt congeneres, quam in aliis: Abitum enim extra natura

Absurditas Aphorismi refellitur.

1. Epid.

Solutio.

turæ lineam non grandem significant.

1. Magnitudine causæ, symptomatum vehementia, & curandi opportunitate paribus. Committite talem morbum cum duobus corporibus, quibus est diversa contrariaque conditio.

2. De vita, aut de actione corporis. nam immanis causa morbifica non facit illũ morbum, proptereaque non tanta symptomata urgent: & hæc causa est, quod facile curentur.

Quæstio 3. Id est, temperamento universi corporis.
1. Probl. Sed objicies ex Aphrodisæo: Æthiopes mo-
79. riuntur ex febribus ardentibus: quæ illis sunt congeneres. Respondeo: hoc illis evenit quod pauca quæ illis est natura aërea, hic extinguatur facile magnitudine symptomatum, non magnitudine causæ. Scoti vero sua in patria magnitudine causæ magis opprimuntur: nam bilem hyeme procreant.

4. Ætas enim vertit corporis temperiem: & in ea sunt humorum variæ conditiones, qui modo sursum, modo deorsum viam affectãt. Infanti lumbrici, juveni tertiana, evenit.

5. Conformationi corporis universi, & singularum partium.

6. Nam eucriti fiunt morbi, qui commodis sibi temporibus eveniunt.

7. Essentiâ, materiâ, periodo, paroxysmis, & symptomatis.

Quæstio 8. Caussæ enim immensam denotat po-
1. Prog. tentiam: ut si senex excauso laborârit media
41. hyeme. Difficultatem adfert Galenus, & ex eo Avicenna. nam Galenus author est, Pericpneumoniam pituitosam minus periculi habere quam biliosam. Pulmonum autem temperies est calida, minimeque frigida. Quare pituitosa pulmonis phlegmone parti non erit analoga: ergo & periculosior. Quidã respondent temperiem esse distinguendam, in natu-

ralem

[nat]uralem & afcititiam: nugæ. Intellectus Aphorifmus accurate pro fe refpondebit. Dicit Hippocrates eos morbos minus calamitofos effe, qui analogiâ refpondent temperiei, & talibus. Ex qua fententiâ male inferas, Hic morbus eft analogus tẽperiei ægri: ergo minus periclitatur. Nam vix fieri poteft, ut aliquis morbus reperiatur, quin ratione alicujus rei non fit analogus: & ratione alicujus rei fit analogus. Ut caufus juvenẽ implicans humidum, frigidum & pituitofum, illi eft analogos ratione ætatis; non analogos à temperie. Eft tamen minus huic periculofa, quam feni calido & ficco, cui analogos erit ratione temperiei, at non illi erit analogos ratione ætatis: Attamen huic periculofior evenit. Itaque non ad unam folam temperiem debemus collimare, fed cuncta intueri oportet. Ita inflammatio biliofa pulmonis, analoga ejus compagini & ftructuræ & habitui. Nam habitus effe poteft mollis vel durus, rarus vel denfus. Pulmones funt molles, non duri: funt rari, non denfi: funt laxi. fi habitum infpexerimus, facile animadvertemus biliofam inflammationem minime effe analogam fubftantiæ pulmonum: attamen temperiei pulmonum analoga eft hæc inflammatio biliofa. Quare Avicenna ex Galeno bene dixit eryfippelatodẽ phlegmonem pulmonis periculofiorem effe pituitofa. Nam licet biliofa fit analoga ratione temperiei: attamen eft maxime diffentanea ratione habitus & compaginis. Idem dicendum de raucedine fenum: nam vires illorum ftupent.

XXXV. Ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι τὰ περὶ τὸν 1 ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον 2 πάχος ἔχειν, 3 βέλτιόν ἐστι· τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν 4 καὶ ἐκτετηκὸς, 5 μοχθηρόν. Ἐ-

πισφα-

πισφαλὲς δὲ τὸ πιῖπον καὶ περὶ τὰς κάτω καθάρσιας.

XXXV. In omnibus morbis ſi 1 craſſum 2 abdomen fuerit, melius 3 eſt. Contra quando valde eſt tenue 4 valdeque conſumptum, 5 calamitoſum. Eſt enim, ita affectum eſſe, periculoſum 6 ad infernas purgationes.

Hoc Aphoriſmo ſpecialiter docet, quam vim habeat in omnibus morbis naturæ œconomia. Vt enim ſunt affecta hypochondria, ita ſalutis ſpes affulget aut à morbis periculum imminet. Vnde ſummam Aphoriſmi hac ratiocinatione cõplectamur. Quicquid eſt ejuſmodi, ut ex eo ſignificatio fiat bene affectorum viſcerum, & ejus beneficio melior ſit naturalis œconomia, id præclare tum facit tum apparet ad ſalutem. Sed hypochondria bene affecta, bene affecta eſſe ſignificant viſcera: & eorum beneficio naturalis œconomia eſt melior in coquendo, diſtribuendo, & excernendo. ergo.

Abdominis partes & nomina earum.

1. Per ἦτρον intelligit eam partem abdominis quæ pube & umbilico definitur: Latinis hæc pars dicitur ſumen & aqualiculus, & alio etiam nomine Græcis dicitur hypogaſtrium. Hoc loco Hippocrates per τὰ περὶ ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον, duobus extremis notatis, omnes partes abdominis complexus eſt. Porro abdomen, epigaſtrium Græcis, definitur cartilagine xiphoide, coſtis nothois & pube. Abdomen anteriore parte diſtribuitur nominibus duobus, nimirum ſtomachi, & hypogaſtrii. Stomachus definitur cartilagine xiphoide, & umbilico. hypogaſtrium vel ἦτρον ab umbilico ad pubem. Abdomen vero à lateribus diſtinguitur: equidem partes à nothis coſtis ad umbilicum hypochondria appellantur: quæ deinde ſunt

sunt partes, usque ad os ischii, dicuntur lagones vel ilia. Has itaque cunctas partes hic intelligit.

2. Τὸ πάχος ἔχειν, est abdomen bene habitum esse, hoc est, æquale esse, ut nulla tumoris interni suspicio adsit: sed ut in omnibus partibus æqualiter sit affectum calore: utque nulla parte quam altera sit durius. Nam si durius fuerit, hæc durities erit recens, vel vetus. & utraque cum borborigmo, vel sine. Durities recens (vel rectius distentio) cum borborigmo, flatum significat. Vetus cum borborigmo hecticam intemperiem intestinorum notat, & hydropem minatur. Recens sine borborigmo cum torminibus, phlegmonem viscerum, ex quo materia quædam exudat, quæ tormina movet. Vetus sine borborigmo, scirrhum significat. Sit æqualiter affectum: Nam si superiore parte sit calidus, dices ibi focum febris esse. Sic ἰσάζεται & λαπαρὸν, æquatum, in mediocritate contractionis & distensionis positum. Abdomen itaque sit crassum. nam constituitur id ex cute, adipe, panniculo carnoso, octo musculis: accedit peritonæum, omentum: His fovetur calidum nativum, maxime in frigidis illis partibus umbilici ac aqualiculi. Vide historiam ejus qui in Dealcis horto jacebat, & Hermocratis. Ex abdomine itaque bene vel male habito facile judicari potest hepatis conditio, ob vicinam operis societatem & ob vasorum communionem.

3. Nam inde significatio fit, focum febrilem abesse à partibus nutritioni dicatis. & causa est quod œconomia naturalis, abdomine bene habito, meliore sit loco.

4. Si sit inæquale calore, tumore, mollitie, vel tenue, id indicat spoliari subditas partes, naturâ frigidas, suo tegumento ac stragulo? unde

unde coctio in his deterior redditur, maxime ad umbilicum, & aqualiculum.

Abdominis præstantia in significando.

5. Quod ex eo partes nobiles incendio conflagrare significetur. quasi dicat, alias partes exui per febres sua mole, non ita malum: at semper hoc malũ in abdomine: nam in promptu nutricatus prædia sunt alvo, unde pinguescat: aliis non æque, nisi hinc petant. Indicium est hæmatoseos ac alvinæ coctionis fractæ.

6. Quia beneficio abdominis, hujusmodi fiunt excretiones, ac intestinorum vi: quæ fomite suo spoliata, languent. Multi ob musculorum abdominis tenuitatem nulla ope excernere possunt. Totum itaque abdomen medicis tentandum est, ut noscant quænam ejus partes vehementius caleant, aut tensæ sint, an inæqualitate præditæ. Adeo interdum extenuatam aqualiculi partem deprehendi, ut arteriarum quæ in lumbis sunt, manifestissime pulsum tetigerim.

Medicis tangendum abdomen.

XXXVI. Οἱ 1 ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι, 2 ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ 3 τροφῇ χρεόμενοι.

Sanitate restituta abstinendum à pharmacia.

XXXVI. Qui 1 sunt sano corpore, dum pharmaciâ purgantur, celeriter 2 exolvuntur, atque hi qui 3 pravo utuntur nutricatu.

1. A perfecta absolutaque crisi cum his restituta est sanitas, quamvis illi tuberculis scateant. Vel etiam hi, qui integra valetudine fruuntur in temperamento, conformatione, & quatuor humorum congenitorum æquabilitate. Nam sanitas est vel primigenia, vel restituta. Restituta, abacto jam morbo per excre-

excretionem vel per abſceſſum. Per excretionem, ut ſudorem, hæmorrhagiam, dejectionem alvi, urinæ profluvia. Per abſceſſum, ut icterum, tubercula toto fuſa corpore, tumores tibiarum non impares morbo & naturæ. Qui ſunt in reſtituta ſanitate, ſunt in neutra conſtitutione, & ad morbum inclinant.

2. Quod à morbo ſuperſit naturæ infirmitas. & etiam quia pharmaci vis labefactat partes ſolidas, & ſanguinem bene conſtitutum reſolvit. ἐκλύονται, hoc eſt, in ſyncopen incidunt: pharmaci acrimoniâ, ſucci alibilis hypercatharſi, reſolutione partium ſolidarū.

3. Quia cum viribus imbecillis humorum incidit corruptela. Ubi cacochymia, ibi diſtentæ manent à ſanguine venæ: quia ſanguinem illum malum reſpuunt carnes, nec ad ſe trahunt. A venis itaque à copia obſtructis, exudat putris vapor in ſtomachum, dum hujuſmodi materia vacuatione tentatur: unde in Syncopen ſtomachicam cacochymici incidunt. In hujuſmodi itaque corporibus utendum eſt epicraſi: hoc eſt, tali curatione quæ paulatim ſuſcipitur: id quod malum eſt evacuando, & paulatim id quod ſalutare eſt reponendo. Hoc bene fit, exhibendo ſyrupo de cichoreo cum rhabarbaro, quarto vel quinto quoque die, prout requirit ratio morbi, ægri temperies, & vires: electatio ſantalorum cum rheo in tabellis, lacte aſinino. Et ſi phlebotomia opus fuerit, parce id fiat: ut natura parum ab onere levetur. Solvuntur ergo horum vires facile à pharmacia ob caloris nativi infirmitatem, aut ob vapores tetros, qui humoris agitatione nobiliſſimas partes infeſtant: Accedit humoris corrupti acrimonia, qua partes ipſæ vellicantur. Senſus Aphoriſmi eſt, Æquè peccant qui medicamentū purgans exhibent ſano corpori, & perfecto ubi excluſa eſt mor-

Cacochyma corpora ut ſint curanda.

Senſus Aphoriſmi.

morbifica materia, atque is qui cibum exhibet ſuperſtite materia morbifica, & impuro adhuc corpore. in his autem qui non reduce, ſed ſanitate primigenia fruuntur, pharmaca vim inferunt partibus ſanis, ac colliquant eas, & nutricios ſuccos fatigant, quia cum delectu quodam attrahunt, unde animi vires atterũtur disjectis ſpiritibus. Ultima pars hujus Aphoriſmi etiam ad Hydropicos ſpectare videtur: victu tenuante & remediis εὔφορον debet corpus reddi; & magnis intervallis purgare convenit. *καλὸν δὲ κείμενον μὴ κινητέον.* Ergo non ſecundum cacochymiam eſt exhibendum remedium, ut in puellabus fœdis coloribus præditis, & ictero nigro, cibariis melius vinces mala, quæ affectioni remedio ſunt.

Hydropici ut purgandi.

Sanis pharmacia inutilis.

XXXVII. Οἱ εὖ 1 τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι 2 ἐργώδεες.

XXXVII. Qui 1 ſecura ſanitate fruuntur, hos purgare 2 grave eſt.

Quaſi dicit, non ſolum his incumbit præceps omnium virium lapſus, verum atrocibus aliis involvuntur calamitatibus, qualis eſt ſyntexeos perenne profluvium cum perenni febre. nam liquat carnem, indeque tunc delectu quodam trahit ſibi ſimile.

1. Qui bene morato ſunt corpore, à moderato omnium ſuccorum habitu. unde nutritio fœlix. Unde habitus bonus, ſolidus & ſucci plenus.

Uſus.

2. Quia pharmacum quidem trahit, at natura retinet. quaſi dicat, ſi in primigenia hoc fit ſanitate, quid ergo eveniet in reſtituta? ubi, quamvis integri fuerint ſucci, languent tamen vi morbi fractæ vires.

Ægris aliquid dandum.

XXXVIII. Τὸ σμικρῷ χεῖρον 1 πόμα καὶ σιτίον, 2 ἥδιον δὲ, τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδε-

ἀηδεστέρων ᾖ, μᾶλλον ᾗ αἱρετέον.

XXXVIII. Cibus & potus paulo 1 deterior, suavior 2 tamen, melioribus quidem, sed insuavioribus est 3 anteponendus.

1. Quamvis naturæ non sit ita consentaneus, nec tam bene exhausto respondens, nec æque cum morbo pugnans. Paulo deterior, dicit; nam si damnum maximum adferunt, non exhibebimus.

2. Ut in causo aquæ frigidæ potus, substantiæ proprietate, non tam in specie, quam in individuo, insitaque similitudine à temperamento. Atque hæc considerantur in specie: quia avium montanarum caro, item omnium animalium bifidorum & ruminantium, homini in specie est consentanea. In individuo, quia quibusdam caro etiam vervecina non est grata, licet in specie sit consentanea. Pertinet etiam hoc ad delectum earum rerum quas expetunt ægri: nam gratificandum esse ægris docet Hippocrates 6. Epidemiôn 4. 8. Suavius dicitur primis qualitatibus, ut calidus vel frigidus potus; secundis, ut sapore.

3. Quod ventriculi complexu ex ea suavitate majorem reficiendi vim acquirat. Spes omnis bonæ coctionis consistit in arcto complexu ipsius ventriculi. Pertinet hic Aphorismus ad rationem diætæ quæ convalescētibus præscribi solet. Scopus est, ut doceat omnem cibi mutationem, cum in ægris tum in convalescentibus metiendam esse non solum in quantitate & utendi modo, sed etiam in qualitate. Optimus itaque cibus est qui æque cum morbo pugnat, atque naturæ studet, qualis est ptisana. Atque quo propius vel longius ab hoc opere abest cibus, eo est ab optimo

Cibus optimus quis, & quis deterrim'.

mo propior vel remotior. Deterrimus enim est, qui nec naturæ studet, nec cum morbo pugnat. Deterior itaque hoc loco dicitur is cibus, qui minus cum morbo pugnat, quique minus naturæ studet.

XXXIX. Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν 1 πολλὰ 2 νοσέουσιν 3 ἧσσον. ὁκόσα δ' ἂν 4 αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ 5 ξυναποθνήσκει.

XXXIX. Seniores, affecta ætate, 2 minus juvenibus 1 maximam partem 3 ægrotant. Sed quicunque diuturni 4 ipsis eveniunt morbi, fere 5 commoriuntur.

1. Nam si non convenienter naturæ vixerint, magnis se malis involvunt. ita si vita juvenilis intemperans, tradiderit senectuti corpus effœtum.

2. Rarius, & non tam acutis morbis tentantur; nam frigidum est senum corpus: propterea tam calamitosa vehementia symptomatum iis non supervenit. Ita parotides quæ in senes incidunt, non tam sæva habent symptomata pathognomica ut in juvenibus, neque tam grave senibus supervenit delirium.

3. A morbis, causa, loco, essentiâ, & motu paribus. Quia juvenes integris viribus contra causas morbificas pugnant, nec nisi à validis dejiciuntur: senes optima diæta fugant magna mala.

Morborũ diuturnorum causa.

4. Triplex est causa diuturnioris morbi; pepasmi difficultas, ægri & medici culpa, & partis principis inflammatio, quam sequitur atrophia. Hoc autem Aphorismo unicam pepasmi difficultatem consideramus. Nam qui mor-

morbi diuturni ſunt ægri vel medici culpâ, tum partis principis inflãmatione, tam commoriuntur juvenibus quam ſenibus. Hi morbi ſunt vel σύντροφοι, vel increſcentes: dicuntur σύντροφοι, hoc eſt, cognati & connutriti, quorum hyparxis conſiſtit in naturali vitio, vel temperamenti, vel conformationis ejus qui ægrotat: Sic epilepſia puerorum eſt morbus σύντροφος. Ita dyſenteria ſenum. increſcens morbus dicitur, qui vires acquirit eundo, increſcente auctaque mali cauſſa. Ut etiam podagra, arthritis omnis, calculus.

6. Epid. 5. 6.

Qui morbi ſyntrophi, & increſcentes.

5. Vitia renum poſt quinquageſimum annum ſanata eſſe non vidi, inquit Hippocrates. Dices; morbi ſyntrophi deſinunt coctione, ſolutione, & rarefactione. Reſpondeo, ſi ſint increſcentes illi, ob pepaſmi difficultatem, non ſolvuntur: ſed ad exitium protrahuntur. Tales morbi ſunt plerumque qui à frigore. nam curari debent hi πεπασμῷ, λύσει, vel ἀραιώσει. Sed effœtæ vires, corporiſque ſenilis denſitas, materiæque contumacia obſtant his. Hos ergo erige vino, ac cibo eupepto, & frictionibus. Sunt autem tria genera diuturnorum morborum: in primis ſunt morbi cognati, ut ſeni tuſſis; alii ſunt ſyntrophi, quaſi dicas, connutriti, qui diu multumque nos exercent, ut epilepſia pueros, quæ vitio diætæ alitur: increſcentes, ut podagra, calculi.

Qui incurabiles.

6. Epid. 5. 6.

Morborum diuturnorũ differentia.

XL. 1 Βράγχοι καὶ 2 κόρυζαι τοῖσι σφόδρα 3 πρεσβύτῃσιν 4 οὐ πεπαίνονται.

Senum mala.

XL. 1 Raucitates & 2 gravedines ſenio 3 confectis 4 non mitificantur.

Prædicit jam qui morbi ſint inſanabiles, & ſanabiles quinam ſint: & primum adfert exemplum diuturni morbi, quo firmat præcedentem Aphoriſmum.

1. Raucitas hoc loco non eſt vox illa clangoroſa à febre ardente, ſed vitium laryngis & faucium à diſtillatione: ſignificat omne genus catarrhi.

6. *Epid.* 2.45. 2. Κόρυζα generaliter omnem catarrhum ſignificat. Proprie autem eſt affectio narium primigenia, vel ſuperveniens.

3. Ob frigus corporis.

4. Quaſi dicat, multo minus alii morbi qui raucitates ſuperant, ut aſthma, & phthoe raucitatis ſoboles, & peripneumonia ab acerrima diſtillatione, nephritis, arthritis, dolor colicus, & ſplenicus, tuſſis. Raro hæc illis ſanantur: nam vel rarefactione aut diſſolutione ſuperare in frigido corpore nequeunt hæc mala. reſtat una coctio, quæ ægre hic etiam ſuum officium facit.

XLI. Οἱ 1 ἐκλυόμενοι 2 πολλάκις καὶ 3 ἰσχυρῶς 4 ἄνευ φανερῆς προφάσιος, ἐξαπίνης 5 τελευτῶσι.

XLI. 1 Qui 2 frequenter & 3 vehementer & 4 abs re deficiunt, 5 repente moriuntur.

Tribus ſequentibus. Aphoriſmis agit de illis morbis qui toto genere ſunt lethales, hoc eſt, in quamcumque ætatem, in quamcumque regionem quemcumque anni ſtatum, quamcumque in naturam ac tēperiem inciderint. Talis ut ſit ratiocinatio, Quicquid eſt ejuſmodi ut actionem, per quam eſt vita, omnino tollat, (ſi accedat difficultas curandi ex affectionis cauſæque morbificæ magnitudine, & ſymptomatum vi repente oborta) id eſt incurabile, in quamcumque ætatem, ſexum, fortunam, tempus anni, vel regionem inciderit.

1. Nam Syncopa cardiaca reſpirationem adimit ſæpe. Quæ hic annotat Hippocrates, ſigni-

significationem adferunt cordis male affecti, idque per idiopathiam. Nec levi, ſed ex gravi admodum affectione cor laborare; adeo ut illa nox calorem ſpirituſque vitales diſſipet, ut ſi Eryſipelas cor occuparit: unde diſſipatur ſpiritus vitalis, extinguiturque calidum nativum, uſuſque reſpirationis tollitur. Dicet quis, Hyſtericæ tamen vivunt ſine reſpiratione: Reſp. tranſpiratione recreatur exilis harum calor. Et hæc affectio manifeſtam habet cauſam. Lipothymia differt à Syncope: nam in lipothymia adeſt ſubitus ſpiritus animalis motus, & vehemens: fit ſubito motu ſpirituum ad partem affectam, attamen fons integer manet.

2. Ex magnis cauſis quæ cor affligunt. unde diſſipatio ſpirituum, ut in peſte ab aura peſtifera, vel oppreſſio. Et quidem imbellem habent vim vitalem.

3. Corruptela ſpirituum & ſolidarum partium, id eſt, qui non facile revocantur à Syncope.

4. Sine cauſa manifeſta: nulla exhauſti ratione: nec ulla incidente affectione quæ cor in ſympathiam ducat. Quamvis cauſæ manifeſtæ graves idem agant; ſed non ita ſubito moriuntur.

5. Sublato omni reſpirationis uſu, per ſpiritus vitalis & caloris diſſipationem: immutato cordis temperamento & habitu, morbi alicujus contagioſi, venenati, aut peſtilentis vi. Labefactata vis vitalis, cæteras in conſenſum rapit. Da aquam theriacalem, cum aqua cinnamomi & cum aqua boraginis. *Remedium.*

XLII. Λύειν ἀποπληξίην 1 ἰσχυρὴν 2 μὲν ἀδυνατον, ἀσθενέα 3 οὐ ῥηΐδιον.

XLII. Apoplexiam 1 fortem diſcute-

cute-

cutere impossibile 2 est: debilem 3 vero non facile.

1. Cum resolutum est cerebrum, indeque meatus connivent; ut exitus non pateat animali spiritui ad nervos; unde thorax cum dilatari non possit, interceptis spiritibus motoribus, respiratio in stertorem abit: nec motus aut sensus afflatur cæteris partibus. Cumque inducias non de symptomatis hujus vis, remedia adhiberi non possunt.

Stertor unde.

2. Ob curandi difficultatem, quia caussa conjuncta non facile tolli potest. Nam priusquam remedia adhibueris, æger moritur, sublata omni respiratione. Nam aucto respirationis usu, impuro calore nativo à collectæ fuliginis copiâ, sequitur stertor: à stertore, respirationis sublatio, dein mors.

Apoplexia cur. lethalis.

3. Hæc potissimum venæ sectione curationem suscipit. Attamen ægre sanatur ob symptomatum incidentium vim repente funestã, quæ adimit omnem spirandi facultatem. In hac aditu ad cerebrum prohibetur spiritus vitalis, interceptis carotidibus arteriis & venis jugularibus. Ita distinguit Avicenna magnam à parva apoplexia: nam in forti consistit vitium in illis meatibus qui sunt ex cerebro: cujusmodi sunt nervi, ventriculi cerebri, & radix dorsalis medullæ. In debili vero vitium consistit in meatibus qui eunt ad cerebrum, ut venæ jugulares, carotides arteriæ, rete mirabile: quod fit à sanguine crasso, vel tali vapore. Curatur illa, si intra dies septem febricula illa analoga supervenerit, quæ discutit flatus, nec illi ita supervenit paralysis, nam frictionibus & quassationibus interdum evanescit ille flatus etiam. vel si hæmorrhoides profluxerint, quæ revellunt crassum sanguinem. Apoplexia autem tollit respirationem sublato motu thoracis, ita ut vitium hoc consistat in-

Quid sit magna vel parva Apoplexia.

instrumento movente. Debilem vero apoplexiam non comitantur tam vehementia symptomata; & solebat in paralysim abire plerumque. Quo modo Apoplexia vere nulla parva aut debilis sit, abunde demonstramus Libro De Morbis Capitis, ubi De Apoplexia. Quare ubi abest magnitudo caussæ cum pari Symptomatum vehementia conjuncta, nec cadit remediis, nec dat inducias ut ea adhiberi possint: propterea lethale. A provisione totius corporis, rade caput ea parte ubi sunt suturæ, & impone illi emplastrum ex sinapi, castoreo & aceto forti. Brachiaque & crura ilico stringe vinculis: Iubeque fricari manus & pedes nitro, cum sale. Sub lingua ponatur castoreum. Deinde saphaia vena utriusque pedis aperiatur. hinc manus vena tundatur. tandem nasi, vel jugulares. Postridie Clyster repetatur. Accipe castorei & euphorbii cujusque scrupulum: id totum infletur radici linguæ. id extrahet pituitæ maximam copiam per palatum horæ spacio. *Curatio.*

XLIII. Τῶν 1 ἀπαγχομένων καὶ 2 * καταδυομένων, μηδέπω δὲ 3 τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσιν ἂν 4 ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα. * καταλυομένων.

XLIII. Qui 1 strangulantur aut 2 resolvuntur, necdum tamen 3 animam efflarunt, non restituuntur, quibus os 4 obsitum spuma est.

Multiplices sunt morbi toto genere lethales. Primo, per quos tollitur actio, per quam est vita: ut respiratio, nutritio. Secundo, quorum hyparxis in intemperie æquali partis alicuius, vel totius consistat, ut est marasmus, & sphacelus. Quia nulla intemperies æqualis curationem recipit, eo quod sunt. *Morbi lethales quadruplices.*

tunc labefactetur omnis naturæ vis, quodque temperamentum ipsum perierit. Tertio, quorum materia est pepasmi expers, ut elephantiasis, cancer. Palliatam quandam curationem hæc recipiunt, curationem nequaquam. Quarto, quorum focus tam longe abest, ut eo pervenire nequeat integris viribus medicamentum, ut evenit in calculo qui est in vesica.

1. Hoc est, quibus larynx opprimitur: id fit tumore, laqueo, à vertebra colli retorta, & in angina, quæ fit ex inflammatis propriis musculis laryngis.

2. Interceptis cerebri nervis, & carotidibus arteriis, tunc enim sensu & motu destituuntur.

3. Nondum mortui sunt: nondum exstincto vel suffocato calore vitali.

4. Vel quibus circum os spuma apparet. Nam in corde (ob motum accisum thoracis) intercepta fuliginis copia tantũ fervoris pulmoni infert, ut propriam illi humiditatem exprimat: unde gignitur spuma illa. Quare longe aliam caussam agnoscit hæc spuma, quam illa quæ eliditur in epilepsia. Ab hac ergo prompte extinguitur & strangulatur calor nativus, nam intercipiuntur omnino fuligines. Quomodo spuma gignatur, eleganter explicat Galenus in commentario hujus Aphorismi: & etiam libro 2. Prognosticôn 47. & 7. Aphorismorum 30. A provisione habita totius corporis, seca venas sub lingua: & si non juvat, jugulares in collo externas. Et gulæ insufflctur pulvis hirundinum. & foris admove emplastrum ex nido hirundinis cum aceto. Si ad pus abeat, ut rumpatur. Accipe myrrhæ drachmas duas: sinapi drachmam: morsos diaboli, scabiosæ cujusque manipulum: coque ex aqua ad libram: colaturæ adde mellis optimi, & dianuci, singulorum uncias duas: fiat

Spumæ generatio.

Remedia.

fiat gargarismus. Et ad ruptionem facit hoc emplastrum, Accipe farinæ tritici, hordei, seminis fœnu græci, cujusque uncias duas: radicum liliorum uncias tres: ficus sex: linisticii, chamæmeli, meliloti, malvæ, cujusque semi manipulum: fermenti acris drachmas duas: decoctis ut decet ex aqua, fiat cataplasma, dolorem sedans, Accipe medullæ pomorum sub prunis coctorum uncias octo: butyri recentis uncias duas: pinguedinis gallinæ sescunciam: lactis muliebris uncias tres: farinæ hordei unciam: bulliant ad spissitudinem: in fine adde vitellos ovorum duos: & parum croci.

XLIV. Οἱ 1 παχέες σφόδρα κατὰ 2 φύσιν, 3 ταχυθάνατοι γίγνονται μᾶλλον τῶν 4 ἰσχνῶν. *Graciles & obæsi.*

XLIV. 1 Qui naturâ valde sunt 2 crassi, celerius 3 moriuntur quam 4 graciles.

Ostendit Hippocrates quod habitus & naturæ corporis magnas habeant opportunitates vel difficultates curandi. Nam naturâ crassi citius afficiuntur, tristius ægrotant, & difficilius curantur gracilibus.

1. Hoc est, primigenia conformatione, non autem à diæta, sed à frigore nativo.

2. Crassorum duo sunt genera, quidam etiam crassi sunt ocio, ab affluxus copia, & effluxus inopia. de quibus hic non loquimur, ut neque de athletis. Propterea addit Valdè. hoc est, qui sunt obesi, venis angustis; corpore crasso, sed parvo, ossibus quoque parvis: Cervices quidem videntur habere crassas, sed tenues sunt, nam ossa obducta sunt magna mole. Atque corpus hi habent inperspirabile.

 3. Quia

3. Quia spiritus calidumque nativum non potest in tot annos vitam producere; & œconomiæ naturali non tam bene consulitur, ob frigus, in crassis, atque in gracilibus. Cum autem in morbos inciderunt, ægre illis defunguntur, ob caloris nativi infirmitatē, corporis densitatem, venarumque angustiam. Hinc etiam obnoxii sunt corruptioni succorum.

4. Non quidem qui sunt extenuato corpore ab exhaustu & evacuatione: Sed qui natura sunt lacertosi & nervosi homines. Qui pectore sunt amplo, scapulis amplis, quibus ampla sunt ossa & venæ. Qui capite sunt magno, & cum inclinantur, cervicem magnam ostendunt. Etenim prodidit Hippocrates, Ut caput est & cervix, sic reliqua sunt quæ ab his oriuntur tanquam à principio. ossa enim à capite æstimanda sunt: ab ossibus nervi & musculi. Itaque graciles habent majores opportunitates ad bene vivendū, & redeundum ad sanitatem, ex corporis conformatione, caloris nativi copia, & meatuum libertate, denique quod corpus habeant εὔπνοον ac perspirabile. Eusarcum corpus optimum est: atque si inde abeas, tenue opimo fælicius est. Quasi dicat Hippocrates, per morbos itaque non tam bene sperandum de tali corpore, ac de tenuiore. Nec æque tuto valide purgari poterit; nec inedia macerari, nec sanguinis abductione inaniri. Omnia itaque hic fiant cum cautione & non violenter: cunctatio vincat præcipitium. Hic recte in usum flectas illud Thucydidis, Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει: Inscitia fiduciam, prudentia cunctationem gignit.

6. Epid. 1. 3. & 6. Epid. 4. 25.

Usus Aphorismi hujus.

XLV. Τῶν 1 ἐπιληπτικῶν τοῖσι 2 νέοισιν

σιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς α ἡλικίης, καὶ τῶν 3 τόπων, καὶ τῶν 4 βίων ποιέουσι.

XLV. Finem 1 epilepsiæ 2 juvenibus adferunt *a* ætatis, 3 loci & 4 victus mutatio.

Exempli causa proponit morbum syntrophon. Ut enim acutorum morborum non omnino certæ sunt prædictiones, ob varietatem corporum, causarum atque signorum, nec pariter æqualis est depellendi ratio: sic quoque morbi syntrophi non æqualiter in omnibus hominibus curationem accipiunt.

1. Hoc est, convulsioni totius corporis typicæ & periodicæ, cum mentis & sensuum oblæsione. Typicæ, quæ statis evenit temporibus: Periodicæ, hoc est, quæ statis horis finitur.

a Ætas curat epilepsiam eam solam quæ evenit per idiopathiam. nam quæ per sympathiam accidit ab ore ventriculi, vel ab aura venenata quæ effertur à partibus in cerebrum, ætate non curatur.

2. Id est, pueri & puberes cum adolescunt, sanantur. Cum scilicet in puerili Epilepsia vocem edere asperiorem incipiunt, atque ad Venerem excitari, non autem Veneri operã dare cœperint (quia venus hoc malum accersit) exhaustâ pituitâ, confirmatisque nervis. Puberes vero cum vigesimum quintum annum accesserunt, hac molestia defunguntur, robustioribus redditis nervis: & hi tunc gravem edunt vocem.

3. Qui ad ficciorem temperiem facit.

4. Quia vinum plethoricis causis replet nervorum principium, ab eo abstineant, & etiam à venere, quod nervos imbelles reddat:

ſique diætâ ſiccâ nervis & cerebro ſtudeat. Curat epilepſiam acuti radix contuſa, & potui indita. Fimus ciconiæ bibitur. Et pulvis cranii humani ſi detur cum ſucco rutæ: vel cum decocto pæoniæ, viſci querni, tormentillæ, & cubebarum. Sumitur etiam quotidie ſcrupulus caſtorei cum decocto praſſii. per quatuordecim id agitur dies. Pulvis lumbricorum terræ cum vino potus. Contunde radices pyrethri cum melle, ita ut fiat electarium: detur drachma, & ſuperbibat decoctum ſtœchados. Hoc agat ſemel ſeptem dierum ſpatio: ſed toto anno. Si ab utero ſit epilepſia, quæ puellabus frequens, ſumat bis in menſe pilulas fœtidas.

Remedia quædam eximia.

XLVI. Δύο *a* πόνων 1 ἅμα γινομένων μὴ 2 κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, 3 ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Vrgenti maxime eſt ſuccurrendum.

XLVI. Duobus *a* doloribus nec eadem 1 parte obortis 2 ſimul, 3 vehementior minorem obſcurat.

a Hoc eſt, affectionibus vel morbis.

1. Parte ſimulari & non organica. Referenda etenim hæc ſunt ad alienationem temperamenti, vel ad immutationem habitus.

2. Eodem tempore.

3. Quod diſtracti ſpiritus in partem vehementius dolentem, ſubſidii ergo, ſenſionem impediunt rei in alterius partis ſenſum delatæ. Nam unicuique parti ſuus eſt attributus ſenſus, unde peculiaris ſenſio excitatur rei in ſenſum delatæ. Sic arthritici colico dolore ſuperveniente liberantur: contraque, colici incidente arthritide. Quaſi dicat, quamvis querela non adſit de parte minus tunc dolente, attamen Medicus non minus de eo proviſionem

6. Epid. 4. 3.

Vſus.

nem habere debet. Nam plus inde imminet non raro periculi, quam à graviter dolente. Ut si aliis vel auris doluerit valde, & tenuis in pectore vel pulmone dolor sanguinem in os infuderit. Hic medicam manum ilico postulat.

XLVII. Περὶ τὸ γενέσθαι τοῦ 1 πύου οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσι 2 μᾶλλον, ἢ 3 γινομένου.

XLVII. Dum 1 pus conficitur, dolores atque febres incidunt 2 magis, quam jam 3 confecto. *Status morbi ut noscatur.*

1. Commutantur à calore nativo humores tumorem efficientes, ut ait Galenus commentario in historiam Hermocratis.

2. Nam continuum solvitur tumente vehementer parte, exilitque fervidus tunc vapor, qui cor in incendium rapit. Nam calor arterialis sanguinis vehementer contendit in vigore cum materia morbifica.

3. Quod tum alienatio temperamenti, & habitus mutatio minor sit. Laxatâ jam parte, & calore presso. Quasi dicat. Ita etiam evenit in internis tumoribus & inflammationibus, quam noli existimare evanuisse, cum jam confecto pure incipiunt inducias dare doloribus. Nam subito interdum rumpuntur, empyemata & marasmos adferunt, vel etiam subitariam mortem. Quare cave, ne his propines vibrans pharmacum, nec balneum præscribas, aut validum exercitium: nam subito moriuntur ab his, rupto apostemate, ut sæpe evenit in nephritide. *Usus.*

XLVIII. Ἐν πάσῃ 1 κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν 2 ἄρχηται ποιέειν, τὸ *Lassitudinis & laboris remediũ.*

 3 δια-

3 διαναπαύειν εὐθὺς 4 ἄκοπον.

XLVIII. In omni corporis 1 motu, cum 2 fatigari cœperit [immoderato motu,] 3 interquiescere, seipsum lassitudinis reddit 4 expers.

Quasi dicat, exercitationis laboriosæ remedium est quies. Ita præstat hominem saturum jejunare quam jejunantem se satiare. ut, liberali potu indulsit quis? sobrie cœnet. nam hoc est ἀναπαύειν.

Vsus. 1. Hoc est, articulorum, carnium, atque viscerum actione. Scripsit enim in Epidemiis, quod labor & exercitatio est artubus & carnibus, id cibus & potus est visceribus.

2. Insueta & repentina mutatione ab uno exercitationis genere ad aliud. vel ab ocio ad negocium.

3. Hoc est, laboris illius remissio quæ fit motus & quietis vicissitudine & figuræ mutatione, lassitudinem contractam levat.

4. Facilis traductio à negocio ad ocium, à saturitate ad inediam. Contraria contrariis curantur.

Vt exercitatio sit iucunda & quod non temerè. XLIX. Οἱ εἰθισμένοι τοὺς 1 συνήθεας 2 πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες, τῶν 3 ἀσυνήθων, ἰσχυρῶν τε καὶ νέων, ῥᾷον 4 φέρουσι.

XLIX. Qui assuetis 1 indulgent 2 laboribus, quamvis infirmi fuerint aut senes, tamen 3 insuetis validis atque juvenibus 4 facilius ferunt.

Vsus. *Quasi dicat, ergo cave ne præter rationem, per morbos, graves cibo aut sorbitione ægros, qui minime assueverint talibus: etiamsi robusti sint natura. Nec etiam cum convalescunt.*

1. Car-

1. Carnium, articulorum & viſcerum. Viſcerum: ut qui bis aut ter die ex inſtituto cibum capiunt: & quorum ventriculus bis intumeſcere, bis humeſcere, bis coquere conſuevit.

2. Ut ſi quis Cycyona comedere aſſueverit.

3. Quare exercitatio illa ſubitaria non temere ſuſcipiatur in ſanis, nec in ægris. Ut qui ſubito à jejunitate, ad ſaturitatem ſe transferunt.

4. Quod ignavia vires exſolvat: proprii autem officii exercitatio, robur augere ſoleat. Id intellige in alvo, coquendo, & in habitu corporis, exercendo.

L. Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου 1 συνήθεα, κἂν ᾖ χείρον, τῶν ἀσυνήθων 2 ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. Δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ 3 συνήθεα μεταβάλλειν. *Conſuetudo non temere mutanda.*

L. Quin etiam quarum rerum inveteravit 1 conſuetudo, quamvis deteriores ſint illæ, minus 2 tamen inſuetis male afficiunt. Eſt ergo 3 aſſuetorum uſus ſuſcipiendus.

Cum jam à morbo redeunt ad ſanitatem, ſenſim ad conſuetum motum redeant.

1. Ut eſt diæta ſuſque deque habita: hæc enim nunquã ſibi impar eſt. In rebus ſumendis, excernendis, & admovendis & agendis.

2. Eſt enim conſuetudo vis quædam uſus aſcititia, qua eadem pati aut agere inoffenſa naturæ œconomia licet. Non temere hæc vis eſt mutanda: quod natura aſſuetis gaudeat: Elucet id in alvina œconomia; qui enim duris cibis aſſuevere, hos facile ſuperant. Cauſa ejus rei hæc eſt: Quia id quod coquit æque altera-

alteratur ac id quod coquitur: quare assueta facile coquuntur, nam naturam non afficiunt, sed faciunt ut ea suo statu conservetur, familiaritate substantiæ, & occurrentis qualitatis. Nam longa die inita his est familiaritas quædam & similitudo. Et similia facile se alterant, & mutant.

3. Quasi dicat, Proinde retinenda est ea consuetudo. Ita habent antiqua exemplaria Romana, καὶ ἐς τὰ συνήθεα. Nam mutari temere non debet, jam enim hæreditario quasi jure eam suam fecit.

LI. Τὸ κατὰ πολὺ ἐξαπίνης 1 κενοῦν, ἢ 2 πληροῦν, ἢ 3 θερμαίνειν, ἢ 4 ψύχειν, ἢ ἄλλως 5 ὁκωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, 6 σφαλερόν. Καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει 7 πολέμιον. Τὸ δὲ κατ' ὀλίγον 8 ἀσφαλὲς, καὶ ἄλλως, ἢν τις ἐξ 9 ἑτέρου ἐφ' ἕτερον μεταβαίνῃ.

Natura ægre fert subitas mutationes.

LI. Plurimum & repente 1 vacuare, aut 2 replere, aut 3 calfacere, vel 4 refrigerare, vel quovis alio 5 modo corpus temere movere, 6 periculosum. Omne enim nimium, naturæ bellum 7 indixit. Quod autem fit sensim, ac vicissim, 8 periculi expers est, idque cum aliàs, tum si quis ab 9 uno ad aliud se convertat.

1. Phlebotomiâ, pharmaciâ, chirurgiâ secta parte unde plurimum effluat, vel genium fraudando cibo & potu. Inde enim vires prosternentur.

2. Ut

2. Ut si subito partes nutritioni dicatæ sese vertere cogantur ab ocio ad negocium : ut si à triduana inedia, subito pastum plena manu ineat. Inde enim opprimitur natura.

3. Hoc enim effœminat partes nervosas : & inflammat partes naturâ calidiores : spiritus dissipat, & extinguit vitã. Ita qui iter hyeme per Alpes faciunt, naso (nisi cum priusquam ad focum venerint, nive ad ruborem usque fricent & pustulas excitent) exsuuntur. confert etiam alapam dedisse, quo ira incendatur.

4. Refluos enim humores repellit, facitque palindromen, unde anadrome fuit. restagnantes vero in invictam duritiem constringit : ac partium genium nativum extinguit.

5. Id est, si hoc non fiat paulatim & vicissim. Ita Syracusanus tyrannus, homines excæcabat, subito protractos è tenebris in solarem splendorem.

6. Ob repentinam immutationem habitus, temperamenti, & actionum corporis: quæ mutatio non solum ægris, sed etiam sanis calamitosa est, neque id solum in alteratione & vacuatione, verum etiam in diæta.

7. Quod scilicet Naturæ hyparxis, in symmetria consistat. Ætiologia.

8. Nam hoc ita agendum est, ut unâ studeas naturæ, unâque ut his morbum oppugnes. Ut si quis œnopota fiat hydropota; & ex adverso: pedetentim id fiat. Sed per media sensim eo veniendum erat.

9. Cui nimirum assuevit. Dicet quis, In Synocho plurimum & repente vacuamus, nam ad lipothymiam usque abducimus sanguinem. Respondemus, hunc Aphorismum maxime cautionem hanc adhibere, ubi in sola vacuatione vel alteratione consistit sanatio: *Quæstio. Vrgentiori occurrendum.*

at ubi

at ubi ſimul jungitur afflictio partis principis, ut ea ab injuria ilico vindicetur, hic Aphoriſmus locum non habet: nam plus periculi imminet ab oppreſſa parte nobili, quam ab evacuatione aut alteratione ſubitaria: quare repentinâ evacuatione liberāda eſt pars illa, cujus officio vita carere nequit. Nam graviſſimi illi morbi, non ſimplicem, ſed geminam curandi notam edunt, ſcilicet evacuationem, & partis principis ab injuria vindicationem. Propterea in pleuritide hoc ita agimus. Præclare olim ad hanc ſententiam Alphæus Mitylenæus.

* Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν με τέρπει.

& eleganter Phocylides,

* Μέτρα μὲν φαγέειν, πιεῖν, καὶ μυθολογεύειν.
Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίαι δ' ἀλεγειναί.

** Hoc eſt, nibil nimis mihi placet.*

** Hoc eſt, moderatè cibum potumq; ſumas, & loquaris.*

LII. 1 Πάντα κατὰ λόγον 2 ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ 3 λόγον. μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος 4 τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

LII. Si quis 1 omnia convenienter 2 exactoque judicio faciat, nec quicquam ea 3 ratione efficiat; tamen ad aliud non ſe convertat, modo id maneat, quod 4 ineuntibus remediis viſum eſt.

Modus omnium optimus, exceſſus autē vitandus eſt.

Relligioſè immutanda remedia: non temere in eorum uſu perſeverandum, nec temere ilicoque ab eorum uſu abeundum.

1. Vacuando, alterando occulta apertaque vi, nutriendo. κατὰ λόγον, dicit, hoc eſt tecmeriis ſigniis, poſtquam morbum ejuſque cauſam exploraverit.

2. In cenſum vocatis indicationibus cu-

rativis cunctis, & per eas limatis remediis. Quænam diæta præcesserit noto, ut causas habeam: & quænam symptomata adsint dominantium humorum, ut eleganter docet Galenus 4. Aphor. 2.

3. Materiam ob morbificam contumacem, vel ob corporis peculiare vitium, vel quod τὸ θεῖον sese immiserit materiæ. Unde Celsus, In morbis longis, quos tempus ut facit, sic etiam tollit, non statim condemnandum, si quid non statim profuit: minus vero removendum, si quid paulum saltem juvat, quia profectus tempore expletur. Si tamen aliquid non sat cito respondet, licet aliud consimile experiri. 3. Lib. 1.

4. Hoc est, quoad hujusmodi fuerit morbus. dum remanet eadem morbi species, par ejus motus & mos. modo non adsit majoris mali metus. Ita dum tentas num vera adsit pleuritis, si diutius fotus adhibueris, pulmones omnino siccabis. Si itaque symptomata variârint, judicium etiam alia remedia adferet in usum. Hoc à Musa factum in tussiente Augusto narrat Tranquillus.

LIII. Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς 1 ἔχουσι, νέοι μὲν ὄντες βέλτιον ἀπαλλάσσουσι 2 τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον a ἀπαλλάσσουσι· 3 ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσι.

LIII. Quibus juvenibus 1 fluit alvus, meliore sunt loco iis, 2 quibus astricta est: at senes facti, pejore a sunt loco: nam senescentibus fere semper astringitur alvus.

Expo-

Expositio hujus Aphorismi petenda est ex Aphorismo vigesimo hujus libri. Dicere videtur in hoc Aphorismo, Natura propria cuique insita efficere potest, ut qui omnia convenienter faciat, tamen sibi non satisfaciat.

1. Si feratur his facilis alvus ob insitam temperiem: nam alioqui lubrica victus ratio id nonnunquam præstat. Ut si quis olusculis ex lactuca, malva, breta, atriplice; vel si prunis coctis utatur.

2. Nam excrementa non ita congerunt; alvi enim tarditas, vasorum impuritatem adfert. Intellige de utrisque paribus.

a. Nam sunt eodem loco quo juvenes quibus astricta est alvus.

3. Quod languet postratus appetitus, atque coctrix vis titubat. Sæpe fusa alvus in senibus evenit ob retentricis exoletam vim: nam manifestum est illos non valide coquere, quare excretricis potentiâ his non fertur alvus effusse. Hoc volebat Celsus, ubi ait, Melior est fusa alvus in juvene, sicca in sene.

LIV. Μεγέθει δὲ σώματος ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριον καὶ οὐκ ἀειδές· ἐγγηρᾶσαι δὲ 2 δύσχρηστον, καὶ 3 χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

LIV. Longâ staturâ juventutem exigere liberale est nec indecorum: senescere, fere 2 inutile, ac 3 deterius breviore statura.

Corporis conditio & mutatio per ætates, adfert opportunitates & difficultates curandi.

2. Fractis jam viribus, illi staturæ imparibus.

3. Vel

3. Vel incommodius. nam ſenectuti δύσφορον eſt, nec ita medicâ manu erigi poteſt, ob imbecillitatem. corpus eucraton in ſene, & in juvene laudatur. Veſpaſianus Auguſtus de quodam proceræ ſtaturæ hoc ludebat,

* Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.

** Longum incedens, quaſſans ingentē haſtam.*

HIPPOCRATIS
COI
APHORISMORUM
LIBER III.
I. HEURNII

Paraphraſtica verſione, & brevibus ad obſcuriora loca Notis ſive Commentariolis illuſtratus.

I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν 1 ὡρέων 2 μάλιστα τίκτουσι 3 νοσήματα καὶ a ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ 4 θάλψιος, καὶ τ' 5 ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

1. Mutationes defectioneſque 1 tēporum 2 maxime pariunt 3 morbos, & quæ in ſingula *a* anni tempora incidunt,

dunt, insignes mutationes frigoris aut 4 æstus, 5 cunctaque alia sic pro sua natura.

Hoc libro tertio continentur causarum efficientium & affectionum naturalium momenta: seu opportunitates, & inclinationes ad ea quæ cuique accidunt suscipienda. Nam ut est insita & adventitia cujusque natura, ita hoc vel illo modo afficitur. Hoc est, causarum efficientium & suscipientium naturam continet. A spiritu enim & diæta omnia morborum genera fiunt: nam qualis aër, tales spiritus: quales spiritus, tales humores: quales humores, tales partes solidæ, totumque corpus.

Antiquorum Græcorũ anni divisio.

1. Antiqui annum in septem tempora distinxerunt, hac serie. Ver, ab æquinoctio verno ad ortum vergiliarum: & erat divisionis expers. Æstas in tria tempora dividebatur. quorum primum erat ab ortu vergiliarum ad solstitium æstivum: naturæ veris. secundum, à solstitio ad caniculæ ortum. tertium, Opora dictum, ab ortu caniculæ, ad ortum Arcturi. Autumnusque divisionis erat expers, ab ortu Arcturi ad occasum vergiliarum finiebatur: ὀπωρινὴν vocabant. Hyemi duæ erant partes, una ab occasu vergiliarum ad solstitium hybernũ: secunda, à solstitio hyberno ad æquinoctium vernum. φυταλίαν hanc vocabant. ad insitionẽ aptam, cum favonii afflant, purpureasque violas evocant. Nam quamvis sit εὐδία hyemalis aura, tamen non surget viola: sed certis vicibus. Mutationes itaque temporum, hoc est, septem anni temporum sibi succedentium non ex naturæ lege, ut si Autumnus in hyemem, hyems in autumnum degenerarit: vel si hyems in æstatem versa fuerit. in his enim neque ὡραῖα neque ὡραίως fient; nam à naturali suo statu declinant. ὧραι dicuntur anni tempora quatuor, & anni tempestates.

pestates. Horas fabulatur Homerus cœli portis præesse, curamque habere ut modo serenum, modo nubilum sit. Unde & Latini etiam Anni tempora, horas vocarunt. Horatius de Iove, Variisq; mundum temperat horis. ἀπὸ τοῦ ὡρεύειν, inquit Scholiastes Hesiodi, quod est custodire. Plato in Cratylo, Horæ, inquit, Attica & prisca voce dicendæ, διὰ τὸ ὁρίζειν, quod terminent hyemem & æstatem & flatus, & qui sunt ex terra fructus. Macrobius vero Horas dictas putat quod soli dicatur Horus. Quasi dicat Hippocrates, Nota igitur ad quæ mala inferenda sit anni constitutio prompta, ac suspicionem concipe apud ægros de tali malo, ac remedia recte comparata ad ea habeas profliganda. *Usus Aphorismi.*

2. Quod in aëre sit maxima vis. eo enim perpetuo vescimur. qualis itaq; aër, tales spiritus & humores sunt corporis. Aër enim continentia, contenta, & impetum facientia mutat. Geoponici propterea suadebant ut villâ non paludoso loco ponatur; talis enim aër non sinit dominum ad fructus arborum venire. Et scimus ex antiqua historia, quo modo Acron Agrigentinus & ejus imitatione Hippocrates totas provincias vindicarint à morbifera calamitate, solo aëre castigato.

3. Simplices, vel pestilentes. tertianas, quartanas, & corruptionem occultam infert aër.

a Quasi dicat, non solum sibi male succedentia tempora hæc agunt, verum etiam unius anni temporis mutatio hoc facit. Quasi dicat, quamvis bene morata fuerint cætera, qualis fuit Cranonis æstiva tempestas, qua rapidis continentur aquis pluebat cum dominatu Austri. Unde cuti subnascebantur ichores & pustulæ, mox carbunculi.

4. Ut in Canone apud Hippocratem carbunculi æstivi. *2. Epid.*

5. Ut

5. Ut mutationes ventorum, nubium, nebularum, pluviosi aëris: ut nimirum fuerit efficientis rei natura, & excipientis. Et cum eodem die à calore in frigus itur, vel ex adverso. idem de cæteris dictum puta.

II. Τῶν 1 φυσίων αἱ μὲν πρὸς 2 θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ 3 ἢ κακῶς πεφύκασι.

II. 1 Naturarum aliæ quædam ad 2 æstatem, aliæ ad hyemem bene 3 vel male sunt constitutæ.

Varia corpora in varios morbos prompta sunt, ut varia eorum fuerit natura, hoc est κρᾶσις.

1. Ut fuerit nata, vel usu inducta temperies corporis. Hic Aphorismus non solum ad temperamentum attinet, sed etiam ad habitum. ut in Thaso.

2. Si natura intemperata fuerit. nam illa modico contrariorum usu gaudet, læditur à similibus. Ita biliosa corpora vegetantur hyeme.

3. Male ad morborum generationem & eorum paroxysmos. Sic enim comparatum est, ut temperatæ naturæ adversam aëris constitutionem ferant facilius quam intemperatæ similem. Nam consimilis intemperiei, accessione degenerat facile in morbum: nam concepta intemperies major fit. Usus: ergo cũ talis aëris constitutio alieno evenerit tempore, hæ naturæ facillime injuriam sentiunt hanc: cave igitur illis, purgando, alterando, evacuando, & diætâ.

III. Τῶν νόσων 1 ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ 2 ἢ κακῶς a πεφύκασι, καὶ b ἡλικίαι

κίαι τινὲς πρὸς 3 ὥρας, καὶ 4 χώρας, καὶ 5 διαίτας.

III. Quin etiam morborum 1 alii, & *a* ætates aliæ, facile, 2 aut ægre ſunt *b* comparatæ, ad alia 3 tempora, & 4 regiones, & 5 diætas.

Intelligitur hic Aphoriſmus de omnibus generibus Epidemiorum morborum, quorum alii acuti, alii diuturni: deque aliis qui dicti increſcentes, & ſyntrophi. Complexus autem eſt Hippocrates hoc Aphoriſmo, quicquid libro primo & tertio Epidemion habetur. Quaſi dicat, morbi Epidemii, temporum mutatione ſub diſperſorum ſpecie in hominum vitam invadunt: ſed varia conditione, ut fuerit cujuſque hominis natura, ætas, ſoli & cœli conditio, tum autem diætæ. Nam pro varia cujuſque natura, ætate, tempore, regione & diæta, morbi generantur, paroxyſmos ſuos habent atque criſes. Nam intemperatæ naturæ promptiores ſunt ad conſimilem intemperiem ſuſcipiendam, quam temperatæ ad contrariam. Quare Medicus tutelares medicinas adferat, cum periculum alicui immiaet.

1. Certis anni temporibus facile naſcuntur, exacerbantur aut propelluntur morbi. Sunt morbi dyſcraſiæ, propterea à ſimilibus augentur, adverſis miteſcunt. Quare horum maleficiis ut gignuntur: ita horum beneficiis ſolvuntur.

2. In generatione & ſolutione, eventu, paroxyſmis, in magnitudine, more, motu. *Uſus.*

3. Exſtimulantur ſimilibus morbi temporibus, ut tertianæ æſtate: at hyeme ſopiuntur.

4. Ut Thaſii non ita capaces erant flatuum Auſtrinorum, ut Cranonii. Etillioſi melius agunt in frigidis regionibus.

5. Thaſii vino generoſo utebantur, eoque putre-

putredinem arcebant. Ita pituitosi calidis foventur.

a Ut senes æstate recreantur: hyeme torpent.

b Id est, morbi facilius gignuntur quibusdam temporibus anni, & aliis facilius solvuntur. Ita & ætates, temporibus, locis, victu, varie afficiuntur.

IV. Ἐν τῇσιν ὥρῃσιν ὅταν τῆς αὐτῆς 1 ἡμέρης ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίγνεται, 2 φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή.

IV. In singulis anni partibus cum eodem 1 die modo caloris, modo frigoris dominatu cœlum tenetur, 2 Autumnales morbos expectare oportet.

Hoc Nasoni etiam compertum fuit, ubi canit:
Cū modo frigoribus premimur, modo solvimur æstu,
Tempore non certo, corpora languor habet.

Docet hic Aphorismus præsagia futurorum morborum ducta ab aëre.

1. Cum id diu evenit eodem die, vel serie dierum longa. Explicatur enim hic altera pars Aphorismi primi hujus libri: cum scilicet aliqua pars anni à suo statu naturali discessit. ut sit sensus: In quacumque anni parte cœli insit sensus: In quacumque anni parte cœli inæqualitas inciderit, morbi proveniunt inæquales.

2. Hoc est, ἀνώμαλα καὶ ἄτακτα, hoc est, inæquales materia, symptomatis, paroxysmis, periodis, crisibus. Unde incerti & difficilis judicii evadunt, & mali moris. Nam si acciderit tertiana, illa erit inæqualis: sic quoque cottidiana & quartana. Eo quod hæc temporis inæqualitas valde perturbat illam motus

motus & quietis viciſſitudinem, quæ ineſt humoribus. Quare longe difficilius curantur quã ſi à diætæ vitio oborti fuiſſent: nam quid divini habent. Quaſi dicat, itaque remediis majoribus, hi oppugnandi & ſæpe alexipharmacis eorum pravitas caſtiganda erit. *Vſus. Arctes vis.*

V. 1 Νότοι 2 βαρυήκοοι, 3 ἀχλυώδεες, 4 καρηβαρικοὶ, 5 νωθροὶ, διαλυτικοί. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, 6 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι πάσχουσιν. Ἢν δὲ 7 βόρειον ᾖ, 8 βῆχες, 9 λάρυγγες, 10 κοιλίαι σκληραὶ, 11 δυσουρίαι φρικώδεες, 12 ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος 13 δυναστεύῃ, 14 τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

V. 1 Auſtri 2 auditum hebetant, illique graves ſunt, 3 caliginoſi & tenebroſi, nec non & 4 capitis gravitatem, 5 ſegniciem ſeu lentitudinem, & corporis laxitatem adſerunt. Quotieſcunque itaque Auſter diu multumque dominatum tenuerit, 6 hujuſmodi fere [ſymptomatibus] per morbos afficiuntur homines. Si autem Aquilo 7 terras perflat, 8 tuſſes movet, eveniunt faucium 9 morbi, alvi 10 duræ, 11 urinæ difficultates cum horrore conjunctæ, dolores 12 laterum atque pectoris. 13 Quotieſcumque ergo is *Aquilonis vis.*

 diu

diu multumq; dominatū tenuerit, talia 14 fere in morbis expectare oportet.

Sensus Aphorismi. *Quasi dicat, exploratum tibi esse debet, quid vi morbi, & quid vi causarum externarum in ægris evenit, ne crises te fallant. Probat à ventis (qui maxime aërem mutant) ad morbos maxime facere aëris mutationes. Ventus enim nihil est quam motus aër.*

1. Et euronotus, libonotus. qui cum flatibus manifestis dominantur, & aerem ad madorem immutant. Galenus distinguit duplicem constitutionem Austrinam, unam cum flatibus, alteram sine flatibus. *Duplex Austrina constitutio.* Prior illa, non semper humectat, neque semper est mollis: & ideo etiam desiccandi vim habet. Hujusmodi Auster appellatur leuconotus, ab albis nubibus, quia cum violento frigore & siccitate aërem invadit. *3. Epid. 3. 1.* Eum describit Maro primo Æneïdos. Posterior est mollis, caliginosus, & humidus: de quo hic agitur. Afficiuntur autem corpora non solum à ventorum qualitatibus primis, sed etiam ab alienæ materiæ mixtione. Nam ut est natura loci unde emanat anathymiasis illa quæ ventorum est materia, sic quoque est aëris affectio dum viget ille ventus. Hinc est quod Acron Agrigentinus colysanemas dictus fuit, cum ventos coërcuisset bubulis coriis, interceptis montium, unde illi fiabant, angustiis. *Apud Diogenē Laërtiū.* Ac ita Siciliam maxima à peste vindicavit.

2. Repletione cerebri, nervi auditorii infirmitate, aëris insiti & adventitii impuritate: madefactoque nervorum principio. Infirmi redduntur nervi, à laxitate nimia.

3. Tenebras obducit oculis, spiritus animalis, cerebri & nervi optici infirmitate, tum aëris externi perturbatione. ἀχλύω vocant aërem turbatum. ἀχλυώδης: oculus, qui sua exutus est luce ac splendore, ut in cadaverosis.

4. Va-

4. Vaporibus & humoribus opplendo cerebrum. quare Plethoricis causis auget cerebrũ.

5. Madefacto nervorum principio, & resolutione laxatis membranis & nervis, quorum vis in siccitatis mediocritate consistit.

6. Non tam morbi ratione, quam flatuum Austrinorum potentiâ.

7. Cum flatibus, & sine flatibus.

8. Siccas, spirabilium partium intemperie & asperitate, & humoris è cerebro expressi distillatione.

9. Asperitates, paristhmia, anginæ externæ, notatâ parte, morbum significat.

10. Alvi suppressio à coctionis & distributionis bonitate, & humore exhausto intestinorum, & ab intestini recti contrario motu, ob strictionem musculi sphincteris.

11. Male affectâ vesicâ à frigore.

12. Quia frigidum pectori est inimicum.

13. Sine ulla vicissitudine si dominatum tenuerint.

14. Non tam ratione critica aut symptomatica, quam incidentis causæ procatarticæ vi & potentiâ. Elegantissime enarrat hunc Aphorismum doctissimus Holerius.

VII. Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι 1 *Ex aëre*
ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι 2 *sudorum*
πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή. *Prognosis.*

VI. Quotiescumque fit æstas 1 veri similis, sudores 2 multos in febribus expectare oportet.

Ex quibus humoris excrementitii significatio fit, & inclinationis criticæ illius humoris. q. d. non solum anni tempora materiam pariunt morbificam, sed etiam inclinant illos succos ad varias crises, periodos & paroxysmos: faciuntque ut crises sint sinistri aut dextri judicii. Sunt enim sudorum alii

critici, alii symptomatici, vi morbi, & excrementitii humoris copia.

1. Si æstas calida & humida evadat: nam ver est temperie quadam humidum & calidum.

2. Quia fundit materiam, porosque aperit. Critici illi sudores reddunt febres faciles, sine acumine, sine linguæ ariditate. Quare id etiam tunc per febres agant medici, quo sudor manet copiose, decoctis sudoriferis, ac foris lateribus calidis admotis, pannoque ab aceto madenti involutis.

Usus medicus hic.

VII. Ἐν τοῖσιν 1 αὐχμοῖσι πυρετοὶ 2 ὀξέες γίνονται. Καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ᾖ τὸ ἔτος τοιοῦτον 3 ἐὸν, ὁκοίην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ τὰ 4 νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

VII. Per 1 squalores febres 2 acutæ incidunt. Et si maxima pars anni talis 3 fuerit, qualem cœpit inire historiam, magnam quoque partem hujusmodi morbos 4 expectare oportet.

Siccæ tempestatis morbi.

1. Cum cœlum incendio conflagrat, nec ulla est madoris & siccitatis vicissitudo. Αὐχμὸς duobus modis evenit, vel pluviarum defectu, vel à sicca cœli constitutione, hoc est, ab æstu vehementissimo. 2. Epid. sect. 1. Aph. 2. unde hunc librum sumpsit. αὐχμὸς moderatam pluviam significat.

2. Essentiales & symptomaticæ, quod talis constitutio bilis acerrimæ sit procreatrix.

2. Ut si borealem, austrinam, inæqualem faciat constitutionem.

4. Specie, & individuo. nam frigida siccaque constitutio spirabiles lædit partes. Inæqualis

qualis cõſtitutio difficilis judicii profert morbos. Hinc multum intereſt inter tertianam & tertianam: nam bilis modo efferа ſit, modo pituiteſcit. ita inter parotidem & parotidem: quamvis enim hæc ſint ſpecie eadem, ideâ tamen differunt.

VIII. Ἐν τοῖσι καθεστῶσι 1 καιροῖσιν * καὶ 2 ὡραίως τὰ 3 ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, 4 εὐσταθέες καὶ εὐκρινέες αἱ 5 νοῦσοι γίνονται. Ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, 6 ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

Criticũ theorema.

* ὥρ.

VIII. 1 Conſtantibus anni partibus, 2 ſi tempeſtates 3 convenienter ſuccedant, bene morati, facilis ac ſecundi judicii incidunt 5 morbi. At incertis, male moratis maleque conſtitutis temporibus, adverſi 6 difficiliſque judicii incidunt morbi.

q. d. Morbi efficientium cauſarum naturam ſequuntur, & cauſæ fere efficientes, ſunt tales, ut anni temperies.

1. Hoc eſt, ſtatis ac definitis, ac naturalem ſtatum retinentibus: vere temperato: æſtate calida & ſicca. nimirum cum Eteſiis & pluviarum viciſſitudine. Autumno inæquali, flante cauro: hyeme frigida & humida ſine exceſſu. latius hæc Hippocrates 2. Epid. 1. 5. vide ibi Foëſii commentarium.

2. Nimirum ſingularum anni partium propriæ.

3. Loco & tempore. Hoc eſt, ut mutuo ſe viciſſim excipiant ſine repentina immutatione & importunitate, hoc eſt, ut ſingulis anni partibus, tempeſtates, ſingularum propriæ,

Holerius hic doctè à ventorum annuis flatibus tẽpora diſtinguit.

priæ, loco fiant & modice. in qualitatibus, ventis, pluviis, serenitatibus. Si hæc non antevertant, nec morentur: nec continenter nec repente fiant, nec vicissim.

4. Malignitatis & inæqualitatis expertes, hoc est, cum initio cruda sunt omnia; in augmento apparet coctio; instat perfecta coctio: tales sunt bene morati. Secundi judicii sunt qui & crisi cujusque propria, simplici, & recidivæ experte, sineque ullo recidivæ metu judicantur. Sic causus ἀσταθὴς patitur se vinci, linguam non habet præaridam.

5. Natura bene constituta: nec vicissitudine motus & quietis, quæ in humoribus inest, mutata. Deinde etiam magnitudine, more, & motu. Nam malignitas abest, & metastasis, & phlegmone. Est enim morbifica materia benigna, & natura robusta.

6. Cum maximis laboribus, maligna vi, metastasi, & cum metu superstitis materiæ. Nam varia materia in vitio est: unde inæquales nascuntur morbi, & pessimi judicii.

IX. Ἐν φθινοπώρῳ 1 ὀξύταται αἱ νοῦσοι, καὶ 2 θανατωδέσταται 3 ὡς ἐπίπαν. Ἦρ δὲ 4 ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

Opponit ver Autumno.

IX. Autumno 1 morbi accidunt 2 acutissimi, & 3 funestissimi fere. Ver contra 4 saluberrimum est, minimeque funestum.

2. Ab ortu Arcturi, ad occasum vergiliarum. Sed Medici metiuntur hæc tempora à qualitatibus: dum enim inæqualis evadit in Augusto vel Septembri aër, illis incipit Autumnus.

2. Nam

2. Nam gravi Symptomatum vi affligunt.

3. Æſtas præcedens fregit vires, bilem procreavit contumacem ac torridam, acceſſit diætæ vitium ab opera, ac propria Autumni vi natura ſtupet, ex æquali quo concutitur eo tempore humorum motu. Unde hoc tempore maxime eveniunt morbi internarum partium: quod frigore inæquali ad interna ſe vertant ſucci.

4. In morbis etiam ejuſdem generis Autumno eſt Acumen longe majus. Nam Autumnales morbi omnes ſunt calamitoſi, aut diuturni. Ver autem paroxyſmo (hoc eſt, quia cacochymiam viſcerum fundit) eſt calamitoſum: non autem generatione, quia non gignit ſuccos pravos. tunc enim Sol novo tempore *Aphro-*
blandimentum corpori adfert: gignitque cor- *diſæus.*
pus plena manu ſanguinem pituitamque nu- *2. Probl.*
triciam bonam. *70.*

X. Τὸ 1 φθινόπωρον τοῖς 2 φθίνουσι 3 κακόν. *Autumni morbi.*

X. Sed & 1 tabidis 2 Autumnus exitio 3 eſſe ſolet.

1. Dicitur φθινόπωρον à φθίνειν, hoc eſt, finire, & τῇ ὀπώρᾳ, hoc eſt ultima parte æſtatis; quod hæc Autumnum excipiat.

2. Hoc eſt tabi & catarrhis obnoxiis, aut ex tabe laborantibus, vel atrophia confectis. Affliguntur qui pulmones habent languidos: nam diſtillationibus eſt infamis.

3. Eſt tabidis calamitoſus Autumnus generatione, & paroxyſmo. Generatione, ob materiæ acrimoniam & ob omnium partium exhauſtum. Sua enim inæqualitate ſanguinem
inquinat. Cum folia decidunt, & germinant, *Vſus &*
moriuntur tabidi. Quare cuncta illa quæ acer- *Reme-*
rimum catharrum obtundunt, in uſum du- *dia.*

cuntur: modeste purgentur rhabarbaro, agarico, ac sirupo rosato laxativo: dein pulvis Hali in usum ducatur, qui pulvis inscribitur ad tabem. utantur ptisana colata cum conserva rosata dormituri, & emulsionibus frigidorum seminum; & aqua distillata ex cancris fluviatilibus. Abstineant à salsis & acribus. lac caprillum in usum veniat.

XI. Περὶ δὲ τῶν 1 ὡρέων, ἢν μὲν ὁ 2 χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ 3 βόρειος γένηται, τὸ δὲ 4 ἔαρ ἔπιμβρον καὶ 5 νότιον, ἀνάγκη τοῦ 6 θέρεος 7 πυρετοὺς ὀξέας καὶ 8 ὀφθαλμίας, καὶ 9 δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα δὲ τῇσι 10 γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν 11 ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

XI. Iam vero quod ad temporum 1 importunitates & defectiones attinet, [hujusmodi fere sunt,] si quidem 2 hyems sicca & 3 aquilonia fuerit, 4 Ver autem 5 pluviosum & austrinum, necesse est 6 æstate fieri febres 7 acutas, & 8 ophthalmias, & 9 dysenterias, maximeque 10 mulieribus, & viris natura 11 humidioribus.

1. Cum nimirum ὡραῖα non fiunt ὡραίως. Explicat primam partem primi Aphorismi.

2. Pars anni quæ definitur ab occasu Vergiliarum, ad æquinoctium vernale natura friget & humet, intermixtis quibusdam siccitatibus.

3. Flatuum expers, aut particeps aquilonis, & propterea cerebro, nervis, & thoraci molesta.

4. Pars

4. Pars Anni ab æquinoctio verno ad ortum Vergiliarum. Sed cur tali vere non eveniunt morbi? quia præcessit sicca hiems, illeque squalor temperatur. nam Hippocrates non dixit ipsa solum spectanda esse præsentia tempora, sed ex quibus in quæ fiat mutatio.

5. Si diu multumque imbribus ac humiditate visui hebetudinem, auditui & capiti gravitatem, corporique universo lentitudinem adfert: eoque magis quod hyeme tota exhaustum sit corpus: & corpus densatur ab illis madoribus, colligitque excrementa, si diu perseverârit.

6. Calidissima præsertim si fuerit, & Etesiorum expers. nam Etesii alioqui multos morbos curant.

7. Essentiales, & symptomaticas à putredine, maximeque continentes: quod ille mador, quem fecit Ver, hoc æstu putrescat, ac ephodon exhibeat. Et quia dysenteriam plerumque comitem habent, propinabimus decoctum radicum pentaphylli, tormentillæ, agrimoniæ, cum sirupo de ribes, & de acredine citreorum, cum pauco oleo vitrioli.

8. Humoris exclusione, qui vere collectus fuerat, à cerebro in oculos: quod Aquilonia constitutio infirmos reddidit oculos.

9. Exulceratis humore putri intestinis, qui à capite totoque corpore influit. Quasi dicat, cave ne stringentibus remediis ergo corpori includas eam; sed evacuationi stude. Idem cogita de cæteris affectibus à tali causa prognatis. Da cortices myrobalanorum cum rhabarbaro in pauca copia: ad drachmam.

10. Quod humore abundent, quodque sint vasis angustis, putredinique obnoxiis, & corpore minime perspirabili, unde dysenterica materia pronascitur. Pueris tunc etiam dysenteria molesta est. verendum, inquit Gale-

nus, ne si evaserint, in quartanam abeant, quam mox excipiet hydrops.

11. Qui sunt nigris oculis & capillis, lævi cute ac alba, aspera voce, oxyphoni, & oxythymi. Quod temperatæ naturæ similem in temperiem difficilius ferant, quam temperatæ contrariam. Ut anni totius constitutio sit salubris, oportet ut ejus partes cum temperie quadam suam naturam tueantur. Itaque subortum Arcturi, hoc est, ineunte Autumno madescat aër. Deinde serenitas veniat, vocant *de nae-somer*. Deinde occidui flant venti cauri, usque ad vergiliarum occasum, quod est ad initium hyemis. Sub vergiliarum occasu aër mutatur, atque Aquilones flare debent cum madore. Sub initium Februarii Zephyri locum habeant frigidi. qui mox vere in Austrum abeant mollem, reciproceque in Zephyrum se vertunt australes venti usque ad ortum Vergiliarum. His itaque totus Martius & Aprilis recreari debent. Ab ortu Vergiliarum tepescere ac siccari debet sensim aër, usque ad caniculam; tunc æstivare cœlum debet. Sed ortum caniculæ, aquilones antevertunt dies octo, dicti prodromi. Ab ortu caniculæ etesii flant 40. diebus. sed pluviis hæc etiam tempora recreantur quibusdā. Medio Septembris redeuut Austri, ad ortum arcturi usque.

Salubris Anni constitutionis descriptio.

XII. Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν 1 καὶ ἐπόμβρος, καὶ 2 εὔδιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ 3 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν 4 γυναῖκες ἧσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος 5 ἐκτιτρώσκουσιν. αἳ δ᾽, ἂν 6 τέκωσιν, 7 ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα 8 ἀπόλλυσθαι,

λυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα. Τοῖσι δὲ 9 ἄλλοισι 10 δυσεντερίαι, καὶ ὀφθαλμίαι 11 ξηραὶ γίνονται· τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως 12 ἀπολλύντες.

XII. Sin autem auſtrina 1 pluvia, & 2 tepida fuerit hyems, Ver autem 3 ſiccum & aquilonium, 4 mulieres ingravidatæ, quæ Vere pariturae ſunt, quavis de cauſa externa 5 abortiunt: quod ſi quæ 6 pepererint, hæ infirmos 7 & valetudinarios edunt fœtus, adeo ut paulo poſt 8 moriantur, vel debiles & valetudinarii vivant. Aliis 9 autem quibuſdam hominum naturis 10 dyſenteriæ, 11 ophthalmiæ ſiccæ naſcuntur: & ſenibus catarrhi brevi 12 funeſti. *Superiori contraria constitutio.*

Sume id, æſtatem ac autumnum præcedentem ex lege naturæ curſum ſuum perfeciſſe.

1. Pituitæ putris parens & cauſſa effectrix. Quemadmodum frigido & aquilonio cœli ſtatu generatur acida & vitrea illa pituita, & temperatâ hieme circumfluit naturalis pituita: ita auſtrinis in temporibus gignitur pituita putrida. Huic igitur remediandum diætâ & pharmaciâ. *Pituitæ auctor.*

2. Vox hæc εὔδιος à pleriſque hic omittitur. Sed Galenus eam non expungit. Imo omnino eſt neceſſaria ad hujus loci explicationem. Ariſtoteles εὐδίαν pro tepore humido accipit, ſed cœli clementia: nec verti debet ſe-

renitas, quamvis proprie ſignificet dulce illud tempus, ita conſtitutum, ut juvet eſſe ſub
1. Me- dio, ſi vocis etymon rimemur. Ariſtoteles, ubi
teor. agit de pruina & rore, tribus utitur vocibus, χειμὼν, χειμερινὸς τόπος, εὐδία, καὶ εὐδιεινότερος τόπος, & αἰθρία: hoc eſt, hyems, hyemalis locus, cœli clementia, & clementi locus cœlo: & ſerenitas. Et aſſerit Ariſtoteles pruinam & rorem fieri ἐν τῇ αἰθρίᾳ, hoc eſt, in ſerenitate. Ergo εὐδία non eſt ſerenitas, alioqui etiam pruina fieret in εὐδίᾳ, quod negat Ariſtoteles, qualis eſt Auſtris ſpirantibus aër. Plinius εὐδίαν temperiem vertit ex Theophraſto.
17. Lib. Quin ipſe Theophraſtus lib. 1. de cauſis plan-
24. tarum τόποις εὐδιεινοῖς opponit ψυχρούς. Qui
Theoph. de his prolixius agere velit, legat Ariſtotelis
4. & 5. duodecimum caput libri primi Meteorologi-
De cauſis côn. Sic itaque fuerit aër ventis placidus, &
Plant. temperatus, lenis & mollis, ita ut juvet eſſe ſub dio.

3. Occluſis vi frigoris poris, unde nihil è corporibus noſtris exhalat, ſed pituita illa putris, quæ hyeme nata fuit intro fertur.

4. Quæ inoffenſo curſu, conformationis & motus hiſtoriam, ad illud uſque tempus abſolvit.

5. Nam à pituita illa intus acta fœdatur nutricatus fœtus, idque jam grandior factus fraudatur ſuo genio: & uterina laxantur vincula à pituitæ copiâ madentia. hinc eſt quod tunc abortioni fiat obnoxius. Subitaria etiam illa frigoris incurſio valide affligit fœtum. Si
Vſus. itaque mulier abortioni obnoxia fuerit naturâ, ex quavis cauſa crudum abjicit facile fœtum. Cauſæ externæ, ut trepidatio, ſaltus, evacuatio aliqua. Foveat partes infernas. unguenta roborantia adferantur. victus ratio caſtiget pituitam.

6. Si perfectum partum ediderit.

7. Quod

7. Quod ante defraudati fuerint & ſpiritu puro, & alimento ſuavi. qualis enim aër, talis ſpiritus.

8. Humorum & partium vitio. Ita etiam quorum matres fœtæ fructibus crudis ſe replent. Nam in utero non ita bene effundit ſuos ſudores ut deberet.

9. Pro humorum copia, qui humido cœlo procreantur, ut afficiuntur varie corpora, ita morbi varii. Quaſi dicat, cum hæc deſcripta conſtitutio omnibus calamitoſa ſit, tamen iſta calamitas, pro cujuſque varia natura, varie diſtinguitur.

10. A pituita putri eveniunt mulieribus & viris natura humidioribus. Ita etiam per autumnalia frigora evenit, ſi æſtas Auſtrina præceſſit: & hyeme quoque aquilonia, quia exitum non habet ſalſa pituita. Vere etiam auſtrali, quia pituita viſcoſa colligitur in inteſtinis: & æſtate etiam ſi clyſter naturalis deficiat nec pituitam arceat, tunc hæc putreſcit: & in fine æſtatis, ſi quæ dein ſuppreſſa, impetu affluat.

11. Bilioſis, ſed ætate confectis. nam aquilo prohibet exhalationem.

22. Per apoplexiam & paraplexiam, tabem, & aſthma: nam frigus ad interna ſuccos retrudit; vel catarrhi pectus ſenile obruunt.

XIII. Ἢν δὲ τὸ θέρος 1 αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον, 2 καὶ νότιον, 3 κεφαλαλγίαι ἐς τὸν 4 χειμῶνα γίνονται, καὶ 5 βῆχες, καὶ 6 βράγχοι, καὶ 7 κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ 8 φθίσιες. *Æſtas frigida & ſicca.*

XIII. Sin autem 1 ſicca & aquilonia æſtas fuerit, autumnus contra pluvioſus 2 atq; auſtralis, 3 cephalalgiæ fortes in 4 hyemem incidunt, & 5 tuſſes, & 6 raucedines; & 7 gravedines, atque nonnullis 8 tabes.

His vero ipſis temporibus morbi non eveniunt, nam contraria intemperie hac ſe mutuo temperant.

1. Sicca quidem & calida ſua natura eſt æſtas, verum temperate: nam ille ſqualor in opora dilui debet, cum Noti excipiunt Eteſias.

2. Sed ventus placidus, calidus & humidus. Si durarit illa tempeſtas uſque ad hyemem. Natura ſua autumnus alget & aret intemperanter, initium ejus pluvioſum eſt, medium ſerenum, finis pluvioſus. talis eſt naturalis ejus conſtitutio.

3. Madore tenſo cerebro in natura humidioribus: & retentum ibi excrementum putreſcit.

4. Si hyems ſuam temperiem habuerit naturalem.

5. Exprimitur enim ex cerebro mador à frigore hyberno.

6. In larynge. Tribus modis fluit humor, orgaſmo, doloris vi, vel cum pars continens exonerat ſe in contentam.

7. In naribus.

8. Ex pituitæ putris in pulmones delapſo, unde exulcerantur. Quod facile fit his, quibus ſcapulæ alarum modo prominent. Si ergo contumaces inciderint tuſſes, fontinellæ fiant in humeris, & in cervice, vel etiam in cruribus. Sed ſemper ea lege, ut panniculus carnoſus unâ pervadatur à cauterio: alioqui fruſtra erit.

Uſus.

XIV. Ἢν καὶ βόρειον ᾖ 1 καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν 2 ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι 3 γυναιξὶ 4 ξύμφορον. Τοῖσι δὲ 5 λοιποῖσιν 6 ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες 7 καὶ χρόνιοι, ἐνίοισι δὲ 9 * μελαγχολίαι.

Autumnus.

XIV. Sin autem fuerit aquilonius 1 & pluviarum expers Autumnus; his qui 2 naturâ sunt humidiores, & 3 mulieribus 4 opportunus. 5 Cæteris ophthalmiæ 6 accidunt siccæ, & febres 7 acutę, & 8 diuturnæ; nonnullis etiam 9 melancholiæ.

* Κόρυζαι. *sed male quia hic non fit mentio succrescentis cacochymiæ.*

1. Cum nimirum æstas præcessit sicca & frigida.

2. Qui sunt nigro rectoque capillo, nigris oculis, cute alba & glabra, voce aspera, venis angustis.

Frigiditatis naturæ notæ.

3. Pituitosis, & mollibus. Sunt enim variæ mulieres; quædam enim, ut viragines, per solum biduum fundunt menses: aliæ sunt mediæ; hæ per quatriduum: at mollibus ad septimum diem feruntur.

4. Quia castigatur harum nimium mador.

5. Biliosis & melancholicis.

6. A bile sui seri experte; quod æstas siccissima exhausit, cuique jam denegatur exitus strictis membranis oculorum per hyemem, in quam incidunt. Temperat enim genuinus ichor bilem, ne nimium æstuet ac squaleat. In tali ophthalmia bilis evacuetur, ac oculi rigentur aqua rosata aut lacte muliebri, quibus adde tutiæ præparatæ aliquantulum.

7. Symptomatum vehementia; & quia

seri

feri sui expers reddita bilis ferocit in venis, ac ibi cunctando putrescit.

8. Difficultate curandi, quod humor crassior redditus sit pene pepasmi expers, meatus obstructi, natura infirma. Hic à venæ sectione apozematibus aperientibus, refrigerantibus, ac purgantibus, sensim dometur ac excludatur humor contumax.

9. Deliria non sine tristitia & metu: om-
Melancholici. nia enim tuta timent. Aut etiam insania febris particeps. Nonnullis etiam hoc evenit, qui, cum calido & sicco temperamento fuere, jam affecta ætate, frigidiores & ficciores redduntur, ac fœtum horum redditur corpus in proventum atræ bilis: & hæc tempestas eam acuit ac uberiorem reddit. Methodum miscendarum tempestatum hic docet Galenus.

Siccum & pluvium tempus. XV. Τῶν δὲ 1 καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ 2 αὐχμοὶ 3 τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν 4 ὑγιεινότεροι, 4 καὶ ἧσσον 5 θανατώδεες.

XV. Inter anni 1 status omnino 2 siccitates 3 imbribus assiduis sunt 4 salubriores, minusque 5 funestæ.

Vsus. *Intemperies sicca salubritati accommodatior est, quam humida immoderatio. Si ergo siccitas illa fuerit cum moderato calore & frigore, sciat Medicus nascentes tunc morbos succrevisse, non aëris, sed diætæ vitio.*

1. Descriptiones, historias, & constitutiones.

2. Absque incendio, cum philomelarum copia apparet.

3. Pluviali statu, putredinis proventu.

4. Perspiratione, & excrementorum inopia. Ergo facile hi morbi curabuntur.

5. Pe-

5. Pepaſmi & excretionis facultate; nam alta putredo in vitio non eſt. & corpus liberè perſpirat.

XVI. Νοσήματα δὲ, ἐν μὲν τῇσιν 1 ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ, γίνεται 2 πυρετοί τε 3 μακροὶ, καὶ κοιλίης 4 ῥύσιες, καὶ 5 σηπεδόνες, καὶ 6 ἐπίληπτοι, 7 καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ 9 τοῖσιν αὐχμοῖσι, 10 φθινάδες, 11 ὀφθαλμίαι, 12 ἀρθρίτιδες, 13 στραγγουρίαι, καὶ 14 δυσεντερίαι.

XVI. Namque 1 aſſiduis imbribus qui morbi incidunt, hujuſmodi fere ſunt: 2 febres 3 diuturnæ, alvi 4 profluvia, & 5 putredines, & 6 epilepſiæ, & 7 apoplexiæ, & 8 anginæ. Per 9 ſqualores vero 10 tabes, 11 ophthalmiæ, articulorum 12 dolores, urinæ 13 ſtillicidia, & 14 dyſenteriæ. *Præcedentis Aphoriſmi explanatio.*

1. Aſſiduis ab imbribus, ſucci corporis redduntur madidiores & frigidiores.

2. A putredine per obſtructionem nata.

3. Pepaſmi & excretionis difficultate: quia pluvio cœli ſtatu meatus redduntur anguſtiores, & natura debilitatur, ac proventus excrementorum eſt maximus.

4. Lienteriæ, diarrhœæ, dyſenteriæ atque teneſmi: copioſe enim ichores tunc proveniunt, vel alvinæ venulæ ab infarctu laborant, putredineq; ſuccos contaminant. Unde fluxus univerſales qui toto genere manant venoſo. *Vſus.* A proviſione totius tandem cum pravitas ex-

cremen-

crementorum se remiserit, dentur talia quæ intestina roborent, ut Panis biscoctus coquatur in aceto, & siccetur, id ter repete, tandem pulverisetur, ac eo juscula incrassentur.

5. Ulcera putrida malique moris, pustulæ, & alii tumores, qui partium, in quas materia illorum decumbit, substantiam labefactant: præsertim vero pudendi & ani. & sphacelismi cancri vim redolent, ægrè ad cicatricem veniunt. purgatis admove unguentum ex tutiâ, cui addes argentum vivum pulverisatum. Pulverisatur facillime, si remisceas id cum liquato plumbo, quin & auro. nam id argentum calcinat cuncta metalla.

Observabile.

6. Convulsiones universi corporis periodicæ, cum sensus & mentis oblæsione à madore. Detur decoctum guajaci.

7. Id est motus & sensus universi corporis privationes.

8. Pituitosæ in faucibus phlegmonæ. ab evacuatione lingant cineres hirundinum cum dianuco.

9. Quasi dicat, licet siccitas sit salubrior imbribus, suæ tamen intemperiei congeneres morbos invehit.

10. Siccæ, ab inopia nutricatus: squaloreque sicco emaciato corpore, unde atrophiæ.

11. Siccæ, ab adusto sero sanguinis, consumptoque humore aqueo, qui restaurari nequit ab æstu bilis quæ in membranam affluit, si hanc ad φθινάδη referas.

12. Ex articulorum attritu, exhausta pene materia quæ ad facilem motum facit, attractoque acri sero. Optimum mihi remedium hoc: accipe vivas ranas, has coque in butyro insulso. hoc illinat se.

Usus.

13. Per urinæ acrimoniam. Da lac amygdalinum papaveratum.

14. Bilis acrimoniâ, quæ intestina exulcerat:

cerat : Aliter curanda hæc, quam quæ provenit ex præcedente aëre humido, ibi enim putrefcit materia, tenefmum facit, deinde excludit muccofa, putida, & varia. Bile exclusâ coquatur lac ad mediæ partis exhauftum, ac id potet.

XVII. Αἱ δὲ 1 καθ' ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι τά τε σώματα 2 ξυνιστᾶσι, καὶ εὔτονα, 4 εὐκίνητα, καὶ 5 εὔχροα, καὶ 6 εὐηκοώτερα ποιέουσι· καὶ τὰς 7 κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ 8 ὄμματα δάκνουσι· καὶ περὶ τὸν θώρηκα 9 ἄλγημα ἤν τι προϋπάρχῃ, μᾶλλον πονέουσιν. Αἱ δὲ 10 νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρηβαρείας ποιέουσιν, καὶ 1 ἰλίγγους ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

XVII. Iam vero quod ad tempeftates 1 cotidianas attinet, Aquiloniæ quidem 2 folida reddunt corpora, tum 3 etiam firma, & ad 4 motum expedita, & bene 5 colorata 6 auditum acuunt, fed tamen 7 alvos deficcant; quin 8 oculos mordent. & fi quis ante 9 dolor in thorace extiterit, eum acerbiorem reddunt. At vero 10 Auftrinæ corpora plane refolvunt, & humidiora reddunt, tum etiam auditus graves;

Diariæ conftitutiones aëris quid agant. Aquilonaria.

Auftrina.

ves, & capitis gravitates, & ii vertigines inducunt tenebricosas, tum ipsis oculis totique corpori in movendo difficultatem adferunt, alvumque humidam reddunt.

1. Quæ repente incidunt in tempora alioqui bene morata, nec perennant, sed paucis diebus suum peragunt curriculum, vel uno die interdum. Tempestates nimirum quæ cottodie oboriuntur.

2. Serum humorum exhauriendo.

3. Modica strictione ac siccitate partium.

4. Et moderata siccitate firmatis instrumentis, ac robore animalis facultatis.

5. Benigni sanguinis vitalis ac naturalis beneficio: hinc enim flos ille venustus qui cernitur in colore, charactere, & mole. Unde certa documenta certæ sanitatis principum partium, & triplicis œconomiæ facultatum.

6. Et reliquos etiam sensus integriores præstant, & libertatem quandam faciunt meatui auditorio externi medii. id est, aëris puritas, membranã illam in auribus facit aëreis pulsibus accommodatiorem.

7. Hoc est, supprimunt. excrementi pravitate, ob felicitatem coctionis & distributionis, strictaque vi corporis, dominante, constricto etiam vi frigoris sphinctere.

8. Nã aëri frigido tenelluli oculi expositi.

9. Ut pleuritis, asthma, raucitas sicca, tussis, tabes.

19. Quæ subito invadunt: infirma faciunt corpora ac quasi effœminant ea, nimia mollitie, principio nervorum madore emollito; meatus obstruunt: aërem impurum reddunt, mentis aciem obnubilant.

11. A fuliginum copia, cui remixti spiritus

us animales (qui alioqui sua ex natura recto motu feruntur) in gyrum rotantur: nam vaporum ac fuliginum motus is naturalis est. Imagines autem rerum spiritus animales offerunt menti: quare cum hi gyrantur, etiam imagines unà volvuntur.

XVIII. Κατὰ δὲ τὰς 1 ὥρας, τοῦ μὲν 2 ἦρος καὶ ἄκρου 3 τοῦ θέρεος, οἱ 4 παῖδες, καὶ οἱ τούτων 5 ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα· τοῦ δὲ 6 θέρεος καὶ τοῦ 7 φθινοπώρου μέχρι μέν τινος, οἱ 8 γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, οἱ 9 μέσοι τῇσι ἡλικίῃσι.

XVIII. Iam vero per 1 tempora anni, 2 Vere quidem & 3 ineunte æstate, 4 pueri, & his ætate 5 proximi optimo sane sunt loco, valentque optime. 6 Æstate vero & 7 Autumno aliquantisper 8 senes: quod reliquum est Autumni & hyemis, qui sunt 9 ætate medii. *Ætates aliæ aliis temporibus gaudent.*

Intemperatæ naturæ modice gaudent contrariorum usu: temperatæ vero, temperatis. nam à similibus foventur res quæque, mutantur vero à contrariis.

1. Hoc est, per anni septem partes bene moratas beneque constitutas: in quibus tempestates singularum proprio fiunt loco. hoc est, cum ὡραῖα fiunt ὡραίως.

2. Quod temperie excellit inter cætera tempora, estque cunctæ nimietatis expers.

3. Hoc

3. Hoc est, à Kalendis Maji ad Idus ejusdem Mensis.

4. Anno à septimo ad decimum quartum, ineunte æstate, integra sanitate fruuntur; nam sunt humidiores.

5. Adolescentes: nam hi Vere valent maxime; quod temperata hujusmodi ætatis natura, simili quoque temperie suo statu contineatur. Est enim moderatissima hæc ætas, nimirum à 14. ad 25. Reliquis autem ver neque pessimum: sed medium, dicit Galenus.

6. Vigente æstate.

7. Diebus aliquot ante occasum Vergiliarum: id est parte altera Autumni.

8. Quia intemperatæ naturæ modico contrariorum usu gaudent: nam sunt frigidiores, & ab excrementis humescunt.

9. Ut constantis ætatis homines, & juvenes. ut ab anno 25. ad 40.

XIX. Νοσήματα δὲ 1 πάντα μὲν 2 ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται. μᾶλλον δὲ ἔνια κατ' ἐνίας αὐτέων καὶ 3 γίνεται καὶ παροξύνεται.

Præfatio. nam venit jã ad peculiares morbos cuique tempori Anni.

XIX. Enimvero morborum genus 1 omne 2 omnibus anni temporibus existit: Sed tamen eorum alii certis anni temporibus facilius 3 existunt & ingravescunt.

1. Quasi dicat, morbificæ causæ omnes non pendent à temporum constitutione; cunctæ enim res non naturales fœcundæ sunt in morbos: plurimi tam nascuntur vitio temporum, quam diætæ & naturæ.

2. Efflorescunt iidem morbi specie, magnitudine, more, & motu. Propterea autem nascuntur, quod naturæ sint congeneres, vel

quod

quod diætæ vitio natura labefactetur, & omnis humorum ratio immutetur.

3. Hoc est, fiunt & irritantur. Ita melancholici morbi Autumno gignuntur: Vere irritantur. sic tabidis calamitosus est Autumnus procreatione morbi, & ejusdem paroxysmo. Ita causus oritur æstate cum cœlum flammat caloribus: attamen illa etiam hyeme producitur ab aromatum vinique generosi intemperato usu.

XX. Τοῦ μὲν γὰρ 1 ἦρος τὰ 2 μανικὰ καὶ τὰ 3 μελαγχολικὰ, καὶ τὰ 4 ἐπιληπτικὰ, καὶ 5 αἵματος ῥύσιες, καὶ 6 κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, 7 καὶ 8 λέπραι, καὶ 9 λειχῆνες, καὶ 10 ἀλφοὶ, καὶ 11 ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ 12 φύματα, καὶ 13 ἀρθριτικά.

XX. Etenim 1 Vere 2 insaniæ, 3 melancholiæ, & 4 epilepsiæ summa sunt omnia, 5 sanguinis profluvia, 6 anginæ, gravedines, rauitates, & tusses, 7 & 8 lepræ, 9 impetigines, 10 alphi, plurimæque 11 pustulæ ulcerosæ purulentæque, 12 & tubercula, & 13 articulorum dolores.

Morbi temporũ suam naturam servantium. Verni.

Enumerat hoc Aphorismo triplicia symptomata male affecti cerebri per idiopathiam & per sympathiam. Quædam enim sunt symptomata male affecti temperamenti cerebri: temperamento enim male affecto accidit principis facultatis depravatio, ut sunt mania, & melancholia. Alia sunt sym-

symptomata male affecti cerebri in corpore vel ventriculis cerebri, ut in epilepsia. Alia denique sunt symptomata excretionis male affecti cerebri, ut sunt haimorrhagia, raucedines.

1. Vere novo: maxime cum fabæ florent. ver euchyma corpora servat: impura arguit. ut exercitium, ita corpus purgat ver.

2. Hoc est, furores febrium expertes, non autem supervenientes phrenitidi. ut virginibus evenit à menstruorum suppressione; siquidem in mammis coacervetur sanguis menstrualis. viris etiam qui sunt vultuosa facie; rubris & flavis; quibus sanguis ad superiora elatus in melancholiam transit, à quo humore melancholico fit mania, quod verno tempore sanguinis dominatu corpus teneatur, & qui in eo existit melancholicus humor moveatur. *Materia.* Mania accipitur apud Hippocratem duobus modis. uno modo pro ea insania quæ phrenitidi supervenit, & est juncta febri: de qua Hippocrates in Coacis, Phrenitici, phanatici, tremuli. De qua mania hic non loquimur: sed de ea quæ febris est expers.

3. Hoc est deliria cum timore & mœrore conjuncta, febris expertia. Eveniunt hominibus constantis ætatis, qui olim calido & sicco temperamento fuerunt. Est etiam apud Hippocratem alia Melancholia quæ est febris particeps. Quæ autem febris est expers, est triplex; una, cerebri; altera totius corporis humore melancholico imbuti à repletione & plethora totius corporis, deinde hypochondriaca. *Melancholia triplex.*

4. Puerilis, à pituita: senilis, à melancholia.

5. Explicata jam depravatione actionum principum & spontanearum, hoc est motus: explicat denique symptomaticas excretiones cere-

cerebri male affecti. idque sive per idiopathiam, sive per sympathiam. Haimorrhagia accipitur hoc loco pro omni sanguinis excretione, ex quacumque parte ea fiat. Est autem duplex, critica nimirum, qua natura levatur, & symptomatica, quæ fit naturæ incommodo, & malis ægri rebus. Est itaque hæmorrhagia cerebri male affecti vel aliorum viscerum symptomatica, vel critica plethoræ. Quæ symptomatica est, bifariam evenit; una, e motu morbi, qualis erat haimorrhagia Philisci: altera, ex vitio alicujus visceris. Nam quibus facies viridi colore est suffusa, ex hepate laborant: & signum est jamjam adfuturi hydropis, frequens in his cruoris per nares effusio. Vidi tales cum à vini liberaliori usu æstuarent, & in hæmorrhagiam sæpius traherentur, tandem ictericos evasisse, mox in hydropem id malum abisse calamitosum.

Haimorrhagia Hippocrati varia.

Observabile.

Historia.

6. Ex humoris decubitu excitata phlegmone in faucibus & larynge.

7. Iam aggreditur explicationem earum affectionum quæ sequuntur vitium humorum à centro ad superficiem translatorum. Utque est humoris qui foras evocetur conditio, & partis in quam decumbit diversitas, ita etiam malum distinguitur quod procreatur.

8. Hoc est, scabies crassa, quæ cutem altius in orbem disquamat: à pituitâ fit salsâ, cum simplici, tum atrâ bile perfusâ. Arabum Lepra est Græcorum elephantiasis. aliud quoque Græcorum est Lepra, aliud elephantiasis. Nam lepræ nomen, est genus, sub quo continetur etiam elephantiasis. Cuidam nobili viro huic implicito, multa remedia frustra adhibui, secui venam, præparavi, purgavi; tandem elleboro albo usus, topica præclara admovi, theriacâ pugnavi; omnia frustra. Tandem usu cucumerum evasit. His

Lepra.

Historia.

conditis etiam utebatur toto anno.

Malum mortuũ. 9. Quæ mala mortua recentioribus Chirurgis dicuntur, ex suffusione seri cujusdam crassi, biliosi, aut pituitæ salsæ, pepasmi expertis. Nam lichen est ut herpes venenatus. quia hæc effusio adfert parti depravationem facultatis alteratricis, adeo ut qui bonus sanguis in partem influit, is statim in eum humorem convertatur, quo pars est vitiata. Non est autem lichen idem quod mentagra. Vide Celsum & Æginetam.

10. Vitiligines, hoc est defœdatio, & macula rotunda, guttarum more sparsa: quæ fit à pituitâ salsâ, vel humore melancholico. Duplex enim est Alphus, albus, & niger. quorum niger est longe albo deterior. Alphus autem omnis, macula est plane indelebilis. & si quis scateat alphis, signum est imminentis elephantiasis. Differt autem alphus à Leuca, quod leuce altius descendat; alphus superficietenus conspiciatur.

Exanthemata quid Hippocrati. 11. Ut herpetes exedentes. Duobus enim modis accipitur apud Hippocratem exanthema. nam generaliter acceptum significat tertium illud tumorum genus quod Latini pustulam vocant. hoc est, tumor præter naturam pepasmi experte à materiâ natus: & à sanguine segregata est illa materia, quæ partis in quam decumbit substantiam labefactat. At κατ' ἐξοχὴν significat pestilentem & venenatam illam pustulam, cujus materia acerrima cutem rodit.

12. Hoc est, tumor præter naturam, quem vulgo furunculum vel anthracẽ nominamus.

13. Non quidem à siccitate, sed proprie dictæ arthritidis 6. Aphorismorum 55. incumbentibus in articulos humoribus verno tempore liquatis. Iuvenes arthritici in senio liberantur, quia pituitescit acrior tunc succus.

XXI. Tẽ

XXI. Τοῦ δὲ θέρεος ἔνιά τε 1 τουτέων καὶ 2 πυρετοὶ ξυνεχέες. 3 καῦσοι, καὶ τριταῖοι 4 πλεῖστοι καὶ 5 τεταρταῖοι, καὶ 6 ἔμετοι, καὶ 7 διάῤῥοιαι, καὶ 8 ὀφθαλμίαι, καὶ 9 ὤτων πόνοι, καὶ 10 στομάτων ἑλκώσιες, καὶ 11 σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ 12 ἵδρωα. *Æstatis proprii & alieni morbi.*

XXI. At vero æstate horum 1 nonnulli accidunt, & febres 2 continuæ, & 3 causi, & tertianæ 4 plurimæ, & 5 quartanæ, & 6 vomitiones, & 7 diarrhœæ, & 8 ophtalmiæ, & 9 aurium dolores, & oris 10 exulceratio-nes, & 11 genitalium putredines, & pustulæ 12 quædam miliariæ.

1. Differunt morbi verni & morbi æstivi. Verni quidem, quod eo tempore ingravescant. æstivi vero, quod æstate gignantur, & ingravescant. Horum, inquit, nonnulli accidunt; quod æstatis initium, veris adhuc naturam retineat. Quasi dicat, ex morbi æstivis alii sunt communes, alii sunt proprii. *Morbi verni & æstivi quid differant.*

2. Veræ, & nothæ. Ac nothæ quidem ex pituitæ salsæ permixtione: Veræ autem ex putrida bile quæ stabulatur in maioribus venis & arteriis. Notha quidem si præcessit hyems austrina, quæ pituitæ salsæ est procreatrix, & subsequutum fuerit ver aquilonium & siccum, quod illam pituitam diutius retinuerit. *Felices continua.*

3. Hoc est, continuæ essentiales, cum inexplebili siti, linguæ scabritie, & cū jactatione corporis & ardore conjunctæ, Quæ fiunt cum exhaustæ venæ & arteriæ, acres ichores

in se rapiunt. Nam æstas acerrimæ bilis est procreatrix. A provisione habita totius corporis, commendatur ab Averrhoïde mirum in modum aqua anguriæ, vel melonum pota. Nos julapiis addimus maximo cum successu oleum vitrioli ad acorem.

Remedium.

4. Nothæ quidem ineunte æstate. sub canicula vero, per alicujus visceris peculiarem affectionem, gignentis, aut mittentis, aut suscipientis bilem. Affectionem visceris inquam, non quidem phlegmonem, sed indicibilem quandam & inexplicabilem proprietatem: inde certæ periodi.

5. Æstivæ: quæ ingravescunt æstate: nam in æstate, ob defectum materiæ, generari non possunt: nisi forte sub finem.

6. Biliosæ. Quod bilis natura ad superiora viam affectet, cum ab hepate aut venis in ventrem effunditur; maxime si orificio ventriculi sit infirmo, fundo autem valido.

7. Quibus bilis deorsum fertur: ut in picrocholis κάτω.

Medela.

8. Siccæ ab acerrimo sero bilioso, oculos mordicante. mitescit fotu aquæ ovi, & rosatæ, ac lactis muliebris.

Aurium dolores.

9. Critici, & symptomatici, vel ab orgasmo biliosi humoris superiores partes petentis, vel ab exclusione cerebri. Intelligit vel aurium inflammationes, vel parotidas.

10. Internæ, tum externæ, tum criticæ, tum symptomaticæ. Per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori communis est, cum bilis eam tentat. aut per decubitum à capite in os. Remedio est aqua nucum aspersarum aceto.

11. Præsertim cœlo ante pluvioso, austrino, & ventis placido.

12. Sudamina proprie. toto corpore sparsim erumpentes pustulæ, à sudorificæ materiæ acrimonia.

acrimonia. Cum enim hæc materia exire nequit, in molem quandam attollit cutem. Balneis placatur hoc malum, ex aqua in qua coxit malva, lapatium acutum; & facculus cui inditur terra argillosa, cui misceo alumē, sulphur, vitriolum, & interdum quid præcipitati. *Remedium.*

XXII. Τοῦ δὲ 1 φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ 2 πολλὰ, καὶ πυρετοὶ 3 τεταρταῖοι, καὶ 4 πλάνητες, καὶ 6 σπλῆνες, καὶ 6 ὕδρωπες καὶ 7 φθίσιες, καὶ 8 στραγγουρίαι, καὶ 9 λειεντερίαι, καὶ 10 δυσεντερίαι, καὶ 11 ἰσχιάδες καὶ 12 κυνάγχαι, καὶ 13 ἄσθματα, καὶ 14 εἰλεοὶ, καὶ 15 ἐπιληψίαι, καὶ τὰ 16 μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά. *Autumnales morbi.*

XXII. 1 Autumno vero cum 2 multi æstivi morbi in hominum vitam invadunt, tum etiam febres 3 quartanæ, & 4 erraticæ, & 5 lienum tumores, & 6 hydropes, & 7 tabes, & 8 ftranguriæ, & 9 lienteriæ, & 10 dysenteriæ, & morbi 11 coxarii, & 12 fynanche, & 13 asthmata, & 14 volvuli, & 15 epilepsiæ, 16 maniæ, & melancholiæ.

Omnes hi morbi autumnales fiunt ab humore intro converso, ac veluti in ergastulo concluso: ut hinc fere incurabiles evadant.

1. Qui est inæqualis, repentinâ caloris, frigoris, humoris, & ficcitatis mutatione;

Autumnus morbifer. ideoque omnis cacochymiæ parens, & vitii per æstatem concepti conservator: nam effluxum succorum æstate genitorum cohibet. Sequitur enim æstatem calidam & siccam, corporaque excipit eo modo affecta, & accidente diætæ vitio per oporam.

2. Autumni inæqualitas non apta est mitigationi contumacis materiæ æstivæ.

3. Sæpe à bile torrida, quæ degenerat in atram. Curari fere debet ut tertiana exquisita. Borago, buglossa, viola, nymphæa sunt hic utilia: & ex pomis confecta, & cichoracea.

4. Sive incertæ, hoc est, incerto typo quæ feruntur, cum aut diversis focis materia putrescit, movetur, & coacervatur. aut ejusdem portio movetur una, altera manet immota: altera computruit, altera nunc primum putrescit. Incertis horis invadunt; modo calent, iterumque post tres horas horrescunt. bonitati naturæ relinquendæ, nam occasio cathartici captari nequit.

Erratica febres unde.

Splenis tumor duplex.

5. A copia melancholici humoris, quam excludere nequit: vel hepar se exonerat in lienem valide: vel à nimio potu. Cum lien obsidetur in superiore parte, dicitur anarrhopos; cum inferiore parte, catarrhopos. In historia Heropliontis Galenus in commentario dicit, Evasit abscessu antirrhopo.

6. Cum quis per febres se liberaliter invitat, nec aquam vomitione excludit, vel post febrem.

7. Quia Autumnus tabidis est periculosus: à ferina destillatione.

Remedium.

8. Ab acerrima urinæ vi. refiua bile à peripheria ad centrũ. Senibus à pituita salsa. Datur decoctum malvæ, & emulsio seminum frigidorum & papaveris albi.

9. Alvi pravæ dejectiones, à privatione concoctionis primæ, per intemperiem frigidam

dam ventriculi, aut ſuperficialem exulcerationem ab acri humore, qui abradendo & exaſperando moleſtus ſit.

10. Ab acerrima vi retorridæ bilis. Illa rhabarbaro purgetur,

11. Decumbente ſucco in coxam phœnigmi ſolatio ſunt.

12. Ab acri bile laryngem occupante.

13. Obſtructis pulmonum bronchiis.

13. Excrementorum per os excluſio, ob inteſtina intercepta. clyſmis agendum.

15. Præſertim melancholicæ, quæ melancholiæ ſuverveniunt.

16. Primariæ; & quæ phrenitidi ſupervenit: cum bilioſus ſuccus qui æſtuat in cerebro, tandem in atrum ſuccum abit. In Vere accidunt maniæ & melancholiæ primigeniæ, quæ ſunt febris expertes. In autumno, & primigeniæ, & ſecundariæ.

XXIII. Τοῦ δὲ 1 χειμῶνος, 2 πλευρίτιδες, 3 περιπνευμονίαι, 4 λήθαργοι, κόρυζαι βράγχοι, βῆχες, 5 πόνοι στηθέων, καὶ 6 πλευρέων, καὶ 7 ὀσφύος, 8 κεφαλαλγίαι, 9 ἴλιγγοι, 10 ἀποπληξίαι.

XXIII. At vero 1 hyeme 2 pleuritides, 3 peripneumoniæ, 4 lethargi, gravedines, & raucitates, tuſſes, & dolores 5 pectoris, 6 & laterum, ac 7 lumborum, 8 capitis dolores, 9 tenebricoſæ vertigines, & 10 apoplexiæ.

1. Si hyems frigida & aquilonia fuerit, humidaque.

2. Phlegmone oborta in membrana quæ

costis intexitur, musculorumque intercostalium: per lateris infirmitatem, cui calamitosa est hyems. Quia major hic est ratio mali in partis opportunitate, quam in causæ efficientis potentia. Pleuritis autem in aliam anni partē incidit, non ratione partis, sed ratione materiæ. Hyeme vero languent nerveæ illæ partes vi frigoris; & frigus ex capite in illas exprimit serosum humorem.

3. Tum primigeniæ, tum secundariæ. Ac primigeniæ quidem ex prolapsu catarrhi à cerebro in pulmones; secundariæ, ex translatione pleuritidis.

4. Id est, cerebri à pituita putrida incendium, cum delirio & febre conjunctum.

5. Fiunt ex decubitu subtilissimi catarrhi in sternū; vel ab asthmate & peripneumonia.

6. Hoc est, musculorum sexaginta respirationi aut exsufflationi dicatorum, aut motui scapularum & brachii inservientium affectione. Hic meminit Hippocrates pleuritidis & doloris lateris; quare errant illi, qui existimant eum loqui de pleuritide vera, libro secundo De victus ratione, in initio libri.

7. Tenso cerebro à flatuum & pituitæ copia.

8. Ex catarrhi prolapsu.

9. Excitata materia, quæ in cerebro vitium fecit, ac in flatum versa.

10. Exitu prohibitis spiritibus animalibus à cerebro, ob repletionem.

XXIV. Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει· τοῖσι μὲν 1 σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν 2 ἄφθαι, 3 ἔμετοι, 4 βῆχες, 5 ἀγρυπνίαι, 6 φόβοι, ὀμφαλοῦ 7 φλεγμοναὶ, 8 ὤτων ὑγρότητες.

XXIV. Iam

XXIV. Iam vero qui in ætates cadunt morbi, hujusmodi fere sunt: nam 1 puerulis & nuper in lucem editis 2 aphthæ, 3 vomitiones, 4 tusses, 5 vigiliæ, 6 pavores, umbilici 7 inflammationes, 8 aurium sordes humidæ. *Ætatũ singularũ morbi.*

Descripsit hactenus morbos tempestatibus familiares: jam, ætatum. nam ut temperamentum corporis fuerit, & in eo dominatus humorum, ita facile ejusdem intemperiei morbi suscipiuntur. Nam morbi ætatibus fere sunt congeneres.

1. Hoc est, à natali die, ad septimum usque mensem: vel etiam ad quartum mensem: nam & quarto mense dentitare quidam deprehensi sunt. Triplex est infantia: prima, à natali ad perfectam dentitionem. hinc secunda, ad septimum annum. tertia, quoad asperiorem vocem edit. *Infantia triplex.*

2. Oris tum interni tum externi ulcuscula, ob cutis mollitiem, lactis acrimoniam, carnisque humiditatem; vel acris catarrhus labitur in os. Qui ex lue venerea laborant, habent quoque os & labra aphthis obsita, unde hæ aphtæ ad alios serpunt. Nam aphthæ quædam sunt contagiosæ, vel etiam venenatæ; fiunt istæ ex acri humore, omnem pepasmum respuente. quæ e lue venerea, diffusiore osculo ab ore infecto, ad alios quoque serpunt. Sunt quidem inter ipsos pueros, aphthæ contagiosæ, quando alter alterum osculo excipit, sed non sunt venenatæ. Adultis interdum eveniunt ab acerrimo sero à capite elabente in palatum & fauces: profert has austrina placida constitutio: sunt malignæ. Abstergentur aqua nucum, quæ cum asperso aceto elicitur. *Aphthæ.* *Epid. 3. 12.*

3. Tum lactis tum seri vitio; vel quod non-

dum lactis usui assuevit, quia in utero, per umbilicum, sanguine materno vixit. Hinc fit quod ventriculus nondum assuetus huic officio sinat lac putrescere. Vomitionis autem puerilis duplex est ratio: quædam enim est naturalis, quædam symptomatica: utraque spontanea. Nam pueruli bene nati, qui sunt solidi, & ventriculo bene constituti, lactis copiam concretam vomitione reddunt: ut qui cibi sint avidissimi, ventriculus vero nondum possit necessitati insitæ satisfacere. Alia vomitio est symptomatica, quia iis demum naturis lac est consentaneum, in quibus nulla desideratur ratio neque temperamenti in ventriculo, neque puritatis. Pueris itaque quibusdam ex decubitu, seri vel parte aliqua lactis residente in ventriculo, hujusmodi accidit vomitio.

Vomitus puerilis duplex.

4. Ex frigida aura illi insueta, & à catarrho.

5. Torminum vi, & tussi. Ad tormina eorum dare solebam scrupulum anisi crassè pulverisati cum primo pultis cochleari. Hoc purgat infantes, non aliter ac si senior rhabarbarum sumpsisset.

Anisi vis in pueris.

6. Ex tetris vaporibus, à lacte corrupto sursum delatis.

7. Eo nuper refecto tertio vel quarto ætatis die: unde dolet, & sanguinem trahit.

1. Quod omnia adhuc humeant, ac ossa etiam muccosa sint. si itaque humescat valde cerebrum, effundit copiam undique.

De dentientibus.

XXV. Πρὸς δὲ τὸ 1 ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὔλων 2 ὀδαξισμοὶ, 3 πυρετοὶ, 4 σπασμοὶ, 5 διάῤῥοιαι, καὶ μάλιστα ὅταν 6 ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι 7 παχυ-

παχυτάτοισι τῶν παίδων, καὶ τοῖσι 8 σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσι.

XXV. Iam vero cum 1 dentire cœperint, gingivarum 2 molesti pruritus, 3 febres, 4 convulsiones, 5 diarrhœæ, maximeq; cum 6 edunt caninos dentes, & qui inter pueros 7 crassissimi sunt, alvoque 8 astricta.

1. Ut septimestres infantes, nonnunquam etiam quadrimestres.

2. Hoc est, stimulantes, & vellicantes: pruriunt rei vellicantis acrimonia: nimirum dentibus progressu suo gingivas vellicantibus. Illinantur gingivæ melle cum butyro, ac cerebro leporino commixto.

3. Dolore, & ex vigiliis. Unde febres acutæ hæ, ut demonstrat Galenus hujus libri tertii vicesimo septimo.

4. Quod puerorum nervi sint infirmi: indeque pituitâ & flatu distenti convellantur. Epilepsia, inquit Aurelianus, est morbus puerilis, in ea præsertim pueritia, quum dentes generentur.

5. Seri pituitosi aut biliosi copiâ è toto corpore vel vicinis partibus in ventriculum vel intestina influente: sympathiâ ventriculi ex gingivarum dolore.

6. Quo tempore acerbiores sunt pruritus gingivarum; combinatores enim sunt tunc gingivæ, ac dentes hi acuminati sunt: hoc fit mense duodecimo, & sequentibus, & communitate membranarum cæteræ partes etiam affliguntur: nam interior oris membrana est ventriculo communis, & dens cæteris ossibus duplo est siccior.

7. Ægrius enim erumpunt his.

8. Quia hoc plethoricis causis replet caput: unde spasmus.

De medijs inter eos qui dentire desierũt, & qui pubescunt.

XXVI. 1 Πρεσβυτέροισι δὲ γινομένοισι 2 παρίσθμια, σφονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον 3 εἴσω ὤσιες, 4 ἄσθματα, 5 λιθιάσιες, 6 ἕλμινθες στρογγύλαι, 7 ἀσκαρίδες, 8 ἀκροχορδόνες, 9 σατυριασμοὶ, 10 στραγγουρίαι, 11 χοιράδες, καὶ τ' ἄλλα 12 φύματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

XXVI. At vero cum 1 ætate processerunt, 2 tonsillæ, necnon vertebræ quæ est ad 3 occiput intro luxationes, 4 asthmata, 5 vesicæ calculi, 6 lumbrici rotundi, 7 ascarides, 8 verrucæ pensiles, 9 satyriasmi, 10 stranguriæ, 11 strumæ, & alia 12 tubercula, præcipue vero prædicta.

Symptomata hæc eveniunt pueris ablactatis nuper, vitio diætæ, vel immutatione habitus, temperamenti, & actionum ventriculi, & aliarum partium nutritioni dicatarum: quæ neque sic humescere, neque sic intumescere, neque sic concoquere consueverunt.

1. Absolutâ dentitione: cum ad duodecimum progrediuntur annum, à quarto vel quinto computando.

2. Glandularum quæ sunt ad linguæ radicem inflammationes. Notata una parte oris male affecta, cæterarum quoque oris partium affectiones intelligit. Effluit in glandulas has humor à cerebro.

3. Ab

Anginæ à luxata vertebra.

3. Ab angina, quæ vertebrarum ligamenta & nervos una afficit: vel quod ipsa hæc ligamenta phlegmone occupantur: unde luxatur vertebra. Et hujusmodi luxatio periculosissima est, quod opprimatur radix medullæ dorsalis, qua oppressa, denegatur partibus infrà collocatis spiritus animalis. Dens ita luxatur.

4. Id est, suspiriosi anhelitus, vel spirandi difficultates, ex vitio pulmonum, obstructis eorum bronchiis à crassa & lenta materia: quia pueri nullum diætæ modum observant.

5. Ex pituitæ copia: quæ provenit ex intemperantia actæ vitæ, vesicæ infirmitate, & caloris vi.

Lumbrici.

6. Qui ex cruditate chylosa gignuntur in intestinis, ubi calore foventur. Sic in morbis acutis efferri hos in fœcibus, & vivos, bonum est, quia oriuntur à re subterfugiente distributionem mortui feruntur ex putredine.

7. Vermiculi qui in sphinctere consistunt. sunt symptomata voracitatis.

8. Angustæ basis tubercula callosa: à lentis succis nata.

Satyriasis.

9. Tubercula pone aures oborta. Syriases legebat Hieremias Triverius: quem affectum Paulus numerat inter affectus pueriles. Satyriasmus vel satyriasis, primo significat elephantiasin, idque ex eventu: quod elephantiaci more Satyrorum in Venerem ferantur. secundo, pudendi perpetuam erectionem; tertio, quod referant elephantiaci Satyros, quod habeant retortas auriculas; & labia prætumida more Satyrorum. Hic, Satyriasmus est species quædam parotidis. Hippocrates duorum tumorum qui ponè aures eflorescunt, meminit, γογγρωνῶν, & φηρίων: quorum illi rotundi ac duri, ad guttur hærent, hi verò oblongi, sub auribus: sic dicti à Φήρα Thessaliæ urbe, in qua grassabantur: gongronam nostrates vocant *een koyer*. *6. Epid. 3.*

10. Ab

10. Ab acri humore.

11. A pituita putri imbutis glandulis præcipue colli.

12. Quivis tumores præter naturam, qui foris consistunt à vitio interno corporis.

Adolescentum & puerorum morbi. XXVII. Τοῖσι δ' ἔτι 1 πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ 2 πολλὰ, καὶ 3 πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν 4 αἵματος ῥύσιες.

XXVII. 1 Adultioribus autem & puberibus, commemoratorum 2 multa accidunt, & 3 febres etiam diuturniores, tum etiam 4 sanguinis profluvia è naribus.

1. Duodecimo, decimotertio, & decimoquarto anno : cum ad pubertatem accedunt. Id est, adolescentibus, qui jam vocem asperiorem edere, veneremq; agnoscere cœperint, usque ad decimumseptimum annum, & paulo etiam ulterius. Et hic agit etiam de septennibus & decennibus : nam hoc Aphorismo pueritiam & adolescentiam simul est complexus.

2. Ut phymata, lithiasis, Paristhmia, vermes, & quæ sunt ejusmodi.

3. Ex voracitate, unde cruditas pituitosa: accedit & quædam acrimonia, quæ putredinis fit causa. Nam pituita quæ in prima ætate erat dulcis, his fit salsa, & difficultate pepasmi negocium facit.

Haimorrhagia. 6. Epid. 3.2. 4. Naturalia (quia sanguine abundant, densescente jam habitu corporis) critica in causis & symptomatica, eaque à motu morbi, dum nimirum in excretione aliqua ratio desideretur: ut in Philisco: vel vitio alicujus visceris

visceris; ut qui vitio lienis laborant, sanguinem fundunt. quibus nasus rubro viridique colore misto perfunditur. Prosequitur unico hoc Aphorismo pueritiam & adolescentiam. Quarum prior est à septennio ad decimumquartum annum : adolescentia vero, quum vox jam asperior redditur. Quam à juventute distinguit vox, ex aspera reddita gravis.

XXVIII. Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι 1 παιδίοισι 2 πάθεα κρίνεται. τὰ μὲν ἐν 3 τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 4 μησὶ. τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ 5 ἔτεσι, τὰ δὲ καὶ πρὸς τὴν 6 ἥβην προσάγουσιν. Ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι πάθεα, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, 7 χρονίζειν εἴωθεν.

XXVIII. At vero 1 puerilium 2 affectionem [diuturnarum] finiuntur aliæ quidem 3 quadraginta diebus, alię septem 4 mensibus, aliæ 5 septem annis, nonnullæ cum ad 6 pubertatem ventum est. Sed quicumque pueriles morbi perdurant, nec desinunt cum ex ephebis excesserunt, aut fœminæ cum menstruales esse cœperint, 7 inveterascere consueverunt.

1. Intelligit recens natos, dentientes, cæterosque accedentes ad pubertatem. Cum nimirum hi morbi eveniunt non diætæ, sed ætatis vitio, nam quæ à mala diæta affectiones

eveniunt,

eveniunt, bonâ diætâ ſolvuntur. nec à partis alicujus fiunt vitio.

Πάθος. 2. Πάθος proprie in gignendo conſiſtit: hic ſumitur pro morbo qui in eſſentia conſiſtit.

3. Quadrageſimo morbi die, qui finis eſt acutorum ἐκ μεταπτώσιος, & criticorum ſeptenariorum; ut febres diuturnæ, maxime ſi morbi materia non ſit pepaſmi expers: nec ulla pars fuerit in vitio. ut pavores, tuſſes, umbilici phlegmone.

4. Hoc eſt, ſeptimo menſe morbi, ut inæquales quartanæ pueriles ab ingluvie, diarrhœa à dentitionis dolore.

5. Ut epilepſiæ.

6. Ut virginum fœdi colores, & epilepſia: hæc interdum ad pubertatem uſque protrahuntur: tunc eclampſi caloris nativi fugantur, nimirum ad annum decimumquartum.

7. Ad extremum vitæ diem protrahuntur, algore & madore nimio.

Iuvenũ morbi. XXIX. Τοῖσι δὲ 1 νεηνίσκοισιν, αἵματος 2 πτύσιες, 3 φθίσιες, 4 πυρετοὶ ὀξέες, 5 ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα 6 νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

XXIX. At vero 1 juvenibus expectorata 2 ſanguinea, 3 tabes, febres 4 acutæ, 5 epilepſiæ, aliique 6 morbi; maxime vero jam commemorati.

1. Hoc eſt, ex quo vocem gravem edere cœperunt; ad id tempus, quo naturalis hæmorrhagia ſiſtitur: quod fere fit viceſimoquinto ætatis anno. Putat Galenus omiſſam eſſe adoleſcentiam; ſed Aphoriſmo 27. pueritiam & adoleſcentiam ſimul eſt complexus.

2. Ardore ſanguinis biliosi, qui è venis pe-
ctoris

ctoris aut pulmonum exudat, vel eiſdem ruptis, apertis, vel exeſis erumpit: ab ictu, ſaltu, vociferatione; vel ſub ſole & humi quod cubârint: vel acri diæta, inde ferina diſtillatio.

3. Quaſi dicat, eam ob cauſam tabes fiunt, nimirum à decimooctavo ad trigeſimum quintum annum. Paronomaſiâ ludit, cum ait αἵματος πτύσιες, φθίσιες.

4. Et tertianæ exquiſitæ, bilis acerrimæ copiâ; & febres ardentes.

5. Cerebro contagione ventriculi afflicto in picrocholis, vel diætæ vitio. Sed qui fit, ut cujus ætatis beneficio epilepſia curatur, ejus vitio epilepſia accidat? Quod puerilis illa epilepſia fiat à præhumido cerebro per idiopathiam affecto: hic vero conſideratur epilepſia quæ fit cerebro per ſympathiam affecto.

6. Bilioſi, ut phrenitis, angina, dyſenteria, cholera.

XXX. Τοῖσι δὲ ὑπὲρ 1 τὴν ἡλικίην ταύτην 2 ἄσθματα, 3 πλευρίτιδες, 4 περιπνευμονίαι, 5 λήθαργοι, 6 φρενίτιδες, 7 καῦσοι, διάρροιαι 8 χρόνιαι, 9 χολέραι, 10 δυσεντερίαι, 11 λειεντερίαι, 12 αἱμορροΐδες. *In declinante ætate, & in cruda ſenecta.*

XXX. Iam vero qui hos ætate 1 ſuperant, 2 aſthmata, 3 pleuritides, 4 peripneumoniæ, 5 lethargi, 6 phrenitides, febres 7 ardentes, diuturna alvi 8 profluvia, 9 choleræ, 10 dyſenteriæ, 11 lienteriæ, 12 hæmorrhoides.

1. Hoc eſt, homines conſtantis ætatis, ab anno trigeſimo quinto ad quinquageſimum, & crudi ſenes, hoc eſt à quinquageſimo ad ſexage-

xage-

xagesimumquartum: si juveniliter adhuc vivant, corpore jam densiore reddito, attritoque calido nativo, humoribus non æquè tenuibus.

Medela. 2. Materiæ vitio intro coactæ, partis infirmitate, & difficultate expectorandi, vitæ intemperantia, congeritur in capite pituita, quæ labitur in imbelles jam pulmones. Moscum cum croco ex vino hos recreat.

3. Ob easdem causas.

4. Tum primigeniæ, à putrescente in pulmone pituitoso sanguine: tum secundariæ.

5. Hoc est, inexplebilis dormiendi cupiditas, cum delirio & oblivione conjuncta. Et apoplexiam à quadragesimo secundo ad sexagesimũ ætatis annum evenire docet libro sexto Aph. Fit autem lethargus à pituita putrescente in cerebri substantia: unde prava febricula.

6. Per idiopathiam cerebri.

7. Continuæ, cum siti inexplebili, linguæ scabritie, corporis jactatione & ardore, cum lumborum, cervicis, & ventriculi dolore.

8. Ex humoris è toto corpore, aut vicinis partibus in ventrem affluxu, vel vitio pepseos aut distributionis, unde crudi succi permisti cum bile.

9. Fit vomitu & dejectione. Est itaque biliosi humoris sursum & deorsum calamitosa excretio. Confestim os ventriculi roboretur, ut succo mali punici: alioqui, refrigeratis extremis, convulsi moriuntur. At in Diarrhœa licet quatriduum abstinere à remediis.

Dysenteria quadruplex. 10. Sunt illæ quadruplices, exulceratæ, hepaticæ, abradentes, & sanguineæ. Nam omnis excretio sanguinea cum torminibus & egerendi difficultate, dicitur dysenteria.

11. Id est, præproperæ cibi dejectiones, ab intemperie ventriculi, vel intestinorum tenuium,

nuium, vel ab humore qui abradendo & exasperando est molestus; vel ab algida pituita.

12. Hoc est, venarum quæ sunt in sphinctere musculo, aut musculis intestini recti levatoribus affectiones, vel ab erosione, vel à tumore, vel apertione. Duo autem sunt haimorrhoidum genera; quoddam supervenit cacochymiæ, aliud plethoræ. *Hæmorrhoides.* Ramulus venæ sacræ, quæ originem habet à vena cava, decurrit ad musculos levatores intestini recti. hac via plethora evacuatur, fitque hac dysenteria haimatodes: ut his qui mutili sunt. Hæ venæ magnam cognationem habent cum venis uteri & pudendi in mulieribus: hinc est quod interdum hæmorrhoides officium mensium sumant. Aliæ, cacochymiæ sunt purgatrices: quia truncus venæ portæ dividitur in duos ramos, quorum unus inseritur in lienem, alter in mesenterium, & inde producitur ad musculum sphincteris. Si itaque fuerit ea melancholici humoris copia in hepate, ut non possit à liene attrahi, deerrat illa materia in alterum illum ramum, & excernitur in anū. Quod si exulceretur musculus sphincter, fiunt rhagades. Maximè vero effluunt hæmorrhoides quibus olim assuetæ fuerant, cum his tunc solemnis intercepta fuerit evacuatio. Melancholia hos etiam vexat.

XXXI. Τοῖσι δὲ 1 πρεσβύτῃσι 2 δύσπνοιαι, 3 κατάῤῥοι βηχώδεες, 4 στραγγουρίαι, 5 δυσουρίαι, 6 ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, 8 ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, 9 καχεξίαι, 10 ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου. 11 ἀγρυπνίαι, κοιλίης 12 καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, 13 ἀμβλυω-

βλυωπίαι, 14 γλαυκώσιες, 15 βαρυηκοΐαι.

Seniles morbi.

XXXI. 1 Senibus autem 2 difficultates ſpirandi, 3 catarrhi tuſſiculoſi, 4 urinarũ ſtillicidia, 5 difficultates mingendi, 6 articulorum dolores, 7 nephritides, 8 tenebricoſæ vertigines, apoplexiæ, 9 cachexia, totius corporis 10 ſtimulantes pruritus, 11 vigiliæ; alvi, 12 oculorum, & narium excrementa, 13 viſus hebetudines, 14 glaucedines, auditus 15 graves.

1. Triplicibus : à quinquageſimo quinto ætatis anno ad ultimum vitæ diem : nam viridis ſenectus durat ad ſexageſimum annum; media, uſque ad ſeptuageſimum : deinde decrepita.

2. Ab illabente in pulmones pituitâ.

3. Ubertate irruentis madoris, à frigore totius & capitis & pectoris. corpus perſpirabile hic eſt.

4. Ab acriore redditâ urinâ à pituitâ ſalsâ, unde veſica ſcabie aphthodi laborat : cum enim fuligines & ichores patuli corporis pori non exhauriant, recurrit ad veſicam. vel craſſiſſimâ, quæ putreſcit cunctando in corpore. vel à calculo. In his ubi tenuis materia, evaporari debet per habitum corporis : ſi ſit craſſa, revellenda.

5. Ab infirma veſica.

6. Arthritide tentantur, ob ſuccorum copiam, & articulorum debilitatem.

7. A renum calculis, & exulceratione.

8. Dum in gyrum volvitur ſpiritus animalis, à remixtis vaporibus.

9. Ma-

9. Malus corporis habitus; alteratricis functionis depravatione, & alimenti impuritate: cum edendo nihil proficiunt.

10. A pituita putri, cui denegatur exitus in habitu denso senili.

11. Suavis anathymiaseos inopiâ, & cerebri siccitate. nam senes sunt quidem somniculosi, sed non dormiunt.

12. Excrementorum copiâ: nam nec fœliciter coquunt, nec dissipantur excrementa satis fœliciter in denso illo habitu corporis.

13. Spiritus animalis inopiâ & impuritate.

14. Inopia & quasi arefactione humoris crystallici.

15. Facultatis & instrumenti vitio.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM

LIBER IV.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I. Τὰς κυούσας 1 φαρμακεύειν, ἢν 2 ὀργᾷ 3 τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ 4 μηνῶν,

νῶν, ἧττον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι χρή.

I. Prægnantes 1 quidem purgandæ, si 2 humor sit efferus, & 3 quadrimestris purgatio, dum 4 septimestris fuerit; quamvis 5 hæ minus: nam in minore & grandiore fœtu 6 cautius religiosiusque agendum.

Hoc libro agit de pharmaciâ in quovis morbo, deque omni excretione, quacumque ratione illa evenerit, natura, vel morbi aut pharmacorum vi. Nam hic præcepta adfert, quibus, quando, quo modo, quo, & qua ducendus humor, ex conditione temporum, locorum, meatuum, & cujusque peculiari natura, & ex distinctione ipsarum effectionum. Sed quia ingravidatarum periculi plena est purgatio, ab ea auspicatur hunc librum.

8. Φαρμακεύειν, id est, pharmaco sunt purgandæ.

2. Si indomitus humor varias partes feriat, (unde varia symptomata.) excludatur: ob metum metastaseos ac incendii febrilis. Nam talis humor facili remedio educi potest: ruit enim.

3. Nam fœtus trimestris donec quadrimestris fuerit, & quadrimestris omnium facillime adversis resistit, ratione uteri & umbilici. urget enim orgasmus, quamvis ingravidatio dissuadeat pharmaciam.

4. Quadrimestres vocat fœtus in specie, non in spacio, omnes eos qui jam moveri cœperunt utero matris. Nam si 35. die absoluta fuerit typosis, 70. die movebitur fœtus, qui septimo mense in lucem edetur. Nomine itaque fœtus quadrimestris intelligit id tempus quo fœtus moveri incepit. Atque hoc modo non

non repugnat huic Aphorismo Hippocrates in Epidemiorum scripto, ubi gravidam trimestri foetu purgat. Quasi hic dicat Hippocrates, Non antea purgabis gravidam quam foetus moveri coeperit. Describit enim hic tecmarsin purgandi, quæ consistit in distinctione causarum, signorum & corporum. Nam tunc demum est necessaria purgatio, cum humor est efferus, & cum peculiaris communisque ægri natura, consuetudo & vires, peculiaris quoque affectio, talem purgationem admittunt: nam nulla major necessitas incidere potest purgationis, quam cum humor sit efferus. Quasi dicat, Si non sit humor efferus, gravida nequaquam est purganda. Laborat quidem gravida ex pica & talibus affectibus: verum ad harum curationem non est adhibenda purgatio: sed sola victus proba ratio. Ita ut vis morbi hoc loco sit constituta in orgasmo, qui ad purgandum invitat: sed quædam, ut diximus, interdum avocant, ut si abortionis periculum immineat. Nequaquam autem salutis alterius causa procuranda est abortio. Quod vero quidam putant, rhabarbarum nostrum hic non prohiberi ab Hippocrate, sed elleborum: dico elleborismum vix magis noxium fuisse olim, quam hodie sit noster rheubarbarismus. Si vero non turgent, non sunt purgandæ. Quia cum moveri incepit, vincula robusta sunt.

1. Epid. 3.15.

5. Nam gravitate sua foetus facile præcipitatur à valida agitatione.

6. Nam infirmiora sunt, in grandiore conceptu, uteri, umbilici, ac secundinarum vincula. quod enim pedunculis pomorum maturorum vel recens natorum evenit ab aliqua agitatione, ut nimirum facile excutiantur; idem conceptui tenello & etiam jam maturescenti evenit. Quasi dicat, tutius purgantur

quæ

quæ propius à quarto menſe abſunt, quam quæ propius ad ſeptimum menſem accedunt.

Purgationis legitimæ regula.

II. Ἐν τῇσι 1 φαρμακείῃσι, τοιαῦτα 2 ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος, ὁκοῖα καὶ 3 αὐτόματα ἰόντα 4 χρήσιμα· τὰ δὲ ἐναντίως ἰόντα, 5 παύειν.

II In artificioſa 1 purgationis molitione, talia ſemper è corpore ſunt 2 excludenda, qualia ſi 3 ultro manarent bono 4 eſſent: nam quæ ſecus prodeunt, prohibere 5 oportet.

Quaſi dicat, hæc prima lex in artificioſa purgationis molitione ſanciatur. Natura imitetur. nam eſt triplex purgatio, critica, ſymptomatica, & artificioſa.

1. Nam eam inſtituimus ubi cacochymiâ circumfluit corpus, ne inde exardeſcat febris, ſi in putredinem trahatur, vel, ſi craſſi ſucci infarctum minentur vaſorum, ne nutritio frangatur, ac nobiles partes eâ fœditate impediantur.

2. Quæ nimirum apta jam eductioni evaſit materia: & viæ pateant per quas ea excludatur; quóque natura eam facile extrudat, ſit alacris, hoc eſt, ut ſit corpus εὔφορον. Talia ergo è corpore excludantur, nimirum ſpecie, copia, tempore, & excernendi modo, ut ſudores, ſanguinis eliſiones, &c.

3. Id eſt, ſine medici opera; ut ſi non ſolum quæ alterata, ſed ſi alienata emanârint.

4. Hoc eſt, ſymptomatum remiſſionem adferrent, & allevarent.

5. Quod illa ſymptomatica ſint, & ſalvis naturæ rebus non excludantur. Quare, inquit, παύειν, nimirum revulſione, derivatione.

III. Ἢν

III. Ἢν μὲν οἷα 1 δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, 2 ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δὲ ἐναντία, 3 δυσχερῶς.

III. Etenim ſi 1 qualia purgari debent, purgentur, 2 bono ſit: & allevantur: contraria 3 vero, moleſte.

Quia hoc libro acturus eſt de eventu omnis exclusionis, criticæ, ſymptomaticæ, vel quæ ſit artificioſa molitione, pulcherrimum hoc Axioma hoc loco repetit neceſſario.

1. Hoc eſt, ſi materia morbifica excludatur: nullaque ſi ratio excretionis deſideretur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo.

2. Sublata morbi cauſa utraque interna: inde redintegratur œconomia naturalis. Quare dum purgatio ſit, interdum quidem vexat torminibus: ſed mox dum peracta eſt, redintegratur virtus ægri.

3. Nam opes prædiaque vitæ excluduntur: vel quæ excludi debebant, non ita ut debebant excluduntur: ſed natura preſſa vi morbi conatur quidem id, ſed perficere nequit: inde urgit hoc certamen, ac triumphata à vi contraria manus dat vincenti morbo. Quare id iam devictæ naturæ argumentum eſt.

IV. Φαρμακεύειν 1 θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς 2 ἄνω· χειμῶνος δὲ τὰς κάτω.

IV. 1 Æſtate 2 ſuperiores potius [alvi partes,] hyeme 3 inferiores medicandæ.

Agit hic de univerſali evacuatione; qualis eſt quæ ſit per elleborum. Nam eſt particularis, hoc eſt

ven-

ventriculi etiam à pituita evacuatio per vomitum (qui hyeme etiam instituitur.) de hac non agit hoc loco.

1. In qua ὡραῖα ὡραίως fiunt. Cum universalis ineunda est purgatio, videndum qui humores quibus anni temporibus incrementa ducant, & quo moveantur naturæ vel aëris vi. Quæ foras feruntur intro revocare non decet: nec natura est revocanda ab uno excretionis genere ad aliud: ut sudor manat toto corpore, ergo vena secari non debet. Videndum etiam num facile vomat, nec sit cephalææ obnoxius.

2. Hoc est, vomitio æstate potius cienda, quam hyeme: quia quo natura & humor viam affectant, eo crisium & vacuationum inclinationes fiunt. modo loca ex lege naturæ sint consentanea, nec ex eventu dissentanea. Alvi partes superiores æstate circũfluunt maxime bile: ut vena cava qua sursum repit, quæque supra diaphragma positæ sunt partes. Adjicit sermoni huic μᾶλλον, quare non absolute hæc pronunciat: nam pituita interdum æstate etiam in vitio est.

3. Ratione humoris pituitosi ad inferiora viam affectantis. Hoc enim Aphorismo ex humoris evacuandi conditione ducitur accommodata evacuandi ratio. Mesue hunc locum explicat, docetque longe præstantiores per inferiora esse purgationes: eo quod ventriculus concoctioni, non autem purgationi sit dicatus: quod humor omnis natura gravis deorsum feratur: quodque plures sint viæ ad inferiora quam ad superiora. Venter autem est duplex; superior, id est, thorax; inferior, id est, alvus. Et hic inferior rursum est duplex; superior, hoc est, os ventriculi, usque ad palatum; & inferior, hoc est, fundus ventriculi, ad imum usque intestinum. nam hinc

qui-

quidam dicuntur πικρόχολοι ἄνω: alii κάτω. In nostra regione pituitescunt succi, nec assuevere vomitui, ut Græci. qui cottidie vomebant fere.

V. Ὑπὸ 1 κύνα καὶ 2 πρὸ κυνὸς, 3 ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι.

V. 1 Exoriente cane & 2 ante canis exortum, perdifficiles 3 sunt purgationes.

In his sequentibus aliquot Aphorismis agit de artificiosa purgatione.

Continet cautionem provisionemque purgationis quæ æstate fieri debet.

1. Id est, ab eo tempore quo Sol Leonis sidus subit, ad artum Arcturi usque, hoc est, usque ad Nonas Septembris, id est ad diem 12. Plinius scribit caniculā oriri die 23. post solstitium æstivum: quod solstitium est 13. die Iunii. Igitur temporibus Plinii canicula oriebatur 7. Iulii: jam oritur cum 15. gradu Leonis. Quæ diversitas inde provenit, quod, licet quarto quoque Anno unum lucremur diem; ex centesima tamen parte illa diei quæ singulis annis superest; lucramur centesimo quoque anno unum diem. *18. lib. 28.*

2. Cum Sol Cancrum ingreditur. Προκύων, canicula. Animadvertimus apud nos Belgas sæpe maximos æstus evenire Mense Majo & Iunio.

3. Quod exhaustum sit corpus; ideoque æstuans, facile incendio febrili occupetur. tum etiam contrario medicamenti & ambientis raptu. Unde metus choleræ siccæ. Si tamen necessitas urget, potest etiam hac parte æstatis purgatio præscribi: modo ea naturæ exhaustum non augeat. Omne tamen catharticum est calidum. Ambientis vis retrahit purgandum humorem. Ita Galenus, in commentario, dicit, Balneæ calidæ obsistunt purgatio-

 nibus.

nibus. Sed Hippocrates lavat eos quibus exhibuit elleborum, quo celerius purget. Respondemus: Aliud esse corpus ad purgationem præparare, aliud inhibere hypercatharsin. Iuvant purgationes, quia corpus reddunt εὔφορον & quia sistunt hypercatharsin.

6. Epid. 5. 29.

De vomitu universali.

VI. Τοὺς 1 ἰσχνοὺς καὶ 2 εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους 3 χειμῶνα.

VI. 1 Graciles & ex facili 2 vomentes per superiora sunt evacuandi; 3 cavendo hyemem.

Tribus sequentibus Aphorismis explicat Hippocrates quid sit id quod supra dixerat, Per loca conferentia. nam & aër & natura cujusque spectanda in molitione purgatoria. hoc modo recte perpendimus & invenimus quænam sint loca decentia.

A peculiari natura.

Graciles varii.

1. Qui, cum inclinantur, cervicem ostendunt magnam, pectore sunt amplo, scapulis amplis, homines biliosi, in quibus nulla desideratur ratio conformationis neque in thorace neque in aliis partibus. Hac enim voce temperaturam significat, quemadmodum sequenti conformationem: nam conformatione vel habitu biliosi dicuntur, quibus fundo ventriculi inseritur folliculi fellis ductus; temperamento vero, qui multam procreant bilem, ob hepatis odorem. Omnes enim natura graciles plerumq; calidi sunt, colliguntque humores biliosos, ut qui temperaturæ sint congeneres. Sunt enim & alii quidam ex eventu graciles, de quibus in Epidemiis loquitur, non quidem temperaturâ, neque ab exhaustu, sed à vasorum impuritate. Rursus graciles dicuntur alibi qui morbo vel fame sunt extenuati. Graciles igitur, hoc est, non morbo,

6. Epid. 4. 25.

morbo, ſed temperamento & habitu, qui ſunt ventre calido turgentibuſque venis. θερμοκοίλιοι καὶ ἐπιφλέβιοι.

2. Hoc eſt, qui vomunt tuto, & ſine ullo periculo aut metu hæmorrhagiæ, cephalalgiæ, aut rupturæ venæ in pectore, unde tabes. Quibus enim magna eſt cervix, latum quoque habent thoracem.

3. Quaſi dicat, Plus tribuendum inclinationi humoris hyberni, quam conformationi & temperamento. Sunt enim craſſi & καταῤῥοπεῖ humores hyberni. *Notandum.*

VII. Τοὺς δὲ 1 δυσημέας καὶ μέσως 2 ἀσάρκους 3 κάτω, ὑποστελλομένους 4 θέρεος.

VII. Contra, qui ægre 1 vomunt, & paulo 2 habitiores, mediocriſque habitudinis, 3 per inferiora ſunt purgandi, 4 cavendo æſtatem.

1. Quibus tuto univerſalis vomitio præſcribi non poteſt; ut qui ſunt anguſto capite, cervice, ac thorace, & qui obnoxii ſunt doloribus capitis, oculorum, vel eruptioni ſanguinis, & tabi.

2. Hoc eſt, modice carnoſi. nota euchymiæ.

3. Quod in craſſioribus humoribus, & denſiore corpore, humorum impulſus ad inferiora declinet.

4. Quia fere indicatio quæ ab humore expurgando ſumitur, vincit eam, quæ ex peculiari cujuſque natura, in habitu & temperamento ducitur. Quaſi dicat, plus valet id, quod dixi, Quo natura ducit; quam id quod adjeci, Per loca conferentia. Adipoſi homines etiam non cogantur in vomitum: lentis *Notandum.* *Adipoſi ut purgandum.*

ſuccis enim circumfluunt, ac pondus abdominis his renititur conatibus.

Tabidi ut purgandi.

VIII. Τοὺς δὲ 1 φθινώδεας, ὑποστελλομένους τὰς 2 ἄνω [φαρμακείας.]

VIII. Sed 1 tabidorum ratio eſt habenda, ne purgationem iis per 2 ſuperiora unquam moliendam putes.

1. Hoc eſt, eorum qui ex tabe laborant, vel naturâ qui eò vergunt: ut quibus alarum inſtar prominent in dorſo ſcapulæ· hi enim anguſto ſunt pectore, collo oblongo & tenui, catarrhis obnoxii ferinis. Purgentur rhabarbari infuſo; adde mannam, vel ſyrupum roſarum ſolutivum.

Indicatio à peculiari affectione. Notandum.

2. Quaſi dicat, Ferè indicatio quæ à peculiari affectione ſumitur, vincit eam quæ ab humoris conditione ducitur. Nam quemadmodum mulieri hyſtericæ, ſi aſthmatica fuerit, nequaquam oxymel præſcribendum, quod hyſtericis acetum ſit adverſum, etiamſi aſthmati ſit opportuniſſimum: Quemadmodum etiam ei qui lienteriæ eſt obnoxius, nequaquam oxymel præſcribemus in aſthmate: nam gravius laboraret ex lienteria (quæ oxymelite exaſperatur) quam ex aſthmate: Sic quoque in tabidis, quamdiu vincit ſymptomatum magnitudo & periculi metus, quamvis bile abundent, & ad ejus evacuationem etiam æſtas invitet, nunquam univerſalem evacuationem præſcribes per vomitum; nam malum inde invaleſceret. Nam augeſcet inde pulmonum ulcus, vel vas iſtic lacerabitur.

Melancholici ut purgandi.

IX. Τοὺς δὲ 1 μελαγχολικοὺς 2 ἁδροτέρως τὰς 3 κάτω. τῷ αὐτῷ λογισμῷ

μῷ τὰ 4 ἐναντία προστιθέντες.

IX. Etenim 1 melancholicos liberalius 2 pleniusque per 3 inferiora purgabis. eâdem ratione 4 contraria adhibebis.

1. Qui hujusmodi sunt naturâ, diætâ, vel morbo. & quæ olim biliosa fuêre corpora, jam affectâ ætate, perspiratu carentia melancholescunt. Ut quadragenarii jam redditi.

2. Quia hi viribus valent maximam partem, sine infirmitatis metu: eo quod corpus sit solidum & succi plenum. Ita etiam hypochondriacos curabis. Ut scilicet humor contumax naturæ expellenti & medicamento trahenti cedat.

3. Quod eo crassius omnis humor viam affectet: qui quodammodo est melancholicus. Adhibita ea cautione quæ adhiberi debet ad excitandã naturæ vim, liberando obstructa, & ad purgandam materiam. Maxime si nulla indicatio majoris mali nos avocet ab hac molitione: ut si sit nephriticus, vel ischiæ implicitus: Alioqui nullus locus purgationi magis idoneus intestinis: etenim nihil, si Mesuæ fides, concoquunt.

4. Quæ pari excessu pugnant cum naturæ contrario excessu. Focus melancholici humoris sæpe exhauritur clysmis.

X. Φαρμακεύειν ἐν 1 τοῖσι λίην ὀξέσιν ἢν 2 ὀργᾷ, αὐθήμερον· χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι 4 κακόν. *Turgente materia purgandum.*

X. Purgandum est quidem in 1 peracutis morbis, si humor sit 2 efferus, 3 eodem ipso die: cunctari etenim *Occasio purgandi.*

enim in hujuſmodi affectibus, 4 calamitoſum.

1. Qui quarto die, vel ad ſummum ſeptimo cum magnitudine & vehementia ſuam abſolvunt hiſtoriam. ut in phrenitide, in ardentiſſima etiam febre, & in choleræ morbo.

2. Si nullo conſiſtit loco, nec ulla una ſymptomatum ſpecies humoris & partis propria appareat. His regionibus raro turget materia; quamvis bilioſi, æſtate, flammante æſtu, id interdum experiantur. vide 1. Aph. 22.

3. Vel ineunte morbo, vel ſimulatque humor ferri cœpit: non expectato paroxyſmi fine, primo vel ſecundo die purgetur: ſæpius primo id fiat. Rhabarbaro id agit doctiſſimus Holerius. Nos id agimus etiam commode electario de ſucco roſarum in phrenitide.

4. Nam calor magis accenditur; vires effœtæ tandem languent; & partibus nobilibus ab orgaſmo periculum imminet. Si decumbit in ignobilem partem, ut in glandulas, vel ſi in artus effundatur, à pharmaciâ erit abſtinendum.

Non ubique purgationi locus.

XI. Ὁκόσοισι 1 στρόφοι, περὶ τὸν ὀμφαλὸν 2 πόνοι, καὶ 3 ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακείης, 4 μήτ᾽ ἄλλως, εἰς 5 ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

XI. Quibuſcumque tormina 1 & circum umbilicum 2 cruciatus, 3 lumborumque dolor adeſt, qui non diſcutitur nec purgatione, 4 nec aliter, in 5 hydropem ſiccum firmatur.

Quaſi dicat, non omnium morborum curatio in pur-

purgatione consistit : quemadmodum non omnium febriũ hyparxis in humorũ synathroismo consistit.

1. Præsertim è flatu in tenuibus intestinis, tanquam in ergastulo quodam concluso. cui denegatur exitus propter materiæ crassitudinem, viarum angustiam, & intestini depravatum motum. Intestinum enim aut non movetur, aut sursum movetur. Causa torminum est acerrimus humor, vel flatus, vel ichor ab inflãmata vel exulcerata parte. symptomata aperient morbum : si bilis in vitio est, amarescet os, vomet : si flatus, roga num sederit diu in frigido, vel ventorum incursibus num se exposuerit. Strophos sæpe symptoma est inflaminati hepatis.

2. Affectis male intestinis tenuibus, quæ eo loci continentur : quia intestina crassa obvolvuntur tenuioribus. *6. Epid.*

3. Lumborum, mesenterii & tenuium intestinorum, vel frigidæ pituitæ illapsu in lumbos, & vincula nervea, sunt quibus colon & renes lumbis alligantur.

4. Ut fotu, lotu, frictione, emplastris, cataplasmate. nam succrescit nova materia à conceptâ indelebili intemperie ; quare quamvis materia exhauriatur, sobolescet mox recens. Propterea symptoma discutitur, sed causa manet. nam synathroismus non excluditur partis mittentis, trahentis, & suscipientis.

5. Ab intemperie frigida primigeniâ, vel relictâ ab haustu aquæ frigidissimæ in mesenterio & hepate, & intestinis : unde tympanites. Non agit hoc Aphorismo ex professo de hydrope, sed hoc utitur tanquam familiari exemplo : ut doceat quantum opis & præsidii adferat purgatio : vel quid præstare possit purgatio. Nimirum non omnem morbum purgatione curari posse : sed tantummodo humorem qui in vitio est expurgari. Adeoque

purgatione symptomatum ablationem fieri posse: focum tamen mali, hoc est, hecticam illam intemperiem, vel qualitatem quandam inexplicabilem manere. Vox ἱδρύεται pro non solvendo malo accipitur ab Hippocrate: ut etiam à Theocrito Idyllio 17. versu 125. pro firmare.

Quod loco non fit, convenienter non fit.

XII. Ὁκόσοισι κοιλίαι 1 λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν 2 ἄνω, κακόν.

XIII. Quibuscunque sunt 1 lientericæ alvi, hos calamitosum est hyeme per 2 superiora purgare.

Indicationes ut sumendæ.

Hic Aphorismus videtur præponendus superiori. Comparat hoc Aphorismo indicationes inter se. vultque indicationem sumendam esse ab eo quod magis urget. Videlicet majorem habendam esse rationem causæ efficientis, quam essentiæ affectionis; & aversionis utilitatem vinci ab humoris contumaciâ, quâ non licet vomitum sollicitare, quo hoc totum evacuemus corpus. Pugnare autem videtur hic Aphorismus cum Aphorismo decimoquinto libri sexti. Verum alia ratio est Diarrhœæ, alia Lienteriæ. Diarhœa enim fit ex clapsu humoris segregati à concretione sanguinis cum illabitur, vel a partibus superioribus, vel à toto corpore. at lienteria non fit sine vitio ventriculi ab intemperie frigida; vel ab humoribus in ventriculo collectis, vel in ventriculum confluentibus, iisque acidis, vel serosis. Si itaque hæc lienteria æstate accidat, vomitione curari poterit; si hyeme, dejectione.

Quid differat causa lienteriæ à causa diarrhϾ.

1. Qua scilicet, cibos præpropere omnes, concoctionis expertes dejicit.

2. Hoc est, vomitio universalis est his calamitosa, quod pituitosus humor per inferiora viam affectet; cujus vitio hiberna lienteria

ria potissimum accidit. Et bilis hyberna est quodammodo catarrhopos, nam humorem tunc anarrhopum fieri difficile est.

XIII. Πρὸς τοὺς 1 ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηϊδίως, 2 ἄνω καθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος, προϋγραίνειν τὰ σώματα πλείονι 3 τροφῇ, καὶ 4 ἀναπαύσει.

XIII. Iam vero cum necessarius inciderit ellebori usus, iis qui ægre per 2 superiora purgantur, ante ipsum pharmacum humectare 3 oportet corpora pleniore nutricatu & 4 requie. *Purgationi parandum corpus.*

Hoc Aphorismo loquitur de artificiosa medicatione molienda, quatenus nimirum perfecto humore qui in vitio est, habitaque ratione cujusque affectionis, ad eam corpus sit præparandum. Hoc est, quo modo id efficiendum sit εὔπορον: excitando videlicet naturæ vim, liberando obstructa, & præparando materiam. Quasi dicat. Non satis est scire corpus esse purgandum, sed debet reddi meabile.

1. Ellebori albi: ut ad contumaces ischiadis, nephritidis, melancholiæ, fracturæ calcis, podagræ, & arthritidis morbos. Non enim præscribit Hippocrates elleborum ad febrem vel acutos morbos. Ita utitur elleboro in fractura calcis, modo febris magna absit. Adhibita scilicet cautione quæ adhiberi debet, ex perspicientia vitiosi humoris, peculiaris cujusque naturæ affectionis, locorumque lege naturæ consentaneorum, nec ex eventu dissentaneorum. Nam per elleborum intelligit omne medicamentum purgans; quod elleborum purgandi facultate cæteris omnibus antecellat. Quia priusquam in tenuium intesti- *Quibus morbis prosit elleborum.*

norum anfractus pervenerit, humorem qui toto corpore in vitio est, in ventriculum attraxit. Græci per elleborum, intelligunt album: Arabes, nigrum.

2. Id est, qui nec facile nec tuto universali vomitione, quam cit elleborus albus, purgantur: quod succi sint catarrhopi, meatus angusti. Nunquam senes & pueri elleboro sunt purgandi: nervi enim infirmi, sunt convulsioni obnoxii.

3. Succo alibili, vino aut melicrato, & cibo. Integris viribus, florente ætate, Vere, & Autumno, sique natura & humor eò viam affectat, nec reclamat metus majoris morbi, ut cephalææ, vel tabis aut haimorrhagiæ, & si adsit meatuum libertas, tuto ellebori usus inibitur. Utatur vitulina pingui, agnina, ovis, jusculis pinguibus. Deinde incidatur materia.

4. Tum animi, tum corporis. Ut cibo viscera recreentur & quiete. unde excitatur naturæ vis, humoris contumacia frangitur: & humectum corpus non facile in hypercatharsin, vel, ab acrimoniâ ellebori, in spasmum abripitur. Utatur ergo balneis quattuor aut quinque dies ante usum ellebori, somno, & ocio. Balneo enim humor funditur.

Ab epoto pharmaco quid agendum.

XIV. Ἐπὴν πίῃ τις ἐλλέβορον, πρὸς μὲν τὰς 1 κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς 2 ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας, ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ 3 ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

XIV. Epoto elleboro 2 motu ciendum corpus potius, quam somno & motus vacuitate compescendum: nam

nam corpora motu cieri, vel ipsa indicat; navigatio.

Quasi dicat. Quodsi majorem vim purgandi ab elleboro requiras, corpus move: Sin autem inhibere volueris, somnum conciliato, neque moveto. Ita votis suis respondebit, & humori vacuando analogum erit. Interdum enim ejus motus est inhibendus hypercatharseos metu. Ut si finem non fecerit purgandi, cum sitis adest. In hypercatharsi date hordeum, poma, ad recreandum ventrem, vinum, clysteres ex lacte, senum ventrem calfacies. vide Mesuem. Date theriacam.

1. Hoc est, motu potius incitandum corpus, ut materia fluxilis reddatur, & sursum feratur.

2. Quod somno & quiete omnes sistantur evacuationes præter sudores, maximeque vomitio. Intelligit de iis excreationibus, quæ accidunt vitio humoris retentricem facultatem labefactantis, & expultricem impellentis. Sic lienteria & dysenteria somno & quiete sistuntur, nisi partes nobiles in vitio sint. Nam in dysenteria hepatica minime præscribi debet somnus; cumque, si sit necessarius, præstat interdiu adhibere, quam noctu. Dicit autem Hippocrates, καὶ μὴ κινήσιας. non dicit, quietem, sed, non motum. nam qui sedet, vel etiam stat, non quiescit, quamvis is non moveatur.

3. Quæ nauseam & vomitionem parit, materia motu incitatur, & fit refluxus humoris è venis in ventriculum: quiete vero omnia intro recurrunt. Ilico moveat ambulando corpus à sumpto elleboro, vel balneum ingrediatur. Duabus horis à sumptione operatur. Tunc initio incalescit ventriculus, sputat, vomit pituitam, dein eam cum bile permixtam, mox meram bilem.

XV. E'π-

Pharmacum ut segnescat.

XV. Ἐπὴν βούλῃ 1 μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, 2 κίνει τὸ σῶμα· ἐπὴν δὲ 3 παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ 4 κίνει.

XV. Quotiescumque majorem 1 ciendi vacuandique vim veratro requiris, corpus 2 move: sin 3 inhibendum sit & sistendum, somnum concilia, 4 neque moveto.

1. Hoc est, ut contumaciores & copiosiores educat humores.

2. Nisi peculiaris affectio, corporis motum prohibeat: ut ischias, & fractura calcis. Move, inquit; quia corpora motu purgantur. nam ab eo naturæ vis excitatur, humor incitatur. incitatusque trahenti medicamento facillime cedit.

3. Metu hypercatharseos, & convulsionis.

4. Hoc est, sede vel sta, vel etiam decumbe. Somnus sistit evacuationes omnes, si sudores excipias. In principio, cum quis non admodum forte pharmacum hausit, sed mediocre, dormiat: cum purgare cœperit, vigiler, nisi metus hypercatharseos adsit. Cum verò leniens remedium sumptum est, non indormiat, quia natura coqueret medicamentum; nisi langueat admodum ventriculus; tunc superdormire tutò potest.

Sanis periculosa medicatio. & 2. lib. 36. & 37.

XVI. Ἐλλέβορος 1 ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας 2 ὑγιέας ἔχουσι· 3 σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

XVI. Elleborus 1 calamitosus est iis qui sunt 2 integra valetudine; nam 3 convulsionem adfert.

1. Vidi quos in perniciem traxit solum

simplexque apozema purgatorium ex fumariâ cum senæ foliis temere exhibitum. Nam corpus totum in colliquantem fluxum traxit. *Eventus.*

2. Id est, Qui bene habito commoderatoq; sunt corpore: quod fere hujusmodi humoribus atq; visceribus bene constitutis gaudeant. Nam quale partium ab humoribus alimentum est, talis etiam color; talis etiam habitus totius corporis, in charactere & mole.

2. Exhaustis partibus solidis & membranis: cum nihil habeat in quod exerat vires suas, corpus liquat, & stomachum mordet, unde motus convulsivus potius quam convulsio. fœda est calamitas. dicit Hippocrates in Fragmēto De purgatoriis remediis, à pharmaco purgatorio hominem interiisse. Nam idem medicamentum servat & occidit homines.

XVII. Ἀπυρέτῳ ἐόντι, 1 ἀποσιτίη, καὶ 2 καρδιωγμὸς, καὶ 3 σκοτόδινος, καὶ 4 στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης 5 δεῖσθαι σημαίνει. *Venientē morbo ut occurrēdum.*

XVII. Si cui febris experti eveniat cibi 1 fastidium, & stomachi 2 morsus, & 3 tenebricosa vertigo, & oris 4 amaritudo, huic purgatione 5 per superiora est opus.

Perstringit symptomata quæ eveniunt vi biliosi humoris, propriæ substantiæ corruptione laborantis in superiore orificio vētriculi. Dicit, febris experti: (si excrementa sanorum sunt similia:) nam si in febre appareant hæc symptomata ad excretionem criticam, nequaquam convenit purgatio per superiora. Nam hic loquitur de expurgandis illis humoribus, qui æquabiliter ex toto corpore excluduntur. Si vi morbi hæc symptomata eveniant,

uni-

universalis vomitus non erit præscribendus: sed revellenda materia, vel particulari vomitu elidenda, ut oxymelite, & aquâ tepente.

1. Resoluto stomacho, bilis à calore & acrimonia. nam inde dicitur appetentia: Si ineunte morbo hæc aderunt, erunt à translatione symptomaticâ. Humor qui nautiodem jactationem infert in febre tertiana, potest vomitu excludi: sed hic agit Hippocrates de universali vomitu totius corporis.

2. A bile, stomachum, exquisitissimo sensu præditum, mordicante.

3. Ut cum duplici exurgit mensa lucernâ, fuliginosis vaporibus in cerebrum elatis, degenerante flavâ bile primum in vitellinam & æruginosam, & denique in nigram: ita ut hujus fuligine aqueus oculorum humor inficiatur. Scotodinos ab alvo, semper habet cardiogmum conjunctum.

4. Humoris biliosi ad os diadosi, per continuitatem interioris tunicæ ventriculi, quæ toti ori est communis.

5. Quod eo biliosus humor viam affectet: & purgationis loca legi naturæ sint consentanea: modo ex eventu non sint dissentanea, nec peculiaris affectio thoracis nos avocet, qualis est tabidorum natura.

XVIII. Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν 1 ὀδυνήματα, 2 ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω 3 φαρμακείης δεῖν σημαίνει. ὁκόσα δὲ 4 κάτω, κάτω.

Suprema purgatione quæ egeant, vel inferna,

XVIII. Dolores seu 1 affectiones quæ partibus supra diaphragma oboriuntur, quæcumque purgationis sunt 2 indigentes, superiore 3 pharmaciâ opus

opus esse significant: quæ vero 4 infra, purgationem infernam requirunt.

1. Ut stomachi morsus, & oris amaritudo, tenebricosa vertigo: nam soboles sunt acerrimæ bilis ore ventriculi conceptæ. hæc, ut causa continens, evacuatur.

2. Si non à flatibus obnatæ fuerint, nec ex plethora, sed si tales fuerint quarum tota curatio (etiam causæ conjunctæ) in purgatione consistit; sic ophthalmia non curatur vomitu.

3. Nam eo humor viam affectat, si apyrexia adsit, nec cephalæa adsit.

4. Ut dolor umbilici, genuum gravitas, lumborum cruciatus, pleuritis inferna. Dicet quis, melancholia, ophthalmia, mania, sunt dolores supra diaphragma oborti: hi tamen solvuntur per inferiora, & purgantium usu curantur. Respondeo. Hippocratem hic loqui de iis tantum doloribus quorum omnis in sola & simplici purgatione curatio consistit: quâ, nimirum, materia conjuncta evacuatur. Iam in melancholia & ophthalmia, materia conjuncta non expurgatur dejectione, sed antecedens causa revulsione & derivatione tollitur. Agitur hic de materia non vaga, sed de infixa parti.

XIX. Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι 1 μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, 2 οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Non satisfaciẽtis pharmaci repetitio.

XIX. Quicumque pharmaco epoto purgati 1 non sitiunt, purgationis justæ metam 2 non attingunt, antequam sitiverint.

Theorema experientiæ cõtinet hic Aphorismus, sed

adhibendum est judicium. agitur hoc Aphorismo de justa purgationis copia. Sitis enim est justæ purgationis nota, qua agnoscimus talia ac tanta, eoque modo quo sint evacuata, qualia ac quanta, & quo modo evacuari debent. Sed adhibenda est distinctio. Nam cum sitis varias ob causas excitari possit, hic de ea tantum siti loquitur, quæ est soboles purgationis. Nam cum medicamentum exhaurit corpus humore excrementitio scatens, vacuationem illam sequitur suctio: suctionem vero appetentia & sitis. Si vero sitiat quis, & sui purgandi finem tamen non fecerit, sequitur hypercatharsis, & inde convulsio. In hoc metu det se quieti & somno.

Sitis variæ causæ.

1. Ut tamen nulla excusatio adferri possit neque inflammati pulmonis, neque æstuantis ventriculi, neque humoris incendentis, neque medicamenti calfacientis; sed tantum purgationis, indeque exhausti ratio habeatur. Quasi dicat, Non sitiit, ergo repeti purgatio debet: modo levi catarrho non irrigetur venter.

2. A siccitate. nam madoris ventriculi aliquid exhaurit. Sed per febres modum observare non possumus, nisi ex alacritate ægri, & ex recrementorum natura. nam febricitantes omnes plerumque sitiunt. Videtur hic Aphorismus postponi debere sequenti.

Cruda crassaq; materiæ symptomata.

XX. Ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται 1 στρόφος καὶ γουνάτων 2 βάρος, καὶ ὀσφύος 3 ἄλγημα, 4 κάτω 5 φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

XX. Febris expertibus si 1 tormina accidant, & 2 genuum gravitas, & 3 lumborum dolor, 4 inferiore 5 purgatione opus esse significat.

1. Ab acerrimis succis in intestinis conceptis.

2. A ſuccis in genua decumbentibus per venam cavam.

3. A craſſa materia in vena cava ſtabulante.

4. Quia dolores infra diaphragma oborti, purgationis indigentes, inferiorem poſtulant. Sed primum paranda erit excluſioni materia, ſi ſanguini adhuc mixta ſit.

5. Modo hæc accidentia non eveniant à metaſtaſi, nec criticῶs.

XXI. Ὑποχωρήματα 1 μέλανα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν, αὐτομάτου 2 ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ, καὶ ἄνευ πυρετοῦ, 3 κάκιστα. Καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων 4 πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον 5 κάκιον. ξὺν φαρμάκῳ δὲ, 6 ἄμεινον. καὶ ὁκόσῳ ἂν 7 πλείω χρώματα, οὐ 8 πονηρά.

De excremẽtis vi morbi ejectis. De ſucci melancholici effuſione.

XXI. Dejectiones 1 nigræ, cujuſmodi eſt ſanguis niger, quæ ultro 2 diffluunt, tum ſi cum febre, tum ſi ſine febre, 3 calamitoſæ. Et quo 4 plures dejectionum colores deteriores fuerint, eo 5 calamitoſius: Sed ſi vi epoti medicamenti [tales dejectiones nigræ ferantur,] præclarius 6 ad ſalutem & apparent & faciunt: & quo plures 7 appârẽt colores, eo 8 minus mali.

Iam agit de purgatione ſymptomatica, in qua vel qualitatis vel excretionis modi, vel temporis, vel quantitatis ratio deſideratur. Quæ, nimirum, non

accidit

accidit facultatis virtute, sed solius illius resolutione.

1. Hoc est, dejectiones, quibus humor melancholicus niger & fæculentus dejicitur. Qui, quoniam propriæ substantiæ corruptione in vitio est, nunquam concrescit, extra propria conceptacula effusus. Est autem fusus, non autem concretus, hic humor, ut esse solet fæx ipsius sanguinis, non tamen atra bilis. Quibus sane dejectionibus excitantur sæpe tormina, & etiam dysenteriæ. Fit talis humor in hepate, cui si par non fuerit lien, hepar fatiscit, ac fient nigræ dejectiones.

2. Cum dicit ἰόντα, modum excretionis denotat: quia naturalis excretio & critica consertim fit & repente; symptomatica vero, paulatim & continenter: nam ἰόντα moram quamdam denotat: Addit αὐτομάτως, id est, ultro; quia quæ fiunt naturæ beneficio aut vi symptomatica, fiunt ultro. hic dicit ea quæ non criticôs feruntur. Nam criticæ uno, altero, vel tertio die absolvuntur excretiones.

3. Quod indomiti humoris speciem, & partium singulare vitium præ se ferant, & fractas naturæ vires arguant, ac retentricis facultatis ignaviam ostendant visceris illius, unde dimanant: ac pravam viscere qualitatem conceptam denunciant. Adeo ut tollas licet humorem vitiosum, visceris tamen generantis illud malum elui nequit: unde perennis generatio illius humoris, unde toto fere morbi tempore prodeunt.

4. Ut virides, lividi, cinericei, & dejectiones ruffæ, vitellinæ: nam quo plures partes in vitio sunt, eo res ægri pejori sunt loco.

5. Quod plurium affectionum quæ contra naturam sunt in corpore, symptomata sint. Partium unde manant calamitatem arguunt, & partibus per quas feruntur, calamitosæ sunt.

6. Quod

6. Quod ſalvis & integris viſceribus vitium excludatur. Significatur itaque naturæ integritas; utpote cujus eſt excitare primum medicamentum; deinde etiam quod medicamento attrahenti & naturæ expellenti humor noxius cedat.

9. Ut non ſint meraci humores.

8. Quod à colluvie humorum à concretione ſanguinis ſegregatorum, ſine ullo vitio alicujus viſceris, tales appareant. Sed dices, ille humor ſive ultro effluat, ſive pharmaciâ effundatur, idem eſt ille tamen; cur ergo damnat Hippocrates ultro obortam excretionem ejus? Reſpondeo: Qui pharmaciâ efferebatur, in vitio erat ſolo ſynathroiſmo; ſed is qui ultro effertur, excernendi modo ſuo atrocius vitium denotat; nam parcâ manu effunditur, quia pars princeps vitium habet, unde perennis novaque excrementorum procreatio: quæ pars contuſa diuturno vitio, tandem labaſcit ac reſolvitur, ſuaque retentrice vi ſpoliatur.

XXII. Νοσημάτων ὁκόσων 1 ἀρχομένων, ἢν χολὴ 2 μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ, 3 θανάσιμον. *Atræ bilis excretio quid denunciet.*

XXII. 1 Ineuntibus morbis quibuſque, ſi bilis 2 atra ſurſum deorſumve effluat, 3 funeſtum.

1. Hoc eſt, in morborum principiis: quo tempore nulla pepaſmi ſigna elucent, ac nativus calor opprimitur à materiâ morbificâ. Jam tunc, cum ſecreta morbifica materia non ſit à ſanguine, excerni nequit bonis ægri rebus: nam ſigna pepaſmi præcedere deberent. Cum itaque tunc excernitur, argumento erit, cauſam illam ſtimulare acerrimâ vi excretricem, vel eam premi mole materiæ; vel retentricem

tricem

tricem vim exoletam esse partis ejus unde effluit; & affligit partes per quas manat.

2. Id est, humor nigrore quodam pellucidus, semper fusus, & nunquam concrescens, mordax, ac terram aceti more fermentans, atra scilicet bilis. Bene utitur Hippocrates eâ voce ὑπέλθῃ: motum enim significat symptomaticum. Quasi dicat, si paulatim & continenter prodeat: quo significatur, partis, unde emanat humor, resolutio, ab internarum partium incendio. Si enim confertim talis humor excernatur, pepasmi notis apparentibus, bono erit. nam euphoriam consectariam ducet. Adfui febricitanti Illustrissimæ matronæ, quæ à pepasmo urinæ, alvo aterrima excernebat. hæc ab his visis mirè terrebatur. à nobis in spem erecta, & summi Dei beneficio evasit.

Ex Galeno in Commẽtario.

Casus.

3. Nam cum ineunte morbo pepasmi expertia sint omnia, ob eamque causam excretio nulla salutaris tum esse possit, hoc erit deterior atræ bilis excretio, quo & cruditate, & maligna vi cæteris antecellit humoribus. Nec solum partis unde manat arguit calamitatem, sed quo & quâ fertur calamitosa est. Hinc dysenteria ab atra bile lethalis est. Hinc eliciuntur duo Axiomata: Omnis excretio quæ fit ineunte morbo, symptoma est magnarum affectionum quæ corpori insunt. Nulla excretio in initio, fit naturæ beneficio: nam illa tunc oppressa jacet.

Axiomata ex Commẽtario Galeni.

XXIII. Ὁκόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πως 1 λεπτυνομένοισι 2 χολὴ μέλαινα, ἢ ὁκοῖον 3 αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ 4 ἀποθνήσκουσι.

XXIII. Qui

XXIII. Quibuſcumque morbo acuto, aut diuturno, aut vulnere, aut alio quovis modo 1 extenuatis 2 bilis atra aut tale quippiam quod fæculenti 3 ſanguinis ſpeciem exhibet, effluit, poſtridie 4 moriuntur.

Sanguinis vel atrorum ſuccorum excluſio.

Vidi Ducem militum, qui cum diu quartana affectus fuiſſet, & emaciatus, tandem concreti ſanguinis magnam copiam per ſedem depoſuit: poſtridie obiit. *Hiſtoria.*

1. Non inchoatâ, ſed perfectâ extenuatione: quâ non ſolum ſpiritus & humoris diſſipatio, ſed partium ſolidarum exhauſtus ſignificatur.

2. Qualis proximo deſcripta eſt Aphoriſmo.

3. Hujuſmodi eſt ſanguis niger, deſcriptus Aphoriſmo vigeſimo primo.

4. Reſolutis partibus nutritioni dicatis, planeque exhauſtis. Et quo plures facultates labefactatæ ſunt, eo res ægri pejore ſunt loco. Poſtridie, inquit, moriuntur, quia nihil eſt amplius quod vitam continere poſſit.

XXIV. 1 Δυσεντερία ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης 2 ἄρξηται, 3 θανάσιμον.

XXIV. 1 Dyſenteria ſi ab atra bile 2 initium duxerit, funeſta. *Dyſenteriæ variæ ſpecies.*

1. Dyſenteriæ nomine ſignificatur omnis cruenta dejectio: cujus ut variæ ſunt cauſæ, ita quoque variæ ſpecies. Nam aliquando accidit ob crus amputatum: quæ eſt ſalutaris. Aliquando evenit iis qui excernunt prærubras alvi proluvies, quæ, in Coacis, dicitur dyſenteria hepatica: reſolutâ enim hepatis ſubſtantiâ, ſanguis feroſus excernitur. Aliquando accidit exulceratis inteſtinis, ubi nimirum

venæ

venæ eorum vel rumpuntur, vel eroduntur à pituita ſalſa, vel bile flava aut atra. Si acciderit à pituita ſalſa, medicamento pituitam illā eluente facile curabitur. ſimiliter ſi à bile flava evenerit. Si vero ab atra evenerit bile, illa dyſenteria, hoc eſt, cruenta excretio cum ulcere primigenio ab illa atra bile erit inſanabilis: eo quod materia illa pepaſmi ſit expers, quodque tantam habeat erodendi vim, ut ulcus per inteſtina ſerpat. Atque hinc primo die excernuntur quædam carunculæ; unde utramque inteſtini partem æquabiliter afficit. At omne ulcus quod cutem contra ſe afficit ſuppurando, eſt inſanabile; quia tollitur fundamentum novæ carnis regenerandæ, hoc eſt, ſarcoſin efficere nequit. Præterea inteſtino ſic laborante, continuatione tunicæ, malum ad ventriculum pervenit: unde lienteria: id quod eſt lethale.

Axioma.

2. Cum natura morbificis cauſis opprimitur: nam poteſt critico die criticē s efferri.

3. Quod ejus materia, partis (hepatis videlicet & lienis) unde manavit, calamitatem oſtendat. Deinde quod ulcus ſit inſanabile. inde etiam doloris vi, languidæ vires redduntur, & interceptione officii inteſtinorum naturalis œconomia labefactatur. Et hæc atræ bilis excluſio ſignificat, vim hepatis & lienis eſſe reſolutam; atq; incendio harum partium, exhauſtum eſſe benignum ichorem ſuccorum.

Sanguinis excluſio.

XXV. Αἷμα 1 ἄνω μὲν, 2 ὁκοῖον ἂν ᾖ, 3 κακόν. 4 κάτω δὲ, 5 ἀγαθὸν, 6 μέλαν ὑποχωρέον.

XXV. Si cui ſanguis per 1 ſuperiora erumpat, 2 cujuſmodi tandem is fue-

is fuerit, 3 calamitosum: at per 4 inferiora, 6 nigra si recedant, 5 bonum.

Hoc dicit: Quæcumque excretio hujusmodi est, ut essentiæ partis unde emanat, aut rei naturalis contentæ speciem referat, ea toto genere est præter naturam, & calamitosa. Sed objicies, Haimorrhagia adolescentum, item hæmorrhagia critica in causis, salubriter evenit. Respondemus, hic ἄνω significare exclusionem per os. Cum verò dicit, cujusmodi tandem fuerint, notat qualitatem, tempus, & excernendi modum, hoc est, sive niger, sive purpureus, sive dilutus, sive seri sit naturalis particeps, sive expers, sive fusus, sive concretus, sive vomitione è ventriculo & vitiosis partibus, sive expectoretur è thorace cum tussi & dolore, vel ex pulmonibus subflavus, & spumans, vel è larynge paucus cum tussi, vel è faucibus paucus sine tussi, sed cum screatu. Cum dicit κάτω, significat excretionem per alvum, quia non agit hic de menstruali profluvio. neque enim menses mulierum nigri possunt esse boni, sed debent esse purpurei; neque agit de hæmorrhoidibus. Objectio.

1. Hoc est, si vomitione reddatur, vel expectorato. Modo nulla excusatio neque menstruorum suppressorum, neque pleuritidis adferri possit.

2. Niger, concretus, fusus.

3. Ob difficultatem curandi: quod vena lacera in illis partibus ægre restituatur suæ continuitati. Et etiam, quod res quæ secundum naturam continetur, excernitur.

4. Ut per alvum; si non ἀθρόως efferantur.

5. Si necessaria sit talis excretio: ut in iis quibus amputatum est crus, aliudve membrum. quæ excretio dicitur dysenteria cruenta naturalis, libro De articulis.

9. A mora ac cunctatione inducto nigrore, non à proprio colore cum ita nigrescit. Sed

L priuſ-

priusquam excluditur, nigrorem induit sanguis. Quare de inferna elisione sanguinis hic agit, quæ tarde manat.

In dysenteria.

XXVI. Ἢν ὑπὸ δυσεντερίης 1 ἐχομένῳ ὁκοῖαι ἂν 2 σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

XXVI. Si, 1 quando dysenteria detinet, excernantur ejusmodi, veluti sunt 2 carunculæ, funestum.

1. Hoc est, quem diu multumque dysenteria exercuit: qui ineunte dysenteriâ excrevit alba, æqualia, pauca, & opima, procedente vero ea, flava, pauca, & opima, nec non ramentosa, & tandem carunculas. ἐχομένῳ utitur in gravi affectu Hippocrates.

2. Quod utraque intestina tunica abradatur. nam ramentosa excernuntur tunc, cum carnosior intestini tunica abraditur.

3. Officii communis privatione, & ulceris contumaciâ, quod cicatrici obduci nequit. Agitur hic de dysenteria illa, quæ accidit ex ulceratis intestinis à pituita salsa, bile flava, vel atra. Unde omnis substantia intestini absumitur ita, ut cutem contra sese afficiat.

Alvus ab haimorrhagia fertur.

XXVII. Ὁκόσοισιν ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέει 2 πλῆθος 3 ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ 4 κοιλίαι καθυγραίνονται.

XXVII. Si cui 1 febricanti sanguinis 2 copia 3 undecumq; profluat, huic, dum reficietur, 4 alvus feretur.

1. Ineunte vel vigente morbo. Alvoque ignava, officii vacuitate.

2. Im-

2. Immoderata.

3. Per nares, uterum, ſedem.

4. Labefactata caloris vi, immutatoque temperamento, habitu, & actione ventris, unde cruditas ac intercepta diſtributio alimenti. Liquidis humidis feretur alvus, donec naturæ vis redintegrata fuerit. Ergo non temere ſiſtatur illud profluvium, ne cruda materia retenta in putredinem abeat.

XXVIII. Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος ἐπιγινομένης 1 παύεται· καὶ ὁκόσοισι 2 κώφωσις, χολωδέων ἐπιγινομένων, 3 παύεται.

XXVIII. Quibus biliosis excrementis fertur alvus, oborta ſurditate 1 ſiſtitur: [& contra,] qui 2 obſurdeſcunt, ſuperveniente alvi bilioſo profluvio, 3 liberantur. *Surditas.*

Præcepta quædam traduntur de humorum ſucceſſione & tranſlatione.

1. Materiæ ad ſuperiores partes tranſlatione, & auditorii meatus obſtructione fugaci cum obſurdeſcunt ægri: non à facultatis reſolutione, quæ indicaret exhauſtum jam eſſe cerebrum: ut in Hermocrate, in quo fertur alvus, at obſtructio manet.

2. Fugaci, non fixâ ſurditate.

3. Diadoſi. Si autem non in auditorium meatum, ſed in cerebrum tranſlata fuerit bilis, phrenitis naſcetur. quare ſolve, q. d. tunc alvum: quo fiat diadoſis.

XXIX. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν 1 ἑκταίοισιν ἐοῦσι 2 ῥίγεα γίνεται, 3 δύσκριτα. *Rigor in febribus continuis.*

XXIX. Quibuſcumque 1 ſextum diem febris continuæ agentibus incidunt 2 rigores, 3 ſiniſtri judicii ſunt.

1. Meminit diei, & non periodi: nam agit de acutis morbis. Sextus dies tyrannorum more judicat: vel enim mortem in procinctu eſſe dicit; vel recurrentis cum morbi metu judicat.

2. Vel excretiones quævis: ut ſudorum. Rigor eſt motus concuſſivus à frigore, à bile vellicante ſuperiorem ventrem. Eſt is duplex, criticus, & ſymptomaticus. Criticus eſt vehemens, ſupprimit urinam, dein ſudant affatim: ſemel in continuis fit. Alius eſt ſymptomaticus, fitque motu morbi, ut hic, & vitio partis, ut pure accepto in thorace.

3. Ut cauſſæ, & ut ſigna: ut cauſſæ, quia fractæ vires illam quaſſationem ferre nequeunt. Dicit autem rigores pluraliter, quibus vires frequentes quaſſantur. Ut ſigna; quod judicatoria non judicantia, vel ſint ad mortem, vel ad deterius. Præterea nihil convenienter naturæ fit, in quo temporis excretionis ratio deſideratur. Sexto die ſi ſigna apparent quæ ſpeciem criſis denunciant, ea mala ſunt: quia ante, ſignis apparentibus ad tempus criſis, ſignificata non fuêre.

Diuturna febris nota.

XXX. Ὁκόσοισι 1 παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην 2 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τῆς αὐτὴν ὥρην ἣν λάβῃ, 3 δύσκριτα.

XXX. Quibus accidunt 1 paroxyſmi, ſi, qua hora 2 deſiit febris, eâdem poſtridie repetat, 3 difficilis judicii erit.

1. Id eſt, qui febri eſſentiali typica & periodica conflictantur.

2. Α'φιέω poſtpono, vel deſino: ut ſi febris primo die hora quarta matutina invaſerit, & deſierit poſt viginti quatuor horas: ſique ſequenti die iterum invadat ea hora qua deſiit, id eſt, hora quarta matutina: ſi hanc ſeriem ſervat in ſuo decurſu, craſſæ materiæ argumentum erit, & principii hujus morbi.

3. Ob materiæ contumaciam diuturnitatem indicat. Nam ut æger febrili calamitate defungatur, triplici auxilio opus eſt, ſcilicet ut naturæ vis fulgeat, meatuum adſit libertas, & ut præparata ſit materia ad excluſionem. Sed hic adeſt materiæ contumacia, naturæ oppreſſæ inertia, unde nullus conatus ad apoſtaſim: nam fixa ſtabiliſque adeſt cauſſa. Docet hoc Aphoriſmo captandas eſſe purgationum occaſiones: non cruda, in febri eſſentiali periodicâ, purganda eſſe: & quo modo crudoris tempus à nobis notari debet. *Vſus hujus Aphoriſmi.*

XXXI. Τοῖσι 1 κοπώδεσιν ἐν τοῖσι 2 πυρετοῖσιν, ἐς 3 ἄρθρα καὶ παρὰ τὰς 4 γνάθους μάλιστα αἱ 5 ἀποστάσιες γίνονται.

XXXI. Laſſitudine fractis per 2 febres, in 3 articulis & ad 4 maxillas potiſſimum 5 abſceſſus fiunt. *Febres cum laſſitudine.*

Hic Aphoriſmus agit de laſſitudinibus quæ ultro per morbos oboriuntur, critice vel ſymptomatice.

1. Hoc eſt, qui ita ſunt affecti, ut vel ſi minimum moveantur, ſenſio laſſitudinis illis oboriatur.

2. Quæ inde laborioſæ dicuntur: quod à labore, vel quod ultro oborta ſit laſſitudo.

 3. Par-

3. Partibus nimirum amplioribus & materiæ febrilis capacibus : siquidem febris laboriosa sit, à lassitudine ultro oborta.

4. Excitatis scilicet parotidibus phlegmonosis : quemadmodum in febre ardente si quid ab hæmorrhagia relinquatur; vel excitatis parotidibus œdematosis in febre lenta & pituitosa.

6. Epid. 42. & 2. Prog. 67. & 6. Epid. 2. 44.

5. Per materiæ febrilis diadosin. Nisi urina profluat crassa, multa & alba, qualis Archigenis servo profluxit : aut alvus feratur. Raro in cæteris morbis abscessus fiunt; in iis vero quæ lassitudinem conjunctam habent ultro à succorum copiâ obortam, interdum decubitus fit in artus. Quasi dicat Hippocrates, per febres laboriosas periculum adest futuri abscessus; ergo, ne hoc fiat, coque crudam materiam, & purga.

XXXII. Ὁκόσοισι δὲ 1 ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων τι 2 πονέει, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες 4 γίνονται.

Lassitudines quæ convalescẽtibus accidunt.

XXXII. Et quibus à morbo 1 restitutis quippiam est 2 infirmum, ibi abscessus 3 fiunt.

1. Ita tamen ut supersint materiæ febrilis reliquiæ : aut si liberalius se potu & cibo invitent, quam exhausti corporis ratio postulet, aut quam immutata ventriculi actio, temperamentum & habitus perferre possunt.

2. Vel infirmitatis aliquid superest. Prædicit enim partis lassitudo, eo materiam affectare viam : ut ab imperfecta crisi interdum evenit.

3. Exclusione materiæ à parte continente, in eam quæ continetur. Quasi dicat, cum quis à febri magna evasit; sæpe in discrimen venit homo

homo, quia partes internæ & externæ labefactatæ ſunt: hinc, ſi non accurata diæta acceſſerit, hepatis & lienis ſcirrhi, vel cephalææ: vel foras in artus, ſi ibi imbecillitas, abſceſſus effunduntur. Quare ne quid coacervetur, dentur pilulæ alephanginæ, maſtichinæ, vel Ruffi, vel tale quid. *Vſus.*

XXXIII. Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός 1 τι ᾖ πρὸ τοῦ 2 νοσέειν, 3 ἐνταῦθα στηρίζει 4 ἡ νοῦσος.

XXXIII. Quinetiam ſi 1 quid ante laboraverit priuſquam 2 morbus invaſerit, ibi 3 ſe morbus 4 obfirmat. *De laßitudinibus quæ præcedũt morbos.*

1. Ut cerebrum, pulmones, alvus.

2. Quemadmodum in morbis epidemiis qui ſub diſperſorũ ſpecie homines invadunt.

3. Ut ſi quæ pars ante laſſitudine fatigata fuerit, & in talibus morbis ubi ſpes futuri abſceſſus.

4. Generatione, paroxyſmo, & diadoſi, vel ſucceſſione, hoc eſt, primario & ſecundario foco. Vide hiſtoriam Critonis & Herophontis. Quaſi dicat, proviſio habeatur de parte infirmâ, maxime ſi illa princeps fuerit: ne eo ſe convertat materia morbifica. *1. Epid.* *Vſus.*

XXXIV. Ἢν ὑπὸ 1 πυρετοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ 2 ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι, πνὶξ 3 ἐξαίφνης ἐπιγίγνηται, θανάσιμον. *Anginæ latens.*

XXXIV. Si cui 1 vehementer febricanti, nullo in faucibus 2 conſpi-

cuo tumore, 3 repente incidat ſtrangulatio, 4 funeſtum.

Hoc & ſequenti Aphoriſmo agit de humorum metaſtaſi ſymptomatica, quæ eſt plane funeſta: eo quod functiones ad vitam neceſſariæ labefactantur.

1. Ita ut validæ febri ſit implicitus, ejuſque dominatu teneatur: proptereaque maxime liberæ reſpirationis ſit indigens. Adeſt & dolor in inflammatione: nam interdum, dicit hic Galenus, obnaſcitur ſuffocatio à pituitæ copia rigante internam tunicam laryngis: vel à reſolutis muſculis laryngem aperientibus: vel à junctis his cauſis: vel à ſiccitate tendente internos laryngis muſculos: verum hæ ſuffocationes ſunt doloris expertes.

2. Hoc eſt, nullo cervicis externo rubore, aut tumore interno. οἴδημα, tumor veteribus eſt.

3. Inflammata larynge, cujus inflammationis nulla ſigna eduntur, niſi doloris & orthopnœæ. Inde aër à corde arcetur, & prohibetur fuliginum exitus. Dicit, repente, quod laryngi proprium: nam peripneumonia id non agit repente, ſed in vigore tandem: nec, inquit in Commentario Galenus, aſperæ arteriæ inflammatio ſuffocat, ſed dyſpnœam adfert, ob amplitudinem, & tunicæ ejus tenuitatem, quæ magnum tumorem facere nequit.

4. Quod ad calamitoſam vim morbi accedat reſpirationis intereeptio, quæ etiam ſola funeſta eſt: ſed eo major, quo major reſpirandi adeſt neceſſitas. Nam dum pus conficitur, ſtrangulatur æger: vel ſi ad pepaſmum ventum ſit, quia excerni pus nequit, fluit in pulmones eoſque opprimit. Quin venæ ſectio reliquaque remedia non eximunt cauſſam conjunctam, cum eo non veniat eorum vis.

XXXV. Ἢν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ 1 ἐχομένῳ ὁ 2 τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστραφῇ, καὶ μόλις 3 καταπίνειν δύνηται, 4 οἰδήματος μὴ ἐόντος, 5 θανάσιμον.

XXXV. Si cui 1 insigniter febricitanti collum repente 2 pervertitur, ut vix 3 deglutire possit, nec ullus appareat tumor, 5 funestum. *Angina à luxata vertebra.*

1. Hoc est, si oborto abscessu non tollatur febris: imo si potius accedat difficultas tum respirandi, tum deglutiendi.

2. Luxata vertebra quæ cum occipite convertitur, per tuberculum illâ parte obortum. indicio est inde esse, quia sine causa manifesta pervertitur: nam à phymate membranæ & vincula vertebrarum convelluntur.

3. Deglutitio & respiratio maxime requiruntur in magnis febribus. Nam hic tum potu tum medicamentis æque pugnare debemus, quia naturæ studendum & cum morbo pugnandum est.

4. Aspectabilis scilicet: in cervice vel in sterno, quia non oritur à lapsu, ictu. Sed à convulsione fit illa luxatio. Fitque vel in anticam partem, & dicitur lordôsis, hoc est excavatio: vel in posticam, & dicitur cyphôsis: aut in alterutrum latus, vocaturque scoliωsis, vel obliqua excavatio.

5. Potissimum secundæ vertebræ, quæ capiti validissimo vinculo connectitur, quo vinculo rupto comprimitur œsophagus & larynx. Secundæ autem hujus vertebræ, quæ dens dicitur, in anticam vel posticam partem luxatio, plane est funesta; in alterutrum vero latus, minime periculosa. Contra, inferiorum vertebrarum in alterutrum latus periculosior

eſt quam in anticam vel poſticam luxatio, eò quod hæc reſolutionem membri adferat, compreſſo nervo qui hinc in membra porrigitur. De hoc malo agit 2. Epidem. 2. 2.

Criſis per ſudores in febribus.

XXXVI. Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μιῇ τῇ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριακοστῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες 1 νούσους κρίνουσιν. Οἱ 2 μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ 3 ὑποτροπιασμούς.

XXXVI. Sudores febricantibus ſi manare cœperint, ſalutares quidem ſunt qui emanant die tertio, quinto, ſeptimo, nono, undecimo, decimoquarto, decimo ſeptimo, viceſimoprimo, viceſimoſeptimo, trigeſimoprimo, & triceſimoquarto: ii enim ſudores 1 morbos judicant. Sed qui non ita 2 eveniunt, laborem, diuturnitatem, & 3 recidivam oſtendunt.

Dies quibus criticũs ſudores manant. Idem de cæteris excretionibus intellige. Qui vero morbi hos dies ſuperant, raro criſin illam veram habent, ſed vel abſceſſu vel ſenſim coctione vincuntur. Raro tamen ultra viceſimum ſudoribus judicãtur. Nunc agit de excretionibus criticis. Quarum prima eſt in ſudoribus, deinde in ſputo, poſtrema in arinis.

Sudor

Sudor excretio est quædã critica, si in eum diem incidat, quo morbus accedit. Materia autem morborum acutorum est biliosa, quæ tertio quoque die paroxysmum facit. Itaque ut sudor sit criticus, oportet ut die impari accedat: quia quæ diebus imparibus accidunt, imparibus judicantur, & contra. Deinde, non satis est sudores imparibus diebus accedere, sed debent insuper duplici signorum genere ostendi, longeque ante signis ad tempus crisis. Vt in febre acuta si urina quarto die protulerit notam pepasmi; deinde cum fere ventum fuerit ad septimum diem, si signa accedunt apparentia ad speciem crisis, cujusmodi est urinæ suppressio ante rigorem, quem excipit sudor. Hujusmodi sudores sunt critici, & excipiendi, modo nulla ratio desideretur in qualitate, copiâ, & modo excernendi. Hoc Aphorismo agit de solo excretionis tempore. An ergo die tertio, ineunte morbo, salubriter apparere potest sudor? Maxime, per tales morbos quos Hippocrates vocat bene moratos; qualis est synochus non putris. Quartum diem omisit, eo quod quartanæ haimorrhagiæ sunt difficiles. quartus non est judex, sed index septimi. Scribit Galenus se semel tantum vidisse crisin editam quarto die; Archigenes bis tantum id viderat. synochi tamen hoc die judicantur. quia moventur diebus paribus. Sed morbi acuti, sui causam agnoscunt bilem: hæc imparibus movetur. Quare si quarto in his fiat excretio, calamitosa erit: nisi crisis illa inchoata fuerit tertio die; nam interdum perennat crisis in duos vel tres dies. Quæ paribus judicantur, excurrunt longius quam quæ imparibus. Numerantur dies impares ad tricesimum quartum in morbis acutis, qui biliosi sunt: propterea imparibus judicantur; nam in paroxysmo fit crisis *Quæstio.*

1. In quibus nulla ratio desideratur in qualitate, copia, tempore, & excernendi modo: nam manant toto corporis habitu, ac elidunt serum venis conceptum.

2. Non diebus criticis: Quia in judicatoria non judicantia, sunt sinistri judicii.

3. Quod sint judicatorii non judicantes, proptereaque sint signa & causæ symptomaticæ, quodque fiant motu morbi, significatur. Humoris enim pepasmi expertis copiam denunciant.

Sudor frigidus.

XXXVII. Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γιγνόμενοι, 1 θάνατον· ξὺν 2 πρηϋτέρῳ δὲ, 3 μῆκος νούσου σημαίνουσι.

XXXVII. Sudores frigidi, si cum febre acuta profluant, 1 mortem ostendunt; cum 2 mitiore autem, 3 diuturnitatem morbi.

[illegible]sus.

Hic jam agit de qualitate sudoris critici. Debet enim sudor criticus esse calidus: nam omnis sudor omnisque rigor qui non facile incalescit, significat extinctionem caloris nativi. Caute itaque ut medicus remedia hic adhibeat, quasi monet.

1. Extincto calido nativo. Quia nulla pepasmi signa præcessere, nec die critico fluunt, nec toto corpore calidi manant. nec symptomatum febrisve remissionem adferunt. Tantam succorum copiam adesse loquitur hoc frigus, ut crudor ille ne à febrili quidem ardore calescat. non aliter ac glacies cum liquitur à sole. Argumentum calidi nativi extincti, & resolutæ facultatis retentricis.

2. Cum febre inflammationis & malignæ qualitatis experte: quales sūt febres intermissionis participes, cujusmodi est tertiana.

3. Et materiæ copia & contumacia, quæ non facile calorem concipit. Hæc morbi diuturnitas in pepasmi difficultate consistit. Nam cum illa materia difficulter incalescat, diffi-

culter quoque pepaſmum recipit. Sed quæres, Anne ſit eadē ratio frigidi ſudoris qui manat in febre acuta, & illius qui fluit in miti febre? Minime certe: quia unus fit per extinctionem; alter, per materiæ contumaciam, eamque tandem mitigare poterit naturæ vis, ſi illa ſatis vegeta fuerit.

XXXVIII. Καὶ 1 ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 2 ἱδρώς, ἐνταῦθα 3 φράζει τὴν νοῦσον.

XXXVIII. Qua 1 parte corporis 2 ſudor manat, morbum 3 illius partis arguit. *Sudor indicat partem affectā.*

Docet quid interſit inter epidroſin & ſudorem. Quaſi dicat, calamitoſa, eſt omnis epidroſis, quocumque die etiam fiat, & ſi critico manârit die, tanto pejor, quia accidit motu morbi, aut vitio partis unde erumpit. Agit itaque nunc de excretionis modo. Vult enim ut ſudor toto erumpat corpore: quia quanto plures partes ſe ad illius materiæ excretionem accingunt, eo plus adjumenti adferunt.

1. Capite, aut thorace.

2. Epidrœſis ſymptomatica, à materiæ copia, & à fracta retentrice facultate.

3. Nam reſoluta cum eſt vis partium vitalium, per febres eſſentiales, ſudor ſymptomaticus erumpit è thorace: in phreniticis vero, reſoluto cerebro, è capite. Quare ibi humorem morbiferum deliteſcere ſignificatio fit. Et eſt ſymptomaticus qui toto fluit morbo, paucus aut tenuis; etiam toto corpore, vel capite & thorace, à cruda materia, & partis imbecillitate. Cavendum igitur, ubi talia, ne pharmaca aut magna remedia præſcribantur.

XXXIX. Καὶ

De calore & frigore.

XXXIX. Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος 1 θερμὸν ἢ 2 ψυχρὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος.

XXXIX. Quemadmodum & qua parte corporis 1 calor aut 2 frigus percipitur, ibi est morbus.

Quasi dicat, Non omnium tamen morborum curatio in pharmacia consistit.

1. Ut si inæqualia sunt hypochondria, & si pectus incendio conflagrat citra febrem, ibi erit morbus.

2. Stabilia hæc si fuerint, minimeque fugacia, ita ut inde causæ morbificæ ibi stabulantis argumenta sint. Propterea his partibus admovemus fotus, phlebotomiam, & cucurbitulas: quin interdum cauteria. Chirurgus quidam Ultrajectinus implacabili dolore particulæ capitis laborabat: à nullis remediis juvabatur, tandem jussi cauterium potentiale admoveri: curatus fuit, citra aspectabilis mali aliquam effusionem. Indicibili quadam qualitate vel aura, sine dubio, fatigatus is fuerat in ea parte.

XL. Καὶ ὅκου ἐν 1 ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ. καὶ ἢν τὸ σῶμα 2 καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ 3 χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, 4 μῆκος νούσου σημαίνει.

Longitudo morbi ut vitetur.

XL. Quin etiam quum in 1 universo corpore crebro mutantur, ut si modo 2 calescat, modo frigescat corpus,

pus, aut color; alter ex altero fiat, 4
diuturnitatem morbi ostendunt.

Cautionem purgatoriam scribit, ne quis existimet ilico purgandum esse. nam natura in quibusdam ilico excernere nequit, sed tempore in quibusdam opus est, ut coquatur materia.

1. Dicit eam mutationem fieri ex materia multiplici per totum corporis habitum diffusa. Excluditur ergo, quod ex Coacis objici possit, ubi dicitur: Repentina extremarum partium in utramque mutatio, calamitosa. quia mutationes quæ æqualiter fiunt toto corpore, sunt minus periculosæ, quam quæ una vel altera tantum parte corporis. Quod itaque dicit [quum crebro mutantur in universo corpore] intellige, non tantum in extimis partibus, quarum repentina in utramque mutatio solet esse calamitosa, (talis in acuta & maligna febre evenire solet) sed toto corporis habitu.

2. Ex vicissitudine humorum calidorum & frigidorum, in motu & quiete: ita tamen ut neque incendii, neque extremi frigoris sensus percipiatur. Significat multiplicem materiam, & varios motus. unde pepasmi difficultas, & multarum etiam partium affectio significatur. Refrigeratio est triplex, periodica, symptomatica (quæ notat à summa visceris inflammatione calidum nativum opprimi) & critica.

3. Qui fere similis effloreſcit humoribus.

4. Propter pepasmi difficultatem aut multiplicem materiam, quæ ex caloris & frigoris vicissitudine, & coloris mutatione significatur. Si vires pares fuerint, tandem mitigabitur ea materia.

XLI. Ἱδρὼς 1 πολὺς ἐξ 2 ὕπνου ἄ-
γαν

Sudor copiosior. ἀπὸ φανερῆς 3 αἰτίης γινόμενος τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλείονι 4 τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ 5 τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι 6 κενώσιος δέεται.

XLI. Sudor 1 multus qui à 2 somno, sine 3 causa quæ à foris est incidẽte, erumpit, 4 largiore cibo arguit corpus uti: Quod si id cadat in eo qui suo 5 defraudatur genio, 6 necessariam evacuationem esse ostendit.

1. Id est, confertim & copiose diffluens, ut non infirmæ naturæ, sed redundantis excrementi symptoma sit. Quamvis, in sanis, per somnum si paucus manat sudor, nihil mali habeat is: quia rarioris corporis ac paucæ materiæ index est.

2. Hoc est, dum coctioni incumbit natura, & natura digestioni dat operam, absolutâ concoctionis periodo. Nam ut concoctio fit per somnum, sic post somnum fit digestio. Si ergo eo tempore quo natura operam dare debet coctioni, appositioni, agglutinationi, & nutritioni, sine causa manifesta erumpant sudores, malum id est; coctione vero peracta, bono naturæ fiunt: ut tempore matutino sub finem somni. nam circa somni initium, coquit: deinde separat utilia ab inutilibus: tum distribuit in corpus, ac apponit bonum: reliquum in aurora, sub finem somni in sudorem solvit.

3. Ut ab aëre calido, in Austrino statu sine flatu, vel à tegumentis, aut à cibis sudorificis.

4. Supra exhausti corporis rationem, & partium

partium nutritioni dicatarum conditionem & ſtatum.

5. Id eſt, in eo qui non eſt cibi appetens immoderate.

6. Quod ventriculi ſegnities in appetendo & coquendo, vaſorum impuritatem, & omnis alvinæ œconomiæ confuſionem adferat. Si, inquit Galenus, hæc eveniant ob recentem copiam alimenti, abſtineat: ſi evenerit ob olim ingeſtam ciborum copiam, evacuetur. Quaſi dicat Hippocrates, Per morbos acutos hi ſudores non critici, ob has cauſas interdum etiam manant: non aliter ac hypoſtaſes bonæ in urinis appârent interdum, cum adhuc cruditatis plena ſunt omnia, quod liberalius habeatur æger. nam à cibi copia eſt illa hypoſtaſis, non à materia morbifica. Ex hoc Aphoriſmo collige has Maximas ſententias. Omnis ſudor qui circa cauſam manifeſtam appâret, eſt contra naturam. Nullus ſudor multus poteſt fieri ab infirmitate naturæ. Qui cibum non appetit, neceſſario eſt purgandus.

6. Epid. 3. 1.

Axioma.

XLII. Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς 1 αἰεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς 2 μείζω, ὁ δὲ θερμὸς 3 ἐλάσσω νοῦσον σημαίνει.

XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, 1 aſſidue fluens, frigidus quidem 2 majorem, calidus vero 3 minorem morbum oſtendit.

Sudor frigidus aut calidus.

1. Toto corpore, vel aliqua parte: qui fluunt ſine ullo dierum criticorum delectu, ineunte morbo, creſcente, vigente.

2. Id eſt, & calamitoſiorem, & difficiliorem curatu, atque ſiniſtri judicii: Nam ſignificat aut nativi caloris infirmitatem, aut maligni-

Morbus magnus quis.

lignitatem & contumaciam materiæ. Morbus autem tripliciter dicitur magnus: dignitate partis quæ occupatur, ſymptomatum magnitudine, & curandi difficultate.

3. Pepaſmi facilitate, ex materia quidem hujuſmodi, ſed copioſiore, quæ calorem concepit. Omnis ſudor bonus, calidus eſt: at non omnis ſudor calidus, bonus eſt.

Corollarium.

Febres intermittentes periculi ſunt expertes.

XLIII. Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι 1 μὴ διαλείποντες διὰ 2 τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον 3 ἐπικίνδυνοι· 4 ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ 5 διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι 6 ἀκίνδυνοι.

XLIII. Quæcumque febres 1 intermiſſionis expertes tertio 2 quoque die ſeveriores redduntur ac ingraveſcunt, 3 magis calamitoſæ; at 4 quovis modo 5 intermiſerint, periculi 6 expertes eſſe ſignificat.

Quaſi dicat, Ago hic de omni excretionum varietate. Si autem nihil excernatur, unde intermittat vel remittat ſe febris, malum: argumento ſunt febres intermittentes: nam hæ periculi expertes ſunt.

1. A maligna humoris bilioſi corruptione, quæ ſtabulatur circa cor in cava vena, vel in arteria aorta, vel à phlegmone nobilis partis.

2. Cardialgiam adferunt, & vigilias cum delirio conjunctas, cephalalgias, cum lumborum & colli gravitate, ob acerrimi ſucci corruptionem, unde principes partes in incendium abripiuntur. Quare febrium perpetuâ epidoſi, fit ſymptomatum acceſſio.

3. Nam criſin funeſtam faciunt, ut ſudoribus

bus frigidis, & symptomatum omnium incremento. faciunt enim metastasin; vel opprimunt, pepasmi expertes succi, calidum nativum, quod etiam symptomatum vehementia potest. unde incidunt in marasmum, consumpto humore primigenio.

4. Hoc est, sive intermissio fuerit triginta sex horarum, sive vigintiquatuor, sive duodecim tantum: sive vehemens accessio fuerit, sive longa.

5. Cujusmodi sunt intermittentes febres.

6. Quod argumento est metastasin abesse, nec phlegmonem vexare partem nobilem, & venenosam vim non obsidere principem partem. Etenim inflammatio conjunctam habet febrem continuam, & incendium istud exhaurit humidum primigenium partis solidæ cordis, & efficit marasmum. Maligna etiam qualitas spiritum dissipat, & calorē extinguit.

XLIV. Ὁκόσοισι 1 πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι 2 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

Diuturnæ febres per abscessum judicantur.

XLIV. Qui ex febre 1 diuturna laborant, iis 2 phymata aut dolores in articulis oboriuntur.

Disputatum est hactenus de omni excretionis criticæ genere, quod in acutas febres incidit. Nunc alterum genus prosequitur, quod fit per abscessus in articulis: docetque in quos morbos hujusmodi excretio incidat: nimirum diuturnos: hoc est, qui intra quadragesimum diem non judicantur. Quadragesimus enim dies finis est morborum acutorum. Diuturnæ hæ febres interdum perennant ad semestre tempus: tandem sensim coctione solvuntur, vel in abscessum abeunt, nisi urina profluat crassa alba. Nam & per σύμπτωσιν *&* τὴν δι' οὔρων ἔκκρισιν *hæ febres interdum finiuntur.*

1. Cujus

1. Cujus diuturnitas in pepaſmi & excretionis difficultate conſiſtit, non in viſceris alicujus vitio, vel medici aut ægri culpa: ut cum ab hauſtu aquæ frigidæ in epiploon deponitur ea. Dixi non in viſceris alicujus vitio, ut eſt quartana ſymptomatica per maraſmum lienis. Porro difficultas pepaſmi accidit ob naturæ infirmitatem, materiæ copiam & contumaciam, & meatuum anguſtiam.

2. Ob algentem craſſam materiam, nec coctioni nec excretioni facile cedentem: unde tandem ad infirmos artus excluditur, unde dolorificæ laſſitudines, vel phymata: niſi abſceſſus materiam tollat urinæ craſſæ, albæ & copioſæ profluvium. Dixit φύματα, & non ἀποστάσεις, quia ſignificatius eo nomine abſceſſus expreſſit. Nam cum abſceſſus fiat per excretionem vel per depoſitionem; hic loquitur de iis abſceſſibus qui per depoſitionem fiunt.

Φῦμα ἀπόστασις.

XLV. Ὁκόσοισι 1 φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐκ 2 πυρετῶν [μακρῶν] γίνονται, οὗτοι 3 σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

XLV. Quibus 1 phymata aut dolores in articulis oboriuntur poſt [diuturnas] 2 febres, hi copioſiore 3 cibo utuntur.

Senſus Aphoriſmi eſt, Si quis in ſpem venit, (à profuſione urinæ albæ, copioſæ, & craſſæ,) ſe abſceſſus incurſum evadere poſſe, ſe liberalius cibo & potu invitans, ſuperſtite adhuc laſſitudine illa ultro oborta, quæ diuturnæ illius febris fuit anteſignana, is, comparata multa cruditate, abſceſſu & doloribus in articulis laborabit: eo, quod ea crudi-

tas

tas impetum faciet in eam partem, quæ laſsitudine eſt affecta.

1. Ab integra criſi.

2. Sublata febri, & reſtituto ægro per urinæ craſſæ & albæ profluvium.

3. Supra corporis exhauſti rationem, & partium nutritioni dicatarum conditionem: a diuturno enim morbo calidum nativum languet, & ventriculus frigidus appetit; unde cum edat, non coquit tamen.

XLVI. Ἢν 1 ῥῖγος ἐμπίπτῃ 2 πυ- *Rigor*
ρετῷ μὴ διαλείποντι, 3 ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, *freques.*
4 θανάσιμον.

XLVI. Frequens in 1 febris aſſiduitate 2 rigor, 3 fractis iam viribus, 4 funeſtum.

Nunc de tempore univerſali agit.

1. Hoc eſt, ſi febris ab initio fuit aſſidua continuaque; nec, oborto rigore, remiſerit. Naſcitur talis rigor, à fracta natura, quæ movet quidem, ſed nil promovet excrementi, vel ſi quid excluſerit una, ob fractas vires, fatiſcit æger.

2. Id eſt: Si perhorreſcendi finem non fa- *Sudor*
ciat die critico, quo ſudor fluit. Notanter di- *fluens.*
cit ἐμπίπτῃ, hoc eſt, incidat, nimirum, continuo, non ſemel aut bis.

3. ἤδη, hoc eſt jam: hoc eſt antequam in *3. Epid.*
febres inciderit. vide hiſtoriam adoleſcentis *in fine.*
qui in Melibœa jacebat.

4. Quod ſit judicatorium non judicans: & *Indica-*
quod materiam morbi intro referri oſtendat, *torium*
& attritæ jam vires ferre nequeunt nec hai- *judicans.*
morrhagiam, nec ſudorem, nec quaſſationem corporis. Eſt enim Rigor, inæqualis totius *Rigor*
corporis concuſſio, ab affectione naturalis *quid.*

calo-

caloris; à materiæ contrariæ occurſu in ſuperiore ventre. Eſt autem rigor triplex, criticus, ſymptomaticus, & periodicus. Criticus eſt, ut qui in cauſo ſudorem criticum præcedit, ſemelque aut bis incidit: periodicus eſt, qui in tertiana evenit: ſymptomaticus, de quo hic, qui à natura oppreſſa venit. ſæpe incidit, nullamque evacuationem ſuccedaneam habet.

Et quotuplex.

Criſis per excluſionẽ quænam bona vel mala.

XLVII. Αἱ 1 ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι 2 μὴ διαλείπουσιν αἱ 3 πελιδναί, καὶ 4 αἱματώδεες, καὶ 5 δυσώδεες, καὶ 6 χολώδεες, πᾶσαι 7 κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ 8 καλῶς, 9 ἀγαθαί· καὶ 10 κατὰ τὰς διαχωρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. Ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, 11 κακόν.

XLVII. 1 Expectorata in febribus remiſſionis 2 expertibus 3 livida, 4 cruenta, 5 fœtida, 6 biliosa, 7 omnis calamitoſa: quæ vero eorum convenienter 8 excluduntur, 9 ſalutaria. Eadem 10 dejectionum & urinarum ratio eſt. Quodſi nihil quod allevationem adfert per ea loca excludatur, 11 calamitoſum.

Egit de ſudoribus; jam de aliis excretionibus. Exemplum proponitur ſymptomaticæ excretionis in lateris difficultate vel in materiæ contumacia, vel in utriſque.

1. Variæ ſunt ἀποχρέμψιες, hoc eſt, expectorata: nam quorundam expectoratorum diffi-

difficultas consistit in materiæ contumacia; aliorum, in laterum infirmitate; aliorum in utrisque his junctis. Nam quædam expectorata ideo sunt judicatoria non judicantia, propter modum quo excernuntur. Quia omne judicatorium judicans, debet fieri καλῶς, (ut testatur in hoc Aphorismo) hoc est, cito & ex facili. Porro quod ad curationem attinet; magni interest an expectorandi difficultas pendeat ex materiæ contumacia, an ex laterum infirmitate. Nam si ex materiæ contumacia proveniat, commode exhibebis oxymel, ad incidendum, utque materia attenuetur. Si vero ex laterum infirmitate (id quod ex stertore disces) jam actum est: neque ulla ratione oxymel tunc exhibendum. Nam si exhibueris, absorbebit partes materiæ humidiores, reliquam vero partem ficciorem contumacioremque reddet, indeque major difficultas respirandi veniet.

2. Quasi dicat, quorum exclusio nullum febri finem aut modum imponit.

3. Extincto à calore illius partis unde veniunt.

4. Hoc est, meraca, quod est meri sanguinis; qui ruptâ, excesâ, vel apertâ venâ exprimitur.

5. Soboles putredinis. Quæ est signum fractæ naturæ, & victi caloris nativi. Fœtor, *Fœtoris causa.* authore Avicenna, nascitur à coctione imperfecta: propterea, dicit Alexander Aphrodisæus, hominum excrementa fœtent, non vero ita ferarum excrementa; quod illi variis à cibis ex cruditate laborent. altera causa fœtoris est putredo.

6. Meræ bilis, non sanguine aut pituitâ perfusa; proptereaque pepasmi expertia: hæc facile in atram degenerant bilem. Cum vitellis ovorum similia dejiciunt, malum.

7. Nam

7. Nam febri finem non imponunt: & notant fractam œconomiam partium spirabilium, & materiæ contumaciam.

8. Ineunte morbo: sine molestia ac difficultate spirandi si excludantur cito & ex facili. etiam livida, vel cruenta, si (præcedentibus pepasmi signis) excernantur die critico.

9. Partium spirabilium integritatem denunciant: & sunt judicatoria judicantia, naturæque beneficio expectorantur, modumque febri imponunt.

10. Quarum excretio salutaris est, si nulla in illis ratio desideretur qualitatis, copiæ, excernendi modi & temporis.

11. Nam si talia purgantur qualia oportet, confert, perferuntque ex facili: sin minus, contra.

Frigus partium externarum.

XLVIII. Ἐν τοῖσι μὴ 1 διαλείπουσι πυρετοῖσιν ἢν τὰ μὲν ἔξω 2 ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον 3 καίηται, καὶ δίψαν 4 ἔχῃ, 5 θανάσιμον.

XLVIII. In febribus remissionis 1 [vel intermissionis] expertibus, si extimæ partes 2 frigidæ sint, intime autem præcordia 3 conflagrent ardore cum 4 siti conjuncto, 5 funestum,

Usus Aphorismi.

In peste maxima hujus Aphorismi usus esse videtur. Si enim in hac ardor cum siti adest, extremaque frigent, non temere theriacam aliaque calida antidota exhibueris: nam phlegmonem internam hæc denunciant. Si frigeant extrema, nec homo vehementer sitiat, nota erit hoc extingui calidum nativum: tunc theriaca & cætera antidota sunt necessaria.

1. Ut frigus quod sequitur, neque criticum

cum neque periodicum vocari possit, Ita ut illud frigus non producat febrim ad remissionem vel ad crisim.

2. Si marmore frigidiores sentiantur, sine ulla incendii successione, aut cum vicissitudine, & repentina caloris & frigoris mutatione. Illud frigus indicat exstinctionem caloris fixi partium solidarum, vel inopiam caloris fluentis, qui incendio febrili absumuntur.

3. Hoc est, ventre costisque calentibus. Si nulla neque doloris colici, neque syncopes excusatio adferri possit, neque hystericæ affectionis. Nam in dolore colico spiritus intro recurrunt subsidii ergo: unde extremæ partes marmore apparent frigidiores. Intimæ autem partes sunt ipsa viscera, quorum nimirum potentiâ totum gubernatur corpus. Harum inflammationes, instar cucurbitæ omnem calorem attrahunt: Inde sitis. non à bilis aut pituitæ salsæ influxu in ventriculum; quod evenit in paroxysmis intermittentium.

4. Ab exhaustu viscerum & caloris nativi. Nam cor opprimitur, totiusque corporis calorem in se revocat. vel saltem validæ partium obstructiones aditu arcent calorem fluentem ab extremis partibus; vel à crassa materia plurimus halitus non ferit cutem. vel phlegmone interna trahit. unde major ignis. unde linguæ siccitas, jactatio, & hypochondrii tensio. Modo hæc symptomata non sint futuræ crisis, nec febrium speciei intermittentium propria.

5. Vel si sitis causa adsit (ut si lingua scabra) etiamsi non sitiant, resolutâ alvo, accenso in thorace vel ventre (hoc est hepate vel ventriculo & intestino primo) foco febrilis incendii.

XLIX. Ἐν μὴ 1 διαλείποντι πυρε-

τῷ ἢν 2 χεῖλος, ἢ 3 ὀφρὺς 4 ὀφθαλμὸς, ἢ 5 ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, 6 ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενέος 7 ἐόντος τοῦ σώματος, ὅ, τι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς 8 ὁ θάνατος.

XLIX. Si cui in febre 1 remiſſionis & intermiſſionis experte labrum 2 diſtorquetur, aut 3 ſupercilium, aut 4 oculus, aut etiam 5 nares, tum etiam ſi audiendi 6 videndique vis periit, fractis jam 7 morbo viribus, quicquid horum acciderit, in propinquo 8 mors erit.

1. Quaſi dicat, ut nulla excuſatio perturbationis criticæ adferri poſſit. Hæc enim interdum critica ſunt & fugacia, ubi ſcilicet integra naturæ vis adeſt. Quare dum talia eveniunt, actiones examina.

Muſculi varii. 2. Convulſis eorum muſculis, vel per ſe, à ſiccitate; vel ex eventu, cum cognati congenereſque convelluntur; vel ob reſolutionem antagoniſtarum muſculorum. Muſculi congeneres dicuntur, qui ſimul membrorum aliquod attollunt, vel ſimul deprimunt: cujuſmodi duo illi qui labrum ſuperius attollunt, vel ſimul deprimunt, item alii duo qui labrum inferius attollunt; item qui deprimunt id: hi antagoniſtæ ſunt.

3. Carne cuteque circa frontem diſtentâ, unde patet oculus.

4. Convulſis, aut inæqualiter reſolutis muſculis ipſius.

5. Exhauſtis tenellulis muſculis alarum naſi.

6. La-

6. Labefactatâ cerebri facultate animali ab exhauſtu.

7. Naturali atque vitali vi fractâ à morbo. Ex ſucci pleno ſi exſuccus evaſit, ex valido infirmus.

8. Nam ad pertinacem vim morbi accedit labefactatio omnium facultatum, quarum potentia corpus adminiſtratur. Cave igitur ne his apparentibus quid magni remedii adferas. *Vſus.*

L.

Ὁκου ἂν ἐν τῷ πυρετῷ μὴ 1 διαλείποντι 2 δύσπνοια γένηται καὶ παραφροσύνη, 3 θανάσιμον. *Reſpirãdi difficultas cũ delirio quid notet.*

L. Quotieſcumque in febrem 1 remiſſionis expertem difficultas 2 ſpirandi & delirium incidit, 3 funeſtum.

Summa Aphoriſmi hæc eſt. Quotieſcumque facultatis vitalis apparet labefactatio, indeque animalis vis acciditur adeo, ut uſus reſpirandi neceſſaria denegetur facultas partibus ſpirabilibus, tunc mors eſt in propinquo. Atqui in febribus continuis ſi adſit ſpirandi difficultas cum delirio, vitalis ſimul & animalis facultas ſunt labefactatę. Nam cum in omnibus febribus neceſſarius ſit liber ſpirandi uſus, certe quo major eſt febris illa continua, eo major eſt reſpirationis uſus. Si itaque adſit reſpirandi difficultas, ea mala erit: quia ſignificatio ſit aut labefactati uſus (nimirum calore naturali ad extinctionem properante) aut labefactatæ facultatis animalis. Si parva & rara fuerit, extinctionem caloris nativi ſignificat. Parva enim eſt ob contumaciam thoracis moventis; rara, ob defectum uſus. Si difficultas illa conſtiterit in rara & magna reſpiratione, ſignificabit delirare ægrum: voluntatis enim depravationem notat talis reſpiratio

 in pe-

in perenni febre. Sensus itaque Aphorismi est, Quoties ad labefactationem vitalis facultatis accesserit cerebri depravatio, in angusto spes est.

1. Hoc addit, Quia in perturbatione critica, adest delirium & respirandi difficultas, quæ mala quidem est ut causa, non ut signum. cum per vasa thoracis transit materia, thorax tunc premitur, ægreque spirant tunc homines: hoc fit imminente crisi aliquando. Loquitur hic de febris assiduitate, in qua nulla spes est intermissionis, & unde vitalis facultas dejicitur.

2. Ante delirium si evenerit, solet esse magna & rara respiratio: si post, parva & frequens erit. Agit hic de dyspnœa quæ fit post delirium, cùm translatione bilis exarescit cerebrum.

3. Ut signum, & ut caussa. ut signum, quia significatur sublatio usus respirationis; quodque sit translata materia in cerebrum. Ut caussa, quia cum usus respirationis necessitati non respondet, fiunt homines pneumatici. Et labefactata facultate animali, respiratio facile vitali denegatur.

Abscessus per febres.

LI. Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν 2 ἀποστήματα, μὴ λυόμενα πρὸς τὰς 3 πρώτας κρίσιας, 4 μῆκος νούσου σημαίνει.

LI. In 1 febribus 2 abscessus, qui primis 3 crisibus febrem haud solvit, 4 diuturnum talem morbum fore ostendit.

1. In longum tempus excurrentibus.

2. Si non tantum excernatur quantum est necessarium: vel si materia decumbat in partem quæ non est totius materiæ capax: & si non procul à foco morbi excludatur.

3. Qui-

3. Quibus crisibus obveniunt illi abscessus: cum jam ad septenariorum vim ventum est. ut die vigesimo septimo, trigesimo quarto, quadragesimo, sexagesimo. Quo tempore nec irritatione, nec materiæ præparatione natura ad excretionem excitatur. ut in Clazomenio, & in ancilla pictoris. Et talia tandem apostemata putrilaginem generant, & mortem adferunt: vel longa die, si pepasmum acceperint, morbum finiendum denotant.

4. Quia est judicans non judicatorium: nam materiæ asperrimam duritiem (ut quæ tota excludi nequit) vel fractam vim naturæ denotat. Sic si haimorrhagia, vel alvi profluvium evenerit die critico, & si ab his perennat morbus, vel diuturnus, vel pleuritide oborta parotis, quæ morbo finem non imponit, calamitosa. Quasi dicat hoc Aphorismo; Si judicatorium non judicans pravum sit in abscessuum exclusione; quid igitur per veras crises, si tale evenerit, fiet? *Usus Aphorismi.*

LIII. Ὁκόσοισιν ἐν τῇσι 1 πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀῤῥωστίῃσιν κατὰ 2 προαίρεσιν ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν οὐδὲν 3 ἄτοπον· ὁκόσοισι δὲ μὴ 4 κατὰ προαίρεσιν, 5 ἀτοπώτερον. *Lachrymæ quid portendant?*

LII. Quibuscumque per 1 febres, vel alios quosvis morbos, oculi 2 sponte ac præelectione illachrymant, nihil 3 absurdi est. Quibus vero [per se illachrymant] non à 4 præelectione, longius à se 5 absunt.

Explicantur hoc Aphorismo signa quædam indifferentia, de quibus sine distinctione causarum

 & cor-

& corporum pronunciari non potest. In quo genere continentur lachrymæ quas ægri profundunt. Nam si ex invitis nobis profluxerint, jam modo mortis adfuturæ signa sunt, quod carunculæ illæ resolutæ in sympathiam à cerebro tractæ, cerebri significent resolutionem. Si vero lachrymæ profluxerint ex causa aliqua, & non invitis nobis, ex illis nulla indicatio sumi debet.

1. Maxime per febres ardentes, inquit Hippocrates in Epidemicis, καὶ μᾶλλον καυσώδεσιν.

Προαίρεσις quid. 2. Hoc est, ab instinctu, seu à præelectione si id faciunt. προαίρεσιν verto præelectionem: alii electionem vertunt, cum tamen electio animalibus quoque à ratione alienis ascribatur: præelectio verò tantum animalibus ratione utentibus convenit. Alii studium & institutum, quod latius patet; alii propositum, quod dicitur de fine: cum præelectio sit eorum quæ pertinent ad finem, ut docuit Aristoteles: alii voluntatem, quæ tamen distinguitur ab Aristotele à præelectione: alii consilium; quod etiam aliud esse dicit Aristoteles quam præelectio. Est autem Proæresis, actus intellectus per cognitionem promovens se in voluntatem. Si itaque misericordiâ ducti homines lachrymas fuderint, vel si à fumo, vel à propria affectione pressi oculi illachrimant, ut ab ophthalmia vel à lippitudine, febri minime symptomatica. *3. Ethic.*

3. Nullam significationem edunt exitus morbi qualis sit futurus: nihil mali præ se ferunt.

4. Hoc est, Si hoc nullo instinctu à præelectione, sed à resoluta facultate fiat, ardore à febrili; nam concavi etiam fiunt. Resolutio canthorum, indicium est resoluti cerebri.

Cautio præsaga. 5. Multum sunt à se mutati; resoluta, scilicet, vi morbi carne, quam oculorum canthis obduxit S. Deus, ad arcendas lachrymas: Intellige,

tellige, modo excuſatio perturbationis criticæ adferri non poſſit; tunc enim lachrymæ appârent ad haimorrhagiam. Terrificum vero eſt ſi vi morbi interni illachryment, ut in Dealcis uxore, cui à phrenitide ichor tenuis oculos feriebat. Sed cæteræ etiam notæ obſerventur. Semper hoc libro ob oculos habere debemus ſcopum Hippocratis quis ſit: ille agit de eventu omnium excretionum ac ſignorum criticorum per morbos acutos, ſive criticôs ſive ſymptomaticôs eveniant. *Scopus Hippocratis.*

LIII. Ὁκόσοισι δὲ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν 1 τοῖσι πυρετοῖσι 2 περιγλισχρέα γίνεται, 3 ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

LIII. Quibuſcumque per 1 febres 2 lentores in dentibus adhæreſcunt, his 3 acerbiores febres redduntur.

1. In continuis: ubi adhuc cruditatis ſunt plena omnia, Dicit, per febres, ut nulla excuſatio adferri poſſit crapulæ, vel decumbentis catarrhi, vel vitioſi decubitus; ut hominis decumbentis in dorſum. Hoc fit in illis hominibus quorum caput vel ventriculus circumfluit crudâ pituitâ: nam antecedente calore, lenteſcunt ſurrecti inde vapores.

2. Fiunt à crapula, vel à lenta ventriculi pituita. nam interior ventriculi tunica ad dentes uſque ſerpit. ab illo lentore videntur, quaſi glutino quodam, committi dentes. Hujuſmodi pituita ut difficulter flammam concipit, ita conceptam ſemel diutius retinet.

3. Accenſâ contumaci materiâ, quæ ineunte morbo calorem non profert. Albo ſqualore ſi obſidentur dentes, diuturnitatem morbi; ſi nigro, mortem: ita ſi labra talia ulcuſcula habeant, invictum incendium denunciant.

Reme-dium. ciant. Idem de aphthis judicium; quæ præclare abstergunt ur aqua nucum cum aceto extillata, si spongiola admoveatur.

LIV. Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες 1 ξηραὶ, βραχέα ἐρεθίζουσαι, ἐν πυρετοῖσι 2 καυσώδεσιν, οὐ 3 πάνυ τοι 4 διψώδεές εἰσιν.

Tusses siccæ. L I V. Quibus 1 siccæ perennant tusses, raro & leviter irritantes, in febribus 2 ardentibus, non 3 admodum 4 siticulosi sunt.

Usus Aphorismi. *Exemplo familiari docet febres sæpe delitescere. Et sic sæpe fallimur, existimantes non ita graviter homines febricitare. Sed urina & pulsus testimonium fidum dabunt, ac quidnam agendum dicent.*

1. Hippocrates alibi has vocat tussiculas. Siccas intelligit tusses, non à maligna distillatione aut crassa, sed à distillatione tenui & miti, vel ab intemperie frigida partium respirationi dicatarum. In his nihil expectoratur.

2. In febribus intermissionis expertibus: quæ cum summo ardore, jactatione, linguæ scabritie, & siti inexplebili consociari solent.

3. Pro ratione febris ardentis: cujus quidem signum pathognomonicum est inexplebilis sitis; quæ hic latet.

4. Lingua est particeps membranæ œsophagi & pulmonum: quare cum catarrho rigatur illa, has etiam partes humectat.

Bubonũ febres. LV. Οἱ ἐπὶ 1 βουβῶσι 2 πυρετοὶ, πάντες 3 κακοὶ, πλὴν τῶν 4 ἐφημέρων.

LV. 1 Febres in 2 bubonibus, 3 calamitosæ sunt omnes, præter 4 ephemeras.

1. Quæ

1. Quæ febres, bubones pariunt: ita ut febricanti superveniant bubones. Præstat ex bubone febris (nam illa est ephemera à causis externis;) quam ex febre bubo. Nam quæ ex bubone fit febris, ephemera est, non autem putrida; quia totus humor in bubone impingitur ita, ut inde non consurgat ea vaporis copia quæ cor feriat. Interdum tamen à bubone fit putrida febris; sed ea fit non ratione vaporis illius qui ferit cor; sed quia cacochymia obsitum corpus facile in putredinem abripi patitur, à vaporibus illis, in venis contentum succum fœdum. *vide Gal. ad Glauc. 1. lib. 2.*

2. Bubo significat partem & morbum. Morbum scilicet infestantem partem illam, nimirum phlegmonem glandulatum, quæ sunt emunctoria cerebri, cordis, & hepatis. Loquitur autem Aphorismus de bubonibus per se & ultro obortis, sine vi rerum extrinsecus incidentium. Bubo enim per se ortus, signum est partis germen habentis morbosum, & non vendicantis se à materia iniqua: quia febris perennat etiam ab ipsa exclusione. *6. Epid. 2. 10.*

3. Præsertim, si bubones febri superveniant symptomatici. Nam bubo symptomaticus nunquam erumpit sine peculiari vel hepatis, vel cordis, vel cerebri vitio. ut non crisin vel excretionem partis obsessæ, sed ejus resolutionem significet. In bubonibus pestiferas evapora madente stuppâ ex decocto florum chamæmeli, meliloti, foliorum malvarum, scabiosæ, morsus diaboli. Tandem opopanax ex aceto coquatur, ut solvatur, ac setaceo transmittatur, & cum oleo laterino iterum coquatur ad melliginem: inde fiat emplastrum. Vel accipe consolidam majorem & scabiosam; adde ficus detractis pelliculis externis; cum radicibus liliorum: his ex aqua coctis, ac croco adjecto, fiat emplastrum. Apertum *Remedium.*

tum ulcus purgetur ſucco nicotianæ & ſenecionis, cardui benedicti, & pimpinellæ.

De febr. diff. 6. 4. Eſſentiâ quæ eſt ephemera, non periodo: quod in his bubo rerum extrinſecus incidentium vi oboriatur: eo quod, ſubſidii cauſſa, magna copia ſanguinis in partem læſam irruat; vel dolore eo attrahatur, ſine vitio partis principis. Et ſpiritus ſolum hic laborant citra putredinem. Verum in criſi interdum fit ſalutariter, & virginibus tempore menſtruorum. Malignæ febris ſuſpicio abſit. & ſi febris ab illa excluſione miteſcat.

Sudor perennis. L V I. Πυρέσσοντι ἱδρὼς ἐπιγινόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, 1 κακόν. 2 μηκύνει γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ 3 ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

L V I. Febricitanti [crebri] ſudores ſi ſupervenerint, febre remiſſionis experte, 1 calamitoſum: 2 protrahitur enim morbus, & 3 excrementitium multum humorem ſignificat.

1. Nullam enim criſin facit.

2. A contumaci materia, quæ exuta eſt parte ſui tenuiore, ac ſpoliata fere ſuo ichore; & infirmior jam reddita eſt natura. Unde ab utroque difficultas pepaſmi.

3. Hoc eſt, colluviem magnam, quæ facile mitigari non poteſt; partiumque ſolidarum infirmitatem arguit. Ducatur urina cichoraceis, & decocto aſparagi, graminis, pyrolæ. detur cornu cervinum. olfaciat acetum roſatum. Caveat à vento & frigore. Senſim purgetur ſemine catthami, & radice mechiodean.

LVII. Ὑπὸ

LVII. Ὑπὸ 1 σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ 2 πυρετὸς ἐπιγινόμενος, 3 λύει τὸ νόσημα. *Spasmo febris si incidat.*

LVII. Qui 1 spasmo aut tetano est correptus, si ei 2 febris incidat, morbum 3 solvit.

1. A repletione, cùm copiâ crudorum succorum aut flatuum replentur nervi.

2. Quæ sit spasmo analoga.

3. Dissipatâ materiâ & confirmatis partibus. Coquit enim crudos succos. Quasi dicat, Utiliter calida & sicca in usum duces: ut decoctum pæoniæ, ligni guaiaci, sarsæ parillæ, ligni sassaphras, theriacam vel mithridatium, castoreum, & talia cætera. *Remedium.*

LVIII. Ὑπὸ 1 καύσου ἐχομένῳ ἐπιγινομένου 2 ῥίγεος, λύσις 3 γίνεται.

LVIII. Si quem febris 1 ardens detineat, semel incidente 2 rigore, 3 finitur. *Causo incidens rigor.*

Hoc Aphorismo speciem criseos docet. Est rigor, inæqualis concussio panniculi carnosi, qui adipi subjacet in hominibus, ab excremento quod in peculiari cujusque naturâ redundare consuevit. *Rigor quid.*

1. Exquisita, hoc est, continua, & remissionis expers: sed cum summo ardore, jactatione, siti inexplebili. cum lumborum ac capitis, dolore, conjunctaque linguæ scabritie, ex motu, coacervatione, & putredine acerrimorum ichorum, quos, à siti & labore arefactæ venulæ, succi familiaris inopiâ pressæ attraxerunt. Sitis illa excitatur à calore & siccitate ventriculi & hepatis. Linguæ scabrities à fuliginoso fumo ab hepate ascendente. Do- *Causus.* *Symptomatum causę in causo.*

lent autem lumbi, cum ſanguis conflagrat in majoribus venis & arteriis. Ichores fere omnes ſunt pepaſmi expertes, ut qui ſumma vincantur difficultate. Remedium optimum eſt ad acrimoniam illam temperandam, potus aquæ anguriæ, aut melonum, vel prunorum alborum parvorum. His miſcemus interdum parum aquæ ſpermatis ranarum, vel aquæ ſolani, & parum olei vitrioli, cum ſyrupo acredinis citreorum.

Remedium.

2. Critico (qui ſemel tantum incidit) ſudoris aut hæmorrhagiæ anteſignano. Diffuſa bile ex foco in habitum corporis. Reddidi, incidente rigore ſemel: qui ſcilicet ante non fuit: quia Hippocrates uſus eſt Præterito tempore: nam Præſens, continuitatem ſignificat.

3. Nam quibus in febribus cottidie rigores fiunt, cottidie febres ſolvuntur: ſcilicet excluſione febrilis materiæ. Atque hic rigor ſymptoma eſt perturbationis criticæ, & ſignum jamjam futuræ excretionis. Bilioſi illi ichores, quos venulæ areſactæ attraxerant, quorumque incendio cauſas explenduit; ac tunc effunduntur ſudores. Sed, quidſi non ſequatur excretio ulla? lethale erit: nam metaſtaſin in caput & diaphragma faciet, unde delirium. Nam rigor ſalutis non eſt author, ſed conſectaria illi excretio, quæ primum judicata fuit in viribus conſtantibus.

Tertiana.

LIX. Τεταῖος 1 ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ 2 περιόδοισι, τὸ 3 μακρότατον.

LIX. Tertiana 1 exquiſita judicatur ſeptem 2 periodis, ut 3 tardiſſime.

Quia agit de omni excretionum varietate hoc libro, propterea notas proponit, criticas & ſymptomaticas, quo recte diſtinguamus, quæ eventus eventura ſint. Qualis eſt dierum ratio in continuis, ta-

lis

lis est ratio periodorum in intermittentibus.

1. Cujus paroxysmus ad summum est duodecim horarum. hoc est: cujus celerrimæ acerrimæque sunt periodi motusque, tum singularis temporis, tum universalis. nam Galenus tales tertianas καυσώδεις vocat: quamvis sint periculi expertes.

2. Iudicatur ad salutem. Quod acerrimæ celerrimæque sint mutationes, quodque materia biliosa & uniusmodi hæc sit pepasmi capax, ac expers malignæ qualitatis; & corpus ab inflammatione liberum; natura vero integra humore stimulata, & intermissione recreata: nec ulla metastasis humorum quòd adsit.

3. Absoluto intra illud tempus materiæ benignæ pepasmo. Ut ergo materia mitior vel contumacior fuerit, ita vel quinto, septimo, vel nono circuitu, ad summum, eam tertianam judicari, scribitur ad Coacas. Fere statum habet quarta accessione, hoc est, nono die. interdum septimo vel undecimo die: decimo tertio declinat. Nam, ut hic inquit Galenus, ut in perperacutis morbus quinto, quarto, & tertio die judicari potest, ita in tertiana interdum natura non expectat septimam periodum. Initio ducatur alvus: accipe electarii lenitivi drachmas sex, diacatholici drachmas duas: cum aqua cichorei fiat haustus. Dein cum apyrexia adest, modice adimatur sanguis, si opus est: ac præpara julapiis per triduum: mox purga rhabarbaro, cum manna & syrupo rosato laxativo.

Tertiana crisis.

Remedium.

LX. Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα 1 κωφωθῇ, 2 αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη 3 ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ 4 νόσημα.

LX. Qui-

L X. Quibus in febribus 1 aures obſurduerunt, 2 ſanguinis profluvio è naribus, aut alvi 3 commotione 4 morbus finitur.

Proponitur exemplum perturbationis criticæ, ſcilicet ſurditas.

1. A palindrome materiæ morbificæ ad aures: non à reſoluta vi cerebri, quod labefactatum eſt à vehementi morbo. Sed ſi criticôs eo feratur materia, ſolutionem adfert hæmorrhagia. Nam ſi ſymptomatica fuerit ea tranſlatio, imminet phrenitis: niſi alvi ſolutione id periculum tollatur.

Remedium.

2. Si λάβρως feratur.

3. Cum bilis plenâ effunditur manu. Dare ſolemus electarium de ſucco roſarum, cum ſirupo roſato laxativo, & manna; vel cum electario lenitivo.

4. Cum fit refluxio vel effluxio humoris à capite, qui aurem opprimebat.

L X I. 1 Πυρέσσοντι ἢν μὴ ἐν 2 περισσῇσιν ἡμέρῃσιν 3 ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπιάζειν 4 εἴωθεν.

Febrium intermiſſio.

L X I. 1 Febricitantem niſi diebus 2 imparibus febris 3 dimiſerit, ſolet 4 reverti.

Non ſatis commode accipit hunc Aphoriſmum Hippocratis Galenus, eumque in ſuſpicionem falſitatis ducit, quod etiam decimoquarto aliiſque paribus diebus fœliciter eveniant criſis. Neque enim decimusquartus aut vigeſimus pares ſunt dies, ſi medicam ſupputationem ineas. Agit autem Hippocrates ex profeſſo de morbis acutis, quorum cum materia ſit bilioſa, paroxyſmos etiam habere debent dies impares.

1. Si

1. Si continua febri causodi quis detineatur; quæ ultra decimum quartum excurrere non solet.

2. Quia illæ febres continuæ moventur diebus imparibus: hoc est, paroxysmi fiunt his diebus imparibus. quare, cum in paroxysmis crises fiant, necessario die impari, ut quinto, septimo, nono, undecimo, decimoquarto, finiri criticôs deberent. Quodsi ergo die pari finitur, non fiet id criticôs, sed ab oppressione naturæ, quæ materiæ ferociâ vel copiâ irritata aliquid excludit, sed non ita ut deberet, in copia, qualitate, & excernendi modo. vel fessa natura suæ resolutionem facultatis retentricis indicat. Si enim paribus diebus motum iniisset, pari etiam die criticôs potuisset quid excludi. At morbi acuti febresve continuæ raro paribus diebus moventur: nam plerumque à bile nascuntur: quæ tertio quoque die consurgit in naturam.

3. Cum exclusione alicujus materiæ.

4. Nam judicatoria non judicantia ad mortem vel ad deterius appârent. Vide historiam de Philisco & de Philiste.

LXII. *Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι 2 ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῆς ἑπτὰ ἡμερῶν, 3 κακόν.*

LXII. Quibuscumque 1 per febres 2 icterus ante septimum diem incidit, 3 calamitosum. *Icterus ante septimum.*

Quoniam præcedente Aphorismo censuit eam solam crisim bonam quæ editur die impari; jam exemplo hoc familiari declarat, non quovis die impari salutariter apparere signa, vel fieri crisim: eo quod non omnis dies impar salutaris criseos sit capax, sed is solus qui ante significatus fuit signis appa-

parentibus ad tempus criseos. Ratio Aphorismi est, Cum ante septimum diem cruditatis plena sint omnia, nulla excretio ante septimum diem salutaris esse potest; quod illa excretio ante septimum diem facta significata non fuit (non enim significari potuit) signis ad tempus criseos pertinentibus. Sed dices, Peracuti quarto judicantur die. Verum id est, sed non per icterum judicantur.

1. Ut nulla inflammati hepatis, aut obstructæ vesiculæ bilem excipientis, aut venenatæ potionis excusatio adferri possit.

Icterus triplex. 2. Exclusa bile ad cutem. Est autem triplex icterus; criticus, naturalis, & symptomaticus. Unus est itaque symptomaticus, qui fit vitio partis: ut qui sequitur scirrhum hepatis vel phlegmonem, aut obstructionem hepatis. Alter est, qui sequitur motum morbi, ut qui sexto die per febres incidit. tertius fit ex potione venenata: hic dicitur viridis icterus. Ex his posterioribus duobus fit ille etiam icterus de quo hic agimus, nimirum ante septimum diem.

3. Nam febres quæ translatâ criticâ bile ad cutem judicantur, à tali bile nascuntur quæ naturâ crassior ac crudior est, quam ut ante 7. diem mitigari possit. Propterea merito funestum hoc esse asserit. Nisi aut alvi aut urinæ profluvio, aut haimorrhagiâ justâ periculum arceatur, quod Heraclito contigit, & restitutus est; non Hermocrati, ideoque interiit. Quasi dicat Hippocrates, Non satis est imparibus diebus febres moveri, sed statim apparere debet quod significatum fuit. Nulla ergo febris ante septimum diem salutariter ictero judicari potest. Non tamen is icterus qui post septimum incidit, periculi expers est: nam perseverare poterit obstructio & phlegmone. In critico ictero apparent signa pepasmi in urinis, alvus fertur laudabilibus excre-

excrementis. Meminit hujus Aphorismi Plinius 26. lib. 12.

LXIII. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην 2 ῥῖγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ 3 πυρετοὶ 4 λύονται. *Rigores febriles.*

LXIII. Quibuscumque in 1 febribus [intermittentibus] 2 rigores incidunt cottidie, febres 3 cottidie 4 solvuntur.

Est ætiologia sequentis aphorismi, & propterea postponi deberet.

1. Quales sunt tertianæ, quartanæ.
2. Aut horrores aut frigora: nam de peculiaribus intermittentibus agit.
3. Silent enim febres discussâ febrili materiâ, cujus motu paroxysmus fiebat. Sed cur causus uno rigore discutitur, tertiana vero variis paroxysmis? Quia non solum in humoris vitio consistit tertiana, sed etiam in partis gignentis & suscipientis vitio.
4. Hoc est, eo die febris expertes agunt. Sed manet focus unde redintegratur novus paroxysmus.

LXIV. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι τῇ 2 ἑβδόμῃ, ἢ τῇ 3 ἐννάτῃ, ἢ τῇ 4 ἑνδεκάτῃ, ἢ τῇ 5 τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, 6 ἀγαθὸν, ἢν μὴ τὸ δεξιὸν 7 ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ· ἢν δὲ 8 μὴ, οὐκ 9 ἀγαθόν. *Icterus per febres continuas.*

LXIV. Quibuscumque per 1 febres die 2 septimo, aut 3 nono, aut 4 undecimo, aut 5 decimoquarto icterus

rus incidit, 6 ſalutare, niſi dextrum hypochondrium 7 obduruerit: ſin 8 minus, 9 calamitoſum.

Hic de continuis febribus agit: antea egit de intermittentibus.

1. Ut ſcilicet nulla venenati morſus neque inflammati viſceris, neque obſtructæ veſiculæ excuſatio adferri poſſit.

2. Totius hiſtoriæ morbi; ante quam nulla incidit ſalutaris excretio in acutis.

3. Sive ſit totius hiſtoriæ nonus, proptereaque intercalaris; ſive nonus ἐκ προσθέσεως à tertio; nam is erit ſeptimus.

4. Totius hiſtoriæ, cujus index fuerat ſeptimus, aut eſt ſeptimus ἐκ προσθέσεως à quarto die.

5. Qui indicem habuit undecimum.

6. Quia eſt judicatorium judicans.

7. Aut primaria aut ſecundaria affectione. Nam quocumque die apparuerit icterus duro hypochondrio, eſt ſymptomaticus.

8. Si apparuerit ſine ullo dierum indicantium & judicantium delectu.

9. Nam ſignificat motu morbi quod evenerit: & eſt cauſa, quod febri, etiamnum remiſſionis experti, acceſſio adjungatur. Modo non alvi aut urinæ profluvio, aut haimorrhagia calamitatis cauſa tollatur. quod Heraclidi contigit, non Phanagreoni, nec Hermocrati. Icterus enim ſymptomaticus cauſſam non tollit: ſed potius arguit illius viſceris vitium quod eo hypochondrio continetur. Nam, ut habet Galenus, Commentario ad hiſtoriam Hermocratis, Submollis hypochondrii tenſio, phlegmonem in diaphragmate ſignificat,
axioma. vel ſimarum partium hepatis. Maxima vero durities, gibbarum partium hepatis phlegmonem arguit. Icterus poſt ſeptimum diem, ſi febri

febri finem imponat, bonum. Icterum à folliculi fellis obstructione ita vinces. Accipe *Remedium.* rhabarbari drachmas duas: cinnamomi scrupulum: agarici trochiscati semidrachmam: zinziberis semiscrupulum: infunde vino tenui & aquæ endiviæ: colaturæ adde mannæ electæ drachmas duodecim. fiat haustus. Deinde accipe lumbricorum terræ pulverisatorum scrupulum: diaspolitici grana octo: cum sirupo byzantino fiant pilulæ tres: & superbibat decoctum absinthii ex vino, si non febricitat: alioqui ex aqua. Et pro potu utatur solo illo decocto.

LXV. Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην 2 καῦμα ἰσχυρὸν, καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

LXV, In 1 febribus si incendio alvus 2 conflagrat, cum stomachi morsu, 3 malum. *Alvinū incendiū cum cardiogmo.*

1. In febribus continuis.

2. Ardor ille ventriculi ingens, & oris amaritudo, symptomata sunt anadromes materiæ biliosæ acerrimæ ad ventriculum: quæ calamitosa est ventriculo: nam ejus vim labefactat. De illo incendio loquitur hic Aphorismus, in quo manus pedesque frigent, ventriculo costisque calentibus. Nam accedit translatio symptomatica materiæ biliosæ. Omnis autem anadrome materiæ biliosæ in partem nobilem, mala est; facit enim morbum funestum aut diuturnum.

3. Hæc enim symptomata biliosæ materiæ, partis ejus unde manat hæc materia (quæ est hepar) calamitatem arguit, & parti ad quam fertur (quæ ventriculus est) calamitosa est: hæc enim contumaciter ejus tunicis adhæres-

hæreſcit : unde ciborum depravatio, & syncope ex ſyntimoria cordis. Hic Aphoriſmus in Coacis prænotionibus ita legitur : Quibus in febribus premitur morſu pectus, malum. τὸ στῆθος, hoc eſt, pectus : per pectoris dictionem intelligit hic ſtomachum, id eſt orificium ventriculi, uſurpato per ſynecdochen ſterno, pro cartilagine enſiformi, quæ pectoris pars eſt: & per Metonymiam id quod ſub illa enſiformi cartilagine cōtinetur, orificium nempe ventriculi.

Cur influat bilis in vētriculum per febres.

Sed quare fluit bilis ab hepate in ventriculum per febrium aſſiduitatem ardentium? Quia reſolvitur fundus ventriculi. unde concepta bilis in ipſius tunicis fluctuat, nec exitum habet.

Remedium.

Nihil melius eſſe uſu deprehendi, cum queruli ſunt ægri de flagrante cordis incendio, quam ex panno rubro imponere cordi epithema ex aqua roſata cum aceto, & ſemidrachma diarrhodonis abbatis. & julapium propinare ex aqua cichorei cum ſirupo de acredine citreorum cum pauco oleo vitrioli. Plurimos ita redintegravi S. Dei beneficio.

Cōvulſio & præcordiorū dolor.

LXVI. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσιν ὀξέσιν οἱ 1 σπασμοὶ καὶ οἱ περὶ τὰ 2 σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, 3 κακόν.

LXVI. In febribus acutis 1 convulſiones & qui in præcordiis ſentiuntur 2 dolores acerbi, calamitoſi 3 ſunt.

1. Convulſiones ſuccedentes febribus acutis, funeſtæ, modo non fiant incunte morbo : quia tunc convulſio febri finem imponit, ut ſcribitur in Coacis. Vide hiſtoriam de Pythione. Aut modo non accedat illa convulſio vitio vel infirmitate peculiaris inſtrumenti, quem-

quemadmodum evenit in pueris. aut modo non fiat ex eventu, videlicet ob paralysin musculorum congenerum à translatione materiæ ab interioribus ad genus musculorum: ut non facultatis vitio, sed solius instrumenti infirmitati imputari ea debeat.

2. Tractis intro hypochondriis, phlegmones aut squaloris vi; phlegmone, septi transversi, squalore, hepatis & lienis. quæ exhausta, in contagium abripiunt diaphragma præ siccitate. Diaphragma autem ad centrum trahitur.

3. Sinistri aliquid præ se ferunt, sive viscus trahatur in contagionem biliosæ materiæ ab anadrome, sive id accidat per syntimoriam visceris primum affecti. Sunt enim hæc signa contumacia morbi, & sunt causæ labefactantes viscera. Cum essem in Italia, præceptor noster herbarius D. Melchior Guillandinus, cum ex inanitione quidam toto corpore convelleretur, hominem totum cado tepentis olei immergi jussit. evasit. *Observatio practica.*

LXVII. Ἐν τοῖσι 1 πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων 2 φόβοι ἢ σπασμοὶ, 3 κακόν. *A somno pavor vel cõvulsio.*

LXVII. In 1 febribus à somno 2 pavores aut convulsiones, 3 malum.

1. In continuis febribus.

2. Ex fuligine bilis atræ, ab incendio biliosi humoris per somnum excitata. Notanter dicit, à somno, ut nulla excusatio ineuntis paroxysmi adferri possit: nec inflammati alicujus visceris, aut alterius similis. Nam qui ineunte paroxysmo fiunt somni, fere sunt turbulenti: neque tamen propterea in malis sunt ducendi. Et, si male post somnum se habeat æger, malum quidem id certe est, sed non

func-

funestum. Pavores autem hujusmodi sunt quales melancholicis & pueris eveniunt: qui quidem pueris excitantur à corruptione lactis, elevatis inde in cerebrum vaporibus. Per somnos hoc evenit, quia intro tunc materia viam affectat; ibique coctrice vi agitur materia.

3. Nam metastasin pravi vaporis ad cerebrum significat: & quod flava bilis, æstuante incendio, in atram degenerat, maxime à stomacho hæc materia surrigitur. quasi dicat, Si inde, unde multum præsidii expectatur, affligantur ægri, in angusto spes erit. Id autem evenit, cum à somno humor fit magis efferus.
Historia Monachus quidam, quem cum meis præceptoribus Patavii invisebam, ardenter febricitabat: à somno exiliens se à fenestra præcipitaverat; cum pulsum tangeremus, tractionem nervorum manus animadvertimus: obiit.

LXVIII. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πνεῦμα 1 προσκόπτον, κακόν· 2, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

LXVIII. In febribus spiratio 1 illisa in faucibus, mala: convulsionem 2 enim significat.

1. Hoc est, duplex spiritus intro revocatio: qualis est puerorum ejulantium. Accidit autem hæc intercisa respiratio, quod thorax unico haustu nequeat tantum aëris intro trahere, quantum ad cordis refrigerationem opus est. Hujusmodi autem respiratio admodum frequens est pueris ejulantibus. Nam cum facillime irascantur & fuligine abundent, calor ipsis augetur; at musculi his sunt infirmi: itaque non possunt usui necessario satisfacere unico haustu. Προσκόπτοι dicuntur equi cespitantes;

rantes. sic offensat spiritus. alibi vocat, τὸ πνεῦμα προσπταῖον.

2 Convulsionem significant musculorum duodecim respirationi inservientium. Cum in omnibus morbis acutis omnis respirandi difficultas perniciosa habeatur, tum vero præcipue calamitosa est hæc respiratio intercisa. Nam cum adsit necessarius respirandi usus, ob incendium videlicet caloris nativi, si desideretur integritas instrumenti respirationis, præsertim moventis, hoc est thoracis, laborantibus ipsius musculis, in angusto spes est.

LXIX. Ὁκόσοισιν οὖρα 1 παχέα, 2 θρομβώδεα, 3 ὀλίγα, οὐκ 4 ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ 5 τουτέων 6 λεπτὸν, 7 ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ 8 τοιαῦτα ἔρχεται * οἷσιν ἐξ 9 ἀρχῆς ἢ διὰ 10 * ταχέων 11 ὑπόστασιν * ἴσχει. * τοῖσιν *ταχέων *ἔχει

LXIX. Quibuscumque urinæ primum quidem sunt 1 crassæ, mox 2 grumosæ, 3 paucæ, non febris 4 expertibus, si 5 ab iis copiose profluxerint 6 tenues, 7 juvant: Maxime verò ejusmodi fluunt 8 urinæ, quibus ineunte 9 morbo, aut 10 brevi, 11 sedimentum habent. *Vrina pauca & crassa.*

De febrium certissimis indiciis jam agit, quæ petuntur ex venosi generis excremento, hoc est, urina. Et docet quid hæc significet ex sui substantia, copia, & qualitate, in colore, odore ac remixtis. Quidam hanc urinarum tractationem ab ea, quæ traditur libro secundo Prognosticorum, distinguunt, quod hic patefaciat Hippocrates vitia partium urinaria-

nariarum: libro vero illo Prognosticôn docet signa quæ ex urinis petuntur, quatenus videlicet appareant ad mortem vel ad salutem; ad deterius, vel melius; ad crisin, vel ad tempus criseos: sed male, quia omnia hæc eadem, loco hoc, ex urinis docet Hippocrates. urinam definit Galenus, Humorum qui sunt in venis serum. Plato in Timæo dicit eam esse serum mite sanguinis.

Urina quid? Com. ad historiã Hermocratis.

1. Ex crudæ materiæ copia: ut in febribus lentis. Crassescunt ita, quod à flatulento spiritu contenta confundantur.

2. Disjectis per urinam sedimentis, ut quibusdam intervallis appareat liquor sincerus urinæ: aliis autem partibus multæ concretiones grumosæ. Quemadmodum quibusdam temporibus appareat cœlum quadam parte nubibus coactum: aliis partibus quibusdam, serenum. nostra lingua dicimus *den Hemel is getrapt.* quasi dicas, gradibus nubium cœlum distingui. grumosum cœlum. Indicium est in urinis secerni partes crassas ac crudas. quod, ineunte morbo, fit non à pepasmo perfecto, sed quod crassæ partes à flatibus & à calore agitantur. Postea à caloris vi mutatur hæc hypostasis, in enæorema, indicium materiæ crudæ plurimas partes mutari in flatus, à calido emicante; tandem sidit id in hypostasin bonam.

3. Quod secernatur pauca urinæ materia, ob materiæ contumaciam ac crassitiem.

4. Ut nulla excusatio affectionis nephriticæ adferri possit. In non valida admodum febre, utpote à crassis succis enata.

5. Scilicet grumosis & paucis.

6. Hoc est, solito tenuiores: hoc est, mediocriter crassæ; fusâ jam materiâ crudâ à caloris nativi vi.

7. Quod ab abscessu liberent, vel diadochen febrilis materiæ mox excludendæ significent.

ficent. Nam indicant mitigatam jam esse crassam materiam, vias meabiles, ac naturæ vim efflorescere.

8. Tenuiores solito, quæ ante fuêre crassæ, grumosæ, & paucæ.

9. Hoc est, primis quatuor diebus.

10. Hoc est, non ita multo post: hoc est, septimo die.

11. Bonum loco, & materia. Unde significatio fit integræ naturæ, ac materiæ pepassmi capacis. Tales urinæ primo libro Epidemiôn juvenibus apparebant ad haimorrhagiam: senibus, ad dysenteriam cruentam. Si vero perseverant urinæ crassæ, longitudinem morbi, vel calamitatem denunciant: calamitatem, si signa prava adfuerint, cum virium infirmitate.

LXX. Ὁκόσοισι δὲ ἐν 1 πυρετοῖσι τὰ οὖρα 2 ἀνατεταραγμένα, οἷον 3 ὑποζυγίων, τουτέοισι 4 κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται. *Vrina perturbata.*

LXX. At vero quibuscumque per 1 febres [essentiales] urinæ sunt 2 perturbatæ, ut 3 jumentorum, sane iis 4 cephalalgiæ adsunt, aut in propinquo sunt.

Præcedente Aphorismo egit de urinæ substantia secretionis participe vel experte. fit autem id vel ex alieni humoris permixtione, vel corruptione propriæ substantiæ. at nunc agit de crassis, proprii liquoris vitio: unde significatione fit perturbationis in venis, à flatulento spiritu. Substantia urinæ aut tenuis est, aut crassa, aut mediocris. Crassa, aut alieni humoris permixtione, aut vitio propriæ substantiæ. Hic crassæ, cruditatem humorum significant,

cant, & flatulentum ſpiritum: ſeu, ab hoc ipſo, perturbationem in venis. Et hæ craſſæ tales ſunt ſint ſpe ſecretionis materiæ mixtæ. Etenim ſignificant in venis perturbationem à flatu & copia crudorum humorum. Talia ſæpe in peſtilentialibus febribus apparent.

Remedium. *A proviſione totius, damus conſervam foliorum acetoſæ, cum margaritis: ut ſuperbibant dilutum ſcordii, calendulæ, acetoſæ, endiviæ, cum ſirupo ex carduo benedicto & de acoro citreorum: remixtis paucis guttulis olei vitrioli.*

1. Ut nulla excuſatio affectorum renum adferri poſſit.

2. Quæ non claræ redduntur quiete.

3. Animalium veterinorum οὖρα θολερὰ vocat, & παχεῖα: Hoc eſt, urinæ quæ animalium urinas referunt ſpecie, quæ diu depoſitæ non unquam ſubſidunt: ut in Dromeadæ uxore. Vel quæ cum diu multumque fuerunt perturbatæ, nunquam apparent conglomeratæ.

2. Epid.

4. A flatulento ſpiritu ſurſum elato, cum calore contra naturam: nam perturbatur in venis ſerum à flatulento ſpiritu & calore, inde caput impletur. His delirium quoque ipſum, & convulſo à capite evenit; &, ſi cum virium infirmitate, ad mortem apparent: ut in Polyphanto, & uxore Philini. cum robore, & exigua febre, morbi diuturnitatem.

7. Epid. & 6. Epid. 5. 15.

Contenta nubeculæ

LXXI. 1 Ὁκόσοισιν 2 ἑβδομαίᾳ κρίνεται, τουτέοισιν, 3 ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ 4 τετάρτῃ *ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ 5 λόγον.

** Legendū ὑπέρυθρον.*

ex lib. 2. Prog. fol. 404. lin. 18. Græc. cod. Baſil.

LXXI. Quibuſcumque [ad ſalutem] 1 criſis incidit 2 ſeptimo die, his 3 nubeculam habet urina 4 quarto die

die ſubrubram, aliaque 5 convenienter.

Hactenus egit de urinarum conſiſtentia, & de ipſis urinis, quatenus apparent vel faciunt ad ſalutem & mortem, ad ſpeciem & tempus criſis: nunc agit de contentis, quæ tria ſunt numero.

1. In morbis acutis, ſanguinis è naribus profluvio, ſudore, vel alvo.

2. Philo, libro de mundi opificio, dicit φύσιν φιλέβδομον εἶναι, καὶ τῇ ἑβδομάδι χαίρειν: & τελεσφόρον, hoc eſt, perfectam vocari.

3. A ſero ſanguinis, in cujus vitio morbus ſuam habet hyparxin: qui tamen omnium humorum pepaſmi eſt capaciſſimus, maxime vero enæorema nubiloſum ſi apparuerit, vel hypoſtaſis bona: & ſi tenuis urina, craſſa evadat; & quæ alba erat, ſi citrina reddatur.

4. Qui eſt index ſeptimi. nam nihil ſalutariter criſin inire poteſt, quod primum ſignificatum non ſit ſignis apparentibus ad tempus criſeos: hæc enim ſigna præcedere debent ea ſigna quæ appârent ad ſpeciem criſeos.

5. Naturæ & morbo. Hoc eſt, aliæ morborum Ideæ propriis ſignis criticis indicantur quo loco ſint, & per peculiaria cujuſque indicantur excrementa. ut ſi quarto die procedit expectoratum, die ſeptimo criſis fiet. Axioma: Qui morbus initurus eſt criſin ſeptimo die bonam, edit pepaſmi ſigna quarto die. *Axioma.* Non ex adverſo: nam interdum ea vehementia morbi & celeritas non adeſt, ut ſeptimo veniat ad vigorem.

LXXII. 1 Ὁκόσοισιν οὖρα 2 διαφανέα 3 λευκὰ, 4 πονηρά· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι 5 φρενιτικοῖσιν * ἐπιφαίνεται. *Vrinæ albæ pellucidæ.* * ἐὰν

LXXII. 1 Quibus 2 pellucidæ &

3 albæ funduntur urinæ, 4 calamitosæ: maxime vero in 3 phreniticis tales apparent.

Deinceps prosequitur colorem & quantitatem urinarum. & hoc Aphorismo de colore. Color autem urinæ varius est, ex caloris totius corporis remissioris vel intensioris vi, aut ex alieni humoris permixtione. Nam duobus modis in vitio sunt urinæ, aut propriæ substantiæ corruptione, aut alieni humoris permixtione. Propriæ substantiæ corruptione, idque tribus modis, aut resolutione, aut putredine, aut concretione: quia resolvitur, putrescit. Colores urinarum hi sunt, albus, pallidus, ruffus, qui & naturalis, flavus, ruber, viridis, cæruleus, niger, &c.

Vrinæ vitia.

Colores urinarũ.

1. Ubi per continuas febres adhuc cuncta plena sunt cruditatis.

2. Significant cruditatem, vel puritatem humorum per metastasin humoris alterius: denique labefactatam vim naturalis œconomiæ, & naturæ infirmitatem. & quodcumque horum significaverint, est contra naturam. Metastasis enim, si ea significetur, contra nuturam est. Sunt autem hæ pellucidæ contra naturam morbi: is enim cum sit acutus & biliosus, tincta bile deberet esse urina: quin ægri etiam natura, quæ biliosa est, hoc non admittit. Quasi dicat, excrementa, quæ contra naturam morbi & ægri, colorem præ se ferunt, pessima sunt.

3. Quales sunt urinæ quæ habent consistentiam aqueam. Quasi dicat, Mala sunt excrementa cujusque morbi propria, si fuerint contra naturam morbi & ægri: Albæ, hoc est, crudæ, & biliosæ tincturæ expertes: ob bilis metastasin. Si autem notæ pepasmi præcessissent, potuissent hæ urinæ criticòs apparere ad haimorrhagiam in juvene, vel ad dysenteriam

riam cruentam in ſene, ut in Bione, Xenopha- *1. Epid.*
ne, & Critia. *conſtitu-*

4. Si nulla excuſatio adferri poſſit, nec mi- *tione*
tioris morbi (ubi ad abſceſſum appârent) nec *temporis*
antè apparentis pepaſmi. In Pythione prava *3.*
talis urina apparuit. *3. Epid.*

5. Suntq; funeſtæ: nam cerebrum inflammat *1. Hiſt. 1*
eo tranſlata bilis. in Coacis ſcribitur, Albæ
urinæ à phreniticis mortiferæ. Medici tamen
ſuum ut poſſunt tunc officium facient, clyſmis
ac frictionibus extremarum partium revel-
lent, venam in pede vel brachio ſecabunt; tan-
dem etiam frontis venam. Nuper cuidam ex *Hiſtoria*
frontis vena emittebam octo uncias ſangui-
nis, nam potentiſſime fluebat: evaſit is.

LXXIII. Ὁκόσοισι ὑποχόνδρια
1 μετέωρα 2 διαβορβορύζοντα, ὀσφύος *Hypo-*
3 ἀλγήματος ἐπιγινομένου αἱ κοιλίαι του- *chōdrio-*
τέοισι 4 καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι κα- *rum ten-*
ταῤῥαγέωσιν, ἢ οὖρου 5 πλῆθος ἐπέλ- *ſio cum*
θῃ. ἐν 6 πυρετοῖσι δὲ ταῦτα. *urina co-* *pioſa.*

LXXIII. Quibuſcumque [recens] hypochondriorum 1 tumor incidit cum 2 murmure conjunctus, ſuperveniente 3 lumborum dolore, iis 4 alvi feruntur, niſi flatus erumpant, aut 5 urinæ copia fluat. atque ea in 6 febribus locum habent.

Agit de urinæ copia, ut apparet vel facit ad ſalutem, vel mortem. nam in duobus affectibus judicandi vim habet urina, nimirum in febribus eſſentialibus, & in tumoribus hypochondriorum.

1. Μετέωρον dicitur id quod pendulum eſt, ſublato fulcro. Atque hypochondria debent

æqualia esse, moderataque in calore & frigore, debent esse mediocris distentionis & contractionis, mollitiei & duriciei. Addimus, recens, ex 2. Prognost. nam tales tumores non sunt veteres.

2. Sine dolore & phlegmone: ex flatulenta materia, sine peculiari partium, quæ in hypochondriis sunt, affectione.

3. Qui continentur quinque vertebris: & eæ partes quæ in lumbis continentur, ut vena cava, arteria magna, & quæ inde nascuntur, ut mesocolon: translatâ ad eas partes materiâ.

4. Quia quo natura vergit, eo crisium & vacuationum inclinationes fiunt.

5. Diadosi materiæ quæ borborygmum faciebat in hypochondriis, ad partes lumbis contentas.

6. Essentialibus, non symptomaticis, quales in phlegmone hepatis. Quasi dicat, ut hypochondria illa sint omnia inflammationis expertia, nec ullo tumore obsessa. In tumoribus autem viscerum hæc locum non habent. Hæc locum habent in pituitosis febribus, quæ focum suum alvum habent: nam dum pepasmo hæc alvina materia mitescit, nascuntur flatus. *Hypochŏdriorum tensio varia.* Hypochondriorum meteorismus recens cum borborygmo flatum significat: hic clysmata flatus discutientia conveniunt, parcus potus, & refrigerantia. Si fuerit recens sine borborygmo, phlegmonem denotat; hic phlebotomia utilis, & enemata refrigerantia: medici, quia tormina his veniunt, calamitose malvaticum propinant vinum. Vetus vero tumor cum borborygmo, tenuium intestinorum hecticam intemperiem denunciat: metumque adfert hydropis sicci. Vetus tumor hypochondriorum sine borborygmo, scirrhum indicat. Igitur melius est diaphragmati lum-

lumborum dolorem ſupervenire, quam ex adverſo; non enim bene inferne, ſi ſurſum effluat ſuccus. Hæc itaque, inquit, in febribus, nimirum eſſentialibus, locum habent: quaſi dicat; Ne ulla inflammati hepatis aut ſcirrhoſi cauſa adferatur; tunc enim hæc non juvarent.

LXXIV. Ὁκόσοισιν 1 ἐλπὶς ἐς τὰ ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ 2 λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι 3 κοπώδεσι πυρετοῖσι 4 τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. Ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ 5 λύεται.

Abſceſſus criticus per urinam avertitur.

LXXIV. Quibuſcumque abceſſus in articulis 1 expectatur, ab abſceſſu eo vindicat urina multa, craſſa, & 2 alba, qualis [urina] 3 laborioſis in febribus exire ſolet, 4 quartum diem [morbi] agentibus. Quodſi narium quoque accedat profluvium, multo celerius 5 liberantur.

1. Ut ſi febris difficultas poſita ſit in pepaſmi difficultate: ſi urinæ perpetuo appareant & maneant crudæ, & albæ: ſi pars corporis aliqua ſit effœminata vel dolori implicita. Non ſolum hoc locum habet in febribus laborioſis, à laſſitudine laborioſa & ultro obortis, ſed etiam in peripneumonia ſanabili, quæ per abſceſſum in crure, aut per parotidas curationem ſui poſſit recipere. Si venæ micent in tem- *6. Epid. 2.* poribus, facieſque ſi turgidula fuerit, cum

pallore, abſceſſum fore ſignificant pone aures.

2. Ex materiæ pituitoſæ mixtione.

3. A laſſitudine obortis. in laborioſis, à calore, in axillis fiunt abſceſſus, & ſi quid in criticis evacuationibus relinquatur, promptus in abſceſſum morbus eſt. 6. Epid. 4. 9. laſſæ febres fiunt à materia lenta craſſaque.

4. Vel alio die critico: ſed alioqui quarto id die plerumque evenit, ut ſervo Archigenis, & libri de humoribus in fine.

5. Ut febres quæ excretione curationem recipiunt, nonnunquam curantur abſceſſu: ſic & ii morbi qui per abſceſſum curari ſolent, excretione & per urinas interdum ſolvuntur. Vult itaque Hippocrates urinas habere vim judicandi. Et addit, multa; quia paucum non eſt criticum. Craſſa, à vi caloris: Alba, à permixtione pituitæ: agit enim de febribus laborioſis, in quibus pituita vitium facit. Quare in febre laborioſa abſceſſus expectatur, niſi fluxus urinæ multæ & craſſæ, vel ſanguinis, aut fluxus alvi morbificam materiam excluſerint. Natura in primis criſi elidere ſolet cauſas morborum: ſi hoc non fecerit, ſenſim mitigare eas ſolet coquendo; alioqui per abſceſſum depellit materiam: vel metatheſin facit, hoc eſt, in alium morbum vertit ſe morbus. Ut natus ſit morbus ex lenta pituita, excretionem non molietur hic natura. ſed ſenſim coquet hanc materiam, vel abſceſſum movebit: niſi natura vegeta excernat hanc, meatibus patentibus urinalibus. Quare naturam imitari debemus in his, ac urinalia præſcribere. Ut decoctum ſarzæ parillæ, & radicum chinæ. Si non adſit febris, & ſi pituita vitrea in vitio ſit, ac homo robuſtus, præclare præſcribuntur grana duodecim pilularum Iliacarum Raſis, cum ſcrupulo pilularum alephanginarum. Nota quod hic ait Hippocrates, celerius

Urinæ vim habent judicandi.

lerius liberantur: quam, ſcilicet, per urinas qui judicantur.

LXXV. Ἢν αἷμα * ἢ πῦον 1 οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστεος 2 ἕλκωσιν σημαίνει.

LXXV. Si ſanguis & pus cum urina 1 reddatur, 2 exulceratæ veſicæ aut renum ſignificationem præbet. *Vrina cruenta & purulenta.*

Egit de urinæ ſubſtantia, contentis, qualitate, & colore, quatenus ad ſalutem vel ad mortem faciunt vel apparent. Nunc agit de eiſdem ut ſunt notæ affectionum partium unde manant, nimirum venarum, & per quas iter faciunt, ut renum, & quibus excipiuntur, ut veſicæ; nam ſerum indicat calamitatem & integritatem harum partium. Integritas partium deprehenditur ex eſſentia partis: quæ & ipſa cognoſcitur ex temperamento, habitu, charactere & mole. Secundo ex actionibus animalibus, naturalibus, & vitalibus. Tertio, ex excrementis: quorum ratio eſt habenda qualitatis, quantitatis, & modi excernendi. Quicquid autem excernitur, aut eſt ſubſtantia rei (ſub qua & adnata continentur, ut ſunt adeps, ſevum) aut quid eorum quæ continentur in parte ipſa. Hæc autem contenta aut ſunt è natura, ut ſanguis, & ut urina in renibus: aut contra naturam, ut calculus in eiſdem. Primum agit de contentis in renibus, ſero & ſanguine: ac primo de horum excretione, poſt de ſubſtantiæ colliquatione ſeu excretione colliquamenti renum. Quidam quinquagenarius effundebat ſanguinis magnam vim per urinam liquidi, interdum etiam grumos: diu de ſiniſtro latere queſtus erat. Huic ſecuimus venam, & dedimus ſtringentia: fruſtra: tandem hecticus obiit. Hic uſum ſtringentium non admittebat lubenter. Alius cum diu multumque ſanguinis minxiſſet, tandem

Partium eſſentia unde cognoſcatur. Excrementa quæ.

pus cum exiguis calculis excrevit. Quare in mictu sanguinis mihi semper fere suspicio est de calculo renum.

1. Ita ut excernendi finis non fiat, quoties urina redditur. Hic notandum, Quod dum pus à partibus diaphragmate superioribus manat, æqualiter id permiscetur urinæ: dum vero à renibus & vesica proficiscitur, non æqualiter permiscetur urinæ. Præter hoc autem, quod vomica pulmonis interdum in renum vomicam degeneret. Interdum pus à pulmonibus in epiploon deponitur. Nec hæc miranda, cum usu compertum sit puerum aciculam quam devoraverat, eandem per scrotum reddidisse: & mulierem quandam pus, in pulmonibus collectum, per costas excrevisse. Dicit hic Hippocaates, ἐρῇ, hoc est, ut mingendi pus finem non faciat: ut nulla suspicio inde sit partium superiorum, nec meatus urinarii vel parastatarum ejus male affectarum excusatio adferatur. nam hi non mingunt pus: sed manat illis invitis pus. hic fœda colluvie laborat, igitur meiit; non sequitur.

Mictus sanguinis varias ob causas. 2. Maxime si purulentæ urinæ cruentas excipiant. Nam fieri poterit ut quis sanguinem mingat à suppressis haimorrhoïdibus; vel quod crus aut brachium abscissum sit, vel quod patulis emulgentibus venis, natura excludat sanguinem qui qualitate vel copia in vitio est: vel à fracta vi jecoris; aut quod renes, exuti genio, non fruuntur sanguine illo pro suo nutricatu: vel à calculo feriente renum venulas. Quare non statim in suspicionem abire debemus exulceratorum renum dum sanguis mingitur, nisi unà pus elidatur.

Puris mictus ob varias causas. Pus excerni potest ex meatu urinæ, pene, vesica, ureteribus, renibus, hepate, thorace, corde, pulmone, & habitu corporis: vide ergo quænam pars in querela fuerit; & quid unà excer-

excernatur. Pus in tranſitu interdum exulcerat vias per quas fertur. Ita, inquit doctiſſimus Holerius, in corde abſceſſus & lapides inventi fuere, in corpore quod pus minxerat, dein una ſanguinem, integris renibus & veſicâ. Sæpe calculoſis exulcerantur ureteres.

LXXVI. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχέϊ ἐόντι, σαρκία 2 μικρὰ, ἢ ὥσπερ 3 τρίχες ξυνεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται. *Vrina cum carunculis vel capillis.*

LXXVI. Quibuſcumque cum urina 1 craſſa carunculæ parvæ 2 aut veluti 3 capilli quidam exeunt, iis è renibus excernuntur.

Iam agit de urina, ut eſt colliquamentum, hoc eſt, ut eſt excrementum ſubſtantiæ renum, hoc eſt, ejus rei quæ ſubſtantiam eorum conſtituit. Renes enim videntur ex multis carunculis coaluiſſe.

1. Integris venarum rebus, ut nulla concoctionis ratio deſideretur: quod beneficium concoctionis à venis eſt. Vult etiam nullam deſiderari rationem concoctionis: ac proinde ſignificat, à vitio venarum non manare illas carunculas. Craſſæ & oleoſæ urinæ ſignificant colliquamentum adipis renum. Nam quæ excernuntur, aut ſunt ſubſtantiæ rei, aut adnata ſubſtantiæ, aut contenta in re. Si craſſæ fuerint urinæ cum membranoſis partibus, erunt ſubſtantiæ veſicæ excrementa, cum urina vero tenui ſi excernantur carunculæ, erunt ab hepate, & venis partibuſque diaphragmate ſuperioribus, ut in febribus magnis: at albæ, bullis obſitæ, infirmitatem caloris innati ſignificant. Urina craſſa, hoc eſt, mediocris conſiſtentiæ. Cum à renibus prodeunt carunculæ, præceſſit dolor renum, & urina purulenta,

lenta, nec adest febris. Nam cum vehemens febris urit, interdum sanguis in renibus & venis hepatis assatur, unde quid simile carunculis mingitur, sed tunc non est urina mediocris.

2. Frustulatim dispersæ.

3. Interdum tamen hi prodeunt à crasso venarum sanguine, ut in his qui intemperanter vivunt, cum præditi sint calido hepate, sanguine, & renibus. nam cruda lentaque pituita se in fila conglobare solet. Dum enim ventriculi vis stupet, talem proferre materiam viscidam solet: quæ attracta ad hepar, ubi ad renes calidos venit, uritur in fila, vel sabuleta; si vero putrescat in renibus, vermes ibi generantur; quod voracibus canibus sæpe evenit: ut & à gonorrhœa: vel ab utero. Cum à renibus, dolor isthic fuit. à parastatis vasis, id est, à semine manant hæc sæpe filamenta; nam à vesica nasci nequeunt: vesica enim in fibras resolvi nequit. τριχίασιν hanc passionem vocant, quasi dicas, pili mictionem. Hippocrates hic docte loquitur; dicit ἀπὸ τ̃ νεφρῶν, à renibus, vel ex renibus; quasi dicat, non à soluta renum substantia, sed à contentis in renibus, nam ibi concrevere. Docte admodum enarrat hunc Aphorismum Galenus. Cum itaque capillata materia excernitur, quia homo in calculosæ coagmentationis periculo est, refrigerentur renes illitu rosati unguenti loti aceto, & pauca adhibeatur caphura. Tenuans diæta accedat, ventriculus roboretur, & flamma hepate venisque concepta, sero lactis cum julapio violato vel rosato extinguatur. Si coagmentatio facta sit, chalybis succus in vinum solutus propinetur mane ad semunciam, cum duabus unciis aquæ alkekengi. Vel sumat interdum hieram: & quotidie pulverem citronum, & milii solis, cum melle.

τριχίασις.

Cautio in metu calculi.

le. Illuſtris matrona diu calculoſum ſynagma *Hiſtoria*
maximis doloribus geſtaverat ; jam dictum
remedium propinavimus ; illud in cretam
quaſi pulveriſatam ſolutum fuit, ac una cum
urina illud eminxit.

LXXVII. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ 1 παχέϊ ἐόντι 2 πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις 3 ψωριᾷ. *Furfuracea in urinis.*

LXXVII. Quibuſcumque una cum urina 1 craſſa 2 furfuracea quædam efferuntur, iis veſica laborat 3 ex ſcabie.

Iam agit de hypoſtaſi contra naturam ratione colliquamenti earum rerum quæ ſunt ſubſtantia rei : id eſt, quæ rem conſtituunt, aut quæ adnaſcuntur. Quatuor autem hypoſtaſes contra naturã recitantur ab Hippocrate, inter quas πιτυρώδης *ſignificat venarum aut veſicæ ſcabiem : quamcumque indicaverit, malum. Nam venarum ſcabies ratione communis officii intercepti & ratione difficultatis curandi ſignum eſt malum, & etiam cauſa eſt mali. Veſicæ autem ſcabies, ut & reliqua veſicæ mala, lethalis eſt ratione communis officii intercepti, & etiam conſortii cum aliis partibus.* *Lib. 2. Prog.*

1. Hoc eſt, moderatæ conſiſtentiæ beneficio concoctionis quam in venis accepit. Si enim cum tenui urina prodirent, ſignificationem adferrent, per cauſos, internas venarum tunicas abradi ab acerrimo ſucco, qui validiſſima à febre torretur. Quare hic dicit, cum urina craſſa ; ut nulla excuſatio ſit male affectarum venarum. Urina cruda eſt cum furfuribus, igitur venæ laborant : cocta eſt cum furfuribus, igitur veſica atteritur.

2. Id eſt, furfures tritici bene triti referentia.

3. Quod

3. Quod nulla concoctionis ratio in urinis desideretur, proptereaque furfures ii venis ascribi non possunt: nec etiam renibus; nam horum resolutio per carunculas indicatur. Interna superficies vesicæ abraditur ab acri pituita, quare dolor & pruritus eam exercent. Quæ cum urinis feruntur, vel ex naturæ lege sunt, vel sunt contra naturam: ut colliquationes totius corporis: & à venis, furfures cum tenui urina; vel furfures cum urina crassa, hoc est mediocri ac cocta, exclusi, ex vesica prodeunt. Alia in partibus continentur, ut crimnodes, grano attrito similis quod subterfugit molam, & furfurea ex labore venarum, si cum tenui feratur urina pus, multum urinæ mixtum, à partibus diaphragmate superioribus: à vesica, inæqualiter urinæ mixtum: à tenuibus, æqualiter. Vesica superficie tenus exulcerata, sanari potest: inflammatio vero ejus est insanabilis, interceptione communis officii. Molli medicina tractari vesica exulcerata debet, ut emulsione seminum quattuor Frigidorum majorum, seminisque papaveris & psyllii: cum trochiscis de alkekengi, ex decocto florum malvæ & althææ in sero lactis: vel ex aqua equiseti.

LXXVIII. Ὁκόσοι ἀπὸ 1 ταυτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβὸς ῥῆξιν σημαίνει.

Sanguinum mictus. LXXVIII. Quicumque repente 1 ac confertim sanguinem mingunt, his ruptæ à renibus venæ significatio fit.

Explicat nunc rationem excrementi quod κατὰ φύσιν in renibus continetur, παρὰ φύσιν autem quod excernitur.

1. Hic

1. Hic ἀπὸ ταυτομάτε non significat ultro : nam id etiam potest fieri ab externa causa, ut ab ictu, lapsu, casu ; nam ab his rumpi potest vena in renibus. Vel etiam ultro reddi possit, ut intelligas sanguinem illum præter expectationem emingi, quod nulla præcesserit causa manifesta quæ venam dilacerare potuit aut eam aperire, ut rerum leptomerarum usus, nullus autem à foris impulsus. Urinæ cruentæ sunt sanguineæ vel prærubræ, significantque renes non fungi suo officio. Ut ventris prærubra proluvies, hepatis vitium indicat. Verum non ita solet per dysenteriam effundi sanguis : hic vero multus repente, meracus etiam, & qui in terram effusus concrescit, cum à vase rupto exiliit. Sed unde funditur meiendo sanguis? à renibus, vel à musculo vesicæ, vel uretere. Qua ratione id discernam? Sane ab uretere vel à vesica parca funditur manu : & à vesica cum venit, id fit ulceris vi, unde dolor, pus, & laminæ. Plenâ vero manu à renibus & à vesicæ musculo. Ut noscam num à musculo, vel à rene? A rene qui mingitur sanguis, urinæ exacte miscetur : videturque tota urinæ consistentia nihil aliud esse quam tenuis ac dilutus sanguis, mox tamen sidit liquidus minimeque concretus, & rubicundus. A musculo vero vesicæ qui emingitur, non exacte permiscetur urinæ, & in fundo depositus grumescit. quin hic grumus, qui interdum citra urinam excidit, & dolor quidam circa vesicæ musculum consistit dum mejit. Varias itaque vides causas cur quidam meiendo repente sanguinem fundant. hinc est quod veteres varie de hoc existimârint. Milesius, inquit Cælius, debilitate fieri dixit seminalium viarum, vel sequi in usu venereo pro semine sanguinis emissionem. Sed, inquit, hoc commune est etiam iis qui in osculo vesicæ, quam urethram vocant,

Variæ causæ mictus sanguinis.

Primo Prog. 21.

5. Tard. pass. 6.

vocant, ulcus habuerint. Est harum manifesta discretio. In iis enim qui ulcus habuerint, cum mictum fecerint, sanguis fluit, attestante mordicatione & dolore; & aliquando egestione corpusculorum quæ ἐφελκύδες Græcis vocantur. In iis vero qui debilitate seminalium viarum afficiuntur, solo tempore veneris exercendæ sanguis excluditur, nullis corpusculis, & mictum faciunt nulla mordacitate vexante. Notandum quod Cælius Aurelianus annotavit libro quinto Tardarum passionum capite quarto, Solent, inquit, sicut in podice, vel fœminarum sinu, aut matricis collo, etiam in vesica haimorrhoïdes generari, quæ fluorem sanguinis præstant, quibusdam intervallis variatum. quod oportet apprehendere prudentem, cum non coacervata primo fuerit effusio, sed augmentis quibusdam promota, interjectis defectionibus, ac sæpe retento sanguine doloris pube tenus, admonitione * cessante cum tensione inguinum, & gravedine clunium, vel renum consensu: & cum sanguis eruperit, supra dictorum relevatione sequente. Siquidem aliquando inflatæ ac tumentes haimorrhoïdes difficultatem vel abstinentiam faciunt mictus, dysuriam Græcis vocatam vel ischuriam. Hactenus Aurelianus. Archigenes vero dicebat, ut statis periodis menses & hæmorrhoïdes, ita & certis vicissitudinibus interdum plethora se effundet per renes & vesicam. hoc fit apertis à natura venis. Galenus cruentas ab hepate etiam proficisci putat, vel à renum imbecillitate, aut rupta in iis vena, erosa, vel aperta. Rupta vena effundit liberali manu sanguinem purum, ac id repente. Diapedesis cruentat urinam ita, quasi quis laverit recenter mactatam carnem in aquâ. Exesum vas ab ulcere, non purum profert cruorem, nec plena manu, nec subito.

* *Attestante.*

subito. Holerius sanguinem etiam mingi affirmat, si immoderato exercitio exardescant renes, vel successu ab equitatu. Hippocrates vero hic loquitur de eo quod plerumque evenit, quod scilicet mictus ille sanguinis prodeat à rupta vena in rene à plurimo crassòque sanguine tendente ac rumpente venam, vel à calculo contundente. Et propterea addit, ἀπὸ ταυτομάτου, quasi dicat, si inopinanter fundatur meiendo sanguis, ita ut nullus alius qui, appâret intus morbus vel morbi causa, vel dolor aliarum partium in querela fuerit, sed inopinato funditur; vel ictus, saltus, lapsus, acreve quid potulentum prægressum fuit.

LXXIX. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ 1 οὔρῳ ψαμμώδεα 2 ὑφίσαται, τουτέοισιν ἡ 3 κύστις λιθιᾷ.

LXXIX. Si cui in 1 urina sabulosa 2 resideant, huic vesica ex 3 calculo laborat. *Sabulosæ urinæ.*

Explicat rationem excrementi quod præter naturam in vesica & renibus continetur.

1. Tenui, aquea, & alba: nam intercipitur à renibus, calculo impeditis, urinæ materia crassior; vel quod vesica frigore calculi labefactata nec urinam mitigat, nec à renibus prolectat admodum.

2. Dicit, ὑφίσταται, hoc est, resident: nam gravia sunt & majora hæc sabulosa, quam arenulæ illæ quæ ex ardore hepatis & venarum, sanguinem urente, una cum urinis effunduntur: nam hæ lateribus matulæ adhærent, nec digitorum attritu eam aspredinem & molem præ se ferunt, qualem edunt sabulosa illa ex renibus vel vesicâ profecta. Interdum & calculi & sabulosa fatigant. Putris ali-

quando

quando pituita ita imitatur calculum in vesicâ concepta, ut quis eum adesse putet. ut etiam pus. sed & tria hæc consociari possunt.

3. Addit Galenus, vel renes. nam hoc subintelligi. Hoc autem fit, quod σωάγμα sabulosum fit morâ, cum diu arenulæ illæ hærent renibus: tunc enim sensim parcaque manu excernuntur. Non sequitur, non fundit sabulosa, igitur non laborat ex calculo. nam quibusdam calculi impacti renibus nunquam arenulas fundunt. Secui olim Illustrem quendam Dominum veneno ab Hispanis sublatum, cui innati erant maximi calculi renibus; nec unquam eorum indicium editum fuerat, nisi quod interdum ab equitatione sanguinem mejeret. Erant autem carni renis innati. Optimum remedium, cutiones cum parvis locustis in pulverem redactis, adjecto semine milii solis: ac mellé excepta. Ubi ren calculum habet, dolor acutus eum fatigat, ac pervadit ad testes, & stupet crus, ac vomunt. His vero quos calculus in vesica affligit, tam acerbi sunt dolores, ut nunquam his taceat

Calculus quid, & foci, & signa.

dolor. Est autem calculus, glutinosi & crassi humoris coagmentatio lapidosa. Hæc duplicem focum habet, unum in rene, alterum in ipsa vesica. In rene quidem, cum ante cœptam duci urinam, quod Hippocrati est πρὸ ἀρήστου, illic coagmentatum sabulum, in vesicam illabitur, nec inde illico exclusum corticatim crescit ac in calculum assurgit. In vesica vero focus est, perfecto urinæ ductu, quod est μετ' ἄριστον Hippocrati, cum ibi fit hæc coagmentatio lapidosa: hoc est, τὸ σωάγμα. quod facile fit à lento succo in vesica imbecilli puerorũ. nam hi calent. ut etiam in senecta, quod cunctando inibi durescat materia. Putat Hippocrates, non enasci calculum in vesica μετ' ἄρηζιν à quadragesimo secundo ad sexa-

ſexageſimum tertium ætatis annum: ob victus ſobrietatem. ſed ſi concreverit ea ætate, id fieri περὶ οὐρήσεως, quia in matura ætate gignendi in veſica calculi nulla eſt cauſa efficiens, nec materialis. Eſt enim vis expultrix veſicæ tunc valida, & glutinoſi humoris vacuitas. In pueris congeſtionis lapidoſæ μετ' οὔρησιν· cauſa eſt lentus à voracitate ſuccus, qui diu moram trahit in veſica imbecilli. Quare ſæpe nocte emingant pueri. Reliqua ætas ad ſexageſimum tertium ætatis annum, lapidoſæ coagmentationis focum habet in renibus. In pueris itaque calculi coagmentantur μετ' οὔρησιν, hoc eſt in veſica. & corticatim augeſcunt. Et grandævi quoque focum habent in veſica coagmentationis lapidoſæ: corticatim etiam in veſica creſcit: tandem cum regi non poteſt amplius imperio veſicæ, cruciatus atrociſſimos facit, cum meiere cogitur homo: quod ſæpe fit niſu temerario preſſæ veſicæ: irrito tamen conatu nititur moleſtum excludere calculum: & tunc pro calculo ſubſtillum urinæ edit. Si itaque crebra meiendi adſit cupiditas, cum ſumma difficultate in mictione extrema, tum urina lactea, crebroque diverſis coloribus variegata; ſique acceſſerint cauſæ congeſtionis, ac partium vicinarum gravitas; ſique medio curſu intercipiatur urina, mucuſque innatet, & gutta ſanguinis interdum in mictionis finę prodeat, calculus veſicæ in vitio eſt.

LXXX. Ἢν αἷμα οὐρέῃ 1 θρόμβους, καὶ 2 στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς 3 τὸ * ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸ περίναιον, τὰ περὶ τὴν 4 κύστιν πονεῖ. *Veſicæ affectuū diagnoſis.* * ὑποκύστιον.

LXXX. Si quis ſanguinem unaque 1 gru-

1 grumos sæpe mingat, ac 2 stranguriam habeat, unaque dolor incidat in 3 aqualiculum, & in interfœmineum, huic vesicæ vicinæ 4 partes laborant.

Sãguinis grumi mictus.

1. Quod sanguis in amplam capacitatem delapsus grumescat. Nam cum sanguis excidit suis acetabulis, aut necessario grumescit, aut putrescit: si in parvam capacitatem excludatur, tunc vel putrescit, vel suppuratur. Qui sanguis fluit liquidus à renibus, exesis à venis renum, vel ob imbecillitatem eorundem, vel si per diapedesin exudet, vel ab apertis venis renum, vel à dilatione venarum emulgentium, sive à jecoris imbecillitate, vel ab urethris ulceratis, vel à vesicæ corpore, si coacervetur in vesica, grumescit, & grumus ibi putrescit ac acris fit, unde stranguria, vel phlegmone, vel ulcus vesicæ, unde dolor vicinarum.

2. Hoc est, urinæ stillicidium cum difficultate mingendi: stranguria cõprehendit ischuriam & dysuriam. Fit à vesicæ imbecillitate, vel à phlegmone osculi vesicæ, vel à grumo, pure, pituita purulenta, vel ab acerrima bile: fit etiam ab oppressione vesicæ à calculo. Est talis in vesica affectus, qualis in alvo est tenesmus.

3. In pectinem & perinæum, ubi ureter vesicæ jungitur. Hic agit de doloris proprietate: nam dolor à dolore distinguitur ex proprietate: deinde ex intermissione, aut assidua ex ejus infestatione, ex vehementia aut levitate, teste Galeno 6. Aphoris. 5. Hypogastrium vel hypocystrium (nam antiqui inferiorem ventrem κύστιν vocârunt) est regio situs vesicæ in abdomine.

4. Ducta tecmarsi ex immutatione qualitatis.

tatis. Cervicem vesicæ affectam denotat, vel affici ipsam vesicam, vel ureteres, podicem, & perinæum, & longanonem: ex mictione sanguinea, thrombodi, stranguria, ac partium jam dictarum dolore in diagnosin venimus vesicam graviter affligi. Vidi senes qui ex *Historia* vesica laborantes excernebant tam lentam pituitam, ut quis merito dixisset ipsam vesicam emingi: acerbi aderant dolores: hi moriebantur. *Remedium.* Grumos præclare solvit rubia tinctorum, cum semine nasturtii, & spermate ceti, cum mumia, ut fiat pulvis.

LXXXI. Ἢν *αἷμα καὶ* 1 *πῦον οὐρέῃ, καὶ* 2 *λεπίδας, καὶ* 3 *ὀσμὴ ᾖ, τῆς κύστεως ἕλκωσιν σημαίνει.*

LXXXI. Si quis sanguinem aut 1 pus mingat, cum 2 squamulis, & cum 3 gravi odore, vesicæ exulceratæ significatio fit. *Vesicæ ulceratæ signum.*

Aliter etiam vesicæ exulceratio distinguitur à renum exulceratione, & ab eo pure quod manat à suppurato pulmonum. Si enim pus urinæ non permisceatur, vesicæ significatur exulceratio. Si inæqualiter urinæ permisceatur, renum; si æqualiter, pulmonum suppuratum denunciat. Verum Hippocrates hæc per graveolentiam distinguit. Nam in pulmone si fiat suppuratum, pus id, ratione generationis, non fœtet: nam à pleno calore elaboratum fuit. Et propterea, quia per longos anfractus manat antequam excernatur, etiamsi male oleret, amitteret tetrum illum odorem. Sic etiam purulentæ urinæ ex renibus excretæ non ita fœtent, quia in itinere graveolentiam amittit pus. Ex vesica vero exulcerata quod excernitur pus, graveolet: quia cum parum ibi sit caloris, pus putredinem facile concipit, & tetrum odorem longa via non amittit. *Pus cur interdũ non fœteat.*

Hæc

Huc accedit quod pus partium membranoſarum ſoleat eſſe graveolens: Renum autem exulceratio ſignificatur primum, ſi pus inæqualiter urinæ fuerit permixtum.

Renis ulcerati notæ. 1. Si finem mingendi pus non faciat, & non per intervalla id excernat, & ſi ante dolorem punctorium ſenſerit, nunc vero doloris pondus ſentiat, & ſequatur rigor, hoc confecti puris documentum erit. *Veſicæ ulceratæ notæ.*

3. Squamulæ albæ, colore & idea veſicam referentes: nam ſunt reſolutæ veſicæ particulæ. Excernuntur cum urina non tenus.

Pus in urina ut noſcatur. 3. Fœtet pus cunctando; & membrana facile putreſcit, & nulla aliena prædita eſt miſtione, & ſanguinis expers eſt. Semen pendulum eſt in urina: pituita quaſſata non ita ut pus diffluit. pituita non ita fœtet, & periodis quibuſdam manat. *Remedium.* Lac aſininum hic ſumme prodeſt: & emulſio ſeminis pſyllii & papaveris, & quattuor ſeminum frigidorum.

LXXXII. Ὁκόσοισιν ἐν τῇ 1 οὐρήθρῃ φῦμα 2 φύεται, τουτέοισι 3 διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις.

LXXXII. Quibuſcumque in fiſtula 1 urinaria phyma 2 exiſtit, phymate 3 expurato liberantur.

Vrinæ ſuppreſſio. *Vrinæ ſupprimuntur variis de cauſis: interdum ab exhauſto ſero per ſudores: interdum à materia per dejectionem derivata, ut ſequenti Aphoriſmo traditur: vel id fit criticôs, ut quibus futura eſt criſis, iis urinæ ſupprimuntur: interdum ſymptomaticôs: idque vel vacua veſica, ob conſumptionem extremam ſeri à calore præter naturam: vel propter obſtructionem renum & meatuum urinariorum: vel quia veſica à calculo obſtruitur: plena vero veſica, à refrigeratione veſicæ: vel collum* *Vrinæ ſuppreſſæ cauſa varia.*

veſicæ

vesicæ attollitur in molem ab inflammatione, scirrho & cæteris: vel ob tumorem longanonis aut uteri: vel à siccitate connivente meatu, ut in causo: vel caro fungosa in meatu: vel quod ibi sit verruca aut callus: vel grumus, pus, pituita. Si glandulæ parastatæ exulcerentur, deficit humor oleo similis qui in fistulam funditur, ne acrimonia lædatur, unde connivet tunc urinæ meatus.

1. In eo urinæ ductu qui est in pene. Quod phyma vel tuberculum, habet pepasmi capacem materiam, unde urina intercipitur. Innascitur meatui urinario, vel collo vesicæ.

2. Quod ischuriam parit, plená vesicâ.

3. Id est, à suppurato & puris eruptione: tunc enim libere profluit urina. Ineunte morbo fotu aquæ tepidæ, & litu oleorum discute phyma quod suppurari potest. Sed caruncula, quia pepasmi expers est, si impedimentum fecerit, consumi debet; abstergeri ulcus & claudi. Vide Parejum & Amatum Lus. 4. cent. 19. Ne moriatur æger, inquit Holerius, cogimur carunculam illam absumere & rumpere, factâ excorticatione ibi. Remedio carunculis est oleum cucumeris asinini, remixtum cum unguento rosato, cui pauca grana sublimati vel præcipitati adduntur; candela cerea immittetur docta manu: vel hæc adduntur unguento de tutia. Quidam triginta fere annis ita laboraverat, urinâ semper tenui filo fluente. his recreatus fuit. In omni suppressione urinæ, sudoris, vel diarrhœæ, fit palindrome ad venas; symptomaticaque translatione cerebrum afficitur: si tres quatuorve dies supprimantur. In phymate non utendum mordentibus, ut in hypersarcosi: in quâ candela etiam cerea obsita pompholyge, antimonio, caphura, cum quibusdam succis immittitur.

Remedium.

Historia.

LXXXIII. Οὔρησις ἡ νύκτωρ πολλὴ

γινο-

γινομένη, σμικρὴν 2 τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

LXXXIII. Urinæ mictio 1 de nocte plurima facta, parvam 2 significat dejectionem.

Derivationes bonæ. Sensus Aphorismi.

Quasi dicat, Derivationi maxima vis est in fluxibus, ut scilicet avertatur ad proxima, incumbens parti affectæ materia morbifica. Ita Galenus liberavit Boëthii uxorem mota urina, ab uterino profluvio. Sic theriacam damus in diarrhœa. urinam movemus in nimio sudore. in vulneribus per vulnerarias potiones abripimus materiam illam alio quæ phlegmonem accerseret. in uteri haimorrhagia hypochondriis vel mammis cucurbitas damus. in narium haimorrhagia venam brachii pertundimus.

1. Quo tempore concoctioni & distributioni operam dat natura.

2. Si nulla immoderatæ potionis excusatio adferri possit. Derivatione materiæ, & denegato fæcibus vehiculo : vel exugente hepate calidiore humiditatem ab intestinis.

HIP-

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER V.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I.

1 Σπασμὸς ἐξ 2 ἐλλεβόρυ, 3 θανάσιμον. *Spasmus*

I. 1 Spasmus ex 2 elleboro, 3 funestum.

Hac parte hypercatharseos & plenitudinis Symptomata, thoracis atque pulmonum morbi, vis frigidi & calidi, γυναίκεια, hoc est, mulierum affectiones continentur. Quarto libro egerat de omni evacuatione, quacumque ratione eveniat: at immodicus sequitur interdum spasmus; de hoc jam agit. *Argumentum libri hujus.*

1. Est duplex spasmus, alius est per se, alius ex eventu. Per se, cum instrumentum motus, causam continet in se; hoc est, inanitionem, vel repletionem: ex eventu; cum excretrix vis vindicare nititur se à re molesta quæ ferit cerebrum vel nervos. Spasmus itaque, *Spasmus duplex.*

qui non ab acredine ellebori, sed qui ex hypercatharsi, jam humido nervorum dissipato, obortus fuerit, est funestus.

Spasmus duplex. 2. Multis rationibus à pharmacoposiâ fit spasmus: vel enim quod acerrimos succos adducat ventriculo, vel acri pharmaci vi quod rodatur ventriculus; vel ab hypercatharsi, vel à trahenti vexatione: nam nervi afficiuntur ob illam sympathiam quam habent cum stomacho. Hypercatharsis fit, non omnino exhaustis vasis, sed quod æquabilis humorum proportio deficiat in his: inde spasmus est calamitosus, interceptione communis officii, doloris acerbitate, & curandi ἀδυναμία, quod ab exhausto fiat: quæ causa est insanabilis, ut prudenter hic in Scholiis Duretianis annotatum est. Ut etiam hoc, quod non scribat hic Hippocrates ὑπὸ ἐλλεβόρου, sed ἐξ ἐλλεβόρου. ὑπὸ enim significat causam efficientem: at ἐξ vacuitatem significat rei quæ in quæstionem venit, quòd hic absentia est ellebori; ut exclusum jam elleborum spasmus sequatur. Vide itaque quale pharmacum sit elleborum, & quibus id sit exhibendum, quibus in morbis, quo tempore; quoque modo ante parandum sit corpus ad elleborum, & quænam materia sit educenda.

Spasmus quis funestus. 3. Ut signum exhausti humidi primigenii. Quattuor autem in universum sunt causæ ob quas convulsio ab elleboro possit dici lethalis. prima est ab hypercatharsi: secunda ob affectionem nervi sextæ conjugationis: tertia, ob pravitatem succorum quos attrahit elleborus in ventriculum: quarta, ab interceptione officii partium quæ ab elleboro convelluntur: & hanc causam vult hic assignare. Ob morsum autem ventriculi excitatus spasmus, sanatur pharmaco vomitorio, aut alio quod sua lenitate acrimoniam mitigat humoris.

Nam

Nam ſpaſmus ab acredine ellebori eſt ſanabilis; ita à materia acri attracta ab elleboro ad ventriculum. Sed à nimia effuſione eſt lethalis: cum, inquit Galenus, conſummata eſt ſiccitas, primum ſuræ muſculi contrahuntur, Hiſtoriam non lethalis ſpaſmi refert hic Galenus de adoleſcente qui elleborum biberat: & 12. Methodi ultima pagina fol. 311. Ultrajecti quidam in officina medica, me præſente, purgandi cauſa, ellebori albi radices ſiccas maſticabat, & vorabat: dicebat ſe id ſæpius feciſſe innoxie: Tandem nimia profuſione alvina enecatus fuit. *Hiſtoria.* In nimio alvi profluvio hoc maxime juvare ſolet: Accipe theriacæ ſemidrachmam, aquæ theriacalis ſemunciam, aquæ cinnamomi unciam: aquæ cardui benedicti uncias duas: miſce. Homo hydrelæo tepido immittatur. *Remedium.*

II. Ἐπὶ * 1 τραύματι σπασμὸς 2 ἐπιγινόμενος, 3 θανάσιμον. * *τρώματι.*

II. Convulſio quæ in 1 plagam 2 incidit, 3 calamitoſa. *Spaſmus à plaga.*

1. Intellige omnem gravem offenſam quæ venit à foris: ut à luxatione, ictu, caſu, uſtione: nam dolor cum prolectet materiam in partem, ut ſi ſenſilis admodum ea fuerit, ut nervoſa, vel viſcus princeps, ubi materiæ copia, ſi exitu prohibeatur illa materia, inflammat partem ac replet. Quin ex præcipiti haimorrhagia naſci in vulnere ſpaſmus poteſt, ab exhauſtu nervorum, vel quod ad internas partes repit humor; vel quia acerrimum pus mordet nervos; vel quod acri remedio nudus nervus incurratur; aut ſi nudus nervus ſtricto frigore percellatur.

2. Hæc vox plerumque in malam partem

accipitur, ut ibi, Rigor in causam si incidat, bonum.

3. Ratione exhausti, vel interceptione communis officii, vel translatâ materiâ à parte ignobili in nobilem. Multis autem modis convulsio in plagam cadens est perniciosa: ut si sauciatur caput aut finis musculi: nisi enim tunc appâret tumor, incidet convulsio, translatâ materiâ à parte ignobili, scilicet carne, ad cerebrum: vel si sauciatum sit caput ipsum aut temporum musculi: tunc enim tumor cum vulnere aut ulcere salutaris, & convulsionis expers. Si vero tumor repente, ita ut nulla διαφορήσεως excusatio adferri possit, evanescat; pars opposita futuræ mortis signum dabit. Siquidem posteriores corporis partes occupaverit plaga, spasmum adferet: Sin anticas & genus venosum, maniam dabit. Præterea τραῦμα in articulos cadit, estque calamitosum. Hinc est quod Hippocrates ulcera non, nisi vino, madefacere jubet, indicatione sumpta ab ulcere, quod postulat detergentia & siccantia: addit, nisi sunt in articulis. Indicatio enim quæ à parte sumitur, vincit eam quæ ab affectu: hæc vero, aqua & oleo madefacere oportet, convulsionis metu. Præterea, ut antea monuimus, in vulnera temporum incidit convulsio: quare etiamsi tenuis foraminis vulnus in temporibus consisteret, vel tumor ibi conceptus esset, nunquam adduci debemus ut incidamus tempora, convulsionis metu. Nam convulsio cadens in tempora, tollit officium partis, cujus officio carere non debemus. nam cibos capere non possumus temporibus convulsis. Calamitas autem convulsionis in vulneribus percipitur ex immutatione in qualitate; nam humidum efficitur: in charactere, ex solido tumidum: in mole, ex mutatione in excrementis: sanies enim

Plaga in diversis partibus.

Lib. De ulceribus

Temporum vulnera.

enim loco boni puris effluit: & in actione; involuntarie enim partes moventur. Tandem cadit in vulnus convulsio ob exhaustum: nam tunc & ratione exhausti, & ratione convulsionis calamitas imminet. Itaque quæ vulnera sauciant magnas arterias & venas, ab exhaustu accersunt spasmum, qui tamen non semper est calamitosus: quæ vero nervosis infliguntur plagæ, spasmum faciunt, ob nervosum violatum genus: nam sæpe cum nervi inflammantur aut nervosa, oritur spasmus tandem, ob interceptam saniem in parte nervosa, quæ mordicat. Θανάσιμον, periculosum, dicit Galenus hic, ut sæpe etiam alias, significat. Optimum in nervis ac musculorum extremitatibus remedium est oleum extusum ex sem. hyperici, cui immiscentur ac immacerantur flores hyperici.

Quid significet θανάσιμον.

Remedium.

III. Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος, σπασμὸς ἐπιγινόμενος, κακόν.

Spasmus ab haimorrhagia.

III. Nam quæ ex nimia sanguinis profusione incidit convulsio vel singultus, malum.

Ætiologia præcedentis Aphorismi. Exhausti ratione, & interceptione officii partis quo carere non possumus, & translatione materiæ ad partem nobilem. Singultus quidem ratione intermissi officii: ventriculi convulsio autem, exhausti ratione. Immoderati fluxus causæ fuit externæ, ictus, casus, lapsus: internæ, erosio, ruptio, & apertio venæ. Fluit autem per os, nares, anum, pudenda. Singultus convulsio quædam est ventriculi, non proprie, non enim ventriculus est musculosus. fit nonnunquam à flatu, nonnunquam à repletione, aliquando à prava cibi qualitate: interdum ab acri qualitate: nonnunquam exhausti ratione, ut hic, &

Singultus causa.

7. Aph. 17. A revulſione datur ſem. hyoſcyami ℈. cũ haimatitidis ʒ ß. coralli ʒ. ſeminis papaveris ʒ ß. cum conſerva roſarum. Evenit hæc convulſio, quod vaſa ſanguinea ſymmetria ſuccorum fraudata nervos ſugant. Reme- dium. *Remedio haimorrhagiæ ex naribus maxime ſunt revulſio, quæ fit venæ ſectione & cucurbitis. ut ſi ex naribus ruat, aperi tenui ictu externas brachiorum: ac repetitis vicibus elice.* Hiſtoria. *Vidi juvenem qui totam domum fere è naribus ſanguine commaculaverat undante; dixiſſes nihil reliquum vitæ aut ſanguinis ſupereſſe. pallebat etiam natura. ſecta ei fuit in brachio vena. tres unciæ eliſæ primo: dein bis vel ter uncia: evaſit. Nam qua remedia frigida ilico capiti admoventur, ſpaſmum adferunt, refrigerato ac repleto à ſanguine capite; vel ruit in pulmonem. Quod de hæmorrhagia hic dicit, idem dici poteſt de omnibus cauſis exhauſtus.*

IV. Ἐπὶ 1 ὑπερκαθάρσει σπασμὸς ἢ 2 λυγμὸς ἐπιγενόμενος, 3 κακόν.

IV. Convulſio quæ immodicam ſequitur 1 purgationem, aut 2 ſingultus, 3 malum.

Iam univerſim pronunciat de omni pharmaco, quod primum de elleboro dixerat.

1. Quia non ſolum vitioſus humor, ſed etiam ſuccus alibilis excluditur.

2. Nam, dicit hic Galenus, ſingultus Hippocrati eſt convulſio ſtomachi.

3. Tum ab exhauſtu irreparabili, tum privatione actionis partium quarum officio vita carere nequit. A cauſa eſt hæc convulſio inſanabili: Et adeſt ſymptomatum vehementia, & virium infirmitas. Quæ hic dicuntur, ita intelligi debent, ut nulla ratio deſideretur puerilis ætatis, conſuetudinis, &c. Sed quamobrem ſpaſmo nervi affliguntur in hypocatharſi?

tharsi? Causa est quod pharmacum, in initio suæ actionis, peculiarem sibi humorem ex vasis prolectat, ultroque eam copiam qua massæ sanguineæ mancipatus erat, (non enim totum educit; nam si hoc fieret, mors convulsionem anteverteret) deinde sequaciorem succum abducit: tandem purum sanguinem elidit, qui tamen particeps adhuc est reliquiarum succorum nutriciorum aliorum. hunc enim natura tutata fuit instar opum extremarum. Hinc tandem venit mors, non tamen ante spasmum, (qui evenit, quod venæ & arteriæ sugant madorem sanguineum ac spiritus ex nervis) & syncopen.

V. Ἤν μεθύων ἐξαίφνης 1 ἄφωνός τις γένηται, 2 σπασθεὶς 3 ἀποθνήσκει. ἢν μὴ 4 πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν, καθ' ἣν αἱ 5 κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται. *Aphonia & convulsio in ebrietatem cadens.*

V. Si qui ebrius repente 1 obmutescat, 2 convulsus 3 moritur: nisi 4 febris incidens eum corripiat, aut quo tempore 5 crapulæ solvi solent, vocem edat.

Agit nunc de Convulsione per se ex repletione, quæ fit nervis imbutis multo humore, labefactatoque cerebro à compressione vel ab obstructione. Cum enim opprimitur cerebrum, consecutio depravationis omnium actionum ipsius adfertur naturalium (ut est somnus) sensificarum, motus, & actionum principium. Est enim ebrietas varia, pro ejus natura qui bibit, & pro vini conditione, in facultate, calore, consistentia, & sapore. Si quis enim cute perspirabili utatur tenui vino, quod asperando *Ebrietas varia.*

est nervis molestum, is non facile ebrius fiet: aut si fiat, facile evanescet ebrietas. Si vero quis non perspirabili cute, ut mulier, se liberalius vino invitat, ut non facile ebria fiat, diutissime tamen illa durat ebrietas: cerebrum enim in his frigidum & humidum una cum ventriculo; hinc inopia caloris nativi, unde non facile dissipantur vapores è vino elati.

1. Vocis expers, & una motus: per convulsionem enim denegatur motus spiritibus animalibus in partes inferiores. Interdum aphonia significat labefactationem facultatis animalis & vitalis, sublato simul respirationis usu à nimio febrili calore. unde ait, Aphoniam quæ in febrem ardentem cadit, esse funestam: labefactatis facultate vitali, nimirum, & animali. vitalis ab exhaustu laborat per illas febres. Febricitat quis; fit aphonos, hoc est, sine voce: nunquam sanabitur. Si vero vocem edat, quamvis non loquatur, sanabile malum. Hæc aphonia, de qua hic agit, fit à crassis vaporibus, qui carotidas arterias ac plexum choroïdem intercipiunt, unde sensus & motus non plane tollitur ut in Apoplexia, sed stuporem quendam præbet. apoplexiæ tamen æmulus affectus est, sed qui non in paralysim, sed in spasmum definit totius corporis.

2. Labefactata vi cerebri ab oppressione, & nervis multo vapore & humore imbutis, unde actio vitæ necessaria intercipitur. Convulsio interdum febri finem imponit, si solvatur eâdem quâ invasit horâ. Dicet quis, Quomodo cum Aphono cerebrum resolutum sit, convulsus moritur? Respondemus, id fieri choroïde plexu repleto, cerebroque aucto plethoricis causis: nec Aphonia hic sumitur pro vera apoplexia, in qua resolvitur cerebrum: sed cum id superatur à materia morbifica pro concussivo motu, reddit convulsivum.

3. Quia

3. Quia denegatur exitus ſpiritibus animalibus in partes, & calor nativus non poteſt ſe explicare, ſed tranſlatâ materiâ in muſculos, convulſio accidit. quæ ut ſpecie non videatur funeſta, tamen interceptione actionum ad vitam neceſſariarum, eſt lethalis. Senſus eſt, ſi tanta ſit cerebri oppreſſio, ut æger vocis expers reddatur, & non pateat exitus animali ſpiritui ad motum, unde ſignificatur ſumma caloris infirmitas, moritur.

4. Quæ proportione magnitudini cauſæ reſpondeat. Crapula enim, ebrietatis ſoboles frigida, ſolvitur modico vini uſu. Ita febris hic explicat calorem naturalem, & nervos infirmos partis confirmat.

5. Pro vini conditione, ægri peculiari naturâ, loco, & tempore ſolvitur ebrietas. Galenus dicit ſecundo vel tertio die eam ſolvi, nam craſſo utebantur vino Græci. aliis in locis ſex vel ſeptem horarum eſt ebrietas: ſed efficientis & ſuſcipientis ratio eſt habenda.

VI. Ὁκόσοι ὑπὸ 1 τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν 2 ἀπόλλωνται. ἢν δὲ ταύτας 3 διαφύγωσιν, 4 ὑγιέες γίνονται. *Tetanus*

VI. Quos 1 tetani vis magna exercet; quartum diem 2 intereunt: quodſi hos 3 effugerint, tetano levantur, & 4 ſani evadunt.

Eo ſpectat hic Aphoriſmus, ut intelligamus quidnam commodum ſit convulſioni, & quænam in ea ſit opportunitas medendi. Convulſio ex exhauſtu naturæ eſt incommoda ut ſignum, & ut cauſa, & utroque modo. Ut ſignum exhauſtus, in oculis & in facie elucet corporis interna prædia depopulari, ac madore genuino exui, unde convulſio tenerrima-

rum partium faciei. ut causa, duobus modis. aut enim doloris vim maximam adfert, vel interceptionem communis officii. vel utroque modo; ut in singultu & in dysenteria. Convulsio etiam à repletione, mala, ut signum & ut causa: ut signum, indicat enim cerebrum oppressum materiæ copia; ut causa, ratione doloris, qui partem maxime infirmam reddit, & ratione interceptionis officii. Quod verò natura ad infirmitatem adjungat oppressionem à materiæ copia & contumacia, calamitosum.

1. Distentis cervicis potissimum musculis. Est autem maxima cervici cognatio cum septo transverso, quod nervi à quarta cervicis vertebra prodeuntes, finiantur in septo transverso: hinc spasmo tenta cervice, intercipitur respiratio. ἀλίσκονται magnitudinem denotat mali.

2. Doloris intolerabilis vi, & actionum ad vitam necessariarum interceptione, & maxime thoracis: & est morbus acutissimus. tales vero primo quaternario crisin accipiunt. Intereunt hi quartum intra diem, interceptione actionis. Nam cum duplex sit actio per quam est vita, nutritio, & respiratio, per tetanum intercipitur respiratio. Musculi enim thoracem moventes vim suam amittunt in tetano. unde homines fiunt pneumatici; fuligo enim non expellitur; nam adest respirandi difficultas; & pulmones incalescunt trahuntque è capite pituitam, quæ magis difficultatem spirandi auget.

3. Medelâ, vel analogâ à febre incidente. placato dolore, quo natura habeat locum sese firmandi, quo superet causam morbificam.

4. Absumpta & exclusa materia quæ nervos tendebat. In quam rem incumbit natura contentione quadam, illius doloris, ac interceptæ actionis impatiens. Totum corpus oleo immer-

immergatur tepenti. maximeque cervix hapsis foveatur.

VII. Τὰ 1 ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς 2 ἥβης γίνεται, 3 μετάστασιν ἴσχει· ὁκόσοισι δὲ 4 πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ 5 ξυναποθνήσκει.

Epilepsiæ eventus.

VII. Comitiales morbi, aut convulsiones 1 epilepticæ quibus ante 2 pubertatem eveniunt, 3 curationem recipiunt: at quibus eæ eveniunt 4 vigesimoquinto ætatis anno, 5 maximam partem commoriuntur.

Scopus authoris est, ut, cum docuerit quot modis fiant convulsiones, videlicet à siccitate & repletione, deinde doceat ut illa finiantur & curentur.

1. Epileptici paroxysmi. In epilepsia quibusdam in vicissitudinibus quatitur totũ corpus spasmo, cum sensuum omnium afflictione. Fit autem epileptica convulsio aut per idiopathiam, aut per sympathiam. Per idiopathiam duobus modis. uno, cum cerebrum pravâ qualitate imbutum est, ut lanæ imbuuntur tincturâ quæ elui non potest. altero, cum in se continet causam. ea autem duplex est, melancholicus humor, aut pituita. Fit in pueris ob materiæ copiam, & ob nervorum infirmitatem: senibus, ob melancholiæ ubertatem. Per sympathiam duplex est ea quæ fit epilepsia: aut enim à ventriculo fit, aut ab aura venenata. Est autem Epilepsia typica & periodica totius corporis convulsio, cum mentis & sensuum læsione. Periodica quidem est ebriorum convulsio; suam enim habet periodum, sed non est typica.

Epilepsiæ causa & species.

Epilepsiæ quid.

2, Antequam Venerem agnoscere, vocemque

que asperiorem edere incipiunt. Pubertatis tempus definit hic Galenus à decimoquarto anno ad vicesimum quintum.

Ætas, pubertas.

3. In pubertate; confirmatis nervis exhaustá materiâ per caloris nativi ἐκλαμψιν, hoc est explendescentia calidi nativi. Μετάστασις significat alterius morbi successionem, quæ solet longe priore calamitosior esse: sed hic in bonam partem accipitur: quod nimirum robur succedat, post causæ morbificæ amotionem per ecilampsin calidi nativi materiam absumentis, & nervos confirmantis.

4. Cum ex aspera voce gravem edere incipiunt. Et quanto serius ab ea ætate invaserit, tanto erit contumacior.

5 Hoc est, ad ultimum vitæ spacium protrahuntur: quod peculiari & inemendabili cerebri vitio evenire videantur. quod continuo materiam gignat. nec jam amplius, per ætatis decursum, validam in melius mutationem corpus inibit. Addit, τὰ πολλὰ: nam nonnunquam fatiscente ætate solvitur: plerumque tamen, propter vitium per idiopathiam cerebro conceptum, commoritur. Quasi dicat Hippocrates, etiam ante decursam hanc ætatem remediabimur puerorum madori: ut rebus calidis & siccis is à nervis abigatur, utque illi robur acquirant. Quare radicem pæoniæ collo appendimus, ac in sorbitiunculis eam coquimus. damus mel scillæ vi imbutum. hyssopo ac roremarino cibos coqui jubemus. Cuidam juveni à manu repebat quid per humeros in cervicem & caput, mox cadebat. Post provisionem habitam totius corporis, phœnigmos adhibui manui: tunc malum incipiebat ab humoris: illis caustica admovi, ac ut theriaca uteretur cottidie mane ad scrupuli copiam jussi. Mox à labris ac linguâ invadebat & à genis: genis phœnigmos admovi. perenni-

Historia.

rennique theriacæ usu, S. Dei beneficio evasit. sed diu mutus perseverabat. at loquela rediit tandem.

VIII. Ὁκόσοι 1 πλευριτικοὶ γενόμενοι, οὐκ 2 ἀνακαθαίρονται ἐν 3 τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, τουτέοισιν ἐς 4 ἐμπύημα μεθίσταται. *Pleuritidis solutio.*

VIII Quicumque pleuritici 1 expectorabilem 2 materiam non excludunt intra dies 3 quatuordecim, iis in 4 empyema degenerat.

1. Dicit, γενόμενοι, ne significet se loqui non de inchoata, sed de absoluta Pleuritide, hoc est, de inflammatione tunicæ costis intextæ, ex sanguinis biliosi allapsu per venam intercostalem, mammariam, vel per venam asygon: vel fit ea ex efferi humoris in latus translatione; vel alterius morbi successione, aut doloris vi. *Pleuritidis causa & quibus viis fiat.*

2. Quæ materia jam est pepasmi particeps, quæque dimanat ex phlegmone obsessa parte. ἀνακάθαρσις Hippocrati est expectoratio materiæ morbificæ.

3. Ob materiæ contumaciam, quæ neque phlebotomiâ, nec pharmaciâ, fotu, aut cucurbitis vinci potuit. Quatuordecim dies intelligi debent totius historiæ morbi: non autem ejus temporis quo expectoratũ procedere cœpit. Quod si quid alterius mali supervenerit, cadunt antequam ventum sit ad empyema. Quasi dicat, ineunte pleuritide multum extrahe sanguinis, vel purga, fove, ita metum empyematis declinabis. Notandum quod Anaxion judicatus fuit anacatharsi & sudore. Dicet quis, Anaxion judicatus fuit trigesimo quarto die. Respondemus; Illa pleuritis *Pleuritidis curatio hic indicatur.* *3. Epid. Anaxion.*

fuit

fuit secundaria, ab orgasmo. Primum ille febricitabat. Non satis commode Galenus excipere videtur Hippocratem, cum affirmet illum octavo die venam secuisse: secuit quidem octavo die ab ineunte febre illi venam: sed non octavo die ab ineunte pleuritide. Nam pleuritis suo statu non manet ultra decimum quartum diem, sed ut hic docet, mutatur in empyema, si careat anacatharsi. Sunt autem pleuritidis & peripneumoniæ dies critici 3.5.7.9.11.14.

Empyema quid significet

4. Hippocrates, inquit hic Galenus, quamlibet in pus mutationem vocat empyema: vel ita etiam vocat factam inter thoracem & pulmonem (ruptâ vomicâ) pueris effusionem. Utrumque enim, dicit, accidit, cum pleuritici per expectoratum non expurgantur. Quare homonyma vox est empyema: nam significat suppuratum & expuratum. Vidi juvenem triginta annorum succi sanguinisque plenum: qui cum ruri esset, humi dormivit, ac in pleuritidem incidit: tarde huic à Medicis parumque sanguinis extractum fuit. Dolor perseverabat. Decimo quarto in empyema versum fuit malum: dein expuratum. Tandem cum fœda multa expectorasset ac extabuisset, obiit.

Historia

Tabi obnoxiæ ætates.

IX. 1 Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσιν ἀπὸ 2 ὀκτωκαίδεκα ἐτέων, μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

IX. 1 Tabes in eas maxime ætates incidit, quæ à 2 decimo octavo ætatis anno, ad trigesimum quintum finiuntur.

Phthisis sicca aut humida.

Phthisis hæc à pulmone, aut sicca est, aut humida, Sicca, ut cum cui sub ardenti Sole iter facienti

pulmonis humiditas absumitur. Humida vero, de qua hic agimus. Hæc autem fit per se, vel ex eventu. per se, à rupta, aperta, aut ab erosa vena in pulmone ab acri distillatione, vel ab ictu, lapsu, casu. Hinc, quod acrem distillationem Hippocrates vocet θρεμάδην. *Hæc autem acris distillatio labens in pulmones aut expectoratur, vel non. si expectoratur, ibi tunc opus est vi magna, validaque concussione; unde vasa sæpe lacerantur pectoris & pulmonis. Si non, tum ibi cunctando putrescit, & exulcerat pulmones. Ex eventu vero, ut tabes anginæ succedanea, est insanabilis. Iuvenes vero tabi sunt obnoxii, tum ratione ætatis perfecta, utpote quæ jam consistat, nec amplius crescat: proptereaque sanguine abundat, ac plethorâ laborat. tum etiam ratione diætæ in periculo tabis sunt, a vasorum pulmonum ruptione, erosione, apertione. Ita hi per se ex eventu, sunt tabi obnoxii. Est vero hæc tabes, pulmonis exulceratio; vel marcor, qui pulmonum exulcerationem sequitur.*

Tabes cur juveni familiaris.

Tabes quid.

1. Quæ venit ex pulmonum ulcere, quod non à ferina distillatione ortum fuit, sed à soluto vase pulmonis à plethora. nam hi sanguinem fundere solent naturæ officio, maxime è naribus; vel in hac ætate, præ cordis calore, effervescentia, acerrimaque vis sanguinis, accedente juvenili exercitio, in partibus spirabilibus vas rumpit. Vel palindrome ad has interdum partes fit sanguinis, suppressâ solemni aliquâ evacuatione.

2. Minoribus enim in nutricatum facessit copia sanguinis: & madore corporis acerrima vis distillationum obtunditur: Annosioribus vero, jam ætate exhaustus est sanguis, totumque corpus algiosum redditur, ac caute vivunt. Sin minus recte vixerint, etiam in tabem abeunt, ob distillationes efferas. Sed juvenes ex tabe laborant ob vas ruptum: ex ea circumfluunt sanguinis copia & acrimonia.

Tabes

Θηρίωμα quid. Tabes ab ulcere pulmonis θηρίωμα veteribus appellatur; id enim exhaurit corpus ſanguine ac nutricatu. Nec enim poteſt aliter. nectar enim illud divinum ſanguinis, quod ex ſinu ſiniſtro cordis, toto ſe corpore vibrat, contaminatur à pulmonum fœtore; unde habitum corporis uberrimum extenuat. Et infectione tabifica aerem quem ſpirando ducimus, inquinat. *Hiſtoria.* Plurimos à rupta vena partium ſpirabilium tractavi juvenes: ſed maxima eorum pars interiit. Unus ſervabatur uſu radicis chinæ & ſarzæ: quarum decocto miſcebamus guttulas ſex vel ſeptem olei ſulphuris. Sed in aliis non ſucceſſit.

Angina in peripneumoniam.

X. Ὁκόσοισι 1 κυνάγχην διαφεύγουσιν ἐς τὸν 2 πλεύμονα τρέπεται, ἐν ἑπτὰ 3 ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν· ἢν δὲ ταύτας 4 διαφύγωσιν, 5 ἔμπυοι γίνονται.

X. Qui ex 1 anginoſis fiunt 2 peripneumonici, intra ſeptem 3 dies moriuntur: Quodſi ab illis ſuperſtites 4 evaſerint, fiunt 5 ſuppurati.

Anginæ cur varii ſuccedãt morbi, & qui ſingulis. 1. Hoc eſt, qui laborant ex inflammatione muſculorum laryngis propriorum: hæc ſymptoma habet orthopnœam: hæc eſt vera angina. Secunda in anginæ ſpecie robur in cervice apparet; eſt muſculorum communium inflammatio: hæc etiam terrifica eſt. De hac *6. Lib. 2.* loquitur in Epidemiis, ubi ait, Robur ſynanchicus in pleuritidem abiit: dicit non de vera, nam hæc in peripneumoniam degenerat. Vera angina ſolet eſſe funeſta, interceptione viarum qua ducitur ſpiritus, & fuligo expellitur. Cum hæc metaſtaſis fit, videntur ilico melius reſpirare ac deglutire, ſed mox cadunt vires, ac mors obrepit.

2. Ex

2. Ex materiæ tranſlatione, aut rupta vomica, aut evaneſcente tumore.

3. Interceptione officii ad vitam neceſſarii: & ob difficultatem curandi, quod materia pepaſmi ſit expers. Intra ſeptem dies, ab illa metaſtaſi numerando.

4. Mitificata materiâ, ac vi naturæ edomitâ.

5. Ruptâ pulmonis vomicâ, & effuſo pure in ſpacium inane thoracis utrinque. Hoc funeſtum. nam effera reddita fuit cunctando illa materia. Pulſus fit inæqualis, cum tranſfertur in pulmones materia: ſin alio, æqualis, cum libero ſpiritu. Quidam robuſtiſſimus miles ex hac tali angina laborabat anxie: mox in pneumoniam abiit. rogabat medicos quid jam ſpei concepiſſent: ſe enim defunctum eſſe illa calamitate. Reſponſum, parum id placere medicis. Iuſſit duodecim ova coqui, quæ vorabat. Eodem die obiit. *Hiſtoria*

XI. 1 Τοῖσιν ὑπὸ τῶν φθισέων ἐνοχλουμένοισιν, ἢν τὸ πτύσμα ὅπερ ἂν ἀποβήσσωσι, 2 βαρὺ ὄζῃ, ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, 3 θανάσιμον. *Puris fœtor, & capillorũ fluxus.*

XI. Cum tabi 1 implicitis quod tuſſiendo excluditur ſputum, 2 graviter oleat, dum carbonibus ardentibus infunditur, capillique defluant, 3 funeſtum.

Agit de excrementis ex quibus ſignificatio fit partis affectæ, ſtatus morbi, vel periculi magnitudinis, & magnitudinis morbi ob putredinem inſanabilis. Exhauſtũ capitis ſequitur facultatum animalium debilitas, motus thoracis interceptio, qua reſpi-

respiratio & caloris nativi eventatio tollitur, unde mors. Inchoatum exhaustum sequitur capillorum defluvium, quia illis absumit therioma succum nutritium capillorum.

1. A pulmonis exulceratione antiqua.
2. Unde significatio fit partis emortuæ.
3. Quia quo plures facultates labefactatæ sunt, eo res ægri pejore sunt loco. Defluvium capillorum est à capitis exhaustu. Injucundum quid spirat cunctum pus, non tamen fœdum. Fœdor enim fere soboles est putredinis. Tale pus fœtet, pallet, virescit, cœnosum est, & subcruentum. Igni vitrum imponatur; huic instilla pus; ita exhaurietur mador ille qui obtenebrabat fœtorem genuinumque odorem: & reliqua pars halitum fundet odoris subjectum. Verum hæc argumenta non satis ad præsagiendum firma sunt; quædam enim excrementa per se fœtent. quare jungēda alia signa, ac videndum tum, inquit Hippocrates, num unà capilli effluant. Id enim argumento erit, fraudari partes divino illo à corde nectare, partesque capillatas exhauriri humido suo, nimiumque patere eas; & earum corrumpi nutricatum. Alibi aquæ marinæ injicit pus, vel aquæ in qua subduplum sal eliquatum est. si subsidat, calamitosum; significat enim languorem calidi nativi, istudque sputum exustum esse adeo ut nullum in se flatum habeat. gravem etiam efflant animam.

In Coacis.

Historia, Vidi quandam nobilem matronam quæ purulenta diu expuebat, evaseratque in summam maciem: tandem tam fœtida exhalabat ore, ut filias etiam astantes tabifica vi contaminaret. Iussi ut hæ ore perpetuo parum theriacæ continerent: illa obiit. Altera puella nobilis à Principe ad me missa fuerat, ut quod tussiculosa esset, explorarem quid mali haberet. Hæc primis nubilibus in annis vitam agebat.

Sputa

Sputa mihi oſtendere nolebat: ancillæ juſſi ut clam hera quæ noctu excreverat ad me referret. factum. ſummum fœtorem carbonibus injecta ſpirabant. Rettuli ad Principem actum eſſe de hujus vita, etiamſi nondum ægrotare videretur. Poſt paucos menſes tabida obiit, reluctantibus etiam doctiſſimis noſtræ patriæ medicis.

XII. Ὁκόσοισιν ἂν 1 φθισιῶσιν αἱ 2 τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι 3 διαῤῥοίης ἐπιγινομένης 4 ἀποθνήσκουσιν. *Phthiſicis ſi capilli fluant.*

XII. Quibuſcumque tabidis 1 è capite unà capilli 2 defluunt, ii 3 diarrhœâ ſuperveniente, 4 moriuntur.

Hæc ſigna labefactatæ omnis facultatis ſymptomata ſunt.

1. In inveterata tabe. Tali voce utitur ubi confirmata eſt tabes; alioqui φθινώδεες dicuntur.

2. A parva qualitate qua afficitur nutritius ſuccus: vel quod ab exhauſtu laborant ſolidæ partes.

3. Eſt enim ſignum labefactatæ naturalis œconomiæ. Hæc enim diarrhœa conſiſtit in vitio coctionis, diſtributionis, & excretionis: quia hæc nutricium ſuccum è corpore abigit: vel ſignificat σύντηξιν partium ſolidarum à ſqualore. Interdum tamen bonis ægri rebus fluit alvus, dum materia catarrhi à capite in alvum funditur, vel ſi empyema pulmonis ſe in alvum evacuârit; modo fluat modico tempore, & à tuſſi ſi ægrum vindicaverit.

4. Nam factas omnes vires corporis indicat, & illas diarrhœas etiam ſolvit. Itaque diarrhœa inveteratæ tabi ſuperveniens, in procin-

procinctu mortem esse denunciat: nam diarrhœa calamitosam vim morbi ostendit, ac naturam infirmam facit.

*Sanguis spumosus * ἀναβήσσουσι, id est, extussiunt.*

XIII. Ὁκόσοι 1 αἷμα 2 ἀφρῶδες * ἀναπτύουσι, τουτέοισιν ἐκ τοῦ 3 πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

XIII. Qui sanguinem 2 spumantem tussiendo exscreant, iis ex 3 pulmone talis exclusio fit.

Scopus est, Iuvenes qui indebite se exercent, intemperanterque vivunt, ex vena rupta sæpe laborant: jam erit judicandum num sanguis feratur ex pulmonibus. Meminit hic unius signi quo certo deducimur in cognitionem partis unde excretum educitur. Sanguinem spumosum ex multis partibus cernimus: vel enim ex thorace; vel è pulmonibus, vel è faucibus, ventriculo, hepate, liene, cerebro. Notæ distinctionis, qua ex parte, sunt hæ, qualitas sanguinis, quantitas, & excernendi modus. Quia sanguis paucus, sincerus, dolore & tussi, vel screatu excernitur, vel à faucibus, vel ex larynge, & non admodum spumæ permiscetur. Paucus, niger, & grumosus, cum tussi & dolore ex thorace. Spumans, purpureus, multus sine dolore, sed cum tussi, è pulmonibus. Vomitione, vel è ventriculo, si fuerit non conglomeratus: vel è liene, si quodammodo fuerit conglomeratus: exiguamque spumam habet. Qui vero ex pulmonis exulcerata substantia provenit, mera est spuma sanguinea, rotundus sanguis, non continuatus fluens, sed intercisus quibusdam intervallis, ac dissociatus, dilutus ac albidus. In pleuritide & peripneumonia leviter spuma permiscetur sanguini seroso. Reliquæ partes sua indicia etiam proferunt in qualitate & actione mutatæ. Quare in Coacis dicitur, Si dolor nō sit sub diaphragmate. Hic vero meminit Hippocrates solius spumæ,

Per os sanguinis excretio unde.

mæ nec ullus illi ſermo de qualitate ſanguinis, aut ejus excernendi modo. Sed an omnis ſanguis ſpumoſus ex pulmone excernatur, dubitare quis poſſit. cum, ut jam diximus, ex aliis etiam partibus veniens, ſpumam gerat. Certe pulmones crebris meatibus pertuſi, ex motu & ex calore ſæpe ſpumam excitant. Spuma enim nulla alia parte excitari poteſt quam ea, quæ continenter movetur. hinc eſt quòd ex ſolis pulmonibus effluat ſanguis ſpumans. In pulmonibus præterea magna ſunt vaſa: hinc copioſus effluit ſanguis. Pulmones ſunt omnis ſenſus expertes; hinc effluit ab his ſine mora. Quia vero ſanguis ducitur per vias reſpirationis, hinc eſt quod tuſſiendo excludatur. Sanguis itidem hic ſubflavus eſt, refert enim ideam partis unde manat. Vomitio cadit peculiariter in ventriculum: hinc vomitione redditur è ventriculo, vel per ventriculum, ut à ſupremo ramo ſplenico. Non enim aperta aliqua vena ventriculi, ſed aperta illa vena quæ fertur à liene in ventriculum, vomitione redditur ſanguis: ſed hic eſt glomeratus, ſi fuerit naturalis: liquidus vero, ſi fuerit corruptus. Quodſi ſanguis è pulmonibus fluat, emittendus eſt ſanguis, ad revulſionem: ſi ex pectore, abſtinendum eſt à ſanguinis emiſſione. ita Hippocrates in pleuritide, ubi ſanguis expectoratur, à venæ ſectione cavet. nam hic opus eſt firmis lateribus: venæ autem ſectione admodum franguntur vires.

Spumoſus ſanguis unde.

Remedium.

6. Epid. 2. 44.

1. Si is ſanguis flaveſcat, liberalique ſi effundatur manu, ſine dolore, cum tuſſi. Totus ille ſanguis quaſi coagulata ſpuma eſt: quemadmodum talem ſanguinem natare videmus ſpumantem in ſanguine recens mactatorum boum. dicas potius ſpumã ſanguineam, quam ſanguinem ſpumoſum. hic ſane è pulmonibus venit: hoc eſt è pulmonum ſubſtantia.

2. Qui à capite in pulmones influxit, non eſt ſpumans: nam, dicit Galenus, ſpumans ſanguis eſſe nequit, niſi è carne & ſubſtantia

pul-

pulmonis educatur: quamvis spumosus esse possit qui excluditur ex vasis pulmonis ruptis aut exesis; attamen non erit spumans. hoc est, erit sanguis qui spumam habet, sed totus ille sanguis non erit spuma. (hoc est, erit sanguis spumosus, non autem spuma sanguinea:) estque tenuis. qui vero à capite in pulmones lapsus fuit, ibi redditur crassior & viscosior: propertereaque interdum non est spumosus. Qui sanguis à lateribus educitur, etiam raro est spumosus: & sæpe etiam is sanguis qui ex vasis pulmonis educitur, non est spumosus, ut
7. *Aph.* evenit in rupta vel exesa vena pulmonis. Sed
30. ubi exulcerata est caro & substantia pulmo-
Ex Hole- nis, tunc necessario educitur spumans sanguis.
rio. Quod vero aliquando spumam habeat sanguis qui prodit ex rupto vel exeso vase pulmonis, id, inquit Holerius, potius à causa externa est, ut propter agitationem illam respirandi: non à propria causa, qualis est sanguis è pulmonis substantia & carne. Nam ille sanguis spumosus, tenuis, subtilis, qui pulmones nutrit, cum expectoratur, spumosus necessario erit. plurimum enim arteriosi illi inest, & ideam refert ejus unde dimanavit, nam pulmo quasi spumescit. Propterea falso illud dicitur, Non est spumosus sanguis, ergo non ex pulmone. Nam sanguis non est spumans ob reciprocam illam respirandi vicissitudinem motumque pulmonis, inquit Holerius, nec ob calorem: quamvis sit adjuvans causa; verum sola ea non sufficit. Evenit tamen aliquando ut à vena pulmonis prodiens sanguis sit spumosus; sed id perpetuum non est; imo raro hoc evenit. At ex vulneratis pulmonibus effunditur semper sanguis spumans. Quare (inquit hic Galenus) recte ita enunciatur; Sanguis spumans pulmonis solius exulceratione indicat: at non recte dicas: Exulcerato pulmone

mone, necessario spumans excreatur sanguis. Sæpe enim lapsis aut contusis sanguinis coloratissimi plurimum extussitur sine dolore, quem ex rupto pulmonis vase quopiam prodiisse verisimile est.

3. Quasi dicat, spuma sanguinis quæ copiose, sine dolore, cum tussi excernitur, non alibi quam in pulmonibus gigni potest. hoc est, in pulmonum carne. Consule Galenum libro sexto De usibus partium, capite decimo, pagina 566. Præclare hic præbetur decoctum *Remedium.* radicis consolidæ majoris ex lacte: & pulvis hæmatitidis, coralli, boli, seminis hyoscyami, seminis papaveris, cum conserva rosarum.

XIV. Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ 1 διάρροια ἐπιγενομένη 2 θανατῶδες.

XIV. Tabe detento 1 profluvium alvi superveniens, 2 letale.

Hic Aphorismus fere ejusdem est argumenti cum duodecimo.

1. Nam plus à tabido colliquatur partium solidarum, quam possit ab ingestis suppeditari in nutricatum: quia omnis actio labefactatur.

2. Quasi dicat, Dixi quum tabidis fœtet pus, unaque si capilli defluant, si intervenerit his diarrhœa, brevi homo morietur: quia, ut jam scribit, in tabe inveterata, ipsa sola diarrhœa satis est ad mortem: quamvis non ita cito funesta sit, si citra capillorum defluvium evenerit. nam pedetentim exedentur vires. Quasi dicat, summa religione in his pharmaca præscribantur: ac cave ne validis alvum moveas. Sed da illis potius aquam cancrorum, cum guttulis quibusdam olei sulphuris. *Cautio ad praxin.*

XV. Ὁκόσοι ἐκ 1 πλευρίτιδος 2

ἔμ-

ἔμπυοι γίνονται, ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀφ' ἧς ἂν ἡ 3 ῥῆξις γένηται, παύονται· ἢν δὲ 4 μὴ εἰς 5 φθίσιν μεθίστανται.

Empyi. XV. Quicumque à 1 pleuritide empyi [hoc est 2 purulenti vel ſuppurati] redduntur, quando expectorandi finem faciunt quadraginta diebus, ex 3 quo rupta fuit pleuritidis vomica, liberantur: ſin 4 minus, in phthiſin 5 degenerant.

1. Quæ pleuritidis materia tota non excluſa fuit intra dies quatuordecim.

2. Vigeſimo, trigeſimo plerumque, vel quadrageſimo, aut ſexageſimo die quæ in empyema degéneravit pleuritis. Eoque die recrudeſcit febris, quia pus conficitur.

3. Cæpitque pus expectorari. ῥῆξις eruptio puris eſt. Ut ſi fiat ſuppuratio vigeſimo die, fiat ῥῆξις trigeſimo; ab ea ῥήξει oportet intra quadrageſimum diem repurgetur.

4. Si tota materia purulenta excluſa non fuerit.

5. Eâ morâ corrumpitur adeo pus, ut neceſſario una in exulcerationem abripiat molles pulmones. Quare hoc tempore cavendum à paracenteſi. Nam plurimi ante 40. diem in phthiſin degenerant, ob anni iniquitatem, puriſque malignitatem, ac corporis infirmitatem Nota puris confecti in pleuritide eſt, pondus in latere occupato, & horror à pure vellicante membranam coſtis intextam: & modo horrent, modo ſudant. Ruptæ vomicæ ſigna vide libro 2. Prognoſticôn. Quaſi dicat,

Suppurati ſigna.

Cave

Cave ergo ne latus aperias paracentesi, post 43. diem. *Cautio practica.*

XVI. Τὸ 1 θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι· σαρκῶν 2 ἐκθήλυνσιν, νεύρων 3 ἀκράτειαν, γνώμης 4 νάρκωσιν, 5 αἱμοῤῥαγίας, 6 λειποθυμίας· ταῦτα οἷσι 7 θάνατος. *Calidi vis.*

XVI. 1 Calidum in hæc calamitosum est, hasque adfert calamitates his, qui eo sæpe multumque utuntur, 2 carnium laxationem, nervorum 3 infirmitatem, mentis 4 stuporem, 5 hæmorrhagias, 6 lipothymias: quæ sunt ejusmodi ut 7 mortis consequutionem adferant.

Explicatis affectibus thoracis, eorumque causis, crisi, periodo, & paroxysmis, quoniam ad hos curandos magnas adfert opportunitates usus aquæ calidæ sive fotus calidi, propterea agit jam de calido. Nam θερμὸν *hoc loco nihil aliud significat quam* θέρμασμα. *Id autem quod inter* θερμάσματα *primum obtinet locum, est fotus aquæ calidæ & dulcis, quia hæc accommodatur ad curationem morborum quorum ante meminit. Desumptus est hic Aphorismus ex libro De humidorum usu. Generalior autem est propositio quam ut soli pleuritidi applicetur. Agit contra hos, qui semper pleuritidem perpetuis fomentis curare nitebantur.*

1. Hoc est, calida: ceu fomentum aquæ dulcis calidæ, quod κατ' ἐξοχὴν nuncupatur θέρμασμα.

2. Laxatis fibris, ac dissipatis spiritibus.

3. Quia nervorum robur in mediocritate

 sicci-

ſiccitatis conſiſtit: quod enim ſiccum eſt, propius abeſt à ſanitate; quod vero humidum, longius.

2. Aph. 6. & 6. Epid. 55.

4. Hoc eſt, infirmitatum motus & ſenſus, actionumque principum γνώμη ſeu διάνοια eſt vis judicandi & ratiocinandi: anima ſicca eſt prudentiſſima, dicebat Heraclitus, nam ſpiritus habet æthereos ſicciores, qui ſunt ejus proxima inſtrumenta. Hi vero ſpiritus gignuntur in cerebro ſicciore & duriore.

5. Patefactis meatibus, & ſanguine fuſo à calore, unde venæ diſtenduntur, ac rumpuntur, vel aperiuntur. Id agit in corporibus haimorrhagiæ obnoxiis.

6. Exhauſtis ſpiritibus, & laxatis membranis.

7. Quia ſolvuntur vires omnium partium, unde ſpiritus animales & vitales diſſipantur. Nam hæc ſimul juncta intelligi debent: ita ut his ſolutis viribus, ſuperveniat haimorrhagia author lipothymiæ, quam ſequitur mors. Nimis abunde in coagmentatione lapidoſâ, urethras ac renes contundente, fotuum uſus initur: præſtaret repetitis vicibus, ac ſeſquihora, vel duabus horis interpoſitis repetere decoctum ex aqua fœnugræci ſeminum malvæ, chamæmeli; mox ungere oleo ſcorpionum. Foveat ſe panno villoſo, craſſo, albo.

Cautio ad praxin.

Frigidi vis.

XVII. *Τὸ δὲ ψυχρὸν 1 σπασμοὺς, 2 τετάνους, 3 μελασμοὺς, καὶ 4 ῥίγεα πυρετώδεα.*

XVII. Frigidum vero [hæc adfert incommoda] 1 convulſiones adfert, 2 tetanos, livores, quaſique partium 3 denigrationes, & 4 rigores febriles.

Si quis

Si quis convenienter frigido utatur, in qualitate, quantitate, utendi modo, & occasione, pares habet curandi vires cum calido, etiam ad phlegmonem: si nulla ratio desideretur neque materiæ, neque causæ, neque partis, necessarius est frigidæ usus. Ineunte enim phlegmone, si nulla desideretur partis ratio, hoc est, si non fluat sanguis in glandulas, sique pars nobilis in ignobilem non se exonerat. Et si nulla materiæ desideretur ratio; hoc est, ut non sit venenata, nec impacta. Et si nulla desideretur causæ ratio, hoc est, si illa fluxio non sit critica. Tunc, dico, ἀποκρουστικῶν usus omnino est necessarius. nam confirmant excipientium partium constringendo poros qua affluit materia, calidioris sanguinis infringendo acrimoniam, & affluxum omnem prohibent. Propterea veteres ineunte phlegmone adhibebant oxycratum; Arabes cataplasmata ex vino austero, succo sempervivi, & cortice granatorum. Sic Hippocrates præscribebat, ad arcendam phlegmonem, ceratum ex duabus ceræ partibus, & ex una parte olei rosati. Si quis tamen inconsiderate utatur plurimo frigido, sentiet plurima incommoda, qualia Aphorismus explicat. *Vide 9. Meth. 6. fol. 223.* *Repellētium remediorū quando usus necessarius.*

1. Contractis nervosis partibus, & cohibito effluvio.

2. Congenerum musculorum à spasmo.

3. Fixo partium calore extincto, interceptoque spiritu vitali qui è corde affluit.

4. Qui speciem febrium præ se ferunt, vel febrim adferunt ex eventu, suppresso à frigore excremento quod in corpore tali circumfluere solet, quod tunc putrescit, & congeneres suæ naturæ morbos parit. Exemplo sit Alexander Magnus apud Q. Curtium, qui cum exiliisset in algidissimum flumen, funestissimam in calamitatem tractus fuit; attamen S. Dei beneficio Philippi Medici illi fidelissimi operâ servatus fuit. Vidi Parisiis idem in Sequana evenisse celeberrimo natatori, qui *Historia*

cum bis tranaſſet flumen; tertio, medio iu alveo periit.

Frigidũ quas partes lędat.

XVIII. Τὸ ψυχρὸν πολέμιον 1 ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, 2 νεύροις, 3 ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ. τὸ δὲ θερμὸν 4 ὠφέλιμον.

XVIII. Idem frigidum bellum indixit 1 oſſibus, dentibus, 2 nervis, 3 cerebro, dorſali medullæ: calidum vero his præſtat 4 adjumentum.

1. Ob algorem iſtorum nativum. Patiuntur quidem oſſa, ſed non ſentiunt, propterea nigreſcunt. Dentes vero patiuntur & ſentiunt.

2. Membranis, ligamentis, tendonibus, exſanguia omnia lædit frigus, vel ſenſu eximio prædita, ut uterum, veſicam, inteſtina, penem, thoracem.

3. Quia alget à propria natura.

Dubium.

4. Si illæ partes ad ſuæ conſimilem intemperiem abductæ fuerint. Nam intemperatæ naturæ, modico contrariorum uſu gaudent. Dicet quis, ſi calidum tantopere his prodeſt, cur igitur ſcripſit Hippocrates, vulnera & fracturas capitis, etiam ſuâ naturâ funeſtas, minime tamen funeſta eſſe hyeme ita ut æſtate, & celerius curari hyeme quam æſtate: præterea, non tam facile hyeme, culpâ, imperitiâ & errore Chirurgi, & eventu, funeſtas fieri, quam æſtate. Dico quod hyems, ex eventu, majores adfert opportunitates ad bene curandum, quam, per ſe, detrimenti ſuo frigore: quia frigori facile occurri poteſt calfacientium uſu, quo aëris frigus temperetur. Quia autem in eam curam incumbere debet Chirurgus, ut omnem arceat putredinem: calor

autem caussa est putredinis: ergo tempus minorem quod adfert putredinis opportunitatẽ, id ad curationem est optimum; ejusmodi est hyems. Dubitabit hic forte quispiam, num dens sit os. Cur enim meminit hic Hippocrates dentium, si sunt ossa? Respondeo. Propterea quia os patitur tantum, non sentit: dens & sentit, & patitur. Verum sensus particeps, & expers, non constituunt essentiam ossis. magis & minus non immutant speciem.

Dens num sit os.

XIX. Ὁκόσα 1 κατέψυκται, 2 ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα 3 αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει.

Contrariis curatio quæ absolvatur. non semper locũ habet, ob urgẽtius malum.

XIX. Quæ refrigerata 1 sunt, 2 calfacere decet, modo ex iis sanguis 3 non fluat, aut fluxurus sit.

Innititur Aphorismus communi Maximæ; Contrariorum contraria sunt remedia. Quæ quidem locum habet in affectionibus simplicibus. Vbi enim multiplex est affectio, ibi sequimur illud Galeni consilium, horum ut trium rationem habeamus. Primo, urgentioris. Sic enim non habita ratione ulceris, adhibeo ei oleum vel aquam convulsionis metu, si nimirum vulnus fuerit in articulis. Secundo, rationem habemus causæ omnium symptomatum. Sic ei qui ex vertigine, amarore oris, & cardialgia laborat, purgationem adhibeo, sperans fore, ut exclusa bile, omnia symptomata excludantur. Postremo rationem ejus habemus sine quo curatio obiri nequit. Sic in ulcere cum phlegmone, prius phlegmones quam ulceris est habenda ratio: nam prius sarcosi studeri nequit, nam sarcosis naturæ est opus, atqui natura ex intemperie laborat cum flagrat phlegmone. Igitur phlegmones curatio præcedere debet ulceris curationem, quo temperies partis laborantis restituatur. Ita vidi in luxatione pedis

Practica methodus. 2. & 11. Meth.

Historia.

P 3

pedis cum tibiæ fractura, eveniſſe maximam calamitatem, cum chirurgi & amici primum reſtitui volebant pedem, quam fracturam curari, vel eam extra phlegmones metum poni: nam ſupervenit ſpaſmus, delirium, mors.

1. Quæ ex intemperie frigida laborant, caloris detractione, & frigoris acceſſione.

2. Ut illud ſymmetrum, in quo naturæ virtus conſiſtit, reſtituatur; intemperies detractione, & ejus rei, quæ deficit, additione; ut ſi ab exhauſtu periit calor.

3. Quoniam rei vehementioris major eſt habenda ratio: eſt autem calamitoſius profluvium ſanguinis eâ intemperie, in cujus curationem incumbimus calefacientium uſu, quæ parant haimorrhagiam. Quare ſi vi frigoris vena ſanguinem fundit, non calfaciendum.

Frigidi incommoda. XX. Ἕλκεσι 1 τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα 2 περισκληρύνει, ὀδύνην 3 ἀνεκπύητον ποιέει, 4 μελασμοὺς, 5 ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμοὺς, καὶ τετάνους.

XX. Ulceribus 1 frigidum eſt acerbum & mordax; cutem 2 obdurat, dolorem 3 reddit ſuppurati expertem, [ideoque] 4 livores, 5 rigores febriles, convulſiones & tetanos [hoc eſt diſtenſiones] inducit.

1. Detracta cute, carneve ulcerata molli & rara, quæ frigidis non aſſuevit, unde major diviſio ex compreſſione. præterea quod ichoribus & ſordibus ab ulceribus exitum deneget. Ulcus eſt ſolutio continui mollis ſubſtantiæ, à cauſſa interna vel externa.

2. Col-

2. Colligendo & contrahendo partes quas pervadere nequit. quodque ſpiritum & caloris effluxum prohibet, materiamque cogat, unde diaphoreſis intercipitur. Quare ita ſemper tepeant admota, ne exhalatio intercipiatur.

3. Doloris cauſam non permittat ad pepaſmum venire. hæc enim vi caloris mitigatur. inde ſæpe ulcus phlegmonem concipit, & ex phlegmone ſchirrhum facit, inde livores.

4. Nam vertit phlegmonem in ſcirrhum. Cave itaque ne diutius refrigeres.

5. Nam ea ulcera frigidi contactum ſentiunt, ac dolent inde, nam frigus pungit. *4. Simpl. 4. 5.*

XXI. Ἐστὶ καὶ ὅκου ἐπὶ 1 τετάνου ἄνευ 2 ἕλκεος, 3 νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος 4 μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ, κατάχυσις 5 ἐπανάκλησιν θερμῆς ποιέεται. θερμὴ δὲ ταῦτα 6 ῥύεται.

XXI. Sed tamen fieri poteſt ut in 1 tetano ulceris 2 experte, 3 juvene bene habito, æſtate 4 media, frigidæ quam copioſa profuſio calorem nativum 5 revocet. hujuſmodi autem hæc 6 calor ſolvit. *Frigidi commoda.*

Senſus Aphoriſmi eſt, Nonnunquam tamen frigidi uſus eſt.

1. Hoc eſt, in æquali antagoniſtarum muſculorum cervicis convulſione. Idem locum habet in aliis convulſionibus.

2. Nam frigidum ulceribus eſt mordax, & dolorem reddit ἀνεκπύητον.

3. Quia in hoc nervi habent ἐπίβλημα carnem, quod arcet frigoris intro pervaſionem. Non ſit obeſus, non gracilis.

4. Quo tempore æſtuat externus corporis habitus à calore fluente: qui vi aquæ frigidæ affuſæ intro cogitur: nam ejus effluvium vi frigoris prohibetur. Aliis enim frigidis temporibus frigidæ affuſio ſuperaret calorem nativum.

5. Ex eventu. nam intro pellit frigus calorem; hic collectus, vivacius exilit, ac coquit excluditque crudos ſuccos ex corpore quadrato.

6. Tetanum videlicet. Videte Galenum tertii de temperamentis undecimo.

Calidi commoda.

XXII. Τὸ 1 θερμὸν 2 ἐκπυητικόν, οὐκ ἐπὶ 3 παντὶ ἕλκει, μέγιστον 4 σημεῖον εἰς ἀσφαλείην. δέρμα 5 μαλάσσει, 6 ἰσχναίνει, 7 ἀνώδυνον. 8 ῥιγέων 9 σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν. τὴν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρίην λύει· πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων 10 κατάγμασι, μάλιστα δὲ τοῖσιν 11 ἐψιλωμένοισι. τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν 12 κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος 13 θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται, καὶ 14 ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, 15 ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει· τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλιον καὶ κρῖνον, τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Quibus per ſe calidũ noceat, & quibus ex eventu proſit.

XXII. 1 Calidum eſt 2 ſuppuratorium; non tamen 3 quovis in ulcere, præclare ad ſalutem 4 appâret & facit:

cutem

cutem 5 emollit, ac crassam 6 extenuat, 7 dolorem sedat: idemque 8 rigorem, 9 spasmum, tetanum seu distentionem mitificat: quin etiam capitis gravitatem solvit: sed admirabile quantum fracturis 10 ossium sit adjumentum, ac præsertim sua 11 cute nudatis: maximeque inter eas fracturas quibus 12 caput est ulceribus obsessum, & quæcunque frigoris vi sunt 13 emortua aut exulcerata: & herpetes 14 exedentes juvat: 15 sedi, pudendo, utero, vesicæ. his calidum amicum est, & secundi judicii; frigidum vero his est bellicosum ac interimens.

Docet quid juvet per se usus θερμασμάτων, & quid ex eventu noceat; deinde quibus salutariter adhibeatur, & quibus bellum indixerit. Quia nullum remedium omnibus est idem; qui est præcipuus hujus Aphorismi scopus.

Remediū nullum, omnibus idem.

1. Θέρμασμα, quod intercisis spaciis, non perpetuo, admovetur.

2. Purificum est à calore naturæ nostræ consentaneo. Tribus opus est pepasmo, ut pars circumfluat spiritu & calore nativo, ut ulcus sit pepasmi capax, & ut apta remedia adferantur illi.

3. Ubi integritas naturæ, & materiæ bonitas desideratur, aut quod fit ex affluxu materiæ pepasmi expertis, vel ejus capacis, ut in ulceribus Chironiis, cancris, & phagedænicis. Solatio est ulceribus quæ in frigidis partibus hærent, ut osseis & membranosis, vel si à frigore venerint, ut pernionibus. sed absit puredo; nam magis putresceret.

4. Nam omne ſuppuratum pepaſmus eſt: à pepaſmo autem certa ſalutis ſpes: quod & naturæ integritas & materiæ bonitas ſignificatur. Quare notandum, num à fotu prodeat pus bonum. Θέρμασμα ſuppuratum promovet, calore enim ſuo excitat calorem nativum ſopitum, eumque collectione auctiorem reddit. At in pravis illis ulceribus maximam ac immedicabilem putredinem facit: nam ibi potius ſiccandum & detergendum. Iis igitur ex eventu nocet calidum ſuppuratorium, per ſe vero prodeſt. In cancro duplex eſt venenum, putrefactivum & rodens: ſi admoveris ſuppurantia, ſurgit ejus vis putrefactoria; ſin valida ſiccantia cum morſu admoveris, ſæviet ejus rodens potentia.

5. Simpl. 8.

Cautio ad praxin.

5. Sive ea ſiccitate, concretione, vel repletione induruerit.

6. Ad mediocritatem reducit; aut etiam ex eventu id facit, craſſos ſuccos exhauriendo.

7. Vacuando, rarefaciendo, & temperando humorem, & flatum, cujus qualitate & copia temperamentum & habitus partis immutata fuerant. Quicquid enim habitus & temperamenti immutationem reſtituit, eſt anodynum.

8. Digerendo excrementa quæ in corpore circumfluere ſolebant.

9. Pepaſmo acrium ſuccorum & flatuum; craſſaque, ſi adſint, attenuando: lenta incidendo: flatus diſcutiendo. Propterea fotus capitis fiunt ex decocto betonicæ, chamæmeli, agarici, & foliorum ſenæ.

10. Septimo die, ad pruritum mitigandum qui à vinculis incidit, tunc perfundendum ulcus aquâ calidâ.

11. Poſt ſeptimum diem ad ſedandum pruritum: poſt vigeſimum vero, ad illiciendum ſuccum alibilem, quo callus gignatur, adducto à

cto à nutricatu. Ossibus enim, & ulceri φίλιον ἐςὶ θερμόν. Quasi dicat, fracturis cum ulcere conjunctis confert.

12. Aqua per se est calamitosa capiti & ejus ulceribus, quod aqua utraque qualitate pugnet cum iis. Ea tamen tempora incidere possunt, ut necessarius sit illius usus ratione symptomatum. Nihil est capiti, ut caput est, ipsâ aquâ inimicius; nihil ulceribus, suppuratorio calido. Ut igitur ulcus est, nullâ re madefacere oportet, authore Hippocrate, nisi vino, quod exiccat & exterget: Nonnunquam tamen indicatio quæ à parte sumitur, affectionis indicationem vincit. Dicit enim Hippocrates, nisi ulcus sit in articulis, quia sauciatis tendonibus facile incidit convulsio, eaque funesta. igitur, ad tempus, illam partem, vino, aquâ, vel etiam oleo perfundimus, ut arceatur cunvulsio quæ imminet, licet hæc ulceri sint inimicissima. Succurrendum enim primo ei quod magis urget. Sic hoc loco docet perfundendas esse fracturas fotu aquæ calidæ morsus experte. Etenim si quis perfregerit brachium vel tibiam, restituet primum fractũ membrum, ac illud continebit: continendo, inflammationem arcebit; arcendo inflammationem, generabit carnem. Primum igitur dabit operam extenuationi, injiciendo tres fascias super partem fractam: unam ad prohibendam fluxionem; alteram ad exprimendum: tertiam, ad restitutionem musculorum. Atque septem diebus his fasciis tenebitur pars, justâ tensione; id quod tumor durus & albus in pede apparens indicabit. Si enim durus & ruber tumor apparuerit, nimia erit fascium tensio. Denique ut excitentur musculi, sui quasi muneris immemores, qui ad vigesimum usque diem, suo quasi fraudati genio, jam languent: hic fotus est adhibendus, ad exci-

tandum calorem musculorum, ut his foribus succum nutricium alliciant, atque ut id quod nutritioni superest in callum transeat.
Dubiū. Sed objicies: Ulcera capitis nulla re sunt madefacienda: quia caput, si frontem excipias, non est capax inflammationis, quia non est pars contenta, in quam alia pars sua excrementa exonerat, sed continet. & ulcus quod denudatum habet os, est sine metu inflammationis. Atque solâ corruptione redduntur capitis fracturæ incurabiles, communicatâ corruptione duræ meningi. Duobus enim modis corruptio hæc incidit, inflammato osse, & suppurato; aut cum humor, qui diploe continetur, stillat in meningem, & cunctando ibi putrescit. Solis igitur utendum medicamentis cephalicis. Sed dices, vinum deterget & desiccat. Verum: sed non satis est contrariis contraria oppugnari, verum contrario etiam excessu ea oppugnari debent. Iam vero vinum non habet eam vim ut æquali excessu caput exiccare possit. Præterea os siccum, non potest admittere siccum, si sit consistentiâ humidum. Forte dices, cur igitur Hippocrates adhibet fotum aquæ calidæ? Quia si os capitis, affusione, bilis fiet erysipelatodes, tunc erit utendum fotu hujusmodi: qui quidem sua qualitate & consistentiâ ossi est inimicus, exhauriendo tamen illam materiam, & ejus qualitatem infringendo, per accidens plus prodest, quam nocet. Demum hic solus restituet calorem capiti, frigidorum occursu pene extinctum. Ad herpetes vero exedentes adhibetur hic fotus, non ratione ulceris, sed ratione materiæ: sicuti etiam rerum frigidarum & humidarum usus prohibetur non ratione materiæ, sed ratione ulceris: sic contra, calidi fotus usus, ratione materiæ acrioris & crassioris, qualis esse solet bi-
lis

lis illa crassa quæ in herpetibus, propriæ substantiæ corruptione in vitio est. Fotus hic, dicit Hippocrates, fracturis capitis cum ulcere prodest: non ratione ulceris, quod osse conceptum est, nam os sicca petit, sed ratione conjuncti affectus, ut si erysipelate obsessum fuerit os ab acerrimæ bilis affluxu, tunc poterit aquâ calidâ lavari ulcus, ad domandam vim bilis. Quare calidâ fovemus, non quâ ulcus aut fracturam consociemus, sed ut inde mitescat dolor: nam acerrimæ bilis potior habenda ratio est quam ulceris: ubi, scilicet, os erysipelatosum est.

13. Extinctione caloris nativi, & spiritus vitalis interceptione. Et hyeme perniones, & digiti, inquit Galenus, cæteræque partes externæ.

14. Ad infringendam bilis acrimoniam: hoc est, non ratione ulceris, sed acerrimæ bilis, cujus major ratio habenda quam ulceris, & ulceri calidum blanditur, nam frigidum ulceri mordax est. Herpes superficiem solam corporis invadit: Phagedænæ crassam materiam habent, propterea ad ossa usque pervadunt.

15. Quia nervosis partibus amicum est calidum: præterea, inquit hic Galenus, quod frigiditas & caliditas facile, per cõmunicationem ex sede in ventrem ascendat. Idem dictum sit de utero, pudendo, vesicâ. Galenus colligit hic hæc Axiomata: Nihil potest mali accidere ulceri pus generanti. Præterea, malignitatis aut bonitatis ulceris argumentum est fotus calidus: Nam in quo ulcere non convenit, ea à calido insuppurabilia permanent.

XXIII. Ἐν τουτέοισι δὲ δεῖ τῷ I ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν καὶ αἱμορραγέει, ἢ μέλ-

ἢ μέλλει· μὴ 3 ἐπ᾽ αὐτὰ ἀλλὰ περὶ αὐτὰ 4 ὁκόθεν ἐπιρρεῖ· καὶ ὁκόσαις φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν ἢ 6 ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι, ἐπὶ 7 ταῦτα ἐπεὶ 8 τά γε, παλαιὰ μελαίνει. Καὶ 9 ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκούμενον 10 ὠφελέει· ἐπεὶ τό γε ἑλκούμενον 11 βλάπτει.

Fotus frigidi cõmoda.

XXIII. Cæterum ad hæc rerum 1 frigidarum valet uſus, undecumque ſanguinis profluvium 2 eſt, aut unde futurum: nec tamen 3 ſuper ea, ſed circum, unde 4 ſcilicet ſanguis affluit. & quæcumq; 5 inflammationes, partiumque ardores & incendia quæ ad rubrum & ſanguineum colorem tendunt, 6 recenti efflo reſcente ſanguine, 7 ſuper his adhibeto. nam his quæ inveterârunt, 8 livorem adferunt. Et ipſum 9 eryſipelas ulceris expers 10 curat, quandoquidem exulcerato 11 calamitoſum eſt.

1. Ut frigidæ aquæ & ſucci frigidi.

2. Ruptâ, exesâ, vel apertâ, venâ, vel ſauciatâ parte.

3. Quod frigidum ulceri ſit mordax. Ita in haimorrhagia narium, hepati vel lieni admovemus frigida, ſi ſint robuſta nec obſtructa hæc viſcera; vel occipiti, mammis.

4. Ut meabili ſanguini & viæ intercipiatur fluxio: nam frigida arctant vias, ac reſtagnare faciunt fluxiles ſuccos.

5. Id

5. Id eſt, tumores cum rubore, calore, pulſu, renixu, & dolore conjuncti. Bis tantum in hac ſignificatione reperitur hæc vox apud Hippocratem. Sed non inducatur livor rerum refrigerantium uſu. *Phlegmone quid Hippocrati.*

6. Sanguinis recentis affluxu. Extinguatur tantum ardor: non inducatur parti livor.

7. E directo, & ſuper ipſis. Vel ad hæc, ſcilicet valet frigidi uſus, ſi ipſis inflammatis partibus admoveatur. Modo id ferat partis natura, materiæque morbificæ conditio.

8. Opprimendo calorem vitalem.

9. Hoc eſt, tumorem præter naturam obortum ab effluxu bilioſæ materiæ non corruptæ, ſed integræ.

10. Nam acerrimam vim materiæ temperat, & meatus viaſq; per quas affluit bilioſus ſanguis, intercipit. Hujuſmodi eryſipelas ſæpe degenerat in herpetem: bile illa acerrima cunctando putreſcente.

11. Nam ulceri acerbum eſt frigus ac mordax. Quare non ſuper, ſed circum, hoc eſt, partibus editioribus ea adhibent: ita enim orgaſmus impeditur conſtringendo, infringendoque ſanguinis acerrimam potentiam, corroborandoque partem. Docet Hippocrates haimorrhagiam ſiſti immutatâ à figurâ corporis. vinculo & emmoto. Scribit etiam Hippocrates, Quod expedit in omni ulcere, tam veteri quam recenti, ſanguinem effluere. A recenti quidem, gratiâ arcendæ inflammationis: à vetere vero, ut ſarcoſis promoveatur. Reſponſio eſt, eum locum intelligi de ulceribus unicuique parti propriis, cum ſanguis effluit ex venis illi parti propriis ac dicatis, ex qua effluit ſanguis. Non autem de apertione venæ communis quæ tali alicui parti eſt dicata. Dixit hic Hippocrates recenti efflorеſcente ſanguine; quaſi dicat, Omnis tumor præ-

ter

ter naturam, cujus causa efficiens est materiæ calidæ affluxus, (non autem coacervatio ob facultatis concoctricis & expultricis infirmitatem,) remedio est, incunte & augescente morbo, usus rerum frigidarum: nam acrimoniam sanguinis frangit, & meatuum laxitatem constringit; nam materia calida fluxum movet. Nisi tamen pars ipsa, ut glandulæ, aut causa critica, aut materia venenata (ut in constitutione pestilenti, in lue venerea) vel materia impacta & contumaciter ad musculos adhærescens (ubi usu refrigerantium phlegmone in scirrhum incurabilem degenerat) prohibeat. Proinde recte adjecit Hippocrates, quæ ad rubrum. nam si partes livent, non adhibebis repercutientia.

Extremi frigidi incommoda.

XXIV. Τὰ 1 ψυχρὰ, οἷον χιὼν, 2 κρύσταλλος, τῷ στήθει 3 πολέμια, 4 5 βηχέων κινητικὰ, 6 αἱμοῤῥοϊκά.

XXIV. 1 Frigida, cujusmodi sunt nix, & 2 glacies, pectori sunt 3 inimica; tusses 4 movent, sanguinis profluvia 5 cient, catarrhos 6 excitant.

1. In quibus frigoris summa pene sunt omnia.

2. Quæ, ut ait Scholiographus Holerii, aqua elementari sunt frigidiora.

Historia

3. Quod vitam tueatur pectus, cujus tutela calore peragitur. Hodie obiit juvenis, cui jam 14. dies inflammatæ fuerant membranæ diaphrattontes ad pectus: quòd choreis exsudans se aëri frigido exposuisset aperto thorace. secta fuit tamen ilico illi vena, purgatus fuit: prava expectorabat ac flava ilico; mox nihil, urina primum flammea, mox citrina:

trina: pulſus febrilis: lingua fuit nigra & arida.

4. Quia diſtillatione aſperitatem inducit viæ ſpiritus.

5. Venas indurando, & contumaciores reddendo: unde fit, ut diſtenta ſanguine vaſa, cum dilatari non poſſint, rumpantur.

6. Tuſſiferos, alvinos, arthricos. Antiquis in deliciis erat nix & glacies: tamen populi qui his utuntur gutturoſi ſunt, ac catarrhis affliguntur, & brevis ſunt vitæ.

XXV. Τὰ δὲ ἐν ἄρθροισιν 1 οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ 2 ἕλκεος, καὶ 3 ποδαγρικὰ, καὶ 4 σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν 5 πολλὸν καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ 6 ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην 7 λύει. 8 νάρκη γὰρ μετρίη ὀδύνης 9 λυτική.

Frigidi fotus commoda.

Narcoticorum uſus.

XXV. Verùm articulorum 1 tumores & dolores 2 ulceris expertes, & 3 podagricа, & 4 convulſiones, horum ſane plurima frigida 5 copioſe affuſa mitigat, levat, & 6 adæquat, atque ita dolorem 7 ſedat: huc accedit quod 8 ſtupor modicus dolorem 9 ſedat.

1. Ex ſanguinis & bilis affluxu. Igitur, authore Hippocrate, Arthritis non ex ſola materia frigida fit, cum aquâ frigidâ ſanetur.

2. Cui frigus eſt acerbum.

3. Hoc eſt, dolores podagricos excitatos ex ichoris bilioſi affluxu.

4. Sci-

4. Scilicet revocando calorem in juvene quadrato.

5. Sæpe & multum.

6. Ad æqualitatem reducit partem tumore obſeſſam, ita ut amplius tumor nullus apparere poſſit, idque pepaſmo & reſolutione excrementorum: repreſſione vero per ſe.

7. Reſtituto habitu & temperamento partis.

8. Quem frigidi fotus inducunt. Talem narcoſin hic admittit Hippocrates.

Remedium elegans.

9. Vacuando & digerendo cauſam continentem, & reprimendo cauſam antecedentem. Stupor deſtruit dolorem: ergo ſtupor non eſt ſpecies doloris. Ego maximo ſucceſſu utor in Arthritide calida fotu aquæ ſeminis ranarum.

XXVI. Ὕδωρ 1 τὸ 2 ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον, 3 κουφότατον.

XXVI. Aqua 1 quæ 2 cito calefit & cito refrigeſcit, 3 leviſſima eſt.

1. Dulcis, omnis mixtionis expers.

2. Ob partium tenuitatem & raritatem facile induit contraria. Tam facilis itaque mutatio, eam tenuiſſimam eſſe arguit.

Aqua quæ optima.

3. Et pondere & ſubtilitate partium. Eademque optima eſt. Non lance æſtimanda eſt aqua, ſed ſi non gravis ſit hypochondrio; verum ſi ea ſubito pervadat, nec ibi cunctando putreſcat. Talis propinanda per morbos acutos. Quâ aquâ res injectæ citius elixantur, hæc leviſſima eſt. Eſtque hæc ſaporis ac odoris expers, ac clara. Dura ac cruda eſt aqua putealis, utpote ſole fraudata: fluviales cœnoſæ ſunt: hæ reponendæ ut limus ſidat; illæ coquendæ. Pluviales meliores, ſi coquantur, quod

quod maris ac solis soboles; at coctio dissipat diversas ab ea partes. Hyemalis pluvia cruditatis plena est; æstiva optima est, cum incendio flagrat cœlum. Columella ex Hippocratis sententia duo genera aquæ arte mitigatæ proponit. *De re rustica lib. 5.* Hippocrates in libro De aëribus, aquis & locis: & 6. Epid. 4.

XXVII. Ὁκόσοισι δὲ πιεῖν 1 ὀρέξιες νύκτωρ, τούτοισι πάνυ διψῶσιν, ἢν 2 ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν. *Sitis nocturna.*

XXVII. Qui noctu bibendi sunt 1 appetentes, hos admodum sitientes somnum 2 inire juvat.

1. Madoris inopiâ. Post somnum si perseverat sitis, plenâ potet manu.

2. Nam ita augescunt viscera, & assumptorum squalor acriorque vis castigabitur. Modo nulla valida præcesserit evacuatio: nam tunc nulla aderit materia à somno mitiganda. & per somnum intro fertur sanguis ac mador, unde vapor qui sitim excitabat vincitur, ac madescit internus squalor. Attamen, inquit Galenus, Valde sitientibus à maraco vino vel ab inopiâ potus, concedendus est potus.

XXVIII. Γυναικείων 1 ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι 2 πυρίη· πολλαχῇ δὲ καὶ εἰς 3 ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ 4 καρηβαρείας ἐνεποίει.

XXVIII. Suffitus 1 aromatum muliebria 2 ciet: idemque ad alia 3 non raro valeret, nisi 4 capitis gravitatem adferret. *Mulierum affectus.*

Quia hoc libro, ut antea monui, Hippocrates de omni

de omni eventu omnium evacuationum agit, quacumque ratione illa oborta fuerit, vel naturæ aut morbi vi, vel artificiosa à molitione. igitur de iis evacuationibus jam agit quæ eveniunt ab utero. Est enim uterus, dum procreationi non studet, receptaculum omnis fœditatis mulieris corporis non puri.

Axiomata.

1. Hoc est rerum bene olentium, ut cyperi, calami aromatici, cassiæ, benjovini, & eorum quæ ex iis conficiuntur.

2. Menstrua atque lochia. Nam vim expultricem uteri excitat, atque venarum quæ uterum attingunt obstructiones aperit: & compactiorem uterum rarefacit, ac algiosum recreat, & materiam lentam incidit. Ita tamen ut nulla anteacti morbi, neque exactæ ætatis, neque lactationis, neque instituti vitæ, neque haimorrhoidum, aut perversi uteri, aut uteri phlegmone vel ardore occupati, vel ingravidationis excusatio adferri possit. vox γυναικεῖα varia significat: primo significat partes muliebres; secundo, omnes mulierum affectiones, quæ proprie in eas cadunt: tertio, mulierum purgationes. quæ etiam variæ sunt. quædam enim sunt purgationes menstruæ, quædam λοχεῖα: sub his est etiam secundina & fœtus mortuus: tertio, ῥὸς γυναικεῖος, in quo scilicet desideratur ratio qualitatis, quantitatis, temporis, & modi excretionis: sed hic non debet promoveri, sed supprimi.

3. Ad peculiares uteri affectiones. Ut si cui mulieri caput, coxendix aut femur doleat; & à concepto fœtu hic dolor abeat, ac rursus edito fœtu repetat: hanc odorata bibere, & ad os uteri admovere oportet. Idem ad conceptionem sollicitandam, & sterilitatem avertendam. Suffocatas etiam evocat, ac dolores à partu removet.

Hip. lib. De superfoet.

4. Ob leptomeriam. & cerebrum avide

prolicit

prolicit in ſe aromatum vapores. unde illud plethoram incurrit vaporum. Gravitatem capitis adfert his mulieribus quibus uterus eſt rarior: nam per venas invadit caput, quia in venis ille vapor ſuo ardore ſanguinem turbat. Fiat peſſarium ex penna obvoluta bombace & filo: illinatur oleo macis & caryophyllorum, cum benjovino & croco. *Remedium.* Sit longitudo ejus ſex digitorum: craſſitudo medii digiti. Attamen ſuffitu aromatum non ſine cautione vitendum. *Cautio practica.* tenerrima enim acetabula à ſiccitate facile areſcunt: hinc infœcunda redditur mulier. Sed tamen in lochiorum ſuppreſſione raro evadunt. Ubi mulier defraudata fuerit ſuo genio, non evocationi menſtruorum erit illi ſtudendum. Sed illa euchymis utatur cibis. At ſi ab obſtructione laboraverit menſtruorum, ea aperiatur. fit autem tribus modis obſtructio; copiâ, materiæ craſſitie, & facultatis infirmitate. Nam niſi mulier viceſimo ſexto die purgetur à ſanguine, ægrotat.

XXIX. Τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι.

XXIX. Prægnantes quidem purgandæ, ſi humor ſit efferus, & quadrimeſtris geſtatio, dum ſeptimeſtris fuerit, quamvis hæ minus. nam in minore & grandiore fœtu cautius religioſiuſque agendum. *Gravidarum purgatio.*

Alius eſt ſcopus hujus Aphoriſmi in initio libri quarti Aphoriſmorum, alius hoc loco. Quia in quarto libro docet τεκμαρσιν purgationis convenienter cuique exhibendæ, quæ conſiſtit in perſpicientia

cientia humoris peccantis, affectus, & peculiaris naturæ ejus cui medicina adhibetur, idque adducto familiari exemplo quod perspicuitate vincit cætera. Hoc vero loco docet quam cautionem & provisionem debemus adhibere ad uterinas affectiones quæ sunt è natura, ut serventur & fœtus & fœta. Sequentibus enim Aphorismis agit de affectionibus è natura. cum autem uterus instrumentum sit conceptionis, certe conceptio est affectio. Cacochymæ mulieres, ni à fœditate illa vindicentur, abortiunt. Optime etiam defunguntur eo periculo, si à quarto mense ad septimum ea fœditas effundatur. Vidimus enim sæpe naturam illis mensibus validam evacuationem attulisse, summa cum allevatione fœtarum. quare tuto cacochymiæ plenitudo hoc tempore excluditur.

Observatio practica.

Ingravidatæ temere non abducendus sanguis.

XXX. Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα 1 ἐκτιτρώσκει· καὶ 2 μᾶλλον, εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

XXX. Mulieri ingravidatæ si vena tundatur, 1 abortit: eoque 2 magis si fœtus grandior sit.

1. Defraudato fœtu suo genio, & oborta lipothymia. item laxatis vinculis, quibus utero fœtus alligatur, & ab exhaustis cotyledonibus. Ut plantarum fructus nutricatu fraudati tabescunt, siccantur, ac cadunt: ita fœtus cadit fraudatis vinculis suo pastu.

2. Si septimum mensem attigerit. Hippocrates libro De morbis mulierum, sanguinem emittendum suadet sectâ venâ ad poplitem vel malleolos, ut liberentur à difficultate patiendi. Huic idoneæ sunt mulieres juvenes, robustæ, ac succi sanguinei plenæ. Quare de his venis pertundendis hic loquitur. Nam superiores venæ, ut manus & brachii, tundi possunt

Practica observatio.

possunt etiam ad sanitatis tutelam quarto & quinto mense, si abortioni non sit obnoxia mulier: Imo in quadrimestribus & septimestribus secare tuto poteris in pleuritidis curatione: maxime si mulieres sint voraces, quibusque ante gravitatem largius ac diu solebant fluere menses. Verum tempore Hippocratis, nihil aliud erat vivere, quam è natura vivere. Ubi necessaria est phlebotomia in morbo acuto, ut infarcta expediantur, phlegmone sedetur, metastasis revocetur, corpusque ἀδιαφόρητον reddatur, citra fœtus & fœtæ injuriam tunditur vena brachii, ultimis etiam ingravidationis mensibus, quod subsistens jam sanguis corpore adeo circumfluat, ut mammas etiam lacte impleat. Recreanda mox erit eupeptis. Si quis coëgerit nos fateri Hippocratem hic loqui, non de venarum infernarum, sed de superiorum sectione, respondebimus eum loqui de ea sanguinis emissione, quæ tempore Galeni non erat libra minor, quemadmodum purgationes, quæ ejus tempore erant ex elateriis remediis, quale elleborum, scammonium, colocynthis. Hodie vero benignis non veremur purgare, nec minorem sanguinis effusionem aversamur, modo vires admittant, morbusque validus id suadeat. Si plura velis, vide Fernelii De venæ sectione libri secundi caput duodecimum.

XXXI. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὑπό τινος τῶν ὀξέων 1 νουσημάτων ληφθῆναι, 2 θανάσιμον. *Gravida cũ morbo acuto.*

XXXI. Mulierem gravidam ex ullo morbi 1 acuti genere laborare, 2 funestum.

1. Qui magnam agnoscit causam.

2. Dif-

2. Difficultate curandi, (nam fœtæ aut fœtus incommodo remedia adhibentur) symptomatum vehementia, & fœtus interitu: Præsertim si fœtus sit grandior. Eo quod mulier gravida duplo majore utatur respiratione quam non gravida. Si ergo calor maternus in æstum degenerat, summa spirandi difficultate laborabit: instrumenta enim & facultas non possunt satisfacere usui necessario. Difficultas autem respirandi in omni morbo acuto est lethalis. Secundo, ineunte morbo, quamdiu morbus est siccus, potius incumbendum est morbo, quam naturæ studendum, in muliere vero gravida potius naturæ est studendum, quam in morbum incumbendum. Igitur quantum hic naturæ studebis, tantum morbum augebis. Non itaque licebit hic uti tenui diæta, qualem maxime morbus requirit.

Objectio. Sed objicies, ex Hippocrate, mulierem gravidam, quæ vehementi morbo correpta fuit, servatam fuisse. Respondet Galenus, quod trimestri graviditate in hunc morbum inciderit. trimestres enim & quadrimestres aliis magis servantur: quod majorem habeant opportunitatem admittendorum remediorum, quam aliæ quæ sunt septimestres ac sextimestres. Illud meminisse convenit, trimestres ac quadrimestres omnibus injuriis præ aliis magis resistere. Quare θανάσιμον interpretandum, quod plerumque ita eveniat.

1. Epid. 3 Historia 13.

XXXII. Γυναικὶ 1 αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων 2 ῥαγέντων 3 λύσις γίνεται.

XXXII. Mulieri sanguinem 1 evomenti, menstruis 2 erumpentibus, vomendi 3 finis.

1. Aper-

1. Apertis venis plethoræ vi, à menstruorum suppressione. Ut nulla tamen vel rupti vel exesi vasis excusatio possit adferri: sed si sit à palindrome menstruorum ad superiores partes. Quod si ille sanguis non effundatur, solebat scirrhum inferre lieni vel hepati, hinc hydropem.

2. Confertim fluentibus. Quasi dicat, Si vero his confertim effluentibus, vomitus tamen non cessaverit, certo tibi constet, venam ruptam vel exesam esse. Quare his remediandum.

3. Aversione & evacuatione sanguinis, cujus copia sursum refluxu cruenta excitabatur. Intelligatur hic Aphorismus de ea sanguinis vomitione quæ fit apertis vasis, (non autem ruptis aut exesis,) ut nimirum ramuli illi qui à supremo ramulo splenico in stomachum mittuntur, collecta sanguinis à copia dehiscant, & in ventriculum, per anastomasin sanguinem effundant, citra vasculorum aut stomachi vitium. Nam si hæc vomitio fiat à ruptis vasis, talis non inhibebitur erumpentibus mensibus: sed peculiarem sui rationem requirit. Hunc Aphorismum explicat Galenus 5. Methodi 2. fol. 116. Nobilis puella Leydæ menstrualis cum esset, ruptum illi vas fuit in pulmone à catarrho acri. prodeuntibus mensibus nihil auxilii sensit. omnibus tentatis, obiit. Quinque aliis, inter quas una matrona, palindrome ad laryngem fuit, in eaque cancri lethales: duæ exesis carotidibus foras prodeunte sanguine abreptæ fuere. suffocatæ aliæ à connivente larynge. *Historia*

XXXIII. Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων, 1 αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, 2 ἀγαθόν. *Sãguinis è naribus eruptione extrusi menses.*

XXXIII. Mulieri ſuppreſſis menſibus, 1 ſanguinis è naribus profluvium bono 2 eſt.

Dixit prius de locis incommodis quibus ſanguis effunditur, jam de commodis.

1. Talis haimorrhagia inter cæteras principatum obtinet, generiſque nomen ſibi adoptat. Suppreſſio menſtruorum plethoricam adfert affectionem. Quatuor autem ſunt viæ per quas hæc plethora averſione amovetur: aut enim haimorrhagia, aut vomitione, aut haimorrhoidibus, vel dyſenteria cruenta. Averſio autem ea quæ fit vomitione, periculo non caret: nam quamvis ſanguis non arguat calamitatē partium unde manat, ſi tamen cunctetur in ventriculo, lipothymiam & mortem etiam ſæpe adfert. Ut ſit calamitoſa hæc averſio, non ratione refluxus, ſed ratione partis per quam effluit. Similiter periculi plena eſt averſio per dyſenteriam, quod hæc materia etiam in inteſtinis interdum graviſſima excitet ſymptomata: ſic etiam quæ fit per haimorrhoidas. Fœliciſſime autem evenit hæc averſio per haimorrhagiam. Profluvium verti: hoc eſt, ſi liberaliter ſanguis fundatur.

2. Neque enim arguit calamitatem partis unde effluit: ſignificat enim vias ejus jam eſſe apertas, quæ prius naturæ incommodo erant occluſæ. Neque ulla ratione calamitoſa eſſe poterit parti per quam fluit: eo quod fluat continenter per vaſa, neque in magnam capacitatem fluat, ubi corrumpi vel conglomerari poſſit. Sed dicet quis, Si ſcopus eſt, ut naturæ conſilium medicus ſequatur, cur igitur ſuppreſſis menſibus jubet Galenus potius tundi venam poplitis vel malleoli pedis, quam venam axillarem? imo ipſe vult inhiberi fluxum menſtruorum apertâ venâ brachii. Reſponſio

Dubiū.

ſponſio eſt, Si id ſtudeas ut fluant menſtrua, poplitis vena neceſſario eſt ſecanda. ſi vero ſtudeas ut plethoram tollas, (imitando id quod hoc Aphoriſmo ſcribitur) axillaris è directo eſt pertundenda. Ut ſi à menſtruorum ſuppreſſione ardenter febricitat, quia febris maxime urget, non in menſtruorum evocationem, ſed in febris curationem erit incumbendum, ac vena brachii pertundenda: ut etiam in pleuritide & peripneumoniâ. In ſanguinis effuſione ultro obortâ, vide unde, quo, quâ, & quamobrem fluat; & num onere preſſa natura onus excutiat. Notandum, quod à me uſu obſervatum fuit, in hac haimorrhagiâ, menſium ſuppreſſione quæ excitatur, longe aliâ ideâ ſanguinem ferri, quam in vulgari haimorrhagia: Hic enim prodit intermixtus thrombis ac fruſtis. *Notandum.*

XXXIV. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

XXXIV. Mulieri gravidæ ſi alvus profuſior ſit, abortionis periculum imminet.

Nam fœtus hinc fraudatur genio ſuo, infirma reddita matre, imo extinguitur fœtus tetro à vapore excrementorum quæ per inteſtina feruntur: nam inteſtinis incumbit uterus: unde vena tetri fœtoris offenſione agitatur: Sive illud alvi profluvium fuerit diarrhœticum, ſive lientericum, ſive dyſentericum. Nam in omni profluvio fit minor alimenti diſtributio, unde vires fœtæ debilitantur, & genio fraudatur ſuo fœtus: accedunt præterea inſomnia. cum & crebra adeſt ſurgendi de nocte neceſſitas in tali profuſa alvo, & plerumque nutritioni dicata una cum fœdis abjiciuntur. Obſocietatem

Historia & curatio. *tem quæ utero est cum intestinis, facile horum affectio in uterum derivatur. Ita nuper cum mulierculæ quædam parere non poterant, in ipsa parturigine jussi plurimis mollē clysterem injici intestinis: ac, ilico peperere. Ita ut jam apud nos id agere incipiant mulieres nobilissimæ. Clyster fit ex decocto herbarum emollientium, ut malvæ, althææ, parietariæ, tapsi barbati, chamæmeli, artemisiæ: colaturæ adde saccharum, oleum amygdalinum dulce: & drachmam salis communis. Quod vero uterus graviter afficiatur ab intestinis, sæpe à me observatum; dum præfocationi obnoxiis propinatur purgans pharmacum, tunc sane gravissime affligi solebant.* *Observatio practica.*

Uterina suffocatio; & partus difficilis.

XXXV. Γυναικὶ 1 ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ ἢ 2 δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος 3 ἀγαθόν.

XXXV. 1 Uterinę mulieri, aut ægre 2 parienti, oborta sternutatio est 3 bono.

1. Quæ uteri symptomatis infestatur, hoc est, quæ profocatur ab utero: sublato scilicet respirationis usu à seminis venenata qualitate, & extincto calore, aut inde impeditis respirandi instrumentis.

2. Infirmitate fœtus aut uteri: non ab ossium mala conformatione, vel à male affecta cervice uteri, vel à fœtus in dorsum aut pedes prodeuntis malo situ: iis enim in casibus nihil juvat sternutatio.

Ubi non juvet sternutatio.

3. Nam inde significatio fit calorem fere extinctum redintegrare, quodque ea concussione expellatur materia seminis, quæ ejus mali erat causa, quodque fœdus vapor, qui (naturâ à menstruorum corruptione, vel à retento semine,) caput ac diaphragma feriens, respi-

respirandi vim intercipiebat, excludatur. In omnibus morbis acutis præclare facit ad salutem sternutatio: sed si evenerit à thoracis & pulmonum affectibus, mala est, ut signum, & ut causa. Ut signum, quia significat malam anathymiasim ad cerebrum adscendisse à partibus spirantibus. ut causa, quia hæc quassatio has partes magis disrumpit. Ubi vero parturigo non succedit ex sententia, salutaris est sternutatio. etenim ad inferna valide propellit diaphragma, compresso epigastrio; hinc ad inferna pellitur valido nisu uterus. Nos parum piperis & galangæ naribus ut sorbeat jubemus: miscemus interdum parum albi ellebori, maximeque quid euphorbii. Sed antea propinamus hoc remedium: Accipe cinnamomi electi drachmas duas cum semisse: myrrhæ optimæ scrupulos duos: succini candidi sesquidrachmam: rubiæ tinctorum, castorei, cujusque scrupulum: boracis, semiscrupulum: croci grana quinque, misce. fiat pulvis subtilissimus: capiat drachmam unam cum vino albo, & saccharo. Eliso fœtu, cum secundæ retinentur, hoc pulvere propinato, ilico redduntur: nam tunc, haimorrhagiæ metu, non fovemus. ἡ ὑστέρα, uterus: τὰ ὕστερα, secundinæ, hoc est, chorion.

Remedium optimũ ad difficilẽ partum, & ad retentas secundinas usu nobis cõpertum.

ὕστερα.

XXXVI. Γυναικὶ τὰ καταμήνια 1 ἄχροα, καὶ μὴ μετὰ τὰ 2 αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, 3 καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri ut caute purgatio præscribi possit.

XXXVI. Mulieri si fluxerint menses 1 decolores, qui nec eodem modo bene 2 respondeant, purgatione 3 opus esse significat.

1. Si aut sanguis menstruus propriæ sub-

ſtantiæ ratione in vitio ſit, aut alieni humoris permixtione infectus.

2. Ut periodi utriuſque (hoc eſt ut ſingulis menſibus hoc eſt 29. diebus eveniat: & tunc ſeptem diebus fluant) & excretionis moderatio deſideretur: ut ſi non decenti fluxu ferantur, ſed liberaliori, vel parciore. In mulieribus mulieroſiſſimis tempus menſtrualis profluvii eſt dierum ſeptem: ita ut intermiſſionis dies ſint viginti duo: In mediocribus vero mulieribus, quattuor vel quinque dierum profluvii tempus eſt, & viginti quinque dierum intermiſſionis tempus. In viragine vero viginti ſeptem intermiſſionis, & duo profluvii. Deſideratur igitur ratio periodi, ſi menſtrua cunctantur vel antevertunt: vel ſi biduum fluunt, quæ olim triduum fluere ſolebant. Modi autem deſideratur ratio, ſi guttatim vel ἀθρόως, celerius vel tardius, copioſius, vel minus copioſe fluant.

3. Univerſali & ſingulari corporis totius atque uteri. Sanguis menſtruus propriæ ſubſtantiæ corruptione eſt in vitio, ſi ſit melancholicus, ſi colore ſit meracus, ex reſolutione partium. Alieni autem humoris permixtione infectus, ſi admixtam habet pituitam, bilem, vel melancholiam, aut ſerum. Purgatio univerſalis totius corporis fit, adhibito eo pharmaco, quod reſpondet ei humori quo ſanguis eſt infectus. cujus quidem notæ percipiuntur in linteis mulieris menſtruoſæ. Particularis vero uteri purgatio adhibetur, ſi cauſa conſiſtat in vitio & infirmitate excretricis uteri, vel in materiæ contumacia, vel in meatuum anguſtia. Univerſalis purgatio his inſtituatur ex idea ejus humoris qui in ſanguine emanante in vitio eſſe videtur. Si pituita in vitio eſt, agarico: ſi bilis, rhabarbaro: ſi melancholia, ſennæ foliis vacuetur: ita vel melle aut ſyru- *Remedium.*

po ro-

po roſato ; nam is etiam menſes evocat. Sed in particulari purgatione inſtituenda rimandæ ſunt cauſæ tardantium menſium : hoc enim illis evenit conniventibus oſculis venarum uteri, vel quod inflectitur ad dorſum vel ad latus uteri os, vel quod duritie id obſideatur, aut quod compactior ſit ſubſtantia uteri : vel ſanguis peccet parcitate vel craſſitie. Ubi craſſities in vitio eſt, diætam ineat attenuantem ſuccos ; ſuffitusque fiat aromatum, & peſſi præſcribantur. Potio inſtituatur, ex vino cui incoxit calaminthe, vel pulegium, aut abrotanum. Sed prius purgetur corpus : quod familiaribus his pilulis ego maximo cum ſucceſſu facio. Accipe aloës unciam unam: myrrhæ, gentianæ, ariſtolochiæ, dictamni, croci, cujuſque ſemidrachmam : rubiæ majoris, mithridatii, cujuſque drachmam : cum ſirupo de artemiſia, fiat maſſa, capiat pro doſi pilulas quattuor vel quinque cottidie, mane, decem aut duodecim matutinis continuis, ante ſolitum tempus purgationis menſtruæ.

Cauſæ mẽſtruorum tardantium.

Pilulæ menſes elicientes

XXXVII. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν οἱ μαζοὶ ἐξαίφνης 1 ἰσχνοὶ 2 γένωνται, 3 ἐκτιτρώσκει.

Abortus nota.

XXXVII. Mulieri ingravidatæ ſi mammæ 1 repente 2 extenuentur, 3 abortit.

1 Ut nulla excuſatio tabeſcentis corporis totius adferri poſſit à viſceris alicujus injuria.

2. Quæ prius erant ſolidæ & ſucci plenæ. cum fœtus movetur, tunc inturgeſcunt mammæ. Hoc fit tertio quartove menſe.

3. Quod fœtum ſuo genio defraudari ſignificat, ut ei nutriendo ſanguis neceſſarius ſatis eſſe non poſſit : eoque fœtus defraudatus

alio tendit: vel quod gravi morbo uterus tenetur, unde anadrome fit ſanguinis in uterum. Dicat quis, cibum ſumunt fœtæ: igitur nutricatus non deeſt, & diu poſt puerperium lacte nutrit fœtum. Igitur abortus non fit inopia lactis. Sed hoc fit à plenitudine in uterum ruente. De ſterilibus initio p. 387. Quæ, dicit, corrumpent fœtus, his mammæ gracileſcunt, ſi vero iterum dureſcant, dolor erit in mammis, vel coxis, aut oculis, aut in genibus, & non corruptela fœtus. Quo modo dureſcent rurſum mammæ, niſi recurrat materia ab utero? Quod hæ partes dolent, fit ob recurſum ſanguinis ad uterum. 1. De morbis pag. 313. Quare utroque modo, & ab inopia alimenti, & à ſubito recurſu ad uterum id fieri nemo negarit. Admonet nos hoc Aphoriſmo, ut caute medicinam faciamus, ne in calumniam trahamur. Quaſi dicat, Ubi notæ hæ in gravida appârent, vide ne quid remedii præſcribat, unde quis exiſtimet te abortum promoviſſe: qui jam ſponte naturæ eveniet.

Cautio pragmatica.

XXXVIII. *Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαστὸς 1 ἰσχνὸς γένηται δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ 2 ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.*

XXXVIII. Quia & mulieri gravidæ ſi altera mamma 1 extenuetur, ac gemellos gerat, alterum abortit. Ac ſi dextra quidem extenuetur, marem abortit, 2 ſi autem ſiniſtra, fœminam.

Intelliguntur duo hi Aphoriſmi, modo nulla excuſatio

cusatio adferri possit inediæ. Nam loquitur Hippocrates de inchoata extenuatione. Quum vero mammæ solæ inter omnes partes quæ sub sensum cadunt solæ duplices habeant venas, proprias quidem, quibus sanguinem ad sui nutritionem attrahant, & communes, quibus sanguinem ad lactis generationem alliciant: ideo quoque in mammis duplex consideratur extenuatio: propria, quæ est ab alimenti inopia, vel a vitio nutricatus, quo ipsarum membranæ collabuntur, & communis est mammis extenuatio, cum scilicet venis, quæ officium habent, copia sanguinis denegatur, quod fœtus validior & alacrior plurimum nutrimenti capiat per venas epigastrii, quas veluti osculo excipiunt venæ mammillares. Fœtus enim tantum absumit ad sui nutricatum, ut non sufficiat materia generando lacti, aut sanguini quo fœtus nutritur. Quare non eadem ratio est extenuationis harum partium, quæ aliarum partium: mammæ enim non solum sibi, sed etiam fœtui alimentum conficiunt. Præterea hic loquitur de extenuatione non propria, sed de ea qua habitus ipse subsidet. Sed rogabis, An, ut contrariorum contrariæ sunt indicationes, mammarum extenuatio abortionem significat, ita earundem distentio, prosperam ingravidationem significet. Dico quod non. Æque enim distentio apparet ad abortionem atque extenuatio. Si enim fuerint mammæ sanguine distentæ plus æquo, arguunt summam fœtus imbecillitatem. Ex eventu fieri potest, ut utrumque fœtum abortiat. Vterus duos tantum habet sinus: quare ex lege naturæ duos tantum fœtus potest suscipere. Plures quidem aliquando suscipit, imo sex, non quod tot sint in utero sinus ut volunt Arabes, sed hoc fit per superfœtationem: ideoque illi posteriores fœtus non possunt esse vitales.

Mammæ duplices habent venas.

Fœtus vitales.

1. Translato ad uterum sanguine ad fœtus nutricatum ex inopia laborantis.

2. Quia fœtus qui mares sunt, dextra; fœ-

Causa masculi vel fœmi-

ninifœtus. minæ verò ſiniſtrâ uteri parte continentur. Vaſa ſpermatica dextrâ quidam parte ducuntur ex tunica venæ cavæ; ſiniſtrâ, ex vena renali: ideo ex dextra parte excernitur ſemen calidius, ſiccius & elaboratius, maribus procreandis aptiſſimum: è ſiniſtra ſemen frigidius, aquoſius, nec æque elaboratum, fœminis procreandis aptiſſimum. Aliquando tamen contra naturã vaſa hæc dextrâ parte ducuntur à vena renali: & ſiniſtrâ à trunco venæ cavæ: in talibus corporibus fœtus mares ſiniſtra corporis parte; fœminæ, dextra parte continentur. Imo aliquando utrimque hæc ducuntur à trunco cavæ venæ; aliquando utrinque à vena renali. Verum Hippocrates docet quid in natura rite conformata eveniat, & quid plerumque accidat.

6. Ep. cum 2. Aph. 29 & comment. 3. Aph. 37 6. Ep. 4. 27.

Suppreſſorum menſium notæ.

XXXIX. Ἢν γυνὴ μὴ I κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

XXXIX. Si mulier neque I prægnans neque puerpera lac habeat, huic ſuppreſſa ſunt menſtrua.

1. Sed à partu expedita. Ex eo lacte ſignificatio eſt boni ſanguinis & integræ mammarum partis quæ lac facit. Bonus is eſt ſanguis qui eſt dulcis, purpureus, mediocriter craſſus. Hinc adeo accidit ut ſi virgines hujuſmodi ſanguine abundent, & ab ea ſanguinis copia menſes ſupprimantur, niſi ejuſmodi plethora, aut ſanguinis emiſſione, vel vomitu, vel per haimorrhagiam, aut per haimorrhoïdes vel per dyſenteriam haimatoden excernatur: & ſi his mammæ calidiores fuerint & atterantur, eo aliquando is poterit decumbere, & in lac converti. Quin interdum attritu papillarum

Virgines lac fundunt aliquæ.

rum viris lac etiam naſcitur, ubi ea ſanguinis ſupellex. Nam lac ſolum eſt elegantior pars ſanguinis, quæ (ut natura hominem à crudelitate avocet) à glandulis mammarum in alborem abit. Sed non ita copioſum id lac manat quod mulieribus extra graviditatem ac lactationem evenit. Quod tamen rarum eſt in virginibus, nam providentia naturæ (quæ vis quædam eſt à Deo inſita) gignitur lac in mammis, fœtus cauſa. Unde ea providentia? ab animantium opifice, inquit hic Galenus. Octavo & nono, dicit idem Galenus, gravidationis menſe, turgent venæ utero & mammis communes. *Viris unde lac.* *Lac quid*

XL. Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς 1 αἷμα συστρέφεται, 2 μανίην σημαίνει.

XL. Quibuſcumque mulieribus 1 ſanguis in mammis * colligitur, 2 phanaticæ fiunt. ** Vel, conglomeratur.*

1. Si is ibi collectus cunctando putreſcit, vel exardeſcit: ſi putreſcit, inde inflammantur mammæ. ſi exardeſcit, ardore eo in atrorem uritur. Συστροφὴ eſt omnis tumor præter naturam.

2. Quia ibi permanet pepaſmi expers. Cum fluit à ſuppreſſis menſibus ſanguis in mammas, pro ipſius ſanguinis conditione, & partis in quam fluit temperie, aut phymatis, aut furoris conſecutionem adfert. Si enim ſanguis is fuerit bonus, & natura partis integra, natura lac ex ea generabit. Si vero ſanguis propriæ ſubſtantiæ corruptione vel alterius humoris admixtione in vitio fuerit, ejus partis in quam effluit, ſubſtantiam labefactabit: & omne genus phymatum pro varia corruptionis

conditione, vel humoris mixtura, generabit. In aliis quidem phlegmonem, in aliis cancrum, in aliis aliud, ut hic ardorem, unde ambustus sanguis, fuligines nigras in cerebrum effundit, indeque melancholescunt: vel fit eò metastasis sanguinis incendio conflagrantis. Unde fit mania, hoc est furor febris expers. Nam ea mania quæ febris est particeps, phrenitidem sequitur. De hac non loquitur in hoc Aphorismo. Nisi provocentur menses, hinc cancri nascuntur. Lac, inquit Galenus hic, tanto est sanguine frigidus, quanto hepar est glandulis calidius. Si igitur in mammis ardore utatur sanguis, in lac abire non poterit. Nobilissimam vidi puellam, annorum viginti, cui non ex sententia respondebant menses. huic glandula in mamma induruerat. author eram ut menses excitarentur, ac mollia remedia imponerentur. Illa ad empiricum abiit, qui cauterium imposuit, ac mammas cum thorace exedit, ut anima thorace prodiret. Frequentiq; impositione acrium remediorum, tum in tumorem à sanguinis affluxu abiisset diu, in verum cancrum degeneravit.

Historia

Mulier curanda non sit gravida.

XLI. Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι ἢν κύει, ἐπὴν 1 καθεύδειν μέλλῃ 2 μελίκρητον διδόναι πιεῖν. κἢν μὲν 3 στρόφον ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει, ἢν δὲ μὴ, οὐ κύει.

XLI. Si nosse velis an mulier utero gerat vel conceperit, jam jam 1 dormituræ melicratum 2 bibendum exhibeto: quod si alvi 3 torminibus infe-

infestetur, concepit; sin minus, non concepit.

1. Nec incœnatæ. Eo enim tunc tempore crudum melicratum excitare potest tormina.

2. Crudum. fit ex una parte mellis, & decem aquæ.

3. Nam ventos intestinis ingerat crudum mel, qui retinentur turgido ab utero, pressis intestinis. Sed non sit familiaris mulieri colicus dolor, nec æstuet corpore; id enim disjicit ventos. nec assueta debet esse melicrato: nec sit durâ aut fluxâ alvo: nam ut in hac venti facile evanescunt, ita in illa facile retruduntur ac retinentur. Hæc sane raro contingunt, nec inter συγγράμματα Hippocratica agnoscitur hic Aphorismus. Graviditatis tria sunt τεκμήρια. Primum si rem habuerit cum viro: secundum, si septem dies semen continuerit, ejusque nihil excreverit. tertium, si nos uteri cum mollitudine ita sit coactum, ut ne acus quidem acutiem admittat. Præterea si venter & abdomen quodammodo collabitur & quodammodo deprimitur, colligente nimirum se utero, ut arctissime semen contineat. Communia signa ex urina & pulsu petuntur: pulsus enim non sunt majores, nisi fœtu jam absoluto. Galenus hæc tormina ad angustiam quæ fit ab utero in recto intestino refert. Sed dicas, in initio graviditatis (de quo solo tempore hic loquitur Hippocrates) uterus, qui recto intestino incubat, undique se colligit, minusque illud intestinum premit. Igitur illud intestinum non fit arctius, sed amplius. Hoc autem ampliore reddito, & reliqua intestina fiunt ampliora. Hinc igitur Aphorismus non caret suspicione mendi. Quid si legatur, Quod si non infestetur alvi torminibus concepit. Nam quod omnibus commune est.

Tria signa graviditatis propria.

Communia graviditatis signa.

ne eſt, non poteſt eſſe proprium gravidæ. Noſtræ mulieres dant baſtardicum, hoc eſt paſſum vinum cum ſaccharo, & lac dulce, quo moveat ſe fœtus: ſed id ineunte conceptu locum non habet. Nam etiam, grandiore jam fœtu, manum calidam umbilico imponunt: & movet ſe fœtus ad illum teporem.

XLII. Γυνὴ ἔγκυος, ἢν μὲν ἄῤῥεν κύει, 1 εὔχροός ἐστιν· ἢν δὲ θῆλυ, 2 δύσχροος.

Num marē vel fœminā geſtet.

XLII. Mulier gravida ſi quidem marem concepit, 1 colore eſt vivido: ſin autem fœminam, 2 fœdo.

Aphoriſmus hic non ſemper habet locum, niſi cætera ſint paria, ut victus ratio, & talia. Ratio autem Aphoriſmi eſt. Qualis ſanguis fuerit, talis eſt color: quia color ſimilis effloreſcit humoribus. Mas generatur à meliore ſanguine, & elaboratiore ſemine, ab his vero mulier vividior evadit.

1. Hoc eſt, eſt coloratior quam cum fœmellam geſtat eſſe ſolet. nam committit eandem mulierem ſibi ipſi.

Certa ſigna maris vel femellæ.

2. Non tam bono colore, ac cum matrem geſtat, & lentigine obſidetur facies. Mas tertio, fœmina quarto menſe movetur. In mare ajunt fœtæ oculi dextri pupillam majorem ac nitidiorem eſſe, & dextras arterias turgidiores & commotiores, venaſque ſub lingua dextras tumidiores, ut etiam mammam dextram, uterique dextras partes.

Uteri eryſipelas.

XLIII. Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

XLIII. Si mulieri gravidæ in utero ſit eryſipelas, funeſtum.

Ob febris vehementiam, ſpirandi difficultatem, & ob

& ob summam curandi erysipelatis difficultatem. Eo quod, ob metum fœtus nullum medicamentum utero adhibere audeas, quo illa materia vel discutiatur, vel concoquatur. Propterea quod erysipelas ad sui curationem venæ sectione indigeat. hujusmodi vero auxilium & fœtui & fœtæ est periculosissimum. Vtero magna cognatione principes partes junguntur. Funestum id maxime fœtui ob ardorem & interceptionem alimenti: connivent enim inde oræ venarum uteri, unde fœtus nutritur, in tali tumore. Iuvenculam uterum gestantem tractavi hic nuper, cui tale quid evenit: ardentissime febricitabat, secta fuit vena, clyster injectus. Die trigesimo quarto abortiit semiputridum fœtũ. Perpetuo febricitabat: interdum alvus liquidis ferebatur: suffocatio uterina sæpe augebat: parum dormiebat: fœtorem sentiebat ipsa. Iulapium ex cichorei aqua, cum sirupo de acredine citreorum assumebat. tandem evasit. Verum hoc non fuit erysipelas exactum. Seniori olim adfui mulieri gravidæ; hæc primis diebus vehementer æstuabat ab utero: vena fuit secta; lenita alvus. tertio die obiit una cum fœtu. *Historia*

XLIV. Ὁκόσαι παρὰ 1 φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, 2 ἐκτιτρώσκουσιν πρὶν ἢ 3 παχυνθῆναι. *Abortus causa.*

XLIV. Quibuscumque gravidis extenuationis 1 summa sunt omnia, 2 abortiunt 3 priusquã habitiores fiant.

1. Hoc est, in quibus non inchoatæ, sed perfectæ extenuationis signa apparent: qualis extenuatio esse solet ab exhaustu partium solidarum, ubi nulla spes est redintegrationis. Ut si longo à morbo defraudatæ fuerint suo genio: quo tempore ad conceptionem sunt aptiores, utpote purgatiores.

2. Bi-

2. Bimeſtres: hoc eſt, ſimul atque fœtus nutricatu eſt opus, ut ſolet eſſe bimeſtribus, nec ante. Nam cum mulier ſit extenuata, ſibi ſolum cibum capit, indeque fœtus inopiâ redditur infirmus. nam quo modo fœtum alet, ſi ſe ipſam fœta non aluerit? Tres enim ſunt cauſæ abortus continentes, fœtus imbecillitas, nutricatus inopia, & vinculorum quibus fœtus utero alligatur laxitas.

3. Vel ante illud tempus, ſcilicet trimeſtris graviditatis.

Abortus aliæ cauſæ.

XLV. Ὁκόσαι μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα καὶ 1 τρίμηνα 2 ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες 3 μύξης μεσταί εἰσι· καὶ οὐ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' 4 ἀπορρήγνυνται.

XLV. Quæcumque vero corpore bene conſtituto bimeſtres, atque etiam 1 trimeſtres abortiunt, nullâ 2 incidente abortionis causâ, his ſane 3 cotyledones mucco abundant: eoque fit ut præ gravitate fœtus potentes eſſe non poſſint, ſed 4 diſrumpuntur.

Superiori Aphoriſmo abortionis cauſa conſiſtebat in alimenti inopia: hoc autem in ſecundinarum & vinculorum uteri laxitate. Fœtus enim alligatur ſecundinis, ſecundinæ vero utero. Secundinam conſtituunt illa venarum & arteriarum oſcula, quæ cotyledones appellamus. Qua ſecundinæ divelluntur, ſi vaſa ac oſcula illa muccoris plena fuerint. Plena autem erunt ſi mulier cæli morbo, aut diætæ

Secundina quid.

vitio

vitio colligat in capite copiam pituitæ vitreæ, crassæ & gypseæ, à sanguinis concretione segregatæ, quæ neque per os, neque per nares, aut intestina, vel vesicam excluditur: sed perenni fluxu in uterum delabitur. Vt igitur fœtus conservetur, exhaurien-dum est cerebrum ea pituita: vel alvo est derivanda. Purgatio ergo instituatur ex agarico & rhabarbaro commodis mensibus, vel etiam ante ingravidationem. Matrona quædam sæpius abortierat, pituitosa naturâ: cum vero medicinarum usum iniit, fœliciter gestationem perfecit. *Hipp. 1 de Morb. mul. & lib. De superfœt.* *Practica observatio.*

1. Quia quibus mensibus fiunt labores, iisdem fiunt abortiones, si cotyledones mucco circumfluant. dicit, si fuerint corpore bene constituto, ut nulla excusatio adsit extenuationis, aut obesitatis.

2. Nulla valida suborta evacuatione, aut uteri affectione; non ictu, casu, aut animi perturbatione: denique nulla re quæ aut fœtum infirmiorem faciat, aut suo defraudet genio, aut uteri secundinarumque vincula laxet, victaq; faciat. nec fœtorem gravem naribus conceperit: nec vociferatio valida præcesserit.

3. Hoc est, venarum & arteriarum in uteri fundo oscula.

4. Hoc est, à cotyledonibus secundinæ divelluntur.

XLVI. Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ 1 ἐπίπλοον τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ 3 κύουσιν. *Cōceptio ut felicitetur.*

XLVI. Quæcumque [non natura, sed educatione] supra modum habitæ concipere nequeunt, iis 1 omentum

tum os uteri 2 comprimit; nec 3 ante concipiunt, quam graciliores fiant.

Cur varia appetant ingravidatæ.

Vt concipiant hæ, author est Hippocrates ut phlegmagogis vacuentur; ac dein ut uterus purgetur: tandem ut illa dentur quæ flatus gignunt, hi enim expandunt contractum nimis uterum. Sagax natura id sæpe postulat à muliere jam jam ingravidata, quæ miro desiderio jam tunc fertur in poma, cerosa, pruna, aliaque quæ in flatus fœcunda sunt. Quare uteri os & collum non verti ad latus aut dorsum debent, nec præcludi debet callo aut omento, nec lente in se rapere debet uterus.

1. Hoc Philotheus refert ad pinguedinem utero adnatam. Galenus proprie ad dictum omentum: ita scilicet, ut collum uterinum quod annexum est ori uteri, comprimat adeo, ut aditu ad uterum semen viri prohibeatur. ita nimirum ut pudendum muliebre primo sit loco; secundo, collum uteri; tertio, os uteri; quarto, ipse uterus. Hæc sectio corporis humani aperte monstrat.

Arist. 2 De part. animal. 5. Et 1. De generat. animal.

2. Eoque fit ut semen virile os uteri rectà subire nequeat: sed in via refrigeratum corrumpitur. Et his sanguis in corporis molem abit.

Sterilitatis causa.

3. Sterilitatis multæ sunt causæ, aliæ ex eventu, aliæ per se. Hæ crassæ, ex eventu sunt steriles: quia virile semen excipere nequeunt ob pinguem aqualiculum, qui os uteri comprimit. Quod scilicet hominibus maximum sit omentum; ampliusque quam bovi, pro ratione sui corporis.

XLVII. Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ 1 ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη 2 ἔμμοτον γίνεσθαι.

XLVII. Si uterus 1 coxendici incubans

cubans suppuret, 2 emmotum ulcus fieri necesse est.

1. Ab excitata phlegmone in utero, si pervertatur uterus ad coxam.

2. Sinuosum ulcus fit: ad cujus curationem conceptis linamentis opus est. Nam per emmotum ipsam affectionem denotat: alioqui significat remedium quod sinuosis ulceribus admovetur, ad absorbendam materiam humoremque illum qui ibi cunctatur. Hoc autem remedium varium est, pro varia ejus figurâ & materiâ. figura; nam interdum refert ellychnii formam, interdum glandis. materia; alia fiunt ex argento, auro, plumbo; alia ex materia solida; alia ex perforata. Ratio Aphorismi est, quod non solum ex ipsa parte quæ ulcus concepit materia illa educi debet, sed etiam ex utero, unde perpetuo nova materia suppeditatur. *Ratio Aphorismi.* Quasi dicat, evacua ergo totum corpus, ne fœdi succi irruant in uterum afflictum, & quæ fœdi in utero sunt, illa pessis prolice. hoc est, ut os uteri rectum fiat stude, ut effundere omnia contaminata possit, ne ad ulceris incrementa faciant. Suidas scribit μοτάριον esse, quod vulneri immissum prohibet coalitum; ut jam strepta sunt. Falluntur medici qui pro ischiadica affectione hunc affectum medicantur, venam malleoli incidendo. Nam & ipsæ mulieres falluntur sæpe, existimantes se ischiade laborare, cum claudicent interdum altero crure. vide Roussetum de partu Cæsareo in fine capitis noni.

XLVIII. Ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι 1 δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι 2 μᾶλλον.

XLVIII. Fœtus qui mares sunt

1 dex-

1 dextra, fœminæ ſiniſtra 2 magis ſunt.

1. Quia dextra parte calidior eſt uterus & ſolidior; & ea parte nutricatum fœlicius mitigatum ſuſcipit: nam ea pars eſt collocata κατ' ἶξιν ad hepar. Sic ait 2 Epidemiôn, circa naturam magnam vim habet oculus dexter. quaſi dicat: Dextrâ validior eſt homo, quam ſiniſtrâ. Hinc quoque affectiones contra naturam potius eveniunt ſiniſtra parte, quam dextra. Si tamen in dextram inciderint, longe ſunt periculoſiores, quam ſi in ſiniſtram. Antiqua eſt hæc ſententia à Parmenide & Empedocle prodita. Attamen ea interterdum vis eſt ſeminis, ut utroque ſinu maſculos proferat.

2. Epid. ultima ſect.

2. Quia hoc non eſt perpetuum: quibus enim dextrum vas ſpermaticum à renali, & ſiniſtrum à vena cava deſcendit, iis ſiniſtra mares, dextra vero uteri parte potius fœminæ geſtantur.

Ariſt. 4 Degener. animal. Hipp. 6. Epid. initio.

Ad ſecundinarũ excluſionẽ quid cõferat.

XLIX. Ἐς ὑστέρων ἐκπτώσιας 1 πταρμικὸν ἐπιτιθεὶς, ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας 2 καὶ τὸ στόμα.

XLIX. Ut excludantur ſecundinæ, adhibito 1 ſternutatorio, comprimere 2 oportet nares & os.

Cum natalis eſt puer, ut menſe 7. 9. & ad ſummum, inquit Holerius, 10, copulationes ſecundinarum cum acetabulis ſiccitantur & ſolvuntur, & & ſenſim cum fœtu natio jam prodeunt. Sed interdum rumpitur umbilicus, ut cum involvitur fœtus collo. Hinc phlegmone, febris, rigor, à putridis ſecundinis: quæ niſi excludantur, vel ilico vel ante octavam diem plerumque enecant.

1. Ex

1. Ex ellebori pulvere, cum castoreo, maximeque euphorbio. Holerius propinat succum artemisiæ cum vino expressum. Ego summi Dei beneficio plurimas liberavi hoc pulvere, Accipe cinnamomi electi drachmas duas cum semisse: myrrhæ optimæ scrupulos duos: succini candidi sesquidrachmam, rubiæ tinctorum, castorei, cujusque scrupulum: thoracis semiscrupulum: croci grana quinque. misce, fiat pulvis subtilissimus. capiat drachmam ex vino, adjecto saccharo. *Ad secundinas retentas præcellens remedium.*

2. Quo denegato spiritui exitu qui à cerebro excluditur, in partes inferiores irruat. Corrupta autem vena quæ in umbilicum inseritur, editur fœtus sine secundinis. Quæ, si in utero remanserint, statim corrumpuntur: & subitariam mortem inferunt. Agitato autem per sternutationem utero, excutitur secundina. Admoneant Medici tunc obstetrices ne unquam digitum ab interno ore uteri amoveant: dum enim à digito irritatur, rectum manet id, ac sæpe hac irritatione excludit secundinas laceras. digitusque ab altera manu perpetuo madescat oleo lilino, cum croco & myrrha, & muccagine seminis psyllii. Si abstulerit obstetrix digitum, vertet sese ilico uteri os, ac ita connivebit, ut nulla postea arte aperiri possit. Cautio obstetrici adsit hæc, ne unquam trahat valide umbilicalia vasa: tenerrimis enim à secundinis facile avelluntur. Antiqui propterea fœtum, integro adhuc umbilico, utri aqua pleno imponebant, ac sensim effluente aqua sidebat uter, modestoque lapsu secundinas una proliciebat. *Cautio practica.*

L. *Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς τιτθοὺς πρόσβαλλε.*

L. Si mulieri immoderatius 1 fluentia menstrua vis inhibere, quam maximam 2 cucurbitulam ad mammas defigito.

Haimorrhagia ut sistenda. *Aphorismus hic accommodari potest ad omne immoderatum sanguinis profluvium, cujus sistendi ratio captanda est ex ratione causarum efficientium & instrumentariarum, unde, quo, qua, & quamobrem sanguis fluat. Puerperis sæpe hoc evenit, ut confertim ab utero ruat sanguis.*

1. Immoderatius fluunt menstrua: cum nulla servatur ratio neque periodi universalis, aut particularis; neque quantitatis aut excernendi modi. *Sanguinis fluxus causa.* Fluit autem sanguis, quia ipse acrior vel subtilior, vel multo sero tum pituitoso, tum bilioso perfusus; nam venas aperit, aut erodit, vel copiâ rumpit. *Medela.* Qui quidem fluxus tribus modis sistitur, revulsione, repressione, obstructione. hic solius revulsionis meminit. *Venæ uterinæ duplices.* Uterus habet quasdam venas officiales, quasdam ministras. Officiales sunt quibus excipiunt sanguinem non sibi, sed fœtui. Ut etiam mammis evenit, quibus venæ mammariæ recta feruntur ad umbilicum, quo loco venas epigastrii veluti osculo quodam excipiunt (sæpius tamen animadvertimus per sectiones corporum humanorum, continuas unasque illas venas esse) ita à mammis in uterum fluit sanguis per mammarias. Quasi si mammis (inferno nimirum earum loco) cucurbitam affixeris, revocabis eum sanguinem qui ad uterum tunc fluit.

2. Nam venæ mammariæ non sunt foris sitæ, sed in profundo corporis collocatæ; propterea cucurbitulæ his adhibentur sine scarificatione. Nam ad revulsionis consilium, admovenda sunt remedia iis partibus unde sanguis fluit. Porro hæc revulsio fit duobus modis,

dis, aliquando aſpectabili, ut emiſſo ſanguine, aliquando inſpectabili, ut vinculis, cucurbitis. Poſt adhibitas cucurbitas danda ſunt aſtringentia, ut pars confirmetur, meatus claudantur, & ſanguinis impetus prohibeatur. Itaque mammis adhibebimus cucurbitam revulſionis ergo, cum largiore copia, vel longo tempore, ultraque dies ſeptem effluat ſanguis. Poteſt etiam ſanguis auferri ex brachio, ſi plenitudo ſanguinis adſit; & ſuccus plantaginis admoveri. Nos hunc pulverem maximo ſucceſſu propinamus: Accipe ſeminis hyoſcyami albi, ſeminis papaveris albi, cujuſque drachmam: hæmatitidis, coralli rubri, cujuſque ſemidrachmam: caphuræ ſcrupulum ſemis, ſumat mane & veſperi ſemidrachmam. *Pulvis ad omnẽ ſanguinis fluxum.*

LI. Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 1 συμμέμυκεν. *Ingravidationis ſignum.*

LI. Quæcumque ſunt gravidæ, illis os uteri 1 connivet.

Continet hic Aphoriſmus inter tria τεκμήρια conceptionis, ſupra Aphoriſmo 41. explicata, unũ; nimirum uteri omnimodam occluſionem. Sed quæres, Cum conſtet ſuperfœtationes fieri, an igitur poſt conceptum uterus aliquando aperiatur? Maxime id evenit primis menſibus, cum uterus avidiſſime alterum ſemen excipit. Cæterum hoc ſignum intelligitur de illis mulieribus quæ operam dant liberis. nam in virginibus etiam connivet.

1. Ne aër ſubeat, & ſemen corrumpat, uterique ne calor evaneſcat, quo utitur potiſſimum ad fœtus conformationem. Si ſcilicet conniveat ſine dolore & renixu. modo quoque nulla excuſatio malæ conformationis adferri poſſit. Quibus enim ob malam confor-

matio-

mationem connivet os uteri à purgatione menstrua, his præscribit Aristoteles ut statim à menstruis, hoc est sub finem menstrualis profluvii rem cum viro habeant. Quæ non excipiunt, non concipiunt.

LII. Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, 1 ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει· ἢν δὲ 2 στερεοὶ οἱ μασθοὶ ἔωσιν, ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον 3 σημαίνει.

LII. Si cui mulieri gravidæ lactis copia è mammis profluat, 1 infirmum esse fœtum significat: sin autem 2 solidæ succique plenæ fuerint mammæ, saniorem esse fœtum 3 significat.

1. Id significat, fœtum propria infirmitate, qua cibum respuit vel cibum capere non potest, in vitio esse. Cum enim lac fluat, indicium est nutricatum sufficere, quod cum fœtus respuat, minimeque potentiam habeat fruendi alimenti, regurgitat in mammas, quæ distentæ copiâ, lac profundunt.

2. Non extenuatæ, nec flaccidæ, nec distentæ. ita nec inopiæ alimenti, nec imbecilli fætus notas edent. Sint turgidiores, quam erant cum non gestaret adhuc utero: nec sint flaccidiores, quam cum non gestaret utero.

3. Hoc est, Nec propria infirmitate, nec inopia succi alibilis abortioni eum obnoxium esse significatur. Nam alimenti copiâ fruitur abunde, & tamen mammis relinquit quod satis est ad earum soliditatem. Mammæ, ut partes officiales, trahuntur in sympathiam uteri vel bene vel male affecti, idque tribus modis, generis similitudine, operis societate, & vasorum

Mammę triplici ratione affligun-tur.

ſorum communione. Sequitur ut, ſi uterus bene affectus ſit, concepto jam fœtu valido & vivido, excitetur per ſympathiam calor mammarum nativus. Atque mammæ (aucto calore nativo) non ſolum nutricatus cauſæ ex vena thoracica trahunt ſanguinem, ſed etiam è venis mammariis. Alia enim eſt ratio materiæ quæ per venas mammarias in mammas deducitur, alia ejus quæ è vena thoracica. Nam per venam thoracicam propii nutricatus materiam trahunt; per venas autem mammarias, lactis materiam. Extremis menſibus geſtationis provenit lac. Si copioſe aquoſum lac marcidæ mammæ fundant, certum indicium eſt abortionis. Sanguinis palindrome ad mammas, aut ſtrumas excitat, aut carcinomata, aut furorem, aut lacteſcit. *Gal. 14. De uſibus partium.*

LIII. Ὁκόσαι 1 διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτῃσιν οἱ 2 τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται· ἢν δὲ πάλιν 3 σκληροὶ γίνωνται, 4 ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν 5 ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ οὐ 6 διαφθείρουσιν. *Abortionis ſigna à mammis.*

LIII. Quæcumque ſunt 1 abortionem facturæ, iis 2 mammæ extenuantur: 3 contra ſi duræ fiant, dolor 4 erit vel in mammis, vel in 5 iſchiis, vel in genibus, nec 6 abortiunt.

Signa ſumpta ex charactere, mole, colore, operationibus & excrementis, quibus de abortione judicare licet, hæc fere ſunt apud Hippocratem: fœtu mortuo vel moribundo, venter & mammæ concidunt: frigeſcit pubes ſinuſque pudoris; oreac pu- *Abortus fœtuſque mortui ſigna.*

R dendo

dendo redditur gravis halitus, cavantur oculi, arteriarum motus languescit: facies, crura totumque corpus intumescunt, pueri nullus motus, sed pondus sentitur: devolvitur cum se mulier convertit,: livent labra: summæ nares & auriculæ albicant. gravitas lumborum & femorum adest: sanies cruenta ex utero manat.

1. Nam διαφθορὴ & ἀποφθορὰ Hippocrati idem est quod ἐκτρωσμὸς, hoc est abortus & corruptela fœtus.

2. Concidunt alimenti inopiâ, vel sanguinis & spiritus ad uterum translatione, cum uterus gravi affectu, ut inflammatione vel dolore, ut ab ictu, lapsu laborat. Subito extenuantur mammæ: nam lente interdum sine metu abortionis mammæ extenuantur: ut in grandiore fœtu: vel à crassiore sanguine, quod non ita fiat impetus & excursus in mammas: ut etiam ab infractu vel à tenui venarum capacitate, vel à præcedente morbo attrita si sit sanguinis quædam copia: tunc ilico iterum turgidulæ sororiant.

3. Si mammæ tendantur à sanguinis benigni copia eo translata, talis tensio est signum abortionis: quia uterus & fœtus fraudatur suo nutricatu. Si vero tendantur à parvo sanguine eo translato ab utero male affecto, talis distentio fœlicem futurum partum indicat. Quare succi alibilis ad mammas translationem indicat lac multum è mammis effluens. At vitiosum sanguinem indicat dolor, durities, phlegmone, si non fiat recursio pravi illius sanguinis in uterũ. Non caret hic locus suspicione mendi: videturque legendum, Sin contra mammæ sint duræ, atque dolor absit, hoc est inflammatio; sed sine lactis effluxu.

4. Eo translatâ materiâ, quæ in uterum alioqui & mammas se effunderet.

5. Diadosi factâ vitiosæ materiæ ab utero in alias

in alias partes. Atque ita fœtus & uterus morbo defunguntur. Iſchiis uterus eſt alligatus. Sed rogabis, Si igitur ab ictu, lapſu, caſu, & fœtore extinctæ candelæ fiat abortio, an iis quoque mammæ extenuabuntur? Reſpondeo: cum doloris vi alio trahitur à mammis ſanguis & ſpiritus, tunc ſine dubio gracileſcunt mammæ; & à talibus rebus vehementer affligitur uterus: quare etiam mammæ gracileſcent: nam ea eſt cognatio iis cum utero, ut trahantur ilico in ſympathiam ab eo.

6. Quaſi dicat, multo minus illæ abortient. Quaſi dicat, Igitur evacuate eas mulieres à talibus ſuccis. *Vſus Aphoriſmi*

LIV. Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 1 σκληρόν ἐστι, ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων 2 ξυμμύειν. *Præceptio ad ſigna ingravidationis.*

LIV. Quibuſcumque os uteri 1 durum eſt, id 2 cõnivere iis neceſſe eſt.

1. Diſtentione: ab inflammatione, vel ſcirrho.

2. Quia colligitur & contrahitur. Sed tamen talis contractio, quia dura & dolorifica, non poteſt eſſe conceptionis nota. Vide Aphoriſmum præcedentem. In conceptione dolor & durities abſunt. In duritie præter naturam, immitte hapſum ex oleo lilino, amygdalino & violaceo; remiſce adipem caponis, anſeris, vel anatis, cum muccagine ſeminis pſyllii, lini, cydoniorum. Si calor abſit, junge quid croci. Utilitatem maximam ad curandum hic Aphoriſmus habet; nam plurima mala eveniunt mulieribus à palindrome menſium ad viſcera. Hoc cum fit, interdum exiſtimant ſe ingravidatas; quare nec medicinam tempeſtivam admittunt, nec ut revellatur ille incur- *Remedia* *Vſus Aphoriſmi*

ſus à viſceribus ferunt. Quare obſtetrix digito exploret num molliter conniveat os uteri. Si cum duritie & dolore connivet, non concepit: ergo Medicus tuto remedia ſolemnia ac magna admovere poterit.

Ingravidatis calamitoſus eſt morbus acutus.

LV. Ὁκόσαι ἐν 1 γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ 2 πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ 3 ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται, ἄνευ 4 προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι 5 χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, ἢ 6 ἐκτιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

LV. Quæcumque mulieres 1 gravidæ 2 in febres [acutas] incidunt, ſi vehementer 3 extenuantur, nullâ incidente aliâ (quam febris vi) extenuationis 4 cauſa, 5 gravior eſt illis, & periculoſior partus; aut 6 certe calamitoſa eſt illis abortio.

1. Inſtante jam partus tempore.

2. A motu, putredine, & coacervatione humorum in majoribus venis & arteriis, aut in viſceribus. Loquitur enim de febribus eſſentialibus, & non ſymptomaticis. Si lenta ſit febricula, difficilem partum & periculoſum experitur mulier, ſed non abortiet. Si acuta ſit febris, abortiet, non ſine periculo.

4. Ita ut non ſolum inchoatæ, ſed etiam perfectæ extenuationis notæ appareant. Hoc eſt, cutis diſtentio cum pallore conjuncta.

4. Ut ſanguinis effuſio, purgatio, inedia, &c. quæ reſarciri poſſunt.

5. Uteri, fœtus, & reſpirationis infirmitate, & muſculorum abdominis extenuatione, & aquæ conſumptione quæ in ſecundinis eſt.

Partus

Partus fœlix fit à robusta matre, fœtu ac utero.

6. Quasi dicat, Quoties ad calamitosam vim morbi seu summam virium infirmitatem accedit nova infirmitas, hic spes in angusto est. Grandis enim extenuatis accidit abortio. Omnis morbus acutus in gravidas incidens est funestus; quia si in curationem morbi incumbas, ipsum fœtum pessumdabis. Huc accedit, quod cum duplo major sit pulsus in gravidis quam in non gravidis, propterea aucto jam usu respirationis & transpirationis, si insuper accesserit calor febrilis, usui nec motui arteriæ nequeunt satisfacere: hinc fœtus & fœta strangulantur. Propterea quia cum diætæ & evacuationis utriusque (nimirum pharmaciæ & phlebotomiæ) ratio desideratur, fit, ut morbus vires acquirat eundo, & ut mulier vi febris extenuetur. Itaque fœtus unà cum matre suo defraudatur genio: atque hinc abortio. Vidi robustam mediæque ætatis mulierem, quæ extremis mensibus febri ardenti correpta, ab abortu ilico interiit.

Axiomata.

Historia

LVI. Ἐπὶ ῥῷ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

ῥὓς γυναικεῖος.

LVI. Si ad muliebre profluvium, convulsionis vel defectionis animi accessio adjungatur, calamitosum.

Imo funestum: quia uterus exhauritur, & in sympathiam omnes nobiles partes trahit. Omnis autem convulsio ab exhaustu est calamitosa, ut signum & ut causa. Vt signum quidem exhausti humidi primigeni: ut causa, quia intercipit actio-

nem partium, officio quarum natura ad punctum temporis carere nequit.

1. Ab exhaustu: sublato usu respirationis. Tria autem sunt genera excrementorum muliebrium: duo naturalia, tertium vero contra naturam. Naturalia sunt menstrua, & lochia. Lochia pari temporis intervallo fluunt à partu, quo menstrua ante partum. Tertium est contra naturam, & dicitur Profluvium muliebre καθ' ἐξοχὴν: quod nihil est aliud quam sanguinis serosi atque sero aliorum humorum, pituitæ salsæ, bilisque utriusque imbuti perennis vel repentina excretio. Non autem est una eademque in his profluviis conditio. facit enim hoc cœli status, ut pluviosus austrinus à ventis placidis: quo cœli statu sanguis vix suis vasis contineri potest. Refert sanguis autem ideam ac colorem ejus humoris cujus sero diluitur. Est etiam ob admixtam pituitam salsam acrior. Desideratur etiam ratio quantitatis, cum menstruatis solæ fluant duæ heminæ ex lege naturæ. Præterea ratio temporis desideratur, nam sine ulla temporis distractione excernitur: Postremo desideratur modus excretionis, quia menstrua paulatim fluunt, hic vero confertim. Quædam feminis est etiam effluxio acris ac salsi, à resolutis vasis spermaticis: hæ raro curantur, nam totum corpus exhauritur, summoque cum fœtore tandem extinguuntur. Vidi nobilem matronam quæ hoc profluvio extabuit, & tanto fœtore effundebatur, ut nullus non existimaret alvo venire. Sed hic fœtor longe alvum superabat. Existimo totum ejus uterum in teterrimum tabum eliquatum unà effusum fuisse. Languebat hæc mirum in modum, ac quasi lethargo oppressa stupebat mente. Lente obiit intolerabilibus fœtoribus. Ego sane nil fœdius unquam olfeci. Quin his nonnunquam

Mulieribus triplex genus excrementi evenit. *Lochia.* *Mẽstrua.* *Profluviũ muliebre.* *Gonorrhœa muliebris.* *Historia* *Profluviũ muliebre pituitosũ.*

quam evenit pituitosum profluvium, cum pituitæ per alias partes denegatur exitus, hæc per dorsum ad uterum defluit. Siccabimus in his caput, & siccabimus illam pituitam decocto guaiaci & sirupo Montagnanæ: nam fotu & suffumigiis curationem recipiunt, inquit Hippocrates De morbis mulierum. *Curatio.*

LVII. Καταμηνίων γινομένων 1 πλειόνων, 2 νοῦσοι ξυμβαίνουσι· καὶ μὴ 3 γινομένων, ἀπὸ τῆς 4 ὑστέρης ξυμβαίνουσι νοῦσοι. *Muliebrium morborũ causæ.*

LVII. Si menstrua 1 plura fiant, eveniunt 2 morbi. & si 3 non fiant vel sistantur, ex 4 utero morbi eveniunt.

1. Si copiâ eâ excernantur quâ superant duas heminas Atticas vini aut aquæ, & utriusque periodi ratio desideretur. Fit hoc uteri acetabulis, ac tenui calidoque à sanguine, eoque abundante.

2. Cachexia, hydrops, paralysis: ab exhausto calore nativo.

3. Nec ulla ætatis, lactatus, morbi anteacti, aut graviditatis excusatio adferri possit: sed si supprimantur scirrho, aut erysipelate, aut materiæ copiâ vel contumaciâ, aut venarum angustiâ, vel facultatis infirmitate. *Causa obstructionis mensiũ.*

4. Quorum essentia in variatione humoris & partis male affectæ consistit. Inde enim pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, furores, apoplexiæ. Si neque haimorrhoïdibus neque sanguinis vomitione, nec dysenteriâ cruentâ, nec narium profluvio hujusmodi calamitates arceantur. Menstruorum debite fluentium quanta sit utilitas, alibi prodidit Hippocrates, ubi ait, Menstruis fluentibus omne malum *3. Epid. 5. Menstruorum commoda & incõmoda.*

evasisse fœminas. Cum vero eadem sisterentur, plethoricis symptomatis reddebantur obnoxiæ totius corporis, & singularum partium. Quemadmodum autem viro mutilato fluit sanguis per alvum, ita mulieri infructiferæ

Menses suppressi quando nocere incipiãt, & quos morbos adferãt.

necesse est ut fluat sanguis superfluus per uterum; qui alioqui fructiferæ cederet in nutricatum fœtus. Dicit ἀπὸ τῆς ὑστέρης: ut significetur translatio materiæ, vel sympathia uteri male affecti. Trimestre per spacium explendescit vis suppressorum mensium: tunc enim morbi eveniunt ab eis: interdum tandem sexto mense in morbos quædam trahuntur. Cum enim restagnat is sanguis, putrescit; unde febres, uterique phlegmone, aut carcinoma. Quibusdam turgent crura ac pedes: quin aliæ coxariæ redduntur. Interdum recurrit sanguis in faciem ac caput, unde mania: si ad partes spirabiles se effuderit, pleuritis, peripneumonia, phthisis: si in totum corpus abierit, anasarca, nascitur.

Causæ mensium suppressorũ Gal. in Com.

Sistuntur autem menses, paucique fluunt, ob angustiam venarum quæ ad uterum sanguinem vehunt, vel ob osculorum venarum ad uterum pertingentium obstructionem, vel ob sanguinis crassitiem & frigus, vel ob robur vasorum uteri sanguinem affluentem non admittentium. Quicquid horum fuerit, tandem uterum trahi in hujusmodi affectum, ut in phlegmonem, erysipelas, scirrhum, vel cancrum, est necesse; tandemq; totum corpus in contagionem abduci.

Stranguriæ causæ.

LVIII. Ἐπὶ 1 ἀρχῷ 2 φλεγμαίνοντι, καὶ ἐπὶ 3 ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι, 4 στραγγουρίη ἐπιγίνεται· ἐπὶ δὲ ἥπατι 5 φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται.

LVIII. Recto 1 intestino vel 2 utero 3 inflammatione obsessis, & suppurato renum, urinæ 4 stillicidium supervenit. Sin autem hepar sit 5 inflammamatum, singultus succedit.

1. Vocat rectum intestinum ἀρχὸν, quod videatur omnium intestinorum esse principium.

2. Per inflammationem intelligitur ardor & tumor contra naturam, à pituita putri, quæ abradendo, intestinis, sensu exquisitissimo præditis, est molesta. Vocamus tenesmum illam inflammationem, nam unà sphincteres affligit.

3. Uterus inferiore parte alligatur intestino, & vesicæ collo.

4. Recto intestino in viris inflammato supervenit stillicidium, non quidem per diadosin, sed per sympathiam, generis similitudine & vasorum communione, eo quod vesica incumbit intestino recto, & utroque pars fit membranosa. fit itaque hæc stranguria, resoluta facultate retentrice vesicæ, & urinæ acrimoniâ. Sic quoque utero inflammato in mulieribus fit stranguria: quia vesica his non incumbit intestino, sed cervici uteri; non quidem utero: nam si utero incumberet, in graviditate ne ad punctum quidem temporis urina contineri possit; uterus enim dilatatur, cervix ejus nequaquam. Quasi dicat Hippocrates: Tribus de causis nascitur stranguria, vitio partium unde fluit, qua fluit, & unde excipitur. Recto autem intestino laborante, accidit stranguria, vitio partium ubi excipitur urina. Quare dabis operam ut recti illa intestini inflammatio curetur. At renibus purulentis stranguria accidit vitio partium unde manat. Nec tamen ulla stranguria fit, nisi af-

Stranguria triplex.

fectâ vesicâ: hæc autem hic afficitur per δευτεροπάθειαν, per diadosin & translationem materiæ purulentæ. Vitio enim puris vellicantis urgetur vesica ad excretionem. Porro purulentarum urinarum tria sunt genera ipsis partibus unde pus fluit distincta. Aut enim fluit pus ex vesica exulcerata, aut renibus, aut partibus diaphragmate superioribus. Quod à vesica manat pus, nullo modo est cum urina permistum: si vero permisceatur inæqualiter, à renibus est: si æqualiter, à partibus diaphragmate superioribus.

Vrinæ purulentæ tres.

5. Ad inflammationem hepatis sequitur singultus, vel affecto ventriculo per δευτεροπάθειαν, idque per sympathiam, vel per diadosin. Per diadosin quidem, quia influit biliosus humor, qui ab inflammato hepate excidit in os & finem ventriculi, qui vellicando consecutionem adfert singultus. Per sympathiam vero, quod hepar inflammatione obsessum tumidius fiat, & ita opprimat diaphragma & ventriculum: à qua oppressione singultus. item vasorum communione, nam rami nervi sextæ conjugationis inseruntur stomacho & hepati. Sequitur etiam singultus ab exhaustu, quia calor febrilis hepatis exhaurit ventriculum. Quare hepati ita affecto succedit singultus, oppresso ventriculo ab exhausto, vel à reflexu biliosi humoris ab hepate ad ventriculum, & ob sympathiam hepatis & ventriculi per nervos hepati & stomacho communes. 2. Epid. 4. τόνους appellat hos Hippocrates.

Singultus variæ causæ.

LIX. Γυνὴ ἢν μὴ 1 λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ 2 λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι 3 θυμία κάτω· κἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ 4 διὰ

Sterilis mulier unde noscatur.

τοῦ

τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι' ἑαυτὴν ἄγονός ἐστιν.

LXIX. Si mulier non 1 concipit, ſcire autem velis num 2 conceptura ſit, circumtectam veſtibus inferne 3 ſuffito : ſi odor 4 per corpus, ad nares, & os viam affectat, ſcias velim & perſuaſum certo habeas, ipſam ſuo vitio 5 infœcundam non eſſe.

1. Ita ut ſterilis & infœcunda videatur, cum tamen det operam liberis : nec ante concepit.

2. Vel num poſſit concipere.

3 Ut ſtyrace, caſiâ, beniovino metrenchyta utero inhalet.

4. Hoc eſt, ſi odor naribus & ore percipiatur : nec ulla coacti uteri à menſtruis accuſatio poſſit adferri.

5. Quod nimirum ex eo ſuffitu naribus & ore percepto ſignificatio fiat uteri ad concipiendum convenienter affecti in habitu & temperamento, nec ullam materiæ ſpermaticæ & ſanguinis menſtrui rationem deſiderati. Quæro igitur, An cui anathymiaſis aromatum ab imis partibus ad os & nares tranſmittitur, ſit ſignum τεκμήριον fœcunditatis? Maxime. quia ſi uterus in vitio ſit aut mala collocatione, aut figuræ perverſione, aut diſtortione, non tranſmittitur odor ille ad nares. itē quibus frigidior fuerit atque denſior. Addo, modo nulla excuſatio adferri poſſit uteri poſt menſtruam purgationem conniventis. Sunt enim quædam mulieres quibus à menſtrua purgatione ita connivet uterus ac ſi concepiſ- *Quæſtio.*

 ſent.

Ar. 1 De hist. animal. sunt. Alia quoque sunt signa. Nam si fuerit fœcunda, allium detracto cortice immissum in sinum pudoris, odorem suum postridie imprimet in pileum mulieris, atque adeo is fœtor naribus percipietur. Hæc, inquit Galenus, ut asserit Plato in Theæteto, ars erat doctarum pronubarum.

LX. Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες 1 πορεύωνται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον 2 ὑγιαίνειν.

LX. Si mulier gravida sit 1 menstrualis, non potest fœtus esse 2 sanus.

1. Ut menstrua bene illi respondeant in qualitate, quantitate, excernendi modo, & utraque periodo. πορεύεσθαι, dicit Galenus, est sæpe & multum fundi sanguinem.

Dubia duo. 2. Quia suo defraudatur genio. Circa hunc Aphorismum duo sunt inquirenda. Unum est, An mulier gravida possit esse menstrualis. Alterum, An menstrua fluentia gravidæ, sint τεκμήρια fœtus non sani. Quod ad priorem quæstionem attinet, videtur quod non. Quia concepto fœtu ita os uteri connivet, ut ne acus quidem ipsum subire possit. Etsi menstrualis illa materia feratur per venas & arterias in sinum uteri, sanguis is non foras prodibit, sed in fœtus nutricatum abibit. Nam venæ spermaticæ illæ & arteriæ, constituunt cotyledones, ex cotyledonibus fiunt secundinæ, ex his venæ & arteriæ coëunt per umbilicum in fœtum. Respondeo quod sanguis non feretur per illos ductus, sed per crurales, quæ feruntur in cervicem uteri, per quas etiam virgines sunt menstruales. Ad alterum dico esse τεκμήρια non sani fœtus, si toto graviditatis tempore fluant & post perfectam typosin: quia ad perfectam typosin, hoc est usque

Respons.

Hip. De natura infantiū & De morbis mul.

ad

ad 35. vel ad 45. graviditatis diem poteſt mulier eſſe menſtrualis, ſalvis rebus fœtus. Nam cum ante ſecundum menſem graviditatis (35. enim dies eſt initium ſecundi menſis, & 43. ejuſdem medium) fœtus non capeſcat nutricatum ante perfectam typoſin (quæ maribus eſt 35. die, & fœminis 45,) ſi mulier ſit bene morata beneque conſtituta, ipſa debet eſſe menſtrualis. Quare primo aut ſecundo conceptionis menſe bene fluunt menſes, id eſt ante 35. aut 45. diem. Quare poſt hos dies nec large, nec ſtata periodo fluere debent, nam id genio fraudaret fœtum. Semel ſi fluxerit etiam copioſe, innocue fit: nam natura onus deponit ita interdum. Scribit enim Hippocrates ſanguinem illum qui allabitur utero toto geſtationis tempore, in fæmella affluere ad libras fere triginta: in maſculo, ad viginti duas. Si igitur copia vel qualitate peccàrit hæc quantitas, bene ſemel excluditur: ut ſi plena manu mulier menſes fundere ſolet, & ſi fœtus fuerit imbecillior. His ſecetur vena 3. vel 4. menſe geſtationis. Non neceſſe eſt ut in gravidis per crurales venas effluant menſtrua, ut virginibus ſingulis evenit menſibus: ſed etiam funduntur per uteri capacitatem. non enim omnes uteri venæ annectuntur fœtus membranis: nam fit ſuperfœtatio: & copia tanta quæ gravidis interdum effluit, ſine dubio ex capacitate uteri fluit. Hippocrates etiam ait, Menſes ſupprimi concluſo ore uteri: ergo inde fluunt. Si menſes ſiſtantur ſine rigore & febre; & ſi adſit malacia, id eſt pica, faſtidium & frequentia ſputi, cavantur oculi, mammæ deinde ſenſim turgent, &; venter initio concidit: ſignum eſt conceptionis. Hippocrates dicit ſi adſit oris uteri mollis occluſio, tormina ab hydromelite, & ſuppreſſio menſium ſine horrore, & à ſuppreſſis menſibus

Lib. De natura pueri.

Ar. 5. Et hiſt. anim.

Contra Galenum in hoc Aph.

Nota gravidæ.

bus

bus cibi fastidium. Ut ait in sequenti Aphorismo.

LXI. Ἢν γυναικὶ καθάρσιες 1 μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγινομένου, 2 ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσι, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Conceptionis nota.

LXI. Si mulier non sit 1 menstrualis, nec rigor ullus, nec febris illi superveniat, ipsa vero in cibi fastidium 2 incidat, certo scito hanc uterum ferre, ac gravidam esse.

1. Cum tamen illi ante responderent menstrua, & si jam nulla repentinæ suppressionis causa possit adferri vel à vitio uteri, vel sanguinis à copia accisa, vel imbecillitatis facultatis excretricis, vel obstrictorum vasorum, aut mœroris, quod Phaëthusæ evenit.

Pica ut curanda.

2 Prorrhet. 44.

2. Ex sanguinis menstrualis corruptione: nec enim ineunte graviditate eo adhuc fruitur fœtus. Si non sit gravida, purgatione hoc fastidium curabitur. Si gravida, non antequam trimestris fœtus fuerit, erit purganda, vel dum fuerit quadrimestris, potissimum humido cœli statu, quo omnes ad abortum pronæ sunt: eo quod cotyledones sunt pleni muco & pituitâ à tali aura. Ob mœrorem aliquando supprimi menstrua docet eleganter Hippocrates in Epidemiorum libro 6, historia ultima. Non poterat Phaëthusa γυναικωθῆναι, id est mulierescere, & muliebritatem rursus nancisci. Omnis enim animi perturbatio spiritus & sanguinem ad pulmonem trahit.

Perturbationis effectus. Rigor.

Rigorem tempore Hippocratis sequebatur febris, quia tunc temporis non erat aliud vivere ex more, quam naturæ convenienter vivere,

vere. Agimus autem de illo rigore qui agnoscit causam internam sui effectricem: non de eo qui ab externo fit frigore. Quasi dicat, *Usus A-* caute medendum mulieri non menstruali, ac *phorismi* perpendendum antequam eo venias, num gravida sit.

LXII. Ὁκόσαι 1 ψυχρὰς καὶ πυκνὰς *Sterili-* τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκουσι· καὶ ὁκό- *tatis* *causa.* σαι 2 καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν· ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος· καὶ ὁκόσαι ξηρὰς 3 μᾶλλον καὶ περικαέας· ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς 4 φθείρεται τὸ σπέρμα. Ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι 5 σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται.

LXII. Quæcunque 1 frigido & denso vel compacto sunt utero, non concipiunt: 2 item quæ præhumido sunt utero, non concipiunt; nam iis semen genitale extinguitur: tum etiam quæcumque 3 ardenti sunt utero & sicco; nam alimenti inopiâ semen 4 corrumpitur. At vero quæcumque ex utriusque oppositionibus modico & 5 temperato sunt utero, hujusmodi sane sunt fœcundæ.

1. Quamvis excipiant, non tamen concipiunt; quod refrigeretur semen virile, propterea que vis prolifica deleatur. Deinde quod tales mulieres semen non excernant, quia frigidæ: præterea quod secundinæ, ob angu-

stiam,

ſtiam, cotyledonibus adnaſci non poſſunt: deinde quod ſuccus alibilis fœtui non ſuppeditatur: nam hæ menſtruis fraudantur.

2. Nam iis ſemen genitale obruitur humoris copiâ: ut ſemina in locis paluſtribus & cœnoſis. Horis paucis retinetur ſemen, mox lubricos ob locos elabitur.

3. Qualis uterus viraginum, quæ paucos menſes fundunt. Retinetur paucis diebus ſemen, mox effluit. Sabuloſis ac arenoſis locis nihil ſoboleſcit.

4. Nam fœtus conformatio à ſemine animato, non per corruptionem, ſed motu & nutricatu perficitur. Sed ab hac intemperie omni motu & nutricatu fraudatur, & ſecundinæ gigni nequeunt, coactis uteri vaſis.

5. Temperate humidi uteri, concipiunt ſemen paulo ſiccius virile. Præterea ſterileſcunt, ſi uteri os obliquetur, ulceretur, vel obduretur, his prodit ilico injectum ſemen. Quibuſdam connivet ſemper uterus, præterquam in periodo menſtrua; hæ non niſi ultimo die illius periodi concipiunt. Eleganter & docte hunc Aphoriſmum interpretatur Galenus, & hæc magna arte etiam ad viros traducit. ipſe conſulatur.

LXIII. Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων· ἢ γὰρ δι' ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα· ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω· ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐκπυειᾶται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον· ἢ διὰ τὴν θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

LXIII.

LXIII. Par est de maribus ratio: aut enim ob corporis raritatem spiritus 1 foras fertur, ita ut genituram effundere nequeat; aut propter densitatem humor foras non exilit: aut præ frigiditate non incenditur, ut eo loci coacervari possit: aut propter caliditatem id ipsum illi evenit.

Hippocratica majestate indignus Aphorismus; & Galeno etiam spurius est.

Sterilescunt viri ob fractam corporis œconomiam, adeo ut prolifica inde vis stupescat: vel quod intemperiem deflectat semen primæ vel secundæ qualitatis; nam etiam usus rerum frigidarum id facit, ut caphuræ, mandragoræ, &c. vel quod mala conformatio occupat partes generationi dicatas: vel paralysi harum si langueat vis, vel si testes induruerint, aut morbo alio teneantur. arteriæ temporales, inquit Hippocrates, incisæ, fœcunditatem adimunt.

Steriles unde viri.

1. Id amatores juvenes interdum experiuntur, cum multum amatæ puellæ copia datur, unde toti cum fervore æstuant ac sudore manant, nec pote est ut arrigant.

De aëribus, aquis & locis.

LXIV. Γάλα διδόναι 1 κεφαλαλγέουσι κακόν· κακὸν δὲ καὶ 2 πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα 3 διαβορβορίζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι· κακὸν δὲ καὶ οἷσι 4 χολώδεες αἱ διαχωρήσιες. καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν 5 αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. Ἁρμόζει δὲ τοῖσι 6 φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι γάλα, καὶ ἐν

Lactis commoda & incommoda.

πυρετοῖσι μακροῖσι, καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ 7 ἐκτετηκόσι.

LXIV. Lac 1 cephalicis exhibere malum: malum eſt etiam 2 febricitantibus, & quibus ſuſpenſa quaſique pendula 3 hypochondria murmurant; & etiam ſiticuloſis: malum eſt etiam quibus 4 bilioſa ſecedunt cum febre acuta, & his qui ſanguinis 5 copiam profuderunt. Sed conſentaneum eſt 6 tabidis, modo non admodum febricitent: ſed convenienter etiam ad diuturnas febres & lentas præſcribitur ſi nihil eorum quæ dicta ſunt adſint; & ſupra modum 7 extenuatis.

Tecmarſis in quibus conſiſtat.

Lac quid

Lactis varietas unde.

Agit Hippocrates de tecmarſi convenienter incunda cuique medendi, propoſito familiari exemplo de lactis uſu. Hæc autem tecmarſis conſiſtit in duobus, in proſpicientia opportunitatum quas habent ſingula remedia ſingulis morbis dicata: deinde in diſtinctione vel delectu eorum remediorum, ſecundum qualitatem, quantitatem, utendi modum, & occaſionem. Lac itaque excrementum eſt benigni excrementi tertiæ coctionis, ex bina ſanguinis concoctione confectum in mammis mulierum. Cujus quidem multæ ſunt vires, ut ſunt animalia ex quibus ſumitur, ut eſt ſanguis, ut ſunt pabula, ut eſt anni conſtitutio, ſic lactis quoque ſunt diſcrimina. Atque hæ lactis ſunt opportunitates tum ad nutricatum, tum ad morborum curationes. Ad delectum, quæ altera erat τεκμάρσεως pars, jam veniamus. Hæc autem in eo conſiſtit, ut nunquam exhi-

exhibeamus lac ei, cui ventriculus vel frigidior fuerit, vel calidior. Nam ut prosit lac, hæc adsint oportet: Vt coquatur ex facili, distribuatur ex facili, non vertatur in nidorem, non acescat.

1. Sive is dolor à flatulenta materia, sive ab acri vapore per sympathiam accidere videatur. Quia in omni cephalalgia laborat quoque ventriculus, propterea his lac non convenit. Crassior pars lactis in flatus; butyrosa in nidorem vertitur: propterea auget capitis plethorica symptomata.

2. Quod butyrosa pars in nidorem vertatur, sanguine incendio conflagrante, & impuro ventriculo: nam multa refluunt in fundum ejus per febres.

3. Flatu distenta, cum tumore hepatis recenti, sine phlegmone. quasi dicat; Ut qui ventre sunt calidiore, iis nidorosum est lac: sic etiam qui frigidiore sunt ventriculo acescit. Si is Meteorismus fuerit recens cum borborygmo, significat flatus qui fiunt ab intemperie frigida: Hujusmodi autem corporibus lac acescit. Si vero fuerit meteorismus recens sine borborygmo, nec tunc convenit: quia is meteorismus evenit à phlegmone: atqui tumorem auget lac crassâ suâ substantiâ. Si vero fuerit meteorismus vetus cum borborygmo, hic forte exhiberi lac possit, quia fit à scirrho: potissimum si bene affectus sit ventriculus.

4. Quia butyrosa pars illis in bilem vertitur. Id est, non convenit picrocholis ἄνω, nec κάτω.

5. Coquendi & distribuendi difficultate: coquendi, refrigerato ventre; distribuendi vero, venarum collapso habitu.

6. Exulceratis pulmonibus: tum ad substantiam triplicem resarciendam, & quod coquitur & distribuitur ex facili, acres humo-

res

res temperat, naturæ nostræ est consentaneum, ideoque facile coquitur, bonum succum gignit, quod succi boni sit: adeoque naturæ studet, ac pugnat cum morbo. Nam ulcus sero suo detergat & siccat: butyrosâ suâ substantiâ partes conglutinat (præsertim caprillum) & cicatricem inducit. Intellige semper, nisi phthisicus impuro sit ventriculo, aut capite doleat: qua tunc nec facile lac coquitur nec distribuitur. Nec, dicit, admodum febriciteni: nam butyrosa pars verteretur in vapores, unde fluxio major in pulmones.

7. Diuturno morbo confectis, modo ventriculus possit coquere. ut puellis quibus suppressi sunt menses. Puro detur lac ventriculo: non valide quatiatur post corpus. Sit corpus meabile. alioqui cunctando putrescit: non biliosis, non frigidis ventriculo (nam alioqui exhaustis dari potest, si frigus non tetigerit ventriculum, nam in ventriculo valide refrigerato acescit,) sed siccis detur. Diocles convalescentes omnes lacte recreabat. Caprillum anceps est inter bubulum & asininum. Sit lac tenue, splendidum, & dulcissimum. Sit asina mediæ ætatis, bene habita, utatur fœno & hordeo. Asina lactat pullum annis binis: Secundo anno die tantum lactat pullum. Arthriticis confert, dicit Plinius. Venerea à lue extenuatis, ac doloribus artuum afflictis confert: nam etiam, authore Dioscoride, argento vivo reluctatur lac. Senium tollit usus lactis, ac rugas. Hinc Poppæa Neronis uxor 100. asinas nutriebat in cottidiani balnei usum, ad candorem & mollitiem cutis. Saccharo condiatur lac. Lac à plurimo calore in nidorem, id est, in adustionem abit; à pauco, in acorem.

Gal.

LXV.

LXV. 1 Ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' 2 ἕλκεσι φαίνεται, οὐ μάλα 3 σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τούτων δὲ 4 ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν 5 ὄπισθεν σπασμοὶ, ἢ τέτανοι· τοῖσιν δὲ 6 ἔμπροσθεν μανίαι, ἢ ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ 7 δυσεντερίη, ἢν 8 ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα. *Vulnerũ ac ulcerum eventus.*

LXV. Quibuſcumque 1 tumores in 2 plagis appârent, ii non facile 3 convulſione tentantur, nec facile his inſania ſubnaſcitur: ſin autem repente 4 evaneſcant, iis parte 5 poſtica, convulſiones vel tetani, antica 6 vero, inſania, aut lateris dolores acuti, aut ſuppuratum, aut 7 dyſenteria; præſertim ſi fuerint illi tumores 8 rubro ſuffuſi.

1. Oedemata proprie dicta, id eſt tumores molles & laxi.

2. Id eſt, in vulneribus atque ulceribus: quia ἕλκος Hippocrati utrumque ſignificat.

3. Nec parte obſeſsâ ulcere, nec toto corpore: quod tum materia feratur extra nervoſum genus, & quod nulla fiat materiæ in cerebrum metaſtaſis.

4. Nimirum illi tumores: nec alvus feratur, aut urina profluat. Nam vulnerariæ potiones argumento ſunt, ob eam quæ fit per urinas revulſionem & evacuationem, abduci tenuem illum ichorem à ſanguine: quo is *Potio vulneraria.*

viam

viam tanquam vehiculo quodam, ad partem vulneratam affectare solet.

5. Exulceratis, aut inde tumoribus evanescentibus, ac ad nervos refusis excrementis. Sunt enim postica nervosa.

Historia 6. Tumoribus evanescentibus, ac ad cerebrum translatis excrementis. Vidi Domicellam quæ in humeri & scapulæ articulo vulnus acceperat: nullus tumor apparebat. leniter insaniebat, ac claudi januas ac fenestras volebat, ne alicubi mors ingrederetur. obiit. Virum vidi qui lapsu humeri carnem læserat: nullus tumor, leniter insaniebat, edere nolebat, verebatur enim ne cochlearia ac patinæ irreperent in ventriculum. obiit. Antica sunt venosa, unde repit sanguis in caput, vel in latus, aut in inferna, unde cruenta dejectio.

7. Cruenta dejectio cum difficultate intestini conjuncta. cum per venas aut arterias in inferna fertur materia.

8. Si fuerint phlegmonæ vel erysipelata, quibus evanescentibus fit cruenta dysenteria. Omne ἕλκος magnum, necessario adjunctum habet tumorem: ex quo significatio fit naturæ victricis, quæ procul, intus, foras, materiam propellit excrementitiam: vel quod alio translatio materiæ tumorificæ fieri non possit. Quod si igitur non adfuerit is tumor, signum erit vel alio translatæ materiæ, vel infirmæ naturæ. Quæritur an in omnibus partibus corporis locum habeat id, ut à parte postica fiat convulsio; & ab antica, insania; ut nimirum sauciata parte postica cruris. Dico locum habere in corpore definito ab osse sacro usque ad cervices: quia in cruce non antica, sed postica est calidior.

Vulnera & ulcera

XLVI. Ἢν τραυμάτων ἰσχυρῶν ἐόντων

ἐόντων καὶ 2 πονηρῶν, οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα 3 κακόν.

LXVI. Si in vulneribus 1 magnis & 2 malis tumor non appareat, ingens 3 calamitas.

1. Vel κακοηθείᾳ, id eſt malignitate, vel dignitate partis, vel eſſentiâ: id eſt, ubi eſt magna violatio continui.

2. In capitibus & caudis muſculorum, hoc eſt, ad articulos. Maligna ſunt hæc vulnera, quia caput muſculi excipit integrum nervum & ligamentum. Hippocrates lib. 2. De ulceribus in initio. Finis muſculi vero, tendo eſt.

3. Nam parte poſticâ convulſionem; anticâ inſaniam indicat. οἰδήματα dicit, hoc eſt laxi molleſque tumores. In parte nervoſa vulnerata utendum eſt lenibus ac dolorem placantibus, ne à dolore fluxio incumbat parti. Quare pax ſit à valide refrigerantibus & ſtringentibus. potius calidis ſiccantibus curentur. Sæpe non ſine ſucceſſu author fui chirurgis, ut in his uterentur oleo extuſo ex ſemine hyperici, cui immacerati fuerant flores hyperici. *Remedium præcellens.*

LXVII. Τὰ 1 χαῦνα 2 χρηστά, τὰ δὲ 3 ἔνωμα κακά.

Tumores qui boni aut mali in vulneribus & ulceribus.

LXVII. Molles 1 & rari [quod ad tumores attinet] 2 boni: 3 crudi vero, mali.

1. Χαῦνα nimirum œdemata, id eſt, doloris & inflammationis expertes, ut œdematoſi: qui cedunt preſſioni. Fungoſi ſunt tumores hi, ſine pulſu. Quales quædam parotides erant 1. Epid. 84. quæ juvenibus ſine noxa evanuere. ut bubones venerei molles, boni ſunt.

2. Ut ſignum, & ut cauſſa. nam pepaſmi

capa-

capaces erunt, ac naturæ vim indicant: nec metastasin alio faciunt.

3. Tactui non cedentes: sed dolorifici, cum phlegmone conjuncti, & sine pepasmo. ut parotides rubræ tensæ & cancri in mammis. Bubones venerei duri, luem fœdam denunciant: nam materiæ contumaciam indicant. Molles enim vel mitificantur, vel resolvuntur.

LXVIII. Τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolor capitis ut sedandus.

LXVIII. Cui postica pars capitis dolet, secta in fronte recta vena est adjumento.

Vacuatione & revulsione materiæ morbificæ. Omnis revulsio fit revocando humorem unde fluere cœpit: quod non fluat quo fluere debet. vel è superis partibus ad inferas, vel contra; vel è dextris ad sinistras, vel contra; vel ab anterioribus ad posteriores, vel contra. Præscribitur igitur hæc revulsio ad loca contraria, & ad exhauriendam caussam antecedentem & conjunctam, quæ per se immutat habitum & temperamentum partis, unde dolor. Agitur autem hoc Aphorismo de dolore capitis qui evenit non per sympathiam, sed per idiopathiam à materia; quæ si fuerit crassioris consistentiæ, in parte postica capitis erit, si tenuior ac acrior, erit in partibus anticis, ibique distendendo membranas, dolorem excitabit. Hunc vero dolorem curat secta vena in fronte recta. Hanc secat ut proximam, ad eductionem materiæ conjunctæ. Porro vinculum injiciendum est collo, ut ita intumescat hæc vena, & oblique erit secanda, cavendo diligenter ne lædatur tunica pericranii. Non sine causa dixit Hippocrates, Si calet pars capitis, & non

non pars cerebri. Producit jugularis vena duos ramos: unus occiput petit, alter frontem: hinc illa cognatio anticarum ac posticarum capitis. Sed si plethora adest, primum tundatur brachii vena: si ab utero est, pedis vena etiam antea aperiatur. Oculis dolentibus ita emittimus sanguinem ex occipite.

LXIX. Ῥίγεα 1 ἄρχεται, 2 γυναιξὶ μὲν ἐξ 3 ὀσφύος μᾶλλον, καὶ διὰ νώτου ἐς κεφαλήν· ἀνδράσι δὲ μᾶλλον 4 ὄπισθεν τοῦ σώματος, οἷον ἀπό τε 5 πηχέων καὶ μηρῶν, ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα 6 ἀραιόν· δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ 7 θρίξ.

LXIX. Rigores 1 incipiunt 2 mulieribus maxime 3 ex lumbis & per dorsum ad caput, viris autem parte 4 postica potius [quam antica] corporis, ut cubitis 5 & femoribus: argumento est cutis 6 raritas; quam pilus 7 ostendit.

1. Hoc est, ducuntur: id est principium ducunt: non tamen caussas inde ducunt.

2. Naturâ frigidioribus: propterea que rigoribus opportunis. Quod intemperata natura similem intemperiem facilius suscipiat, quam temperata contrariam.

3. Id est, parte posticâ nervosâ, propterea que frigidiore. Maxime ibi sentitur vis rigoris, & per nervos spinæ caput afficit. Lumbis vehementer mulieres affliguntur.

4. Quod antica pars sit calidior, ob venas & arterias. Sed aliis etiam partibus foris quam intus magis rigent.

5. Quæ partes intus, interna parte, & do-

mestica, quam foris, hoc est, externa parte, sunt calidiores.

6. Ea raritas caloris soboles est.

7. Qui ex raritate cutis, caloris vi, & motu materiæ spermaticæ primordia ducit & generatur. Quasi dicat, qua parte pars aliqua pilosa est, ea quoque est calidior: antica est pilosior: quia in rara parte nascitur pilus. Raritas à calore est. Restituendus est hic Aphorismus ex 6. Epid. 3. 29. ubi ita, Ῥίγεα ἄρχεται, γυναιξὶ μὲν, μᾶλλον ἀπ' ὀσφύος, καὶ διὰ νώτου, καὶ τότε ἐς κεφαλήν. Ἀτὰρ καὶ ἀνδρᾶσιν ὄπισθεν μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν. * φρίσσουσι μὲν γὰρ μᾶλλον τὰ ἔξωθεν, ἢ τὰ ἔνδοθεν τοῦ σώματος· οἷον πηχέων, μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιότερον. δηλοῖ δὲ ἡ θρὶξ, &c. Hoc Aphorismo perstringit primo naturam communem, dein peculiarem cujusque. Non agit autem de rigore critico, neque symptomatico, neque periodico: sed de externa illa refrigeratione & frigoris tensione, quam barbari horripilationem dicunt. Sensus est: frigidiora afficit facilius rigor, ut mulieres, & partes posticas (nervosas & membranosas) & inter illas quæ minus tectæ sunt, ut femora, cubitus; ubi minus tectæ sunt, afficiuntur à rigore prius, id est in externis; id est posticis, ubi non ita sunt pilosa.

*φρίσσουσι.

Epileptica convulsio cum quartana.

LXX. Οἱ ὑπὸ τεταρταίου ἁλισκόμενοι, ὑπὸ 1 σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται. ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, 2 παύονται.

LXX. Qui febris quartanæ dominatu tenentur, haud facile 1 convulsione infestantur: quod si ante labora-

boraverint, superveniente quartana, morbo illo 2 defunguntur.

Videtur proprie accommodandus hic Aphorismus ad Epilepsiam. *6. Epid. 6. 7.*

1. Quia periodica materiæ exclusio, occasionem & causam convulsioni præripit. nam tanta melancholiæ copia nunquam congeritur, quin ita excludi possit. Verbo ἁλίσκοντες & diuturnitatem temporis, & morbi vehementiam significat: ut sit sensus, Qui non leviter eo morbo laborant, vix tentantur convulsione, nec à repletione, nec ab exhaustu. Quartana enim, quia periodum habet 72. horarum, cumque ejus fere 12. vel 16. sint paroxysmi, & intermissiones 56 vel 60, non potest adferre exhaustum, neque convulsionem per se, nec ex eventu.

2. Ad pepasmum provehit lentum succum, ac excludit. Quare hoc dicere videtur Hippocrates, moderate calidis remediis epilepsiam fugari, quæque corpus modeste vacuant hic utilia esse: ut purgationes mediocres, & sudorifica, quale est decoctum ligni guajaci, & radicum chinæ. *Usus.*

LXXI. 1 Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται 2 καρφαλέα καὶ σκληρὰ, ἄνευ 3 ἱδρώτων τελευτῶσιν· ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ, σὺν 4 ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

LXXI. 1 Quibus distenta est cutis, *Cutis tẽ-*
2 rigida & sicca, sine sudore 3 vitâ de- *sa & a-*
funguntur: quibus autem laxa & rara, *spera in*
cum 4 sudore intereunt. *febribus.*

1. Nimirum febre correptis.
2. Id est scabra & aspera: quæ antea erat mollis.

mollis. Scilicet ex partium solidarum exhaustu ac spirituum.

3. Quia est perfecta extenuatio, humoris inopia, & corporis densitas. Hi tremunt cum convulsione. ut Dealcis uxor in Thaso: & adolescens in Meliboea.

4. Resoluta œconomia facultatis retentricis. Si cætera ut in morituris signa appareant. Die in critico non fit. Quare Medici hypochondria tentant etiam, ut cutis tensionem notent. Crebro hoc vidi sudoribus symptomaticis illis obortis homines vita fungi. In aliis, qui non ita madent, contractionem tendinum ac nervorum manus, dum pulsum tentarem pollice, frequentissime notavi.

Observatio practica.

Icterici.

LXXII. Οἱ ἰκτερώδεες οὐ πάνυ πνευματώδεές εἰσιν.

LXXII. Icterici non admodum sunt flatulenti.

Hoc est, non infestantur ructibus, torminibus, vel flatibus. Intelligendus est Aphorismus de ictericis natura: hoc est, de hominibus biliosis, vel picrocholis τῇ ἕξει, hoc est, quibus non symptomaticῶς, sed naturali habitu bilis diffusa est per totum corpus. Hujusmodi enim homines sunt calidi. Atque etiam de ictericis criticis hoc dicendum: maxime si nullæ morbi reliquiæ supersint. Sed nequaquam de ictericis symptomaticis. Nam sive acciderit icterus symptomaticῶς à venenata qualitate, sive à motu morbi, ut Hermocrati, sive à vitio partis, hi possunt esse flatulenti: ut evenit Apollonio, qui erat ictericus & flatulentus.

5. Epid. 2. 53.

HIP-

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER VI.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι 1 λειεντερίῃσιν 2 ὀξυρεγμίη ἐπιγινομένη, μὴ γινομένη πρότερον, σημεῖον 3 ἀγαθόν.

I. In diuturnis 1 lienteriis 2 ructus si superveniat acidus, qui antea non extiterat, 3 bonum. *Lienteria ab intemperie.*

Hic liber περὶ τῶν ἐπιγινομένων, *hoc est, de supervenientibus morbis & symptomatibus, quæ in corpus incidere possunt. Aut enim superveniunt morbi morbis, aut symptomata symptomatis, aut morbis symptomata, aut symptomatis morbi: ex quibus perspicimus, an ad salutem ægri, vel num ad mortem res sit abitura. Desumpta autem est omnis materia ex libro de internis affectionibus. Neque possunt hujus libri Aphorismi ad certa capita deduci. Continet hic Aphorismus symptoma epigenomenon partium ventris inferioris, partiumque omnium quæ nutritioni dicatæ sunt. Aut co-* *Argumentum libri.*

ctionis aut distributionis, aut excretionis vitium ostenditur. Agitur de lienteria quæ primum & per se venit à simplici intemperie ventriculi frigida, in cujus initio est impossibile ut ructus acidus eveniat. Est autem triplex, pro causarum varietate, lienteriæ differentia: una intemperies frigida & humida ventriculi, & bectica intestinorum fluxio è cerebro: & cum ventriculus & intestina aphthodea evadunt. In prima specie commendatur ructus acidus.

1. In excretione cibi nullo modo mutati neque alterati in consistentia, colore, odore: à fracta retentrice ventriculi; unde elapsus causa est cruditatis, non ex adverso.

2. Ut lienteriæ causa retentricis facultatis infirmitati, sine ulla pituitæ acidæ accessione sit tribuenda.

3. Est enim signum incipientis restitui ventriculi, & cum cibo quodammodo in gratiam redeuntis, ac cibum jam avidius diutiusque amplectentis. Nam ex eo complexu concoctio quædam sequitur, quæ antea nulla erat, sed aderat absoluta concoctionis privatio. inchoatam enim concoctionem sequitur ructus acidus. In lienteria excrementa excernentur sine ullo dolore, nec ulla ratione à cibo & potu mutata sunt, sed eadem referunt in consistentia, qualitate, quantitate, colore, odore. nec cholera aut cruore sunt tincta: verum subalbida. Sed in cœliaco malo semicocta ac semichylosa dejiciuntur. eleganter hic in Commentario lienteriæ diversas causas aperit Galenus; ac veterum sententias de nomine lienteriæ recenset.

Sanitatis securę aut nõ securæ indicia ab excrementis.

II. Οἷσι ῥῖνες 1 ὑγρότεραι φύσει καὶ ἡ γονὴ 2 ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι 3 νοσηρότερον· οἷσι τἀναντία, 4 ὑγιαινότερον.

II. Qui-

II. Quibus nares natura ſunt 1 humidiores & ſemen 2 humidius, ſanitate ſunt morboſiore, 3 vivuntque valetudinarii: At qui contra 4 ſunt affecti, ſalubrius degunt.

Naturarum diſtinctio potiſſimum ſumitur ex partibus principibus; ideo per has partes deſcripſit hoc Aphoriſmo vitium temperamenti humidioris & frigidioris totius corporis. Quaſi dicat, qui non ſolum cerebro, ſed toto corpore excrementis abundant humidis & frigidis, his principes partes eadem ab intemperie laborant. Nares ſunt dicatæ expurgationi cerebri; his itaque humidioribus exiſtentibus, humidius atque infirmius erit cerebrum, humorum excrementitiorum coacervatione, vel aliunde irruente ſuccorum copiâ. Principum partium tẽperies.

Seminis autem humiditas duobus modis evenit, aut vitio materiæ ſpermaticæ, aut vitio teſtium. Vitium materiæ ſpermaticæ conſiſtit in apepſia, primum ventriculi, deinde hepatis, poſtremo totius habitus. Humiditate igitur ſeminis ſignificatur vitium naturalis œconomiæ in coquendo, diſtribuendo, retinendo, & excernendo. Seminis vitium unde.

Vitium vero teſtium eſt, quia hi ſunt & frigidiores & humidiores, ut ſemen, cujus materia eſt excrementum benignum tertiæ concoctionis, ob frigiditatem & humiditatem ad debitam craſſitiem & ſoliditatem pervenire non poſſit. Recte igitur ſignificatur inde totius corporis vitium, quia declaratur habitus δυσδιαφόρητος adeo, ut ſemen à ſuo ſero ſufficienter expurgari nequeat. Teſtes.

Valetudinarii hi vivunt, qui pituita excrementicia abundant, quæ laſſitudines, tumores, puſtulas, œdemata, nodos, flatus, aquam, ac plurima tubercula profert, ut ſunt herpetes ſalſi, chœrades, ſtrumæ, teſtudines, pro diverſæ pituitæ ratione. Nam ut eſt cœli tempeſtas, ita varie pituita ipſa mutatur atque alteratur. Atque hæc ſi in aſperam arteriam Unde hi langueãt.

decubuerit, anginam; si in pulmones, asthma & ulcera; si in ventriculum, ulcera aphthodea unde lienteria; si vero altius abraserit, dysenterias parit.

1. Hoc est, humore abundant excrementitio, ab humore cerebri. Hic narium humor in sanis est calamitosus, quia accidit symptomaticôs. In ægris est salutaris, quia accidit criticôs, ut sternutatio: nam sunt malarum causarum bona signa: in sanis vero, malarum causarum mala signa. Dicit, φύσει, ne adferatur vitio diætæ, ut si quis sub Iove dormiat frigido, & usum si ineat intempestive rerum frigidarum.

2. Ex materiæ spermaticæ vitio, ob cruditatem & serosum humorem, unde corporis totius, & naturalis œconomiæ vitium, sanguinisque mador significatur: unde putridi morbi, & apoplexiæ, si retineatur excrementum in cerebro; aut lethargi; nam totum horum corpus est excrementosum.

3. Hoc est, levi de causa in morbos incidunt à distillatione à cerebro, quæ non solum partis (id est, cerebri) unde dimanat, calamitatem arguit; sed ipsis etiam partibus in quas illabitur, calamitosa est.

4. In morbos non sunt tam opportuni. Hoc est, quibus totus habitus solidus est & succiplenus. Aristoteles & cuncti philosophi naturæ vitæque hyparxin constituunt in humido, adeo ut quo quis plus humidi obtineat, ita fœlicius degat. Idem docet Hippocrates lib. De locis in homine, ubi docet siccioribus naturis morbos esse pertinaciores, quia curatu difficiliores: nam deterior est licciorum hominum conditio quam humidorum. Ad prius respondeo, Hyparxin vitæ naturæque consistere in humido primigenio, non autem in humido excrementitio: de quo hic

Dubium.

hic Aphoriſmus loquitur. Ad poſterius, hic non agi de morbis nec morborum curatione, ſed de diatheſi, id eſt, diſpoſitione vel pronitate ad morbos. Aliud enim eſt, difficilius curari; aliud, morbis magis eſſe obnoxium. Fœlicius vivunt ſicca temperie præditi: his ſiccæ ſunt nares, nec ſudores fundunt, ſed ſenſui incomperta vaporatione defunguntur excrementis tenuioribus.

III. Ἐν τῇσι 1 μακρῇσι δυσεντερίῃσιν 2 αἱ ἀποσιτίαι 3 κακόν· καὶ σὺν πυρετῷ 4 κάκιον.

Dyſenteriæ diuturnæ.

III. Si 1 diuturnæ dyſenteriæ appetentiæ dejectæ 2 acceſſio adjungatur, 3 malum: eoque magis 4 malum, ſi febris conjuncta ſit.

1 Dicit, diuturnæ dyſenteriæ: nam fieri poteſt, ut incunte dyſenteria dejiciatur appetentia, ut cum pituita putris eſt dyſenteriæ cauſa. Deſcribit hic dyſenteriam magnam. Porro tribus de cauſis dicitur dyſenteria magna, aut ex eſſentia morbi, quod ſcilicet ulcus ipſum ſecundum trinam dimenſionem magnum ſit; vel difficultate curandi, quod medicamenta parti ægræ admoveri nequeant, aut vitio materiæ antecedentis & perennis fluxus, quo non ſolum affluxus excitetur, ſed etiam excitatum ulcus foveatur. Nam cum pars illa & ſitu & officio excipiat omnia corporis excrementa, ulcus illud duobus modis fit excrementitium; primo excremento ordinario; ſecundo, extraordinario. Ordinario, videlicet ſordibus & ichoribus: hæc enim ſunt

Dyſenteria quæ magna.

duo ordinaria excrementa nutritiæ cujusque partis, crassum videlicet & tenue. Quæ pars, si valet, longe à se depellit; si vero infirmior fuerit, depellere nequit. Extraordinario vero, quod doloris vi huc ex toto corpore materia excrementitia attrahatur.

2. Ut nimirum superveniat diuturnæ dysenteriæ ab ulcere intestini. Ob colluviem fœdorum succorum non sentit famem. Vel quia resoluta jam est facultas appetitrix ciborum: hinc suctionis sensus non percipitur.

3. Quod malum ad ventriculum serpere videatur; diuturnitate morbi tracto in sympathiam ventriculo ab intestinis: quodque ad excretionis depravationem, concoctionis infirmitas & succi alibilis inopia adjungatur. Unde fit, ut ad calamitosam vim morbi, accedat summa infirmitas virium. Optimum remedium est infusum rhabarbarum, in decocto rosarum siccatum, radicum plantaginis, & myrobalanorum ex aqua endiviæ, cum pauco cinnamomo: expressio fiat valida: præbetur cum sirupo de ribes vel de rosis siccis. Sumitur bis in septimana. Intermediis diebus lac à vacca calens datur, ter die, cum sacchaṛo rosato simplici. Dolor si urget, lac clysmo infunditur cum butyro recenti, & vitello: coquitur in lacte tapsus barbatus & rosæ. Tandem, ut stringas, lactis dimidium excoque. bibat ter die.

4. Quæ cum ipsa per se calamitosa est & vires frangit, tum vero magni morbi symptoma est. Aut enim hæc febris est essentialis, vel significat vitium materiæ quæ excitat dysenteriam: quod videlicet materia antecedens, quæ parit dysenteriam, non solum sit parti in quam decumbit calamitosa, sed etiam illi unde manat: Aut erit febris symptomatica, & significabit ulcus cum phlegmone, unde fran-
guntur

guntur vires: vel ingentem putredinem denunciabit.

IV. Τὰ 1 περιμάδαρα ἕλκεα, 2 κακοήθεα. *Vlcera.*

IV. Ulcera 1 circumglabra, 2 maligna.

Proposito exemplo ulceris quod sub conspectum cadit, docet difficultatem curandi ulceris maligni. Atque hic est hujus Aphorismi syllogismus. Morbus is dicitur malignus qui succum alibilem depravat, & partem reddit effœtam. Hujusmodi autem sunt ulcera circumglabra: Igitur maligna. Major probatur: Nam ulcus non curatur nisi sarcosi. Sarcosis vero non medici, sed naturæ opus est: quæ ad hoc duobus utitur instrumentis, nimirum partis solidæ integritate, & succi alibilis bonitate. Cum igitur curandi difficultas in duobus his, vel altero tantum, hoc est partis intemperie, vel succi depravatione consistat, ægre superantur ea mala quibus hæc eveniunt. Minori fides ita quæritur; Pili generantur ex vi caloris, motu humoris spermatici, & cutis raritate. Si igitur pili fuerint bene colorati, solidi, & densi, indicabunt partium temperiem & succi alibilis bonitatem. Pilus ergo declarat partis intemperiem, & succi nutritii depravationem, vel alterum tantum. *Pili.*

1. Id est, pilis carentia: cadunt enim.

2. A partis insigni intemperie, & ab affluentis materiæ vitio. unde redintegrari nequeunt facile. Nam succi pravi illi, corrumpunt nutricatum pilorum. Talia sunt venerea ulcera. Ut ulcus vel vulnus curetur, opus est benigno sanguine, ac partibus illi vicinis moderatis. absint quoque salsi humores, nam inde etiam mali moris evadunt. Inde quoque, dico ex glabritie, sciemus virulentam qualitatem invasisse partem, unde ferinum ulcus

Observatio practica.

soboleſcit. Propterea chirurgis illud ſtudium ſemper adſit, ut partem firment, & totius cacochymiam caſtigent: utantur ſæpe à purgatione decocto ſarzæ & chinæ, & ligni Indici: & ulceribus talia topica adferant, quæ una partis calidum nativum recreent ac intemperiem flectant.

Dolorum ideæ notandæ: quodque multiplex ſit dolor.

V. Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλευρῇσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν, ἢν μέγα διαφέρωσι, 1 καταμαθητέον.

V. Inter coſtarum pectoriſque dolores, aliarumque partium quantum interſit, accurate 1 diſcendum.

6. Epid. 1. 9. & 2. Aph. 6. & 6. Aph. 31

2. Doloris affectis 2.

Dolor aliquando ſignificat ipſum morbum. Hic vero ſumitur pro ipſo ſymptomate, hoc eſt, pro ipſa perceptione rei naturam lædentis. Doloris autem duæ ſunt cauſæ, nimirum mutatio habitus, hoc eſt conformationis, & temperamenti alteratio. Doloris autem ratio multiplex eſt. nam ut eſt materia dolorifica, ut pars quæ dolet, ut eſt immutatio habitus & temperamenti, ſic alia doloris proprietas. Perdiſcendum itaque quantum differant dolores: nam ex doloris ſpecie locum affectum & humoris ſpeciem, cujus vitio dolor excitatur, invenimus. Item perdiſcendum quantum durent dolores: hoc eſt, conſiderandum, utrum dolor ſit perpetuus, vel num ſit remiſſionis particeps, typicus, an typi expers; magnus, an parvus; vehemens, an mitis; remediis cedat, an non; vincat magnitudinem cauſæ, an vincatur; de die ſit gravior, an de nocte; ſit in parte ſimilari vel organica; (nam alia ſunt ſymptomata phlegmones, ut eſt in parte ſimilari; alia, ut eſt in organica) poſtremo an ſit in ventriculo, an in hepate, an in pulmonibus, & ſic de cæteris partibus organicis. Tertio perdiſcendum quantum dolores

dolores differant. hoc est, quantum alter alteri præstet, & utrius sit major vis. Quia duobus propositis malis, malum declinandum majus: atque per multis indicationibus permixtis, exordiendum est ab ea, quæ cætera vincit, vel sine qua nihil effici potest, vel à qua omnia symptomata pendent, authore Galeno, tertio libro methodi. *Axioma therapeuticū in mixtis indicationibus.*

1. Pars morbo obsessa, causa morbifica; morbi species, magnitudo, motus, & mos, ex doloris idea elucescunt. Quare ad cognoscendum, prædicendum, & curandum, doloris natura scrutanda est. Dolor pungens membranæ est; pulsans, arteriæ; gravis, carnis; tendens, membranæ repletæ. Caussam quoque denunciat: nam tensivus est à repletione succorum, vel flatuum; calidus, calidam materiam significat. Morbi speciem ostendit; ut si latus pungat, pleuritidem. Morbi magnitudinem exprimit; nam ingens dolor punctilis, magnam pleuritidem loquitur. Videndum etiam, num sit dolor continuus vel intermittens. Repeto: examina qualitatem doloris; hoc est, num sit pungens, vel gravis; quales præterea à Galeno describuntur. Deinde vehementiam doloris nota & diuturnitatem. *2. loc. aff. 2.* Ita renum substantia patitur dolorem gravantem: sed cavitas ejus, ubi ureter, punctilem præbet dolorem. ita hepatis substantia gravativum dolorem patitur, ejus vero membrana pungentem dolorem experitur. Vehemens dolor nascitur à partis valde sensilis natura, vel à materiæ vitio in qualitate vel copia. Diu etiam quod durant dolores, id etiam à materiæ copia & qualitate est; ut si frigida illa fuerit & crassa: quin partis prostrata vis nonnunquam diuturni doloris causa fuit, vel quod exitu prohibetur materia. Dolor si brevi desierit ac intermittat, à tenui est flatu, vel ab ichore. Præterea videndum, quas-

nam

nam partes ille dolor in contagionem abripiat. ut ſi colico à dolore vomat quis, ac lumbi doleant & crura, ſæpe à calculo id evenit renum: ut in cæteris etiam id evenire, docte hic demonſtrat Galenus.

Renum & veſicæ morbi.

VI. Τὰ 1 νεφριτικὰ καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα, ἐργωδῶς 2 ὑγιάζεται τοῖσι 3 πρεσβύτῃσι.

VI. 1 Renum & veſicæ dolores 2 vix ſanantur 3 ſenioribus.

1. Nephritici omnes morbi, ut inflammationes, ulcera, infarctus, calculi. Per renum & veſicæ dolores intelligantur hic morbi omnes earum partium quæ urinæ aut ſecernendæ, aut tranſmittendæ, aut excipiendæ dicatæ ſunt.

2. Libro ſexto Epidemiôn dicit, nunquam ſe vidiſſe curatum ulcus renum & veſicæ, poſt quinquageſimum annum. Nam cum veſica membranea ſit, non coaleſcit, tum ob eſſentiam morbi, tum ob excretionem ordinariam, tum ob rationem partis, quæ ſemel exulcerata, non facile curationem recipit: & ſenes abundant pituita ſalſa, quæ impedit ulceris curationem. Omne enim excrementum in ſenibus, abradendo eſt moleſtum, eo quod corpora ſenum non difflantur. Vix, dicit, curantur: hoc eſt, cum ſumma difficultate, in ætate provectiore: quod vis remediorum eò tranſmitti vix poſſit.

3. Annis quinquaginta majoribus. Nam remediorum vis eò vix pervadit: quod expultrix vis infirmior ſit, & quod meatus ſint anguſtiores, quodque materia morbi contumax ſit tum propria, tum adventitia. Et hæ

partes

partes in ſenibus ægre curantur, quia naturâ ſunt frigidiores, & excrementis abundant: at ulceri ſiccatione opus eſt & ocio. Succo chalybis quoſdam S. Dei beneficio curavi. Lotus vino chalybs tenuatus limâ, vino dulci potentiq; immaceratus liqueſcit. Cochlearium ſumunt mane, remixta aqua capillorum Veneris. Lac aſininum etiam confert. *Remedium inſigne.*

VII. Τὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν 1 μετέωρα, κουφότερα· τὰ δὲ μὴ μετέωρα, ἰσχυρότερα. *Ventris dolores.*

VII. Dolores & tumores in ventre 1 ſublimes quidem minores levioreſque: non ſublimes vero graviores.

Caput & ſcopus hujus Aphoriſmi eſt, ut nos doceat non ſolum in ſpecie, ſed in individuo conſiderandos eſſe morbos: eo quod iidem ſecundum eſſentiam morbi in diverſis corporibus, vel etiam in diverſis partibus ejuſdem corporis, multum variantur, & ægre vel facile curantur. Sic enim ardentis febris eadem eſt eſſentia in ſene & in juvene: facilius tamen curatur in juvene quam in ſene. ſic quoque eadem eſt eſſentia inflammationis hepatis & manus; longe tamen periculoſius hepatis malum, ob officium quo vita carere nequit, quod in hepate habitat.

1. Per *μετέωρα* non intelligit eos morbos qui conſiſtunt in ea abdominis parte quæ ſupra umbilicum eſt: nam, ut ait Hippocrates in Prognoſticis, Qui propius adſunt à coſtis & viſceribus, eo ipſos eſſe periculoſiores. Sed intelligit affectiones muſculorum abdominis

nis. Sæpe enim docti Medici falluntur, ut putent hepatis inflammationem esse eam, quæ est musculorum abdominis. Verum distinguit Galenus, quod inflammatio illorum musculorum retineat figuram musculi; hepatis vero minime, & gravia symptomata hepar affectum profert. Nuper vidi mulierculam cujus abdomen saxo durius erat, sub musculorum tamen idea ac charactere. Emplastrum jussi admoveri de muccaginibus: rubicundior cum evasisset locus, ac cum cedere videretur aliquantulum, jussi pertundi, satisque altum infligi vulnus: Erupit maxima puris copia: evasit. Musculi illi abdominis crassissimam membranam habent: quæ nisi pertundatur, non unquam fere sponte erumpere poterit pus. Vidi propterea, non sectos illos tumores in saxa abiisse, totumque mesenterium in saxum fere inde commigrasse.

De locis affect.

Historia curationi accommoda.

VIII. *Τοῖσιν 1 ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, ῥηιδίως 2 ὑγιάζεται.*

VIII. Ulcera 1 hydropicorum vix, imo ne 2 vix curantur.

1. Quæ ratione hydropis nascuntur.

2. Nam ulceri siccitate opus est, & humido primigenio: at utroque fraudatur corpus hydropi implicitum. Nam ichor fœdus à tali corpore ad ulcus effluit: nec suo fruuntur genio partes corporis; tabescit enim in hydropicis calidum humidumque primigenium partium similarium. Hepar enim, in quo genius nutritius habitat, suo genio exuitur, nam nimium refrigeratur; hinc cunctæ partes

tes ſiccantur ſimilares, cum nullo benigno rigentur madore nutritio. Unde ergo ſpes redintegrandæ partis ulceratæ? nec enim illi affluit benignus ſanguis (cum hepar eum ſolummodo aquulentum proferat,) nec, ſi etiam afflueret, in ſui naturam, fracta jam pars, à corporis totius depravata œconomia, eum mitigare poſſit. Quare in omni ſpecie hydropis inſanabilia fere ſunt ulcera. Cave ergo tu, ne cauteria inuras hydropicorum facile corporibus. Novi hoc eveniſſe in Doctore celeberrimoq; Medico Ultrajectino: qui cum ab aqua fatigaretur, inuri ſuis cruribus ulcera juſſit: at illa mox in gangrænam abibant, ac hominem abripiebant. *Cautio cum historia.*

IX. Τὰ 1 πλατέα ἐξανθήματα οὐ 2 πάνυ τι 3 κνησμώδεα.

IX. Puſtulæ 1 latæ 2 minus 3 pruriunt.

1. Quæ fiunt à pituita. in diaphoretico corporis habitu, ſi dyſdiaphoretos fuerit habitus, pituita putreſcit ac pruritum præbet, ut etiam melancholia interdum, ubi corpora cacochyma. *Puſtula.*

1. Quam faſtigiatæ & acuminatæ: nam fiunt à bile, & ab intercepta tranſpiratione: alioqui tenuiſſima vis facile perfluit.

3. Pruritus eſt πάθος γλυκόπικρον, dolorifica voluptas in cute excitata ab acri ichore. Vidi ictericos parvis puſtulis ſæpe obſitos, immenſa quadam ſcalpendi libidine proritari ab acri bile quæ ſubtercus urebat. Purgata bile, ac diſſipato ab habitu corporis materia, quieſcebant. Quare à proviſione totius, ut expirare poſſit, quæ habitu corporis concepta *Pruritus quid.* *Hiſtoria.* *Remedium.*

con-

contaminatio est, recte decoctum salsæ ac ligni indici præscribitur. Ut etiam aquæ suavis balnea.

Dolorũ capitis solutio unde. X. Κεφαλὴν 1 πονέοντι καὶ περιωδυνέοντι, 2 πύον, ἢ 3 ὕδωρ, ἢ 4 αἷμα, ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα λύει τὸ νόσημα.

X. Ex capite 1 dolenti, & vehementer, effusione 2 puris, vel 3 aquæ, vel 4 sanguinis, è naribus aut ore, vel auribus, solet morbus solvi.

1. A succorum copia vel qualitate: nam fit à vapore: discussione solâ curatur.

2. Ab inflammatione conceptum si sit pus, ut sæpe evenit in longis malis capitis.

3. Id est, ichor pepasmi participis succi biliosi, pituitosi, vel melancholici.

4. Sanguis si copiâ vel qualitate vitium fecit. Quasi dicat, & Medicus tot modis ac rationibus dolorem capitis solvet: habita tamen prius provisione totius. In magnis doloribus capitis Turcæ solent auriculas validissime fricare, mox novacula scarificare; ac sanguinem elicere. Nostrates cantharidibus vesiculas pone aures excitant: & venam frontis secant. *Nova ratio medendi.* errhinis hoc etiam molimur; capitis lotione ex decocto agarici & florum chamæmeli.

Melancholicorum & nephriticorũ remedium. XI. Τοῖσι μελαγχολικοῖσι καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγινόμεναι, 1 ἀγαθόν.

XI. Melancholicis & nephriticis

cis haimorrhoides supervenientes, bono 1 sunt.

Geminæ sunt haimorrhoides, externæ & internæ. Externæ veniunt à venæ cavæ ramo crurali: duas enim fundit ilias venas, & ramulum venæ sacræ. hæ etiam excurrunt in vesicam, pudendum, & uterum. internæ à splene oriuntur. Externæ fundunt fæculentum, crassum sanguinem: internæ tenuem & splendidum sanguinem fere elidunt: nam splenicus ramus talem à splene (qui arteriam recipit) sanguinem promit, lienemque exonerat. Externæ, hepar, renes, & uterum, vindicant ab injuria. Vnde cum totum genus venosum exonerent, liberant à metu pleuritidis, peripneumoniæ, maniæ, melancholiæ, & à tumoribus. Adustus sanguis ab internis prodire fere solet, & purpureus. Vidi qui cum haimorrhoidibus tentari solebant, cum urina sanguinem effundebant certis spaciis, sine noxa. Ita mulieres novi, quæ mensium vice haimorrhoides fundebant.

Haimorrhoides duplices.

6. Epid. 5. & De tumoribus.

Historia

1. Nam tum revellunt, tum evacuant sanguinem qui in vitio erat: quare diadosis illa præclare ad salutem facit & appâret. Quare hoc naturæ consilium imitari medici in his morbis debent: & etiam pedum venas aperire.

Observatio practica.

XII. *Αἱμοῤῥοΐδες 1 ἰηθέντι 2 χρονίας, ἢν μὴ μία φυλαχθῇ, κίνδυνος 3 ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι ἢ 4 φθίσιν.*

XII. Si quis hæmorrhoidas 1 diuturna 2 sistere velit, nisi una fluere sinatur, 3 hydropis vel tabis 4 metum adfert.

1. Quæ alicui consuetæ sunt fluere modesto & tempestivo cursu. Recentes ergo supprimi

primi poſſunt, ſi caveris ut materia illa craſſior ſanguinis phlebotomiâ, vel pharmaciâ, vel diætâ auferatur ac in meliorem temperiem flectatur.

2. Cum metus adeſt nimiæ exhauſtionis.

3. Palindrome in hepar, unde ſcirrhus & oppreſſio caloris nativi hepatis à multo fœculento ſanguine: unde id loco ſanguinis aquam reddit.

4. Si in pectus fiat metaſtaſis indeque vas iſtic rumpatur. vel ſi alia pars infirma eſt, eo fluet. ut hepar rejicit in pulmones, ita vel in latus, vel in caput, aut in habitum corporis protrudere poterit: unde phagedæna, maniæ &c. Itaque vena aperta teneatur, vel vena in ea periodo ſecetur. vel fecis plenus ſanguis purgetur, vel diæta remedium adferat. Cuidam mediæ ætatis nimia præcipitatione fundebantur hæmorrhoïdes: cum medici & chemici cuncta tentaſſent, nec ſucceſſiſſent, juſſi ut unâ intactâ, reliquæ tangerentur colcothare; ita appellant craſſamentum illud ab vitrioli olei diſtillatione relictum. Ilico conſtitit. Vivit. Præſtitiſſet tamen ſenſim aliquaque die id actum fuiſſe. *Hiſtoria*

Singultus. XIII. Ὑπὸ 1 λυγμοῦ ἐχομένῳ 2 πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι, λύουσι τὸν λυγμόν.

XIII. Singultui 1 implicito 2 ſternutatio ſuperveniens, ſingultu liberat.

1. A materiæ influxu quæ ſe inſinuavit ventriculi tunicis, unde irritatur expultrix vis.

2. Quæ eſt motus cerebri per nares confertim acto ſpiritu: quem motum ſentiunt etiam

etiam musculi epigastrii, qui ventrem unâ comprimunt: ita extunditur materia influxa. In Convivio Platonis ita sedatur Aristophani singultus. Fit singultus à repletione, vel inanitione, aut ab acerrima materia, vel quod contagione à nervosis partibus in sympathiam ventriculus trahatur, vel à vicinis, ut ab hepate. Singultuosæ febres sæpe fiunt ab acri flatu ventriculo concepto. Remedio est si puppa exanethi semine ac papaveris potui immittatur. *Remedium.*

XIV. Ὑπὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος 1 λύσις. *Hydrops cum alvi fluxu.*

XIV. Hydropicis si aqua è venis in ventrem influxerit, solvit 1 morbum.

Cum id fit confertim & copiosè, excussa aqua in intestina quæ insedit cavæ hepatis parti: vel in vesicam, quæ insedit gibbis: vel quæ in ea quæ est ad lienem cavitate fluctuat, si per venas mesarrhaicas ab omento in intestina incidat. Vel si ea, quæ inter peritonæum & intestina natat, per occultos ductus in intestina vel vesicam feratur. Per occultos dico ductus; nam ita videmus eam interdum in pectus vel in pedes ferri. Anasarca nascitur, cum malum excluditur per exiguas venas in habitum corporis. Si tamen viscus vitiosum fuerit, non juvat aquæ abductio; ilico enim recrudescit. Si itaque duos menses laboratum fuerit hoc malo, actum est: viscus enim germen morbosum concipit. non propina hydragoga, nisi integris ægri viribus.

1. Diadosi. Curandi itaque viam hic aperit medendi præceptor, ab imitatione naturæ ductam. Sed notandum est, fieri non posse ut invalida

Cautio practica. valida medicina trahatur in inteſtina humor ille, qui natat infra peritonæum & inteſtina. Qui enim ſucco ireos, vel diaturbith aut bryoniâ, vel ſoldanellâ exiſtimant ſe id efficere poſſe, falluntur. Hæc enim venis conceptam aquam facili niſu effundunt, non abdomine natantem. Quare elaterio opus eſt: hujus grana aliquot remiſcere cum pilulis alephanginis: vel euphorbium remixtum in parva copia cum caſſia recenter extracta præbeo.

Diarrhœæ ſuperveniens vomitus.

XV. Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ 1 μακρῆς, ἀπὸ ταυτομάτου ἔμετος ἐπιγινόμενος 2 λύει τὴν διαῤῥοίην.

XV. In longa 1 diarrhœa, vomitus ultro obortus diarrhœam 2 ſiſtit.

1. Cum jam materia prava vacuata eſt: non autem ineunte morbo. Hydropi ſi superveniat diuturna diarrhœa, bono eſt: ſi tandem vomitus ſuperveniat à naturæ potentia, vel etiam artificioſa à molitione, ſolvit morbum.

2. Revulſione, & motu inteſtinorum contrario priori, alioque raptâ materiâ. Imitandum igitur eſt hoc remedium.

Diarrhœa ſuperveniens morbis.

XVI. Ὑπὸ πλευρίτιδος 1 ἢ περιπνευμονίης 2 ἐχομένῳ, διαῤῥοίη ἐπιγενομένη, 3 κακόν.

XVI. A pleuritide 1 peripneumonia vehementer 2 afflicto ſi diarrhœa ſupervenerit, 3 malum.

1. Qua-

1. Quarum vi jam languet vis naturæ.

2. Ob morbi magnitudinem; & partium, inflammatione obsessarum, necessarium usum.

3. Nam vires fractas jam ab his morbis, exhaurit symptomaticus hic fluxus, cum nihil ex foco morbi adimat, crebrisque laboribus desidendi ac perennibus vigiliis spiritus dissipet. Præterea inde significatio fit, vim tractricem ac coctricem ventriculi ac hepatis, in contagionem trahi à thoracis morbis; ac retentricem intestinorum vim solvi. Non ita noxia est diarrhœa ineuntibus his morbis, vel ubi pepasmi notæ explendescunt, si tunc evenerit. Lenibus itaque remediis ex Hippocratis sententia tentandus est alvus in peripneumonia & pleuritide, ut manna, sirupo violato & rosato laxativo, cassia, diacatholico, cum pauco rhabarbaro, electario lenitivo, & de psyllio. Nam Hippocrates hic non dicit diarrhœam cunctis pleuriticis & peripneumonicis malam esse, sed ἰσχυρῶς, hoc est vehementer ab his afflicto: ita ut ratione contagii, hepar, ventriculus ac intestina diarrhœam proferant symptomaticam. Itaque à vexatione harum inferiorum partium evenit diarrhœa. nam vexatum injuria hepar non amplius trahit in se alimentum, nec sanguinem proferre potest; verum etiam ventriculum affligit. At diarrhœa illa quæ moderatæ pleuritidi vel peripneumoniæ supervenit, hæc quia non nascitur ex κακοπραγίᾳ viscerum, bonis ægrorum rebus evenire potest: ut antea dixi. Observabile etiam, num ab ingestis nata fuerit diarrhœa, & non à vi morbi. Vidi nobilem pleuriticam: huic ad statum fere immanis fluxus alvi supervenit. Præscripsi illi usum sirupi myrtyllorum, ac Summi Dei beneficio servata fuit.

Cautio practica.

Historia

Ὀφθαλ-

Ophthalmiæ remedium.

XVII. Ὀφθαλμιῶντα 1 ὑπὸ 2 διαῤῥοίης ληφθῆναι, 3 ἀγαθόν.

XVII. Oculis ex 1 inflammatione laborantem 2 diarrhœa corripi, 3 bonum.

1. Ab acri materia, & ſanguine cui mixta ſit pituita ſalſa.

2. Sive arte, ſive ultro erumpat.

Obſervatio practica.

3. Nam revellit, & una evacuat ab oculo. Quare ſi natura id ultro non fecerit, pharmacia hoc agemus. Si valida phlegmone occupaverit oculum, venam ſeca, cucurbitas cervici admove: purga. dolorem mitiga. digere. In magnis doloribus fove oculum decocto malvarum, chamæmeli, & ſeminis fœnugræci. tandem collyrio, quod alibi deſcripſimus, illine.

Lib. 1. Methodi noſtræ, ubi de collyriis.

Vulnera interna.

XVIII. 1 Κύστιν διακοπέντι, ἢ 2 ἐγκέφαλον, ἢ 3 καρδίην, ἢ 4 φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν 5 λεπτῶν, ἢ 6 κοιλίην, ἢ 7 ἧπαρ, θανατῶδες.

XVIII. Veſica 1 pertuſa, aut 2 cerebro, corde, 4 diaphragmate, tenui 5 inteſtino, 6 ventriculo 7 hepate, mortiferum.

1. Valido vulnere ſi ſecetur, ita ut cavitatem feriat. Id ſane eſt calamitoſum: nam, quia exanguis, non poteſt coaleſcere. & inflammatio ſuperveniens illi funeſta eſt. Diacopas vocant graviſſima vulnera:

2. Nam pars princeps & ſpermatica. Galenus

lenus hic dicit se vidisse curatum cerebrum vulneratum.

3. Usque ad ventriculum si pervaserit læsio, ilico moriuntur: alioqui si caro sola læsa fuerit, nec pervaserit vulnus in sinum cordis, superveniente phlegmone primo aut secundo die abripiuntur.

4. In ejus parte tendinosa & membranea, ubi ejus initium.

5. Ægre curantur ob tenuitatem, quodque perpetua bile rigentur. Si ea parte vulneratur qua mesenterium attingit, ob venarum eo venientium magnitudinem quæ plurimum sanguinis fundunt, plerumque calamitosum: in aliis partibus curata vidi, cum nec phlegmone nec dolor ullus supervenirent.

6. Quia nervosæ partes dehiscunt vulnere laceræ. In crassis etiam intestinis parva & recta inflicta, non transversim, vulnera, non ita lethalia sunt. Ventriculi superior pars maximo percutitur periculo.

7. Si parenchyma & venæ feriantur, ex copioso effluxu sanguinis moriuntur. Galenus hic negat curari posse. Vulnera quattuor ex causis calamitosa sunt; vi symptomatum supervenientium, ut si luxationi, cum vulnere delirium supervenerit. secundo, quod pars cujus officio vita carere nequit valide afflicta sit. tertio, quod malum malo se nectat, ut si loco sit tali vulnus quo remediis non patet aditus: vel si spiritus & sanguis confertim se effundant: ut si cava vena laceretur. quarto, ex eventu cum insanabile fit vulnus, quod alioqui redintegrabile erat: ut si toxico arma fuerint tincta, vel si cacochymia corporis sit ingens, ægerve si susque deque vixerit. *Vulnera quot ex causis calamitosa.*

Partes rescissæ quæ non redintegrantur.

XIX. Ἐπὴν 1 διακοπῇ ὀστέον ἢ 2 χόνδρος, ἢ 3 νεῦρον, ἢ 4 γνάθου τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

XIX. Ubi præcisum eſt 1 os, aut 2 cartilago, vel 3 nervus, aut genæ 4 pars tenuis, vel præputium, neque augeſcit iterum, neque coaleſcit.

Partes ſeminales non poſſunt iterum redintegrari: verum aliquid renaſcitur loco ablatæ partis, forma & materia diſpari à primæva parte. nam tanta ſpermaticæ materiæ copia non circumfluit corpus, ut terna dimenſione in novam ſobolem illa fœcunda ſit. Quare ferruminantur ac coagmentantur laceræ hæ partes materia diſpari. Dicat quis, Cur ſpermaticæ partes non redintegrantur à ſemine, cum totum tamen corpus creſcat vi ſeminis in omnem dimenſionem? Reſp. ſeminales jam partes ætate ſunt factæ ſiccæ durioreſque, & vegeta vis in utero formatrix erat; ægre enim forma talis jam editur partium; naturæ fracta potentia: adde quod pars læſa, viribus non ita valeat ut olim in utero, nec eâdem copia ac bonitate gignitur ea materia ſpermatica.

1. Magno vulnere. nam os durum eſt, nec poteſt molli ſubſtantiæ jungi.

2. Ut narium, aurium: nam ad oſſis naturam accedit.

3. Nam eſt pars ſpermatica.

4. Ut ad palpebras, & labrum.

XX. Ἢν ἐς τὴν 1 κοιλίην αἷμα χυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη 2 ἐκπυηθῆναι.

XX. Si

XX. Si sanguis in 1 ventrem effusus fuerit præter naturam, necesse est ut 2 suppuretur.

Sanguinis grumi.

1. Ut in thoracem, ventriculum, & intestina, vesicam, uterum, & cerebrum, ita in interstitia musculorum.

2. Et ut putrescat, modo moram ibi trahat, ut si menses in utero sex vel quinque retineatur. Suppuratur, inquit, hoc est in pus abibit, vel livescet, & grumescet. nam hic improprie utitur ea ratione Hippocrates. Familiaritas venis ingenita est cum sanguine, quæ facit ut in his naturalis locus sit sanguinis. quæ causa est quod istic nunquam congelescat sanguis. Sed cum substantia, naturæ maxime consocialis putrescit, eo deteriore putredine afficitur, quo naturæ erat familiarior: quod ex seminis putredine elucet; nam horrenda symptomata id proferre solet.

XXI. Τοῖσι 1 μαινομένοισι 2 κιρσῶν ἢ 3 αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης 4 λύσις.

Melancholicorum varices & hæmorrhoides.

XXI. 1 Insanientibus si 2 varices superveniant aut 3 hæmorrhoides, insaniam 4 solvunt.

1. Ut melancholicis & qui sine febre insaniunt.

2. Id est, in cruribus venarum tumor & in femore, cum cutis nigrore, à crasso & flatulento sanguine. fiunt etiam in hypogastrio, scroto, & inguinibus, genis, mammis.

3. A crasso & adusto sanguine.

4. Metastasi à capite ad crura & ad hai-

T 2 morrha-

morrhoïdes. His ſecanda eſt vena ad m..leolum, & multum ſanguinis detrahendum: caſtigandaque ſanguinis conſiſtentia diætâ.

*ῥεύματα vel ἀλγήματα.

Dorſi dolores.

XXII. Ὁκόσα * 1 ῥήγματα ἐκ τοῦ 2 νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει, 3 φλεβοτομίη 4 λύει.

XXII. 1 Ruptiones quæ à 2 dorſo ad cubitum feruntur, venæ 3 ſectio 4 ſolvit.

1. Vel dolores, vel fluxiones. In rhegmate, muſculis intextæ fibræ divelluntur. In rheumate labitur materia à capite in dorſum & ſpinalem fiſtulam. ἀλγήματα fiunt à plethora & flatu, vel acri à ſanguine.

2. Ut etiam ex cervice & humeris.

3. Ex brachio oppoſito, vel ex crure ejuſdem lateris, dum adhuc ruit humor.

4. Revellendo & vacuando. Ad derivandum vero propior dolori vena erit pertundenda; cum, nimirum, jam conſtitit fluxio.

Triſtitia & metus.

XXIII. Ἢν φόβος 3 καὶ δυσθυμίη πολὺν 1 χρόνον διατελέῃ, 2 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

XXIII. Si metus 3 cum triſtitia perſeverent longo 1 tempore, 2 melancholicum hoc eſt.

1. Sine cauſa manifeſta & cum nulla ratione: & propterea dicit, longo tempore.

2. Nam animæ noſtræ ſubſtantia conſtat ex ſplendido æthere: odio propterea habet obſcuros ſpiritus & tenebras, eaſque abhorret

ret & pavet. Tales autem fiunt à vapore ſucci melancholici.

3. Nam animi actiones ſequuntur temperiem corporis & hu[illegible]m: eorumque ſplendorem vel obſcuritatem ſentit anima per ſpiritus. Nam ſplendidi ſpiritus animo afferunt ſpecies ſub amœna idea: at atri, horrendas triſteſque imagines animo exhibent. Si ſanguine ab uſto melancholeſcat homo, interdum ob ſplendorem, ridet. Timor, mœror, & melancholia, ſibi invicem operam dant: nam melancholia timorem & mœrorem, hi iterum melancholiam pariunt. Præcautionis ergo ratione purgetur melancholia, venaque ſecetur, ſi ſanguine circumfluit. victum qui evincere poteſt craſſitiem ſuccorum, inſtituat. Cum autem in corruptelam rapitur melancholia, quod evacuata non fuit, enthuſiaſmum profert, & ſpectra miranda ab indicibili qualitate. Cum δυσθυμίαν diuturnam animadverteris, quæ zelotypiam facit, cave ne armorum illi copia fiat. Admonui aliquando amicos frustra; nam id ridebant, de quodam qui poſtea ſe & uxorem interfecit cultello.

Remedium.

Cautio & hiſtoria.

XXIV. Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

XXIV. Si quod gracile inteſtinum perſectum ſit, non coaleſcit.

Delendus eſt hic Aphoriſmus, nam antea ſcriptus.

XXV. Ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν εἴσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· εἴσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

XXV. Eryſipelas foris intro verti, malum: ab intus verò foras bonum.

Quaſi dicat, in eryſipelate non valide eſt refrigerandum: nam bonis ægrorum rebus fit mutatio ab intus foras. Laudatur enim ſemper excluſio in partes infirmas ac ignobiles & externas partes. Quare non repelle ubi morbus eſt malignus, natura debilis, & materia copioſa & acris, cum phlegmone viſcerum: ita in pleuritide & peripneumonia non repercutimus materiam, nam repreſſus intro ſanguis augeret horum viſcerum phlegmonem. Quicquid igitur ex viſceribus ad cutem abit, non debet retrudi. Excludenda tamen eſt cauſa antecedens interdum phlebotomiâ & pharmaciâ; ſeroque lactis propinato ac julabiis temperandus fervor: quin topica frigida & humida admovemus, non tam repreſsionis quam temperationis gratia. Si cauſa antecedens non magna ſubſit, lintea ſmegmate aquæ ſoluto madentia admovemus optimo ſucceſſu, maxime ſi accrrima vel maligna fuerit materia, & ſi viſcus germen morboſum habet, vel ſi ſenex fuerit, aliave de cauſa vires titubarint. Præclarum remedium eſt ſtercus recens bubulum, ſi in ſartagine coquatur cum aceto, adjectis floribus chamæmeli & ſambuci, ut fiat cataplaſma: quod tepidum admovetur. Ex aceto roſato & ex aqua ranarum coquitur myrrha, & ea aqua admovetur.

Repercuſsioni ubi nullus locus.

Practica admonitio.

Remedium.

XXVI. Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρακοπὴ λύει.

Tremor in cauſo.

XXVI. Quibuſcumque ex cauſo laborantibus tremores gignuntur, delirium hos ſolvit.

Hoc

Hoc est à delirio in mortem abeunt quasi resoluti ante: nam nervosum genus affligitur valde, ubi à causa tremor supervenit. Itaque illud λύει, pro resolutione totius corporis interpretor. Nam ille tremor metastaseos indicium est ad partes nobiliores: nam à venoso genere excutitur malum in nervos, meningas, & inde in cerebrum ejusque in substantiam, & tunc cedit tremor in delirio, quod tandem resolvit totum corpus. Hunc sensum Aphorismi esse, me experientia docuit. Vndique ita illud perniciosum est. Sed si illud λύει proprie dictum ab Hippocrate velis, certe ironia dictioni suberit: minime enim delirium solvit tremorem ad salutem, sed ad mortem: quare non τὴν νόσου λύσιν, ἀλλὰ μετάστασιν σημαίνει. Sæpe, cum venam tentas manu, pollice in adversa manus ægroti parte, senties subsultantes nervos, varieque exilientes sub pollice, & etiam ipsis digitis quibus pulsum examinas hoc senties, id calamitosum in causis, ubi jam principium superavit morbus. *Observatio practica.*

XXVII. Ὁκόσοι ἢ ὑδρωπικοὶ 1 καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου καὶ τοῦ ὕδατος 2 ἀθρόου, πάντως 3 ἀπόλλυνται.

XXVII. Quicumque empyi vel hydropici 1 uruntur aut secantur, si pus aut aqua 2 universim effluxerit, certo 3 moriuntur. *Evacuatio subitanea, ubi magna sunt vasa, periculosa.*

Veteres empyema vocabant puris collectionem rupto vel non rupto tumore, & in quavis corporis parte. Alii pus contentum in thorace solum appellant empyema. Fit ex peripneumonia, vel angina, vel quod serosa materia irruat ex capite in pectus, vel à corde, aut à toto corpore, vel ex abdomine aquulento, vel ex pulmonum vase aperto.

In inflammata autem parte colligitur pus cum intra 14. aut 20. diem non expectoratur. Ab his diebus tum si supputes ad vigesimum vel 27. aut 34. aut 40. vel 60. rumpitur, ut nimirum acrior vel crassior fuerit humor, & pars ut fuerit. Hoc ita effusum nisi intra 40. dies excludatur, à die suppurationis, in tabem trahit, vel suffocat. tabem corruptis pulmonibus: suffocat, si copia obruat.

1. Cum scilicet aliorum remediorum vis victa jacet. Maxime cum summa respirandi difficultate tenentur, quæ nascitur ob angustiam regionis thoracis interceptæ. Si revivifcat aqua à decimotertio, sensim eliciatur.

2. Hoc est, per libras; cum uncia una, ad quattuor, usque secundum vires, erat exhaurienda tantum. Semel id fiat die, dum duodecimum ad diem ventum sit, tunc libere effluat si quid supereſt.

3. Syncope, à dissipatis spiritibus, ob oscula arteriarum quæ aperiuntur liberata à mole prementis aquæ: cum jam etiam ante à caeochymia fatiscerent vires. Erasistratus dicebat se id usu compertum habere, universim emissam materiam, febres ac mortem invehere. Immutatur enim subito omnium viscerum habitus, quæ mole primum turgebant, & puris acrimoniâ tenerrima vasa reddita facile dehiscunt, cum non amplius aquæ mole premuntur: quo tegmine subito abducto, ruunt spiritus foras. Hoc etiam in aliis abscessibus locum habet, ubi magna vasa adsunt, quæ à pure reparata, eo præsente adhuc connivent. In hac medela valeant vires, absit febris valida. nondum ventum sit ad cachexiam: viscera ac pus nondum corruptelam habeant. Sed ante sectionem lacte vel euchymis nutriatur bene æger. Primo utemur vesi-

Erasistrati sententia.

Cautiones ad recte curandum.

veſicatoriis, deinde cauteriis potentiâ: ſi hæc non ſatisfecerint, veniemus ad actu cauteria: tandem his irritis, ſeca empyum. Quæ autem cauteria ſub mento, ſub mammis & ſub ſcapulis imponuntur, faciunt ad averſionem cauſæ antecedentis, quæ ex capite in thoracem fluit.

XXVIII. 1 Εὐνοῦχοι οὐ 2 ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ 3 γίνονται. *Podagra & calvities.*

XXVIII. 1 Eunuchi ex 2 podagra non laborant, nec fiunt 3 calvi.

1. Frigidiores redditi toto corpore.

2. Fit podagra, cum in imbecilles artus effunditur humorum copia. Illa eſt à deſidiâ, luxuriâ, helluatione, & generoſi vini potione ante cibum. Propterea etiam hac ætate, extra veneris uſum eunuchi podagrâ affliguntur. Olim ex temperantia, pura erant corpora, & fortia, nec immoderata Venus ſubducebat nervis ſuum genium; ſed ſucci nativi plena erant, nec excrementis replebantur. Arthritici primum fiunt podagrici.

3. Nam pilorum focus non reſiccatur, & à genuino madore denſam gerunt cutem.

XXIX. Γυνὴ οὐ 1 ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτέῃ 2 ἐκλίπῃ. *Podagra mulierum.*

XXIX. Mulier ex podagra 1 non laborat, niſi menſtrua illi 2 deficiant.

1. Vera ævo Hippocratis ſententia, cum à luxu & libidine eſſent alienæ.

2. Aut parcâ fluant manu. Nam ut pedes artuſque hoc malo affligantur, neceſſe eſt ut ſit ſementia ac ſcaturigo ſuccorum; nec

enim artuum imbecillitas solitaria hoc malum evocat. Sentinam vero hanc exhaurit menstrua purgatio. Quare cum mulier laborat ex tali morbo qui à cacochymia venit, excita huic menses.

Podagra puerorũ.

XXX. Παῖς ὀ 1 ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ 2 ἀφροδισιασμοῦ.

XXX. Puer ex podagra 1 non laborat ante quam 2 Venerem exercuerit.

1. Nisi à parentum semine illa podagra nata fuerit, & maxime cum parentes lue venerea contaminati fuerunt: quod malum ignotum fuit Hippocratis ævo. Hippocrates tamen maxime Veneri adscripsit hoc malum articulorum.

2. Tunc gravem vocem edunt, magnaque fit commutatio seminis & succorum, qui tunc in imbecilles artus se effundunt.

Causa docet morbifica quid sit agendũ.

XXXI. Ὀδύνας ὀφθαλμῶν 1 ἀκρητοποσίη, ἢ 2 λουτρὸν, ἢ 2 πυρίη, ἢ 4 φλεβοτομίη, ἢ 5 φαρμακείη λύει.

XXXI. Dolores oculorum, 1 vini potus, vel 2 balneum, aut 3 fotus, vel 4 phlebotomia, vel 5 pharmacia solvit.

Hoc est, ut fuerit varia causa morbi, ita etiam varius ejus esse debet modus auferendi; ab amotione scilicet causæ antecedentis.

1. A causæ antecedentis evacuatione, cum crassus oculos occupavit succus: hunc enim vinum validum ac tenue discutit.

2. Cum à fumo vel vapore concepta molestia est.

3. Cum

3. Cum oculos incurrit acerrimus ſuccus. Tunc fiat fotus, qualis eſt fœnugræci decoctio cum ſpongia. Nam ſi reliquum corpus purum fuerit, ilico curabitur, exhauſtis ſuccis qui influxerant. Quod ſi corpus irriguum humoribus fuerit, fotus hoc indicabit, nam ilico à fotu miteſcit aliquantulum dolor, ob exhauſtos humores qui oculo inſederant: ſed mox recrudeſcet, quod fotus, æque novum fluxum accerſat, ac inſidentem diſſipet ſuccum.

4. Si ſit ex ſanguine.

5. Si à ſucco pravo fuerit. Præclaras hujus eventus enarrat hiſtorias Galenus ad hunc Aphoriſmum. Alii habent, φαρμακοποσίη.

XXXII. 1 Τρυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης 2 μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς. *Balbuties.*

XXXII. Linguâ 1 titubantes diarrhœis 2 diuturnis plerumque implicantur. *Alvi profluvium.*

1. Triplici vitio afficitur in ſanis hominibus lingua, unde quidam trauli dicti, qui ſcilicet aliquam litteram pronunciare perfecte nequeunt. Pſelli qui prætermittunt literam vel ſyllabam. Iſchnophoni, qui balbutiunt ita ut continua ſerie non nectant ſyllabas. Cuncta hæc vitia intelligere videtur hic Hippocrates. *τραύλωσις, ψελλότης, ἰσχνοφωνία, μογιλαλία.*

2. Nam his imbecillis eſt lingua ob intemperiem humidam totius corporis, vel cerebri. Et quibus lingua humeſcit, eiſdem plerumque & alvus: nam eſt eadem membrana quæ veſtit ventriculum & linguam. Hanc igitur ob cauſam cum titubat lingua, diarrhœæ metum adferet. Quaſi dicat, talia cor-

pora caute purganda sunt, ne præcipitentur in fluxum. Sed sunt plurimæ aliæ causæ quæ offensam linguæ præbere possunt: ut linguæ brevitas, palati aliena formatio, dentium inopia; vinculum linguæ duplicationem adferens, unde ἀγχίγλωσσοι: vel quod paralysi feriatur lingua.

Acidus ructus frigoris nota.

XXXIII. Οἱ ὀξυρεγμιώδεες ἐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

XXXIII. Acidum qui eructant, non sunt pleuritidi obnoxii.

Nam hi sunt pituitosi, & pituita densior est quam ut facile subeat tunicam costis intextam. Quin ejusmodi homines toto corpore algiosi sunt. Nam acidi ructus sunt à ventriculo frigido. Quin si salsa etiam fuerit pituita, alvum movebit: at tales, pleuritidis vitant facile invasionem. Quare vera pleuritis hos non fatigabit. Sæpe evenit tamen ab aquosa tenuique pituita pleuritis in his regionibus, sed illa non vera est ac exquisita. Summa prudentia hic Aphorismus scriptus fuit. Nam in his corporibus frigidis ac pituitosis, sæpe gravissimi dolores laterum à flatibus oriuntur, fotibus mitigandi.

Cautio practica, & historia. *Si venam pertuderis, necabis. Vidi formosissimam mulierem, quæ cum flatibus obnoxia esset, ac cum cœnasset liberalius, noctu in acerbum lateris dolorem conjecta fuit. Ilico à secta vena periit.*

Varices & calvicies.

XXXIV. Οἱ φαλακροὶ, τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι ἐ γίνονται· ὁκόσοισι δὲ ἂν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

XXXIV. Qui calvi fiunt, his varices magni non eveniunt: quibus

vero calvis varices ſuperveniunt, ii rurſus comantur.

Cum id ſit ab humoris vitio qui deponitur ad varices vel ad hæmorrhoides. Ita enim vel diadoſi avertitur, vel evacuatur, unaque revellitur. Nam à pravis ſuccis exuitur interdum caput capillis, qui ſi in crura deponantur, reviviſcunt pili, cum non amplius eorum radices inquinentur à fœdo ſucco. Eadem tradit Ariſtoteles de hiſtoria animalium. Quaſi dicat Hippocrates, ſi decidui capilli fuerint, purga corpus, quo materia fœda quæ in caput fluit abducatur. Quare evacuari debebit materia etiam à medico, quæ in caput viam affectat. *Uſus.*

XXXV. *Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι 1 βὴξ ἐπιγινομένη, 2 κακόν.* *Hydropi tuſsis ſuperveniens.*

XXXV. 1 Tuſſis ſi hydropicis ſuperveniat, 2 malum.

1. Quæ primum non aderat; tranſlatâ materiâ ab imo ventre in pectus, (non autem à catarrho illabente in pectus) nam id calamitoſum. Naſci vel etiam poteſt à tumido hepate; quo deorſum pendulo, diaphragma unà deorſum rapit, unde ſicca tuſſis: vel diaphragma mole materiæ opprimitur.

2. Nam bronchia plurimum implentur aqua, unde ſuffocantur, & ſpirandi difficultas præceſſit.

XXXVI. *1 Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει. τάμνειν δὲ τὰς 2 εἴσω.* *Dyſuria.*

XXXVI. Urinæ 1 difficultatem dolorificam ſolvit phlebotomia: ſecare autem oportet 2 internas venas.

1. Ab

1. Ab inflammatione vesicæ. Tunc febris potens adest.

2. Cubiti, quæ basilica dicitur, & malleoli, quæ saphæa vocatur, interna est: nam externa ischiadica appellatur: hanc ad derivationem, illam ad revulsionem secamus. Acrimonia urinæ, & vesicæ imbecillitas, hujus etiam difficultatis causa est: quæ tamen aliquando à plethora nascitur. Ubi acrimonia frangat, utatur emulsione seminum frigidorum, & papaveris albi ex sero lactis, vel decocti jujubarum & glycyrrhizæ, Si sit ab imbecillitate, vino tenui utatur cum nuce myristica, vel folia ribes nigri illi immacerentur. Sumat pulveris myrrhæ semiscrupulum cum sirupo violato; id sæpe agat: vel bibat lixivium factum ex cineribus rorismarini ex vino albo factum.

Remedium.

XXXVII. Ὑπὸ ¹ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, ² ἀγαθόν. ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Translatio materiæ morbificæ fœliciter fit foras.

XXXVII. 1 Anginâ detento si tumor appareat in collo, 2 bonum: nam foras vertitur morbus.

1. Ab inflammatione laryngis.

2. Diadosi ab internis ad exteriores. Quare ex Hippocratis consilio, omnia admovebimus ut foras prodeat in collum materia. Tale est emplastrum quod coquitur ex nido hirundinis, ex decocto malvarum, meliloti, ficuum, sambuci florum; additur theriaca & crocum. Ita litus ex adipibus, & oleo amygdalino cum croco.

Remedium nobile ad anginã.

XXXVIII.

XXXVIII. Ὁκόσοισι κρυπτοὶ 1 καρκῖνοι γίνονται, μὴ 2 θεραπεύειν βέλτιον. θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ, * πολὺν χρόνον διατελοῦσι. *πλείω

XXXVIII. Quibus 1 cancri occulti nascuntur, non 2 curari præstat: curati enim subito intereunt; non curati verò diutius vivunt.

1. Id est, tumor inæqualis, dolorificus, durus, lividus, à bile atra, quæ ex bile flava nata fuit.

2. Quia est pepasmi expers. Licet tamen sedare dolorem, detergere sordes, movere haimorrhoïdes, secare venam, & purgare. Id sane observatum est, duplex in cancro venenum esse, unum putrefactivum, alterum corrosivum. Si itaque ei admoveas calida ac humida remedia, quæ pus promovere solent in apostematibus ac ulceribus pepasmi capacibus, inde in altam putredinem degenerabunt, cunctaque vicina putrilagine contaminabunt. Quodsi illam fœditatem causticis castigare volueris, surget alterum quod in cancris venenum est corrosivum, ac vicina cuncta exuret. Quare non irritandus cancer. Optime ad solatium hic facit succus geranii illius quod herbam Roberti appellant, si misceatur cum aqua seminis ranarum: ac mox emplastrum * ex plumbo mercuriato applicetur. Vidi illustrem puellam ab empiricis in calamitatem tractam: dum scirrhosæ illius mammæ alius caute- rium

Observatio practica

** Tale descripsimus lib. primo Methodi nostræ ad praxin, capit. De unguentis, in ultima editione.*

Historia

rium, alius calidum ac humidum cataplasma admovisset. Si in superficie corporis constitit, bene exscinditur, si radicitus avelli una cum venis nigricantibus possit. Initio itaque curabiles sunt; cum solam propagant fibras suas: sed tamen non omnes, sed in quibus nulla reliqua in avulsione remanet fibra. quin tales interdum pharmacia & phlebotomia eluuntur. Cum insedit insigni venæ, arteriæ, aut nervo, curari sectione aut ustione nequis. Lacte etiam tepido fœliciter placatur cancer.

Spasmus & singultus unde.

XXXIX. Σπασμὸς γίνεται, ἢ ὑπὸ 1 πληρώσιος, ἢ 2 κενώσιος· οὕτω δὲ καὶ 3 λυγμός.

XXXIX. Convulsio nascitur vel à 1 plenitudine vel ab 2 inanitione: eodem etiam modo 3 singultus.

1. Cum nervi implentur humore crasso & viscido: quod fit dum coacervant, imbecillitate tacti, hos succus. vel quod hi aliunde affluant: vel quod punctione violentur, à qua sordes vellicant nervos.

2. Ut in febribus ardentibus: & ab elleboro.

Singultus quid differat, & quid commune habeat cum spasmo.

3. Qui est motus quidam convulsivus, & provenit ab eisdem causis à quibus convulsio, nimirum à plenitudine, & ab inanitione, & repente se revellit ventriculus ad suum initium, hoc est ad tonos illos suo orificio insertos. Differt à convulsione tractionis ideâ, loci laborantis naturâ, & symptomatis specie Symptomatis specie, nam singultus fit à naturalis facultatis vi, quæ excernit quod, immis-

immiſſum tunicis ventriculi, vellicat. Nervos enim illos maximos habent non motus, ſed ſenſus causâ. Tractionis ideâ differunt; ſpaſmus enim ſola tractione abſolvitur: at ſingultus evenit contractione & dilatatione: nam primum ſe pandit in majorem niſum ventriculus, quo fortius ſe ſtringat. Loci laborantis naturâ etiam differunt. nam ſpaſmus muſculo proprius eſt, ſingultus ad ventriculum pertinet. Spaſmus ſymptoma eſt cauſæ morbificæ; ſingultus eſt opus naturæ, id eſt, cauſæ expultricis. Ubi à plethora eſt nata convulſio, venæ ſectio, ſolatio eſt: ubi ab exhauſtu, balneum tepidi olei convenit. *Remedium.*

XL. Ὁκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον 1 πόνοι γίνονται 2 ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι 3 πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

XL. Quibuſcumque 1 dolor 2 ſine hypochondriorum inflammatione excitatur, his 3 febris ſuperveniens dolorem ſolvit. *Hypochōdriorum dolor diuturnus.*

1. In parte non principe.
2. A craſſa & frigida pituita, & à flatu.
3. Nam calor febrilis diſcutit, & materia per urinas & inteſtina excluditur. Igitur nos, imitando utemur fotibus tenuantibus, diſcutientibus, coquentibus: ſacculis, ſpongiis. Modo, ut admonet hic Hippocrates, ne febris, nec inflammationis, nec mordentis materiæ, unde dolor, excuſatio adferri poſſit. *Remedium.*

XLI.

Abscessus latẽtes in corpore.

XLI. Ὁκόσοισι διαπύον τὶ ἐὸν ἐν τῷ 1 σώματι μὴ διασημαίνει, τουτέοισι διὰ 2 παχύτητα τοῦ πύου, ἢ τοῦ 3 τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

XLI. Quibus pus in corpore nullam de se notam præbet, ob sui 2 crassitudinem, 3 aut loci, non se prodit.

1. Ut in pulmone & hepate, cum dolores præcesserunt.

2. Ut in tumoribus frigidis.

3. Ut ubi cutis solida, scalpello incidi debet, vel pyrotico: aut pus & cutem rarefaciat. Ita abscessus latitant nonnunquam in imis corporis partibus, ob partis crassitiem incomperti, vel ob puris crassitiem. *Historia* Vidi plurimos à fato sectos, qui perennibus querelis misere vixerant, quibus ingens apostema saxeæ fere duritiei pancreas occupaverat. Vidi cui hepatis parenchyma, illæsâ solâ superficie in pus versum fuerat, sub languidâ febri ac frequenti lipothymiâ solum. Ita sæpe notavi in abdominis musculis pus delituisse diu, quod tandem in saxosam duritiem abiens, subjectas partes eâdem calamitate afflabat.

Icterus.

XLII. Ἐν τοῖσιν ἰκτεριώδεσι τὸ ἧπαρ 1 σκληρὸν γίνεσθαι 2 πονηρόν.

XLII. Ex ictero laborantibus, jecur 1 durum fieri, 2 malum.

1. Nam ea durities est à phlegmone vel à scirrho: si cum febre, erit à phlegmone: si illa durities sit febris expers, à scirrho erit.

2. Nam scirrhus in hydropem abit; inflam-

flammatio in scirrhum. Sine hypochondrii duritie interdum κριτικῶς natura bilem ad cutem pellit, unde icterus salutaris. Fit etiam non bene à viscerum interdum intemperie, aut à venenata succorum qualitate, ut à morsu viperæ. Vidi quendam statæ ætatis robustum virum, qui sæpe genio indulgebat. hic in pleuritidem tractus fuit. A vena secta expuebat flava admodum, & crassa. quarto die in icterum abiit, excrementis biliosis, nimirum urina, & alvi: septimo sudavit vehementer. Purgabatur interdum manna cum rhabarbaro. Et quia virulenti aliquid adesse videbatur, conquerebatur valide ad xiphoïdem cartilaginem de dolore. jussimus decocto pectorali & cichoraceo incoqui scordium & aliquid marrubii, utque interdum scrupulum vel semidrachmam theriacæ sumeret. evasit. *Historia*

XLIII. Ὁκόσοι 1 σπληνώδεες, ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγινομένης 2 μακρῆς τῆς δυσεντερίης, ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ 3 ἀπόλλυνται. *Dysenteria splenetiorum.*

XLIII. Qui 1 splenetici à dysenteria corripiuntur, eaque si longa 2 fuerit, his hydrops vel lienteria supervenit, & 3 moriuntur.

1. Quibus induruit splen à melancholia. Id est, quibus imbecillior lien colligit plurima inquinamenta; eaque si non effundat per vas splenicum, vel per vas breve in ventriculum.

2. Si modum non servat. Id fit, quod materia computruit, quæ, sine dubio, longa die solvit

ſolvit inteſtinorum robur, unde lienteria. Vel inde refrigeratur ac frangitur vis hepatis, unde hydrops. Dicit μακρῆς: nam alioqui ſi brevi peragat ſuam hiſtoriam ac criticôs, dyſenteria (à ſanguine melancholico) bono eventu ſupervenit. Poſt quadrageſimum diem ſolet exulcerare inteſtina effluens ſanguis melancholicus: cum æſtuare cœpit, aut cum cunctando putreſcit, vel ſi acriore ſucco remiſceatur.

Remedium. 3. Fraudato ſuo corpore genio, vigiliis, ac deſidendi aſſiduo conatu. Et lienteria à dyſenteria eſt calamitoſa. Si itaque lien immemor reddatur ſui officii, purgetur; alvuſque humeſcat enemate: & topica attenuantia admoveantur, & emittentia: ut emplaſtrum ex ammoniaco & hordeo. dentur myrobalanorum cortices cum rhabarbaro: vel dilutum rhabarbari, in quo craſſamentum rhabarbari expreſſione eliſum ſit.

XLIV. Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης 1 εἰλεὸς*, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν 2 ἀπόλλυνται, ἢν μὴ 3 πυρετοῦ ἐπιγινομένου ἅλις τὸ 4 οὖρον ῥυῇ.

* ἐπιγίνεται.

Ileos XLIV. Quibus à 1 ſtranguria fit ileos, ſeptem diebus 2 pereunt, niſi, ſuperveniente 3 febre, copioſa 4 urina fluxerit.

1. A materia craſſa flatulenta; quæ veſicæ collum obſtruit: hinc enim turget veſica ab urina, & inteſtinum opprimit.

2. Dolorum acerbitate, & excrementorum palindrome ad partes principes. nam urina etiam refluit ad nobiles partes.

3. Quæ

3. Quæ exhaurit flatus, & tenuat materiam quæ obstruebat.

4. Quia si febris sine urinæ promotione accesserit, erit symptomaticæ inflammationis. Ut vidi in quadam matrona, quæ septimo die ab hoc malo obiit. *Casus.*

XLV. Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, 1 ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον 2 ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς 3 κοίλας γίνεσθαι. *Ulcera difficilia*

XLV. Ulcera quæcumque annua vel 1 inveterata si fuerint, os 2 abscedere necessarium est, & cicatrices 3 cavas fieri.

1. Ab incursu acerrimæ saniei, quæ membranas & os exedit.

2. Nam os restitui nequit. Quasi dicat, si sæpius à cicatrice erumpit ulcus, os erit abradendum ubi vitium habet: nam expuit ichorem os, unde ulcus recrudescit. Ut si livet os: & si ulcus copiosius & tenuius pus emittat, quam moles ejus postulat. Labra ægre coalescentia, rubor subnascens, hæc ossis corruptelam denunciant. Si hæc absint, aliunde hæc sobolescit calamitas, ut à prava intemperie partis & periostii, vel à cacochymia totius corporis.

3. Quasi dicat: Igitur Chirurgi studeant ut plus carnis ibi gignant. De ulcerum difficilium curatione consule chirurgiam Arcei, qui de vulneribus capitis docte scripsit. In contumacibus ulceribus mirum in modum solatio esse solent remedia revellentia succos à parte ulcerata. Hinc est, quod ita juvent vulne- *Observatio practica*

rariæ

rariæ potiones; nam urinas movent, unaque ichorosam materiam, quæ cottidie in partem ulceratam ferri solebat, excludunt. Inde etiam decoctiones radicum chinæ & sarzæ juvant: nam talem materiam sudoribus & vaporibus evacuant ac revellunt. Hoc itaque dicere velle videtur hic Hippocrates: quia à talibus ulceribus periculum est ut ossa affligantur; vos cavete ne in longum tempus trahatur eorum sanatio, & ne inveterascant.

Gibbosi.

XLVI. Ὁκόσοι 1 ὑβοὶ ἐξ 2 ἄσθματος ἢ 3 βηχὸς γίνονται, πρὸ τῆς 4 ἥβης 5 ἀπόλλυνται.

XLVI. Qui 1 gibbosi fiunt ex 2 asthmate vel 3 tussi, ante 4 pubertatem 5 moriuntur.

1. In dorso vel cervice luxatis vertebris ab ictu, vel ab humoris aut tumoris incursu in ligamenta. ὑβοί, κυρτοί.

2. Compressis pulmonibus angustiâ thoracis, qui tuberculum jam concepit vel humorem crassum in ligamentis. cui asthmati si supervenerit gibbus à luxatis vertebris: magis anxie respirant pulmones.

3. Considentibus pulmonum bronchiis, cum sese explicare non possunt, tunc ex tuberculis vel humoribus liquidioribus illis qui in spinæ ligamenta influunt aliquid exsudat in laryngem & asperas arterias: vel cum moles tumorum, qui in ligamentis vertebrarum sunt, opprimunt pulmones.

4. Priusquam suam amplitudinem occupavit pectus & cor.

Observatio practica.

5. Nam thorax nutriri nequit; neque costæ increscunt: igitur moriuntur, cum spacia sua

ſua non habeat pulmo, ſed tabeſcat. Unde ineunte adoleſcentiâ moriuntur. Qui autem fiunt gibbi, non ex tumoribus frigidis ligamentorum vertebrarum, non ita in aſthma aut tuſſim trahuntur; nec ita facile moriuntur. Si itaque ita affecti homines in febres magnas trahantur, ob difficultatem ſpirandi facile intereunt. Quare magnis remediis hæ naturæ non temere debent tentari.

XLVII. Ὁκόσοισι 1 φλεβοτομίη ἢ 2 φαρμακείη ξυμφέρει, τουτέους προσῆκον τοῦ 3 ἦρος φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν.

Sanis quæ proviſio vacuatoria adhibenda ſit.

XLVII. Quibus 1 phlebotomia aut 2 pharmacia profutura eſt, his 3 Vere pertundenda vena eſt, aut corpus purgandum.

1. Si ex plethora laborat homo alioqui adhuc ſanus. Ut ne paroxyſmo ſuo faciat morbos, cum liqueſcit ſanguis.

2. Si cacochymiâ obſitus videatur homo ſanus.

3. Nam ver eſt temperatum, unde tunc corpora circumfluunt ſanguine cum calore nativo uberrimo. Ita calamitas arthritica ab articulis arcetur, ac incurſus epilepſiæ; melancholicæ, & apoplexiæ intercipitur. nam craſſi viſcidique humores quos morbis dare ſolebant, hac arte averruncamus. Ita imminentes impetus reprimimus luis venereæ antiquatæ, evacuatione ac alexipharmacis vere ac autumno præſcriptis, longaque die ac annis ſenſim eam ferociam frangimus. Nam ſuo impetu ultro moventur humores verno tempore: & quia autumni intemperie intro viam affectant

Practica notatio.

affectant pravi ſucci, authores morborum evadunt, ni ſuccurreris. Quibus ſpaciis annuis morbi recurrere ſoleant, obſervandum eſt: ac illud remediis anteveniendum.

Dyſenteria à ſplene.

XLVIII. Τοῖσιν σπληνώδεσι 2 δυσεντερίη ἐπιγενομένη, ἀγαθόν.

XLVIII. 1 Splenicis 2 dyſenteria ſuperveniens, ſalutaris eſt.

1. Quibus totum corpus circumfluit melancholia.

2. Non ea àb atra bile, nec diuturna, nec illa, quæ eſt cum ulcere inteſtinorum, ſed cruenta, quæ ilico placatur: nam ſplenem evacuat. Principem vidi quæ querula fuerat ante de ſplene: in febre dejecit alvo cruentam atram materiam copioſe bis aut ter. trepidabat illa ad conſpectum excrementi. Verum in bonam ſpem eam erigebam, evaſit.

Hiſtoria

XLIX. Ὁκόσα 1 ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα 2 ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν 3 ἀποκαθίσταται.

XLIX. Qui 1 podagrici morbi eveniunt, ſedata 2 phlegmone intra quadraginta dies, 3 quieſcunt.

1. Id eſt, arthritici omnes.

2. Tenſis vinculis cingentibus articulos, ac diſtentis tendinibus & nervis ab incurſu materiæ. Eſt in illis διάθεσις φλεγμονώδης, nam vera phlegmone occupat partes ſanguine irriguas, ac calore circumfluas.

3. Nam

3. Nam materia contumax non ita facile mitigari & diſcuti poteſt, ob partium denſitatem ac debilitatem, & ob frigus materiæ, & quia corpus altum petiit in articulorum receſſibus. Ut materia fuerit craſſior vel tenuior, ita citius aut ſerius diſcutietur: attamen non durabit illa inflammatio ultra dies quadraginta, ſi medicus & æger ſuum fecerint officium: & niſi tophi fuerint jam congelati. Carnoſæ partes facilius ſuppurare ſolent: at tendinoſæ ſerius, nam ſunt denſæ partes. Quaſi dicat Hippocrates, non facili remedio cedit hoc malum. Quare decoctum ſarzæ parillæ præſcribimus, ſi homo humidus fuerit; vel ſi ſiccus, chinæ radicum; ſi frigidus, guaiaci aut ſaſſaphras ad quadraginta dies. Si phlegmone ſit valida, foris fovebimus aquâ ſpermatis ranarum. *Obſervatio practica.*

L. Ὁκόσοισι ἂν ὁ ἐγκέφαλος 1 διακοπῇ, τουτέοισιν ἀνάγκη 2 πυρετὸν καὶ χολῆς 3 ἔμετον ἐπιγίνεσθαι. *Cerebri vulnerati ſignũ.*

L. Quibus 1 præciditur cerebrum, his 2 febrem & bilioſum 3 vomitum ſupervenire eſt neceſſe.

1. Id eſt, infligitur altum vulnus.

2. Quia effuſus ibi ſanguis cunctando putreſcit, inde inflammatur cerebrum. Et à pure vapor ferit cor: quod pus ortum fuit à corrupto ſanguine.

3. Sympathiâ, ob nervum ſextæ conjugationis. Hi ab illato vulnere ilico concidunt: ſanguinem nares fundunt, ac bilem vomunt. Et diebus criticis quidnam eveniat perpendendum, uſque ad viceſimum diem: Ut ſi *Notæ utiles praxi.*

quarto die hæc prava ſigna evenerint, morietur ſeptimo. Si undecimo, vitam ponet 17. vel 20. Quin pravæ hæ notæ interdum deliteſcunt, tandemque explendeſcunt; ac ægrum abripiunt 40. die.

LI. Ὁκόσοισιν 1 ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ 2 κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα 3 ἄφωνοι γίνονται, καὶ 4 ῥέγχουσι, 5 ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ 6 πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Soporoſi affectus cum ſtertore. LI. Quibus 1 ſanis dolores ſubito fiunt in 2 capite, ſi ſubito 3 obmuteſcunt, & 4 ſtertunt, intra 5 ſeptem dies moriuntur, niſi febris 6 ſupervenerit.

1. Repente ſi fiat illic dolor: ut ſi liberalius biberit.

2. Tranſlato eo craſſo vapore & ſanguine pituitoſo; qui infarſit jam jugulares venas arterias carotidas.

Aphonia quæ. 3. Intercepta voce, quod ſpiritus vitalis aditu arceatur à cerebro: & propterea animalis non gignatur. unde apoplexia hæc notha. Aphonia eſt vocis interceptio, una cum ſenſus vel motus privatione.

4. Excluſis ſpiritibus animalibus à muſculis. hæc eſt fortis apoplexiæ nota: nam ab imbecilla muſculorum thoracicorum ac laryngis actione naſcitur ſtertor. Hippocrates tertio libro De morbis ſcribit ab his notis hominem tertio die fieri apoplecticum, ſanguine perfrigerato.

5. Univerſali paralyſi vel convulſione correptus:

xeptus: Et pars princeps laborat, impar diuturno validoque modo: hinc eſt quod 4. vel 3. die moriantur: nec excurrit malum ultra ſeptimum diem.

6. Quæ apoplexiæ ſit analoga: quia diſſipetur hæc materia vapida, vel pituitoſa, quæ aditus intercludit ſpiritibus. Non valida eſſe debet febris: nam talis exuit corpus nativo calore, vireſque ſolvit: Nec tenuiſſima, nam contumax eſt materia. Talis febris vires non peſſundabit. Dolor capitis hic denunciat mali principium; aphonia vero, augmentum; ſtertor, ſtatum. Hæc ſenioribus ebriis eveniunt, nam his ſanguis eſt craſſior. Vidi juvenem robuſtiſſimum poculis deditum, qui ſubito obmutuit ac ſtertebat; movebat aliquando ſe, iterumque quaſi reſolutus jacebat. acta omnia, obiit ante ſeptimum. *Hiſtoria*

LII. Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν 1 ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι 2 ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ διαῤῥοίης * ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίης 3, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες 4 σφόδρα. *Oculi dormientium inſpiciendi*

* ἐόν τε

LII. Quin etiam in 1 ſomnis animadvertere oportere nũ quid de oculis appareat: nam ſi quid 2 apparet albi, non exacte clauſis palpebris, (ſi non id evenerit ex præcedente diarrhœâ aut pharmaci potu 3) malum & 4 lethale.

 1. Hoc

1. Hoc est, videndum ut æger in somno oculos componat. Id est, an palpebris conniventibus vel apertis somnum ineat: an dormiendo nictet: an more leporum vel limis oculis somnum carpat. Hoc per τὴν ὑπόφασιν intelligit, ab ὑποφαίνεσθαι, id est, leviter pandere.

2. Siccatis, vi febris, palpebris, quæ naturâ sunt siccæ: & motricis facultatis imbecillitate, vel convulsis oculorum musculis, & à cute circa frontem intenta & rigida: vel resoluto lato musculo, qui præter cætera officia palpebras demittit. Hoc dicit, Si conniventibus oculis, hoc est, non exacte clausis palpebris, dormiat.

3. Vel aliâ magnâ evacuatione, unde imbecillis redditur. Celsus hunc locum ita reddidit, Neque id alvi resolutio, aut medicina expresserit, id est, magna alvi evacuatio. Ita etiam mœror, inedia, vigiliæ, profusior haimorrhagia, omnisque valida evacuatio id potest.

4. Resoluta facultate animali, exhaustoque cerebro, indeque convulsis duobus musculis palpebram moventibus. Quare si venerit à critica perturbatione, calamitosum non erit: ut ei evenit qui in Dealcis horto jacebat. Sed si à collapsis naturæ præsidiis, & à vivacitatis vastatione à febre colliquante, id pestiferum. De his vide nostra Commentaria quæ edidi ad tres libros Prognosticorum Hippocratis: sunt enim illa cuncta elaboratissima, & in incude attrita.

Delirii idea quid quæque prænunciet.

LIII. Αἱ παραφροσύναι, αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι.

ρεαι· αἱ δὲ μετὰ 2 σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

LIII. Delirium cum 1 risu obortum, minus periculosum: quod vero cum 2 studio jungitur, minus tutum.

1. Mitioribus vaporibus & ichoribus sanguineis in caput pervadentibus. Nam est à sanguine, qui author est non ferocium deliriorum.

2. Ab adusta & fervida bile, cum agresti sero & vapore. Hoc, cum studio delirium, medium est inter ridiculum & id quod audax & temerarium dicitur. quæ ab atra uredineque subacta bile ortum ducit. hoc est, cum flava, æstu immoderato in atrocem vertitur, unde phanatici evadunt. Si itaque cerebrum occupatur sanguine nulla prava contaminatione infecto, sed æstuante, nascentur inde ludicra deliria ac ridicula: Sin degenerare inceperit à nimio æstu in bilem, studium quoddam accedet: quodsi in atram bilem torreatur, phanatici fiunt ac turbulenti. Vidi pastorem Ecclesiæ, qui maximo studio nabliis incumbebat & canebat, inscius musicæ: tandem obiit. *Historia*

LIV. Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ 1 κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ 2 κακαί. *Suspiria luctuosa.*

LIV. Luctuosa 1 suspiria, cum febre conjuncta, in morbis acutis, 2 mala.

1. Hoc eſt, duplex intro ſpiritus revocatio, à fractis viribus & à ſiccitate aſperæ arteriæ, & muſculorum thoracis convulſione. Ita ejulantibus pueris nonnunquam interrumpitur ſpiritus, cunctante pectore inter reſpirandum iterumque quod deerat adjiciente. Ita imbelle pectus medio reſpirationis curſu ſe ſiſtit, mox redit ad officium.

2. Nam convulſio à ſiccitate eſt lethalis.

LV. Τὰ ποδαγρικὰ τοῦ 1 ἦρος καὶ τοῦ 2 φθινοπώρου κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Veris & Autumni morbi.

LV. Podagrici morbi 1 verno & 2 autumnali tempore maxime excitantur.

1. Paroxyſmo: nam pandit recrementa inducta corpori ab hyeme, atque ea excutit in partes imbelles; tales ſunt articuli.

2. Ab oporæ fœditate, & denſato jam frigore corporis habitu. & autumnalis inæqualitas etiam potenter ſuccos movet corporis, ac turbat. His ergo anni partibus evacuationibus avertatur malum. dentur purgantia pharmaca, vena ſecetur, artus roborentur, decoctum ſuborificum præſcribatur per 40. dies.

Ut ſuccurrendum.

LVI. Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τάδε 1 ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος, ἢ 2 σπασμὸν ἢ 3 μανίην, ἢ 4 τύφλωσιν σημαίνουσι.

LVI.

LVI. Morbis ex melancholia ortis 1 male & periculoſe ad hæc membra fit metaſtaſis, unde fit apoplexia corporis, vel 2 ſpaſmus, vel 3 mania, aut 4 cœcitas.

1. Nam graviſſima mala adferunt, & ægre curabilia.

2. Cum repit materia melancholica in nervos.

3. Id eſt, melancholia morbus: effuſo per cerebri ſubſtantiam ſucco melancholico uredine vel putredine maligna.

4. Incubitu materiæ in oculos. Quare his *Obſervatio practica.* morbis obnoxii ſe evacuare debent vere & autumno. alterare viſcera decocto fumariæ, cichorei, acetoſæ: & theriaca pauca, & plurima conſerva violacea vel roſacea aut bugloſſæ redintegrare ſuccos fœdatos corporis: & decocto radicum chinæ ſudores per plurimos dies evocare.

LVII. Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται, ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα. *Apoplexia.*

LVII. Apoplexiæ maxime fiunt à quadrageſimo ætatis anno ad ſexageſimum.

A materia melancholica craſſa, quæ cerebri poros obſtruit. nam hac ætate is humor luxuriat. Præterea carotidas ac reticularem plexum craſſus is humor infarcire poteſt. Haimorrhoides hic *Proviſio* *egregie ad ſalutem faciunt. excitantur uſu aloes, ut haben- & hirudinum admotione. In paroxyſmo vero in da & cu- bis optime pertunditur vena brachii, ſi maxima ratio,*

 ſangui-

ſanguinis ſit abundantia, dein jugulares, vel frontis vena.

LVIII. Ἢν ἐπίπλοον 1 ἐκπέσῃ, ἀνάγκη 2 ἀποσαπῆναι.

LVIII. Cum omentum 1 exciderit, neceſſario 2 putreſcit.

Cura. Gal. 6. lib. Methodi.

1. Ut in vulneribus ventris.

2. Quaſi dicat, ilico igitur reponatur, ne liveſcat & putreſcat. Si igitur livet, exſcindatur, ne trahantur à repoſito omento vicina, filo excipe, ne fiat haimorrhagia; & foras propendulum ſit filum, dum ſponte excidat.

LIX. Ὁκόσοισιν ὑπὸ 1 ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης 2 ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι 3 μύξαι ἐπιγίνονται.

LIX. Quibus diuturnis coxendicis 1 doloribus implicitis caput femoris excidit coxâ 2, rurſumque recidit, iis 3 muccus ibi congeritur.

1. A ligamentis & tendinibus, & ubi nervi illi lorarii, ab oſſe ſacro nati, ad ſummas nates repunt in femora. Iſchium eſt articulatio capitis femoris cum coxa. Iſchias, eſt morbus iſchii cum acerbo dolore.

2. Laxatis vinculis articuli coxæ à congeſtione ſuccorum in interna parte. unde illud crus fit longius, cum in intimam partem luxatur: ſi foras, decurtatur crus.

3. Qui coacervatur à parte imbecilli; vel à capite illabitur aut ab utero. Quaſi dicat, ſicca igitur totum corpus & partes firma. Hoc optime fit à proviſione habita totius corporis decocto ſarzæ parillæ, & ejus electario, quod alibi

alibi descripsimus. Sarza enim una dolores potenter placat.

LX. Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλημένοισι 1 χρονίης, τὸ ἰσχίον 2 ἐξίσταται, τουτέοισι 3 τήκεται τὸ σκέλος, καὶ 4 χωλοῦνται, ἢν μὴ 5 καυθῶσιν.

LX. Si dolor coxarius fuerit 1 diuturnus, ac tum his si femoris caput coxâ 2 excidit, his crus 3 extenuatur, & 4 claudicant, nisi 5 urantur.

1. Ab incursu succi muccosi.
2. Quod circumfluat pituita muccosa.
3. Fracto calore partis quæ muccos genuit. & quia distorquetur vena saphæna, & arteriæ intercipiuntur.
4. Quia crus fit longius vel brevius.
5. Congestio ubi muccos intulit. Urantur priusquam fiat tabes cruris, vel claudicatio: provisione tamen habita totius corporis. Uredo madorem exhaurit, & laxitatem contrahit. foras trahit materiam etiam phœnigmus. Cauteria diu aperta fluant: tribus locis admove. cave à tendinibus & nervis. Si aliunde influit, purga, sicca totum & partem. Ita in puerorum vacillantibus genubus siccantia emplastra admove.

HIPPOCRATIS COI APHORISMORUM LIBER VII.

I. HEURNII

Paraphrastica versione, & brevibus ad obscuriora loca Notis sive Commentariolis illustratus.

I.

Frigus extremarum artiū.

Ἐν τοῖσι 1 ὀξέσι νουσήμασι ψύξις 2 ἀκρωτηρίων, κακόν.

I. In 1 acutis morbis partium 2 extremarum frigus, malum.

Hic liber epigenomena signa enarrat.

1. In quibus viscera interna æstu flagrantia calidum nativum in se evocant : vel ubi nimio incendio aut pravitate calidum nativum extinguitur. Non sit fugax illud frigus. Cum incendii vi frigescunt, tunc sitis adest ; si pravitas venenosa adfuerit, sunt sitis expertes, nam calor nativus tunc extinguitur.

Observatio practica.

2. Pedes, manus, nares, aures. Propterea in pravis ac magnis febribus continuis notare debemus cum ita externe frigent, num adsit sitis : quodsi illa vehementer vexet, à rebus calidis pax sit. verum si sitis absit, indicium erit prostrati caloris nativi: tunc antidotis etiam calidis erigendus erit æger.

II. Ἐπὶ 1 ὀστέῳ νοσέοντι σὰρξ 2 πελιδνὴ, κακόν.

II. Caro 1 livida si circum 2 os fuerit, malum.

1. Extincto calido nativo ab irruente succo unde putrescit: vel à phlegmones conceptæ vehementiâ; si nulla excusatio contusionis adferri potest.

2. Ossis intemperiem ostendit caro: ejus enim cariem sensit. Uratur igitur caro, usque ad os: deinde abrade ossis cariem, In lue venerea sæpe talia eveniunt. Vidi cui erat totum caput tuberosum: cauterio id ad os usque aperuimus: quod exesum erat fere usque ad diploen. abrasimus sensim: iterumque aliam partem aperiebamus ad os: ita sensim totum fere caput ejus abrasimus. evasit. *Historia.*

III. 1 Ἐπὶ ἐμέτῳ λὺγξ καὶ ὀφθαλμοὶ 2 ἐρυθροὶ, κακόν.

III. 1 Singultus & oculorum 2 rubor si vomitui superveniant, malum. *Singultus & oculi rubri in acutis.*

1. Si per morbos acutos id evenerit, eorumque vi: ita ut nulla excusatio conatus vomiturientis adferri possit. Ita enim ab exhaustu erit ille singultus, quod vomitu nimis multa evacuata sint, vel quod ventriculus phlegmonem concepit. Vel à prava quadam qualitate quæ fatigat ventriculum. Sopitur, puppa potui indita ex semine papaveris & aneti, *Quid agendum.*

2. Nam indicat cerebri inflammationem, eo translato sanguine, unde & oculorum venulæ implentur. Sive igitur cerebrum sive ventriculus inflammatione tentetur, hæc duo

se consociabunt, oculorum rubor, & singultus: ob communionem quæ illis est à nervis sextæ conjugationis. Oculorum tamen rubor major est, ubi cerebrum inflammatur.

Horror à sudore. IV. Ἐπὶ 1 ἱδρῶτι φρίκη, οὐ 2 χρηστόν.

IV. Horror 1 sudori superveniens, non 2 bonum.

1. Epid. & 3. 1. Si infida sit crisis: ut in Epicratis uxore, & in Cherione. Crebra horrescendi & sudandi vicissitudo etiam mala est.

2. Nullam spem erigit: Iudicatoria enim non judicantia perniciosa sunt, vel ad diuturnitatem morbi apparent. Nam prostratæ naturæ indicium hoc est, ac materiæ luxuriantis copiæ. Ita ut substillum sanguinis evenerit, in magna febre.

Maniæ crisis ut eveniat. V. Ἐπὶ μανίῃ, 1 δυσεντερίη, ἢ 2 ὕδρωψ, ἢ 3 ἔκστασις, ἀγαθόν.

V. Maniæ si 1 dysenteria vel 2 hydrops, aut 3 extasis superveniant, bonum.

1. Translata nigra bile ad intestina: quæ tamen abradendo non ita molesta est ut ea quæ ab uredine nascitur. Vel haimorrhoïdes si sanguinem fuderint adustum.

2. Effuso ichore melancholico in abdomen, nondum alienato hepate, proptereaque curabilis hydrops ille.

3. Vehementer mota mente: quod irritetur cerebrum, adeo ut mox crisin editurum sit.

Ἐπὶ

VI. Ἐπὶ νούσῳ 1 πολυχρονίῃ 2 ἀποσιτίη καὶ 3 ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, 4 κακόν. *Morbi diuturni eventus.*

VI. Morbo 1 diuturno 2 inappetentia & alvi 3 meraca dejectio si supervenerit, 4 malum.

1. Qui à frigida materia natus fuit: unde ventriculus in cibi desiderium se erigere deberet.

2. Fracta œconomia naturali stomachi & jecoris, à nimio algore, vel quod prave putrescat frigida illa materia, cum tamen primo cibum caperet.

3. Ut exhausto à sero nativo per morbos acutos meraca editur dejectio, ita in diuturnis meraca subeunt ob vim fractam calidi nativi, quod nequeat domare succum chylosum, nec rite permiscere.

4. Nam vires per morbos longos fractæ, non alia re quam fœlici nutricatu redintegrari possunt.

VII. 1 Ἐκ πολυποσίης ῥῖγος καὶ 2 παραφροσύνη, 3 κακόν. *A vinolentia quæ mala.*

VII. Ex largiore 1 potu rigor & 2 delirium, 3 malum.

1. Obruitur enim nimia copia calor nativus, qui cum excludere eam nitatur, rigor fit & suffocat copia immoderata. Vinum, inquit Plato, calefacit corpus & animam, hoc est, humores & spiritus. attamen si liberalior usus ejus ineatur, refrigerat ex eventu. Apollonius apud Philostratem ait, Vinum purum potum esse; sed ipsum bono mentis statui adversari, quod ejus divinam partem perverteret. *In Tim. 1. lib. 5. in fin.*

2. Ca-

2. Capite repleto ferventi ſanguine ac vapore.

3. Nam ſignificat calidum nativum exhauriri, aut ſuffocari. Vidi virum fortiſſimum ex largiore potu intra quartum diem abreptum fuiſſe. Non ſine delirio is obmuteſcebat, nec unquam verbum proloqui potuit.

Hiſtoria

Abſceſſus intus rupti notæ.

VIII. Ἐπὶ 1 φύματος ἔσω ῥήξει, 2 ἔκλυσις, 3 ἔμετος, καὶ 4 λειποψυχίη γίνεται.

VIII. A 1 tumoris intus ruptione, 2 exolutio, 3 vomitus & animi 4 defectus gignitur.

Remedia.

Notas docet quibus noſcamus intus conceptos ac erumpentes tumores, quo remedia opportune adferamus. Talia ſunt potiones vulnerariæ, & quæ grumos ſolvunt, ut fluxile pus fiat: rubia tinctorum, ſperma ceti, nux muſcata, ſemen naſturtii & melanthii.

1. Id eſt à vomica.

2. Maxime ſi nobilem partem obſidet abſceſſus, diſſipatis ſpiritibus.

3 A pure irritato ventriculo.

4. Ex puris pravitate. Et ita plerumque moriuntur: quod vidi in piſtore quodam, cui hepar in pus abierat. Quo igitur modo in peripneumonia pateretur cor ut pus viam per ſe faceret?

Hæmorrhagiam quę mala ſequantur.

IX. Ἐπὶ 1 αἵματος ῥύσει 2 παραφροσύνη, ἢ καὶ 3 σπασμὸς, 4 κακόν.

IX. 1 Hæmorrhagiæ ſi 2 delirium aut una ſi 3 convulſio ſupervenerit, 4 malum.

Quaſi

Quasi dicat Hippocrates, Nimia sanguinis profusio cavenda etiam in crisibus, ne vitæ prædia exhauriantur, unde ab inanitione convulsio sequi posset.

1. Exhaustis spiritibus una cum sanguine.

2. Cuncta enim sua officia facit anima proxime satellitio spirituum: quibus exhaustis, stupent ejus munera, ac levis quædam subnascitur deliratio.

3. Ab inanitione si fuerit, maxime si jungantur hæc, scilicet delirium & convulsio. nam illa per se deliratio ab exhausto, cibo sedatur redintegrante, idque facile.

4. Quod ad virium afflictionem accedat invictum fere malum.

X. Ἐπὶ 1 εἰλεῷ 2 ἔμετος ἢ 3 λύγξ, ἢ 4 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν. *Ileos.*

X. Ab 1 ileo 2 vomitus, vel 3 singultus, vel 4 spasmus, aut delirium, malum.

1. A cruditate fœda, ab infarctu intestinorum intercepta vel à veneno: vel elapsis ab intestinis in scrotum: at maxime à phlegmone tentatis intestinis: vel cum intestinum tenue intestino illabitur.

2. Bilis, pituitæ, fæcum.

3 Fæcibus in ventriculum raptis: vel ab exhaustu.

4. In contagionem tracto cerebro à ventriculi afflictione, & ob putredine conspurcatas fuligines, delirant. Intestinum si elapsum sit in scrotum, ilico reponatur: antequam febris & singultus supervenerit: si enim illa supervenerint, ac si vi reponatur, ante septem fere horas moriuntur. Si in hoc morbo fluant sudores fœtidi, anhelitusque & ru- *Cautio curandi.*

ctus

ctus oleant male, lethale. Si superum intestinum inferiori illapsum sit, clysmis ac glandibus acribus deorsum fiat motio. Sin infernum se superno intruserit, globulo plumbi devorato, abactio fit.

Pleuritis funesta.

XI. Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίη, 2 κακόν.

XI. Pleuritidi superveniens 1 peripneumonia, 2 malum.

1. Nam est translatio illa symptomatica ab oppressa natura· Vel enim pravior reddita materia affligit partem nobiliorem, in quam repit: vel minime mutato foco aliam partem unà contaminat.

2. Periculosior enim est peripneumonia ob principatum partis. sive sit ἐπιγίνημα, sive μετάστασις, malum.

XII. Ἐπὶ 1 περιπνευμονίῃ φρενῖτις 2 κακόν.

Peripneumonia calamitosa.

XII. 1 Peripneumoniæ si supervenerit phrenitis, 2 malum.

1. Hæc si nascitur à succis incendio æstuantibus, fuliginibus imbuit caput, idque in ardorem abripit; tunc biliosus sanguis si fuerit, eo prolectatur.

2. Quòd ad prostratas vires à primo morbo, accedat summa morbi ferocia: & pepasmi expertis materiæ nota hæc est, quod ruat in partem principem.

**περικαύμασιν.*

XIII. Ἐπὶ * 1 καύμασιν ἰσχυροῖσι 2 σπασμὸς ἢ τέτανος, 3 κακόν.

Causi lethales.

XIII. Ingentibus 1 ardoribus superveniens 2 spasmus, vel tetanus, 3 malum.

1. Id eſt, febribus ardentibus magnis.

2. Ab exhauſtu nervoſi generis & cerebri.

3. Nam convulſio ab inanitione lethalis. Et tetanus ſuo rigore intercipit actionem muſculorum thoracis, ac præpotente dolore enecat.

XIV. Ἐπὶ 1 πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν 2 ἔκπληξις, ἢ 3 παραφροσύνη, 4 κακόν.

XIV. 1 Plagæ in capite acceptæ, 2 ſtupor aut 3 delirium ſi ſupervenerit, 4 malum. *Caput quaſſatum.*

1. A caſu, ictu ab obtuſo telo, unde in vacuo illo cranii ſpacio cerebrum valide illiditur, unde ſpiritibus aditus intercluditur ad nervos.

2. In quo ſenſus & motus percellitur. apertis oculis ſtupent, quaſi metu terrefacti; & muti ſunt. nam cerebri pori ac ventriculi turbantur, ac ſitu vitium facit: unde in nervorum originem ſpiritus influere nequeunt.

3. In quo morum & verborum abſurditas.

4. Nam indicant cerebrum graviter affligi ab eo ictu. obſtructionem enim ventriculorum, vel vehementem cerebri refrigerationem hæc indicant.

XV. Ἐπὶ 1 αἵματος πτύσει, 2 πύου πτύσις κακόν. *Sanguinis ſputum.*

XV. 1 Sanguinis ſputo ſi ſupervenerit 2 puris expectoratio, malum.

Remediũ ſanguinis fluxus.

Sanguinis ſputo, ilico remedia admove, quæ ſanguinem retineant, venam aſtringant, phlegmonem arceant: vaſa aperta aſtringantur, rupta glutinentur, exeſa regenerentur; nempe conſerva antiqua roſarum cum caphura, ſemine hyoſcyami albi, corallo, hæmatitide & ſemine papaveris.

1. Lacera à vena pulmonum ab eroſione à ſucco acri. Nam ſi à pulmone effundatur per orarum apertionem, aut ruptionem venæ, puris conſequutionem non ita adfert, niſi longa die ſupervenerit ἀνάβρωσις, id eſt, eroſio, putredo, & febris. Criticôs ſi effundatur, interdum juvat.

Cautio practica.

2. Ab ulcere ſinuoſo pulmonum. Imponit ſanguinis cum tuſſi valida ſpuitio ſæpe bonis medicis: vel a cunctis notis falſi exiſtimant eum à pulmone proficiſci, cum ex capite illabatur vel jecore, circumfluo ſanguine, quando ob ſolemnem aliquam vacuationem interceptam, effundit cava vena ſuam copiam in venam azygos, ac expectoratur.

Phthiſis.

XVI. Ἐπὶ πύου 1 πτύσει 2 φθίσις καὶ 3 ῥύσις· ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον 4 ἴσχηται, 5 ἀποθνήσκουσιν.

XVI. A 1 puris expectorato 2 phthiſis & 3 fluxio; poſtquam vero expectoratum 4 retentum fuerit, 5 moriuntur.

1. Cum primum ſanguinem extuſſiunt.

Pulmonũ ulcus cum febricula.

2. Id eſt, phthoë, hoc eſt non redintegrabile pulmonum ulcus cum febricula, unde tota corporis atteritur œconomia.

3. A tabe defluis capillis ab madoris genuini exhauſtu: vel alvus etiam ruit, impotentia

tentia retentr icis facultatis : unde imbecillitati nova imbecillitas additur. Quasi dicat, religiose igitur debetis purgare.

4. Impotentiâ expectorandi, unde obducuntur meatus pulmonis à purulenta materia. Hac serie : sputum sanguinis, pus, phthisis, fluor, nisi redintegretur æger à purulentia illa intra dies quadraginta. *Ductus ut fiat ad phthisin.*

5. Cor in ardorem ac squalorem abripitur. Hippocrates triplex genus phthisis agnoscit. Unum, ab incursu madidi succi à cerebro in pulmones, & à dulci pituita putrida, unde corripitur pulmo : vel ab acribus tenuibusque succis, unde exeditur pulmo. Alterum ex metastasi, ut cum pleuritis, angina vel pulmonia in vomicam abeunt. Tertium à lacero vase pulmonum. hic à sanguinis sputo, puris evenit sputum : in aliis, ex adverso. *Phthisis triplex.*

XVII. Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ κακόν. *Singultus ubi. malum.*

XVII. Inflammationi hepatis si supervenerit singultus, malum.

Si ab hepate, phlegmones mole occupato, opprimatur ventriculus, ac communione nervorum in sympathiam trahatur, vel bilis acerrimæ proventu, ab æstuante hepate genito, ventriculus incurratur ac vellicetur, & aliquando inflammetur : vel nimio ab æstu hepatis exsiccetur.

XVIII. Ἐπὶ 1 ἀγρυπνίῃ 2 σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν. *Convulsio & delirium ubi mala.*

XVIII. 1 Vigiliis si 2 convulsio aut delirium supervenerit, malum.

1. A vi morbi ortis, non autem à foris ſi data occaſio; nam ſiccant vigiliæ, ac ſolvunt ſpiritus animales, unde languor & tremor totius corporis.

2. A magna cauſa hæc ſymptomata naſcuntur interna: vel enim exhauſti cerebri indicium eſt, vel ſanguinem in acrem bilem jam abiiſſe. Si quis ob perennes vigilias languet ac tremit toto corpore, quia à disjectis ſpiritibus cerebri id vitium eſt, ſtudendum erit ut corpus inſuccetur bono nutricatu; madente & refrigerante cibo, & potu ſomnus accerſatur; & modeſte id agant.

Eryſipelas.

XIX. Ἐπὶ ὀστέῳ 1 ψιλώσει 2 ἐρυσίπελας, 3 κακόν.

XIX. Oſſi 1 nudato ſi ſupervenerit eryſipelas, 3 malum.

1. Si ſuis tegumentis nudatum fuerit, à quacumque cauſa.

2. Si circumjecta oſſi caro eryſipelas conceperit, quod fit dum ab acerrimis incurritur ſuccis.

Tecmarſis.

3. Nam à tam acri ſanguine gigni caro nequit. Purgetur ergo in primis pravus ille ſuccus: ſecundo eryſipelati remedia dentur: tertio oſſi caro accedat.

Eryſipelas.

XX. Ἐπὶ 1 ἐρυσιπέλατι 2 σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, 3 κακόν.

XX. 1 Eryſipelati ſi ſupervenerit 2 putredo, aut ſuppuratio, 3 malum.

1. Indi-

1. Indicium pravi eryſipelatis, quod foris intro fertur, ac rodit.

2. Nam ſolvi deberet per ἄδηλον διαπνοὴν ille tenuiſſimus ſuccus unde eryſipelas.

3. Suadet in hac calamitate Celſus uſum cauteriorum.

XXI. Ἐπὶ ἰσχυρῷ 1 σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν 2 αἱμορραγίη, 3 κακόν. *Vlcerum haimorrhagia.*

XXI. Forti in ulceribus 1 pulſui ſi 2 haimorrhagia ſupervenerit, 3 malum.

1. A phlegmone preſſis arteriis; ac repletis arteriis ſpirituoſo ſanguine.

2. A valido arteriarum motu, quo ſtudet natura ſibi moleſta excludere.

3. Calamitoſam enim haimorrhagiam dabit, quæ nulla arte compeſci poterit, ob recluſam arteriam. Bona quidem ulceri eſſet haimorrhagia niſi immoderata foret. Admove farinam tenuiſſimam molendinarum, cum bolo ſanguineque draconis: maxima hæc copia aſpergantur. *Remedium.*

XXII. Ἐπὶ ὀδύνῃ 1 πολυχρονίῃ τῶν περὶ κοιλίην 2 ἐκπύησις, * *Dolor diuturnus alvinus.* * κακόν.

XII. 1 Diuturno partium 2 alvinarum dolori ſuppuratio ſupervenit.

1. Phlegmone excitata ſi ſit à materia viſcida. Si non ſit dolor interruptus, non à flatu, nec vagus. febricula adeſt, vel adfuit.

2. Ut partium quæ ſunt ad ventriculum, omen-

omentum, inteſtina, hypochondria, lumbos. Dextro hypochondrio tegitur hepar, ſiniſtro lien, & ventriculi maxima pars: Lumbis hærent renes: Ilibus dextris inteſtinum cæcum: ſiniſtris, colon & jejunum: ad umbilicum, coli & jejunii portio: Imo ventri, longano, veſica, uterus.

3. Circa ſexageſimum diem. Cum jam jam in expuratum abiturum eſt ſuppuratum, ſanies exudat; hinc morſus inteſtinorum & fluxus non ſine dolore, horrore, ſudore frigido, lipothymia, frigore pedum ac manuum. *Remedia* Igitur tunc, quaſi dicat, ſtudendum erit ſuppurato: in expurato autem danda quæ pus attenuant; qualia ſunt illa quæ præſcribuntur in grumoſo ſanguine.

Dyſenteria.

XXIII. Ἐπὶ 1 ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει 2 δυσεντερίη, κακόν.

XXIII. Sinceræ 1 dejectioni 2 dyſenteria ſi ſupervenerit, malum.

1. Ichore ſuo ſi fuerint ſpoliatæ dejectiones cholericæ vel melancholicæ: quo ichore eorum acrimonia temperari ſolet, ac meracus color dilui.

2. Acrimonia illabentis ſucci afflictis inteſtinis. *Remedium.* Ilico præſcribe julapia ex aqua cichorei, cum emulſione ſeminis cichorei & endiviæ: miſce ſirupum de ribes. Et alternis diebus propina rhabarbari & myrobalanorum ſemidrachmam, cum ſirupo de ribes.

XXIV. Ἐπὶ ὀστέου 1 διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν 2 κενεὸν λάβῃ,* 3.

*κακόν.

XXIV. Oſſis 1 vulneri, ſi in vacuum

cuum uſque 2 ſpacium pervaſerit, 3 delirium ſupervenit.

1. Διακοπὴ eſt alta calvariæ fractura. Fracturarum cranii variæ ſunt ideæ, inciſio, fiſſura, colliſio, ſedes, fiſſura in parte non colliſa. *Hip. lib. de vulneribus capitis.*

2. Diſſipato ſpiritu animali.

3. Hoc eſt, ſi pertuſa utraque tabuſa fuerit: ut facile evaneſcat tanto in vulnere ſpiritus animalis; aut refrigeretur cerebrum illabente aurâ frigidiore.

XXV. Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες. *Spaſmus à pharmaco.*

XXV. Ex pharmaci potione ſpaſmus, mortiferum.

Qualecunque fuerit id pharmacum, inaniendo; vel mala qualitate, qua tota ſubſtantia naturam opprimit, affligendo: vel quantitate perniciosam vim importando. Vnde cerebrum nervoſæque partes in hanc calamitatem convulſificam abripiuntur.

XXVI. Ἐπὶ 1 ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν 2 κοιλίην, 3 ἀκρωτηρίων 4 ψύξις, κακόν. *Frigus extremarum.*

XXVI. 1 Si acerbiſſimo partium ad 2 ventrem pertinentium dolori ſupervenerit 3 frigus 4 extremarum, 5 malum.

1. A phlegmone vel eryſipelate, aut alio aliquo tumore.

2. Ut ventriculi, hepatis, lienis, inteſtinorum, veſicæ, uteri, renum.

3. Manuum, naſi, pedum, aurium, cutis.

4. Nam extremorum frigus naſcitur ex partibus internis phlegmone obſeſſis, unde intro pellicitur ſanguis & calor: vel calorem extinctum denunciat id frigus: vel craſſior materia exitu prohibet calorem.

5. Nam copiâ ſuccorum irruentium opprimitur pars: & doloris acerrima vi trahuntur huc ſpiritus & ſanguis.

Teneſmus in gravida.

XXVII. Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ 1 τεινεσμὸς ἐπιγινόμενος, ἐκτρῶσαι 2 ποιέει.

XXVII. Si ingravidatæ mulieri 1 teneſmus ſupervenerit, 2 abortire eam facit.

1. Perpetua deſidendi cupiditas, qua pauca muccoſa exprimuntur ab inteſtino longanone; irritato inteſtino ab acri ſucco, & ſalſo.

Remedium.

2. Trahitur enim in contagium uterus à recto inteſtino, cui nectitur cervice: ac fœta fatiſcit crebra deſidendi neceſſitate. Mollibus enematis eluatur malum, ut ex aqua hordei, cum ſaccharo, & vitello ovi.

XXVIII. Ὅτε ἂν ὀστέον ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται.

XXVIII. Si os vel cartilago, ſive nervus

nervus sectus fuerit in corpore, neque augetur, neque coalescit.

In sexto libro, Aphorismo sexto, expositus est hic Aphorismus.

XXIX. Ἢν ὑπὸ 1 λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ 2 διαῤῥοίη ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον.

XXIX. Si 1 leucophlegmatiæ implicito valida diarrhœa 2 supervenerit, morbum solvit.

1. Id est, in anasarca. vocat λευκὸν φλέγμα, quia fit à pituita alba, quæ proficiscitur à frigido hepate, vel ibi succrevit in habitu corporis refrigerato. *Hydropi diarrhœa.*

2. Ineunte morbo, ubi vires & viscerum robur adhuc vigent: nam in prostratis viribus calamitose fluit alvus. Ut hydropi fœliciter medicina fiat, adsit viscerum integritas: non adsit hectica intemperies, nam significat longa die viscera postrata esse. deinde, ineunte morbo aqua copiose expellatur, libereque efferatur, amota omni cruditate. Dentur sex vel septem grana optimi elaterii cum pilulis alephanginis. ruente nimium alvo propinentur duo vel tria grana opii cum theriaca & sirupo citreorum; nam motis sudoribus sedatur immanius profluvium. *Cautio medendi.* *Remedium.*

XXX. Ὁκόσοισιν 1 ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ 2 τῆς κεφαλῆς ταῦτα καταῤῥέει. *Diarrhœa cephalica.*

XXX. Quibuſcumque per diarrhœas 1 ſpumoſa feruntur alvi excrementa, his ex 2 capite effluunt talia.

1. Motu cum agitatur materia pituitoſa flatulenta, ut in minimas partes atteratur: vel madentes partes in flatus comminuit.

2. Si caput in vitio ſit: ſique pituita contumax dejiciatur, bullis maximis obſita. Fluit facile in ventriculum per choanam. Quare pilulis cocciis, vel de hiera cum agarico excludatur, ſi laborante capite citra febrem, à pituita, alvus ſubſtiterit.

Remedium.

Hypoſtaſis craſſæ farinæ.

XXXI. Ὁκόσοισι 1 πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι 2 κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, 3 μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσι.

XXXI. Quibus 1 febricantibus in urinis hypoſtaſes 2 craſſiorem farinam referunt, 3 diuturnam invaletudinem denunciant.

1. Nam urinæ ſunt fidæ nunciæ affectionum venarum.

2. Ab ardore à retorrido facto ſanguine: vel à carnibus & pinguedine liqueſcente; ſed tunc urina præceſſit pinguis. Illæ rubræ ſunt; hæ, albæ. Vide hiſtoriam Sileni, & ejus qui in Dealcis horto jacebat. Si lenta & viſcida ſit hypoſtaſis, pituitæ nota eſt. κρίμνον eſt farina quæ molam ſubterfugit: hoc eſt quæ craſſius molita fuit.

3. Si

3. Si virium robur adfuerit: alioqui citam mortem ſignificant: nam pepaſmi difficultatem denunciant. propterea in gravi ac calamitoſo morbo indicant perniciem promptam: in mitioribus, diuturnitatem.

XXXII. Ὁκόσοισι δὲ 1 χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ 2 λεπταὶ, ὀξεῖαν 3 ἀῤῥωστίην σημαίνει. *Hypoſtaſi bilioſa.*

XXXII. Quibus 1 bilioſæ ſunt hypoſtaſes, ſed 2 ſupra quidem tenues, acutum morbum denunciant.

1. Nam morbi acuti fere à bile ſunt.

2. Cum enim media regione natent, coctionis abſentiam denunciant. coctio enim incraſſat.

3. Nam circumfluere corpus, tenui bile ſignificat: unde morbus brevis. Opponitur farinaceæ hypoſtaſi hæc.

XXXIII. Ὁκόσοισι δὲ 1 διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματί ἐστιν. *Vrinæ variæ.*

XXXIII. Qui varia 1 ac divulſa profundunt lotia, his valida perturbatio fit in corpore.

1. Si jam candidæ ac tenues, jam craſſæ ac tinctæ fundantur, multiplicem arguunt materiam in vitio eſſe morboſam. Inde premitur natura, cum nec materia ſit uniuſmodi, nec naturæ ductus eodem filo trahatur: ubi enim natura triumphat, uniuſmodi pro-

deunt excrementa. Nam ubi eadem ſemper urinæ idea apparet, materiæ benignitatem arguit, ſalutaremque ac brevem futurum morbi curſum. Quaſi dicat, ubi talis diverſitas conſpicitur urinarum, ut ſi pars quædam cocta, pars cruda appareat; vel ſi hoc die pepaſmi particeps videatur, at mox ſequenti die cruditatis notas adferat: talia tunc remedia in uſum duci debent quibus materia ad pepaſmum provehi poſſit, craſſa attenuentur, &c.

Notatio Practica

Vrinæ bulla.

XXXIV. Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίστανται 1 πομφόλυγες, 2 νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν 3 τὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

XXXIV. Quibus 1 bullæ in urinis natant, 2 nephritica mala, 3 diuturnamque invaletudinem ſignificat.

Vſus Aphoriſmi hujus.

1. Ut ſpumantes urinæ à craſſa materia flatulenta, caloriſque inopia. Quaſi dicat, igitur averte mala attenuando, purgando, flectendo intemperiem, ne calculus gignatur in renibus. Primum habeatur proviſio totius corporis, dein renum.

2. Quia craſſis ſuccis obſiti ſunt renes, qui vel ibi congeruntur, vel à capite aut hepate vel aliave parte eo abducuntur per arterias, venas & nervos.

3. Ægre quod lentus ille ſuccus ad pepaſmum provehatur. Spuma quæ motu gignitur externo, facillime diſſolvitur, nec ita perſeverat ut illa quæ intus nata fuit. Vide Fernelium. Sunt, inquit hic Galenus, qui ab urinæ

urinæ acrimonia, reclusa arteriarum ad renes pertinentium ora spiritus aliquid emittere dicant, qui cum urinis illapsus bullas efficiat. *3. lib. 16 Pathologia.*

XXXV. Ὁκόσοισι λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις 1 ἀθρόη, τουτέοισι 2 νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει. *Vrinæ supernatans pinguedo.*

XXXV. Quibus in urina pinguis superficies est, 1 & plurima confertim micta, his 2 nephritica & vehementia mala adesse denunciat.

1. Nam à renibus profluit. Nam à toto corpore sensim fluit, non sine febre.
2. Phlegmone tactis renibus, unde & febris ardens. Quin omnis febris ardens incendio suo renum pinguedinem fundere potest: sed hoc non ita lethale per se.

XXXVI. Ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προειρημένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοι δὲ περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ 1 τοὺς ἔξω τόπους γίνωνται, ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω. Ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τοὺς εἴσω τόπου γίνωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον 2 εἴσω. *Qui longo tempore fuere nephritici.*

XXXVI. Si autem ex renibus laborantibus adfuerint prædicta jam signa, & dolores excitentur circa spi-

2 næ muſculos, ſi ad partes quæ 1 foris ſunt percipiantur, apoſtema foras expecta. Quodſi dolores intro magis vergant, intus 2 potius expectandum apoſtema.

Si dolor diu nimirum & multum fatigarit fixus.

Vſus huius Aphoriſmi 1. Effuſo ſucco dolorifico in muſculos externos dorſales. Quaſi dicat, tunc non repellendum; ſed potius erit prolectandum cataplaſmatis molliter calentibus.

2. Effuſo humore in muſculos internos dorſales; vel in renes. & tunc repellendum. Plerumque tamen ille humor qui renes occupavit emingi ſolet: vel evaporat interdum. Utrum, inquit Galenus, renibus ipſis ſuppurantibus id fiat, an ſolis muſculis, an utriſque, non explicat Hippocrates. Cæterum cuncta hæc fieri poſſe oſtendit uſus.

XXXVII. Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, 1 σωτήριον· εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, 2 κακόν. θεραπεύειν δὲ τοῖσι 3 ψυκτικοῖσι, καὶ τοῖσι στυπτικοῖσι.

XXXVII. Qui ſanguinem evomunt, febris expertes, 1 ſalutare eſt: verum ſi cum febre, 2 malum. Remediari oportet 3 frigidis & adſtringentibus.

1. Mi-

1. Minus malum eſt, quam ſi cum febre excludatur. Ut in plethora, ubi ſuppreſſa ſolemnis vacuatio. & quidam periodis certis fundunt ſanguinem, bonis illorum rebus, ſine febre.

2. Afflictum enim hepar vel lienem denotat à longa febre. Ubi itaque ſanguinis inopia adeſt, non bene effunditur is. Effunditur tamen in afflictis his partibus per venæ portæ ramos, qui in ventriculum inferuntur. Vidi *Hiſtoria* nuper cum hæc ſcriberem, quendam virum, qui copioſe ſanguinem evomuit: tandem obiit: aperto in corpore deprehendimus exſuccos pulmones, ita aridos ac ſi corium ſiccatum videres. Talem autem qualem hic præſcribit, curationem reſpuit ulcus cum phlegmone & febre conſociatum: & incrementa ducunt die hæc ulcera; ob inflammationem.

3. Frenetur ut fluens ſanguis, & ut cicatrice obducatur vulnus, ſi rupta fuerit vena; vel ſi exeſa illa ſit, glutinantibus. Id optime facit pulvis ex ſemine hyoſcyami albi, pa- *Remediũ præ-* pavere albo, corallis rubris, terra Lemnia, *clarum.* cum caphura: ex conſerva roſata præbetur.

XXXVIII. Κατάῤῥοι ἐς τὴν 1 ἄνω κοιλίην 2 ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν. *Pleuritis in empyema.*

XXXVIII. Catarrhi defluentes in 1 ſuperiorem ventrem ad 2 ſuppurationem veniunt intra dies viginti.

1. In pectus.
2. Phlegmone excitatur ab illis catarrhis,

id eſt ſuccis ſanguineis qui à capite, venis magnis vicinis, vel à toto corpore influunt. Cum expectorato non excluduntur, ob imbecillitatem partium, aut materiæ contumaciam, vel viarum anguſtiam. His madentibus in regionibus ſæpe in tabum abit pulmo, ex pituita illapſa eo, quæ cunctando ibi putreſcit. Quare præclare hic admonet Hippocrates, ut antequam putrilaginem inferat, illa excludatur ac dometur. Propterea purga, ac decocto ſaſſaphras attere ejus vim. Da etiam linctus cum pauco oleo fœniculi.

Tecmarſis.

Veſicæ laborantis ſigna, & renũ.

XXXIX. Ἢν οὐρέῃ 1 αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ 2 περίναιον, καὶ τὸ 3 ὑπογάστριον, καὶ τὸν κτένα, τὰ 4 περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

XXXIX. Si quis ſanguinem 1 & grumos mingat, non abſque ſtranguria: dolorque ſi incidat in 2 perinæum & 3 hypogaſtrium, & pectinem, ſignificatio inde ſit partes quæ ad 4 veſicam pertinent ægrotare.

Remedium.

1. Id eſt, ſanguinem, liquidum & conglobatum. Quaſi dicat, da itaque talia remedia quæ grumos ac arenulas ſolvunt. Tale eſt vitrum vicies uſtum, ac in terebinthina extinctum, potui datum.

2. Interfœmineum.

3. Aqualiculum.

4. Inſtrumenta urinæ dicata: ut meatus urinarius, veſica ipſa, uretræ, renes.

XL. Ἢν

XL. Ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης 1 ἀκρατὴς γένηται, ἢ 2 ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος, 3 μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον γίνεται. Stupor linguæ vel partis.

XL. Si subito lingua 1 impotens reddatur, vel aliqua corporis pars perplexa 2 stupeat, plane id 3 melancholicum est.

Vel si mens alio se vertat ab incursu succi pravi in cerebro: ita nec lingua nec partes corporis officium facient.

1. Impotens ita redditur lingua à spasmo tentata: vel à resolutione facultatis animalis, articulare nequit vocem: balbutiunt.

2. Paralysi affectâ aliqua parte repentina, à pituitæ incubitu.

3 Cum à melancholico succo hoc evenit, à capite vel corpore toto in linguam illapso. Hæc evenire videntur è succo crasso, hoc est partim melancholico, partim pituitoso. Quasi dicat, ergo revelle, & evacua ilico succum illum ruentem clysmis, & pilulis. *Usus.*

XLI. Ἢν ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λύγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

XLI. Si senibus superpurgatione exhaustis singultus supervenerit, minime bonum. *Singultus.*

Res per se cunctis funesta, si incidat in corpus in quo jam languet calidum nativum, & ubi euchy-

nia abest: & in quibus connivent jam venæ, arefacto corpore à decursu ætatis omnino erit calamitosum. Etenim si in tali corpore nativum calidum ob potentem aliquam causam atteritur, nulla arte revocari poterit. *Admonitio practica.* *Admonet ergo prudentissimus medendi artifex cavendum esse in senili corpore à vectiaria medicina & à medicamentis vibrantibus, quæ elateria olim dicta fuerint.*

Balneum utile non putridis febribus.

XLII. Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ 1 χολῆς ἔχῃ, 2 ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

XLII. Si febris non ex bile 1 nata fuit, plurima 2 aqua calida capiti superfusa, febris solutionem adfert.

Lib. 2. & 4 de morbis & 2. de natura humana. 1. Cujus hyparxis non pendet ab humore. quales sunt hecticæ, & ephemeræ ab uredine natæ. Nam Hippocratis sententia fuit, omnes putridas febres a bile nasci.

2. Quæ vim madefaciendi & refrigerandi habet, unde recreat hecticos. Et in ephemera succurrit, quia reserat, refrigerat, madefacit cum tepore: Prodest autem stipatis poris à calore, vel à frigore. *Quæstio.* Dicat quis; Hippocrates sexto Epidemiôn, sectione quinta, lotionem suadet ante usum ellebori, ubi crassi sunt humores. Igitur ubi corpus humoribus occupatum est, utile erit balneum. Respondemus; Bellum indixit balneum plethoricis & cacochymicis corporibus: nam concitat succos, eosque putrefacit, ac alio excludit. Sed Hippocrates hoc suadet, ubi succi crassi sunt, quo fundantur attenuati, ac naturæ expellenti, & medica-

medicamento facilius cedant quod jam jam exhibebitur.

XLIII. Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται. *A sexu indicatio*

XLIII. Mulier ambidextra non fit.

Quod non ita ſpiritu ac calore circumfluant ut utrumque latus æquè his abundet. Nam mollis eſt ac frigida mulier. quaſi dicat, Non ita calent fœminæ ut viri. ita ſexus imbecillitatem ſignificat: quaſi dicat, igitur magnis remediis non percellantur mulieres, maxime mulieroſæ, quæ præcipue non ſunt ambidextræ, hoc eſt, fortes. *Vſus Aphoriſ.*

XLIV. Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πύον 1 καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται· ἢν δὲ 3 ὕφαιμον καὶ βορβορῶδος καὶ 4 δυσῶδες, 5 ἀπόλλυνται.

XLIV. Si empyis cum uruntur aut ſecantur, 1 purum & album 2 pus effluat, ſani evadunt. Sin 3 ſubcruentum & cœnoſum & 4 fœtidum, 5 moriuntur.

Vide Aphoriſmum 27. libri ſexti.

1. Uniuſmodi, uniforme in ſubſtantiæ modo: idcirco quod nativum calidum ſe inſinuavit in cunctas ejus partes.

2. Quo ſignificatur partium ſolidarum integritas: propterea fœtor etiam abeſt. Hoc

eſt, ſecentur, ſi opus eſt, ante 40. diem. nam fieri poteſt ut ante eum diem partes nondum alienatæ ſint à ſua indole.

3. Non album, ſed pepaſmi expers. Vel cœnoſum, quaſi lutulentum & ſubvireſcens ſi fuerit.

4. Ex corruptela pulmonum & ſanguinis. unde pravitate quadam imbuitur pus.

Vſus Aphoriſmi 5. Nam illa contaminatio extinguit cordis vivacitatem. Quaſi dicat, poſt quadrageſimum diem nolite aperire pectus: nam fieri nequit, ut tam diu in loco calido & humido fluctuet materia purulenta, quin neceſſario ſuam naturam vertat in calamitatem: unde pulmonis alienatio ac tabes.

XLV. Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ 1 διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τουτέοισίν ἐστι. ἢν 2 δὲ οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

Hepar purulentum. XLV. Quibus 1 purulentum jecur aduritur, ſi pus purum ac album effluxerit, ſuperſtites evadunt; his enim membranâ pus continetur: ſin vero qualis 2 amurca profluat, moriuntur.

1. Purulentum evadit, cum inflammatione intra diem viceſimum finitur. Si maxima copia puris hepate concepta fuerit, effunditur interdum in ventriculum, ac tetro ſuo vapore ſuffocat. At exigua ejus copia bene evomitur, aut urina vel alvo dejicitur; vel interdum

dum erumpit in abdomen. Sin rumpi membrana nequit, pertundenda, dicit Hippocrates. Holerius mavult potentiali cauterio id agere. Quod si tunc effluxerit pus album ac sincerum, salva res erit: nam hepatis integritatem significabit, nec parenchyma contaminatum esse, at solam membranam.

2. Si cœnosum est ac viscidum, id perniciosum: nam id argumento est parenchyma in putrilaginem tractum esse: hic nulla sperabilis redintegratio. Vidi pistorem quendam, qui cum in itinere se fatigasset, ac in gramine dormiisset, querebatur de aliquo at non valido dolore hepatis: febricitabat non ardenter: interdum lipothymia tentabatur. Cum obiisset, hepatis parenchyma, intactâ ac integrâ membranâ, in pus merum degeneraverat. *Historia.*

XLVI. Ὀδύνας ὀφθαλμῶν, ἄκρητον ποτίσας, καὶ λούσας πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

XLVI. Dolores oculorum post meraci vini potum, & aquæ calentis balneum, venæ sectione curato.

Indignus Hippocrate Aphorismus. Alludit ad illum Aphorismum quem explicavimus libro sexto. *Aphor.* 318.

XLVII. Ὑδρωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν. *Hydropicorum tussis.*

XLVII. Si tussis hydropicum involverit, extra spem est.

Refuso in thoracem humore; vel quod hepar

lienve

lienve ita propendeant ut diaphragma se amplius pandere nequeat. Indicium alienatorum viscerum: quare id calamitosum. Tunc itaque validis remediis non tententur ægri.

Vrinæ difficultas. XLVIII. Στραγγουρίην καὶ 2 δυσουρίην 3 θώρηξις καὶ 4 φλεβοτομίη λύει. τέμνειν δὲ τὰς 5 εἴσω φλέβας.

XLVIII. 1 Stranguriam & 2 dysuriam 3 thorexis & 4 venæ sectio solvit: incidendæ autem sunt 5 internæ.

1. Qua stillat urina.

2. Qua acerbo cruciatu prodit urina. In ischuria est ablata mictio, cum vesica lotio repletur; ob angustiam cervicis suæ.

Vsus. 3. Cum hæ affectiones proveniunt à vesicæ algore, vel à viscida vel flatulenta materia, da quasi diuretica, nucem moschatam, decoctum ribes nigri.

4. Cum à phlegmone natæ sunt, vel ejus metus si ab urinæ acrimonia adsit.

5. Basilica, ad aversionem, pedis, ad derivationem. Cum calculus vel grumus aut viscidus humor infarcit meatus, cathetere opus erit.

XLIX. Ὑπὸ 1 κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα 2 καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγινόμενον, 3 ἀγαθόν. ἔξω 4 γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Angia. XLIX. 1 Anginæ implicito si tumor 2 & rubor in thorace supervenerit,

rit, 3 bonum: 4 foras enim ſe convertit morbus.

1. Ubi nullus initio tumor aut rubor appâret, cum magno deglutiendi ac reſpirandi labore.

2. Ut non ſolum ruborem, ſed etiam tumorem adferat, eo depoſitâ à materia, quæ à priore exiliit foco, ita ut nullus reſtibilis maneat intus.

3. Nam naturæ rubor indicat: quæ foras agit morbificam materiam. Maximè ſi notæ critici adſint motus: hoc eſt, ut illud eveniat non ineunte morbo, nam à copia ac materiæ pravitate id evenire poteſt. Sed ſi à tali diadoſi dolor placatur, febris cadit, anima melius trahitur, cibi facilius admittuntur.

4. Hoc eſt, ſigna talia ſupervenire debent, quæ teſtantur hanc materiam non rapi intro, ſed eam exhauriri vaporatione, vel expectorato aut ſuppurato. Quaſi dicat Hippocrates, ergo omni ſtudio foras prolectetur materia. admove igitur cataplaſma hirundinum nidi, ex decocto malvarum, chamæmeli, ſeminis fœnugræci: cum oleo amygdalino dulci, theriaca, croco. Vel ex ficubus fiat cataplaſma, cum croco, & oleo. Hæc poſt proviſionem habitam totius corporis. *Remedia*

L. Ὁκόσοισιν ἂν 1 σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν 2 τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες 3 γίνονται. *Cerebrũ læſum.*

L. Quibus cerebrum 1 ſphacelo afflictum eſt, intra 2 triduum pereunt, ſi vero hos ſupervenerint, 3 ſani fiunt.

1. Cum

1. Cum ab inflammatione concipi incipit gangræna & corruptio. Causa est, quod phlegmone non digeritur, ob ejus magnitudinem, calidique nativi imbecillitatem. Cum in sphacelum abire incipit cerebrum, dicit, nondum vero corruptum si sit. Maxime ab ictu, vel casu laceratis venis, unde grumus & sanies. inde phlegmone. Ita à sanguinis influxu.

2. Quia pars laborat cujus officio vita carere nequit. & natura algiosum cerebrum non potest phlegmonem facile exhaurire.

Quid sphacelus, gangræna, & caries.

3 Major spes ad salutem apparet: ita ut aliquando evadant. alioqui in stuporem abeunt, ac sudatiunculas fundunt. Σφάκελος proprie ad os pertinet, ut gangræna ad carnem: cariem jam vocant. Gangrænæ dicitur supervenire sphacelus, hoc est, mortificatio perfecta integræ partis, ita ut ossa etiam trahat. Gangræna itaque est ἐν γίνεσθαι, sphacelus ἐν γεγονέναι. In hoc malo trepano opus est, ne fiat cerebri ac meningum corruptela. Si aperto cranio cerebrum videris livescere, motuque privari, calamitosum, nam jam factus est perfecte sphacelus. Puto Hippocratem etiam loqui de cerebri inflammatione ultro oborta: cujus interdum est tanta sævities, ut intra quaternionem primum plerumque enecet. Hoc malum ilico incumbit sæva cum cephalalgia, cujus dolor spinam ac occiput etiam occupat: Ilicoque dejicit sensus cunctos. Ægri tamen exiliunt ac se jactant pedibus, manibus, totoque corpore. Maxime cuncta involant manibus, ita ut quædam mulieres ne propriis quidem capillis parcant: imo unguibus propriam faciem defœdant. Mox productiore morbo, movendi vis in languorem abit. In silentio perenni perseverant hi, vixque puncti respondent. Febris acerrima comitatur:

mitatur: nec cibum nec potus admittunt. Ortum dicit à retorrido ſanguine in cerebrum tranſlato. Unde ineunte morbo, facies cum tumore rubet, oculi cum rubore fixi videntur. Nam in hoc malo ipſa cerebri ſubſtantia inflammatur. unde tandem gangræna. quæ dum abſoluta conſtitit, redintegrare cerebrum nequit. Verum illa quæ eſt ἐν γίνεσθαι, quæque in procinctu eſt, ob vim phlegmones, præcipiti calamitate hi trahuntur, ob morbi potentiam & partis occupatæ principatum: quodſi ad quartum pervenerit diem, ſpes eſt morbum poſſe domari: nam virium id robur denunciat. Libro tertio De Morbis, hujus affectionis meminit etiam Hippocrates, nomine ſphaceli vel ſiderationis cerebri: ubi ſcribit, his dolere cervicem, caput, & ſpinam: ſcilicet ineunte morbo; nam eo aliquantulum progreſſo, omni ſenſu ſpoliantur. Quod ſignificavit etiam Hippocrates, dum ait, illos non audire, & ilico obmuteſcere. Hic ſi λάβρως haimorrhagia oboriatur, ſalutaris eſt. At livor ſucci in his malus, nam eſt à ſphacelo abſoluto. Morbus hic originem habere videtur ex cerebri calida intemperie, cum bilioſo ſanguine; & tumor inde naſcitur in ipſo cerebro. Curatio itaque erit, materiæ ex cerebro evacuatio, utque algioſum evadat cerebrum. Habita proviſione totius corporis, materia à capite repellatur; dein diſcute eam: dein flectatur ad algorem cerebrum. Verum tanta mali hujus eſt calamitas, ut vix hæc perficias antequam in gangrænam cerebrum trahatur. accedit quod vix intro remedia ac alimenta admittant. Quare viribus admittentibus ſeca internam in brachio venam à leni clyſtere: abſtine ab acri glande in tam feroci febre. Capiti actu frigida deinde admove, ut oleum roſarum completum, cum pauco aceto. Vel

potius

potius rigetur caput decocto actu frigido endiviæ, lactucæ, violarum, portulacæ, parietariæ: vel ex his fiat cataplasma, cum oleo nymphææ, cum pauco aceto rosato: frigida admove: æstuantia remove. Ita agatur ineunte morbo, si æstivum fuerit tempus. Fiant etiam revulsiones per cucurbitulas: ac fotus fiat ex decocto salicis, violarum, nymphææ, lactucarum, malvarum, parietariæ, & florum meliloti. Cervici & humeris admove cantharides, & hirudines pone ad aures. seca venam in fronte, narium venæ recludantur, ut copiose sanguis effluat. Tunc junge oxyrrhodino oleum chamæmelinum: & fove decocto malvæ, florum chamæmeli, meliloti, seminis fœnigræci, & lini, radicum althææ. Inclinato malo admove sternutatoria. Alvus mollescat enemate. Si urina detenta fuerit, illine oleo scorpionum pubem, & admove parietariam coctam. Post quartum diem redeant ad paucam cibi copiam. jus pulli laudatum cum semine melonum. absit vinum. Tandem validius purgentur, jam recreatis viribus.

LI. Πταρμὸς γίνεται ἐκ 1 τῆς κεφαλῆς, 2 διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ 3 κεφαλῇ κενοῦ. 4 ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνεὼν ἔξω· 5 ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ ἡ διέξοδος αὐτῷ ἐστιν.

Sternutatio quid.

LI. Sternutamentum fit 1 ex capite, 2 calefacto cerebro, aut humectato spacio 3 in capite inani. aër enim intus contentus 4 foras effunditur: 5 strepit

ſtrepit autem, quia per anguſtum ipſi eſt exitus.

1. Quia caput ſe exonerat, eæque materiæ vapidæ excluduntur, quæ conceptæ ſunt ad os ethmoïdes.

2. Unde materia in flatus mutatur.

3. Ubi vaporoſa materia replet partes inter cerebrum & meningas, & ſinus cerebri.

4. Excluditur ab expultrice vi irritata.

5. Quia flatus erumpit è cerebro & è pulmonibus per nares, unico impetu: ad hoc utitur nervis in thoracem demiſſis, contrahitur enim thorax. Tunc vel ſolus vapor erumpit, vel una effertur ichor acrior.

LII. Ὁκόσοισιν ἧπαρ 1 περιοδυνᾶται, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος 2 λύει τὴν ὀδύνην. *Hepatis dolor.*

LII. Quibus hepar admodum 1 dolet, iis febris ſuperveniens ſolvit 2 dolorem.

1. Sine febre, à flatulento vapore. Admodum, dicit, quod indicium eſt id non laborare ab infarctu. nam mediocres tunc dolores adeſſe ſolent. At flatus dum tendit hepatis membranam, ingentes dolores adfert. Vidi quendam, qui cum exiguo de dolore quereretur hepatis, ejus tamen totum parenchyma in pus commigrarat: hic febricitabat, ſed non valide. *Hiſtoria*

2. Nam diſcutit flatus. Quaſi dicat, febris tandem ſi ſupervenerit, quæ primum non aderat: Nam ſi primum adfuiſſet, inflammationis ſuſpicionem attuliſſet. Solvit itaq; inquit, febris hunc dolorem. quaſi dicat, nos imi- *Uſus.*

imitabimur naturam hac in re, & propinabimus medicamenta quæ vim habent calfaciendi; attenuandi, & diſcutiendi. Talia ſunt decocta intus & foris admota, ex chamæmelo, anetho, aniſo, fœniculo; oleo aniſi; theriaca, mithridatio.

Vere ſanguis auferendus.

LIII. Ὁκόσοισι 1 συμφέρει αἷμα ἀφαιρέεσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέους χρὴ 2 ἦρος φλεβοτομέεσθαι.

LIII. Quibus 1 ſanguis è venis eſt auferendus, his 2 Vere pertundenda eſt vena.

1. Qui eo circumfluunt, ne craſſeſcens melancholeſcat, vel ne ruat in nobilem partem, eamque in phlegmonem abripiat. Ut ſi metus inde ſit inflammationis, obſtructionis, validi doloris, vel tranſlationis.

2. Tunc enim vigent vires, ac ferunt abactionem hanc, facileque jacturam hanc reſarciunt. Quaſi dicat, cum ad ſanitatis proviſionem magnis remediis utemur, à quibus flacceſſunt initio vires; cumque periculum imminet ne fundant ſe humores pravi vel copioſi, ideo tempore agendum, quo vires florent, ac cum tale periculum imminet. Tale vero eſt vernum tempus.

Uſus Aphoriſmi

Hydrops

LIV. Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν 1 φρενῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην 2 παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον εἰς 3 οὐδετέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι

κατὰ

κατὰ τὰς 4 φλέβας εἰς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νόσου.

LIV. Quibus inter 1 diaphragma & ventriculum pituita intercluditur, & 2 dolorem adfert, in 3 alterutrum ventrem viam non habens, iis per 4 venas in vesicam versâ pituitâ, morbi fit solutio. *Dolor circa diaphragma diuturnus.*

1. Id est, inter peritonæum & omentum, post diaphragma. Pituita, dicit, intercluditur: nam eo loci magna plerumque fœditas deprehenditur, etiam à bile resudante à folliculo; unde ille dolor, exiguo qui se figit loco, ad diaphragma fere, vel ubi ensiformis cartilago.

2. Dum in flatus abit.

3. Ad pectus vel intestina.

4. Extenuatâ pituitâ. Etenim ut materia ex venis quæcumque effundi potest, ita in easdem remeare potest, ubi fusa erit: per cæcos ac latentes ductus. Da itaque talia remedia quæ eo abducere materiam illam possunt quo illa viam affectat. ut si ad intestina, dabis mel rosatum: si ad urinas, decoctum radicum chinæ cum diureticis: si ad pectus, jus cula in quibus immaduit ungula caballina. *Usus Aphorismi*

LV. Ὁκόσοισιν ἂν τὸ 1 ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν εἰς τὸ 2 ἐπίπλουν ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ 3 κοιλίη ὕδατος ἐμπίμπλαται, καὶ 4 ἀποθνήσκουσιν. *Hydrops*

LV. Quibus hepar 1 refertum aquâ eru-

erupit in 2 omentum, his 3 venter aquâ impletur, atque 4 moriuntur.

1. Alienati visceris indicium: propterea-que tunc in angusto spes est.

2. In spacium illud quod est inter omentum & peritonæum.

3. Aquosâ materiâ, natâ à fractâ sanguificatrice. Cum præ copia amplius retineri nequit in venis hepatis, erumpit. Ita in pedes & in scrotum internum labitur, in uterum, in pectus.

4. Fatiscente naturâ vi morbi presſâ.

Vini vis

LVI. 1 Ἀλύκη, 2 χάσμη, 3 φρίκη, οἶνος ἴσος 4 ἴσῳ πινόμενος, λύει τὴν νόσον.

LVI. 1 Iactatio, 2 oscitatio, 3 horror, vinum potum pari 4 aquæ remixtum, solvit morbum.

1. Id est alysmus: cum æger loco stare nescit, ab acerrimo succo hypochondriis ac venis primis concepto, ut in causis. Sed hoc loco transtulit Hippocrates hanc vocem ad homines sanos: ut qui se jactant ob cibi potusq; ingesti copiam præter morem: vel hoc fit ob succum irritantem stomachum sua qualitate, vel quod musculorum genus excrementa quam plurima contraxerit. Est enim, dicit Galenus, ἀλύκη sui displicentia, suique tædium: & qui præsentium tædiæ incerta mente errant, ac ad alias res subinde transeunt.

2. Ob flatus maxillaribus musculis conceptos.

3. Cum movetur materia flatulenta in musculis collecta.

4. Dis-

4. Dissolvit flatus, sudores ac urinas provocat. hinc humidis & frigidis affectibus medetur. Examina vim, ægri naturam propriam & ascititiam, & morbi genus ac magnitudinem, & cœli temperiem. Hesiodus tres aquæ partes quartæ parti vini in festis adhiberi jubet ad hilaritatem. Athenæus dicit Græcos duos vini cyathos ad quinque aquæ, vel unum ad tres consuevisse miscere.

Vini usus ut sit jucundus.

LVII. Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

LVII. Quibus in urinario meatu nascitur tuberculum. his cum suppuratur ac eruperit, dolor solvitur.

Libri quarti Aphorismo octogesimo secundo idem scriptum fuit.

LVIII. Ὁκόσοισιν δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπό 1 τινος προφάσιος, ἀνάγκη 2 ἀφώνους γίνεσθαι παραχρῆμα.

LVIII. Quibus ab externa 1 aliqua causa valide concussum fuerit cerebrum, hos protinus 2 mutos fieri necesse est.

Mutus à concussione.

1. Ut à casu, ictu obtuso à telo, unde in vacuo illo cranii spacio cerebrum valide vibratur, unde spiritibus aditus intercluditur ad nervos. Si id lacero à cerebro fiat, non redeunt ad se ægri.

2. Sensus omnes læduntur ac motus. nam ventri-

ventriculi cerebri ejusque pori turbantur, ac in situ vitium facit: unde à cerebro in nervorum originem, quæ est in principio spinalis medullæ, spiritus influere nequeunt. Nam, ut anatomica lectio aperte demonstrat omnium nervorum, ii qui in cerebro sunt, hoc est septem illa paria, non in capite nascuntur, sed in initio cervicis, ubi spinalis medulla nascitur. Σεῖσις est valida concussio. ea voce utitur Theocritus Idyll. 29. folio 224. versu 19. Novi quosdam in occiput cum lapsi fuissent, tota vita sua postea non rediisse ad gustandi & odorandi vim.

Nervi non nascuntur in capite.

Observatio.

LIX. Τοῖσι σώμασι τοῖσιν 1 ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ 2 λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ 3 ξηραίνει τὰ σώματα.

LIX. Corporibus 1 præhumida carne præditis 2 fames imperanda est: fames enim 3 exiccat corpora.

Paralyseos & Hydropis remedium.

1. Ubi luxuriat pituitæ copia: quæ cum sanguini mixta est, diu pro nutricatu corpori esse potest.

2. Dum enim exhauritur corpus, primum id quod humidum est in vaporem abit. Exhaurit corpus tum calidum innatum, tum ambiens aër: Ita tenuatur corpus ac in sudorem & vaporem abit: hinc terrâ delitescentia animalia non exhauriuntur facile.

3. Per famem enim non resarcitur id quod exhaustum est: ita per aliud siccat fames. Fames sensim ac æqualiter totum corpus siccat: ita Galenus ait, in fame enecto animali, cor & jecur non tabescere. Itaq; mador hac arte facile consumitur. Ita in hydrope imperare solebamus famem & potus accisionem: ex ipso Epi-

Lib. De Tabe.

Epidauro vix præstantius remedium petas. Italum medicum hydropicus accessit agricola: imperat medicus ut toto anno temperet à potu: fecit, convaluit. post annum rediit ad medicum, qui hominis agilitatem ac robur admirabatur. Quare quicquid hujusmodi est ut famem procreet, id præclare in humidis intemperiebus præscribitur, tale est decoctum ligni guajaci, sassaphras, & sarzæ parillæ. *Historia.*

LX. Ὅκου ἂν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νούσου σημαίνει.

LX. Ubi toto' corpore frequens mutatio incidit, ita ut corpus modo refrigeretur, modoque incalescat, aut colorem alium ex alio mutet, diuturnitatem morbi arguit.

Hic Aphorismus ante expositus fuit.

XI. 1 Ἱδρὼς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ῥέων αἰεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ. ἀπάγειν οὖν χρὴ τῷ μὲν 2 ἰσχυρῷ ἄνωθεν, τῷ δὲ ἀσθενεῖ κάτωθεν.

LXI. 1 Sudor multus calidus frigidusve, perpetuo fluens, humiditatem in robusto quidem 2 superne, imbecillo vero inferne vacuandam esse demonstrat.

4. Ap. 1. A succorum copia, non à ciborum uber-
37.38. tate.
42. 2 Si eo repit, ægerque si vomit ex facili, & molestior semper est vomitus quam secessus.

Cibus febricitantium.

LXII. Ἤν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι, ἰσχύς· τῷ δὲ κάμνοντι, νοῦσος.

LXII. Si quis febricitanti cibum dederit quem sano exhibet, valenti robur, ægrotanti morbus fit.

Nam in sanis robori studemus, tantumque vel plus etiam adjicimus, quam exhaustum fuit inedia & labore. Febricitantibus vero satis est ut vires stent, ac ut quinque vel sex horis pepsis peragatur, in his necesse est, ne interveniens febris cibum in ventriculo deprehendat. Ita enim verteret se natura à pepasmo ad pepsin, quod fieri non debet in paroxysmis febrium. Nam in his corporis interna, à refluis eo succis, sunt impura: sed corpora impura quo magis nutrias, eo magis lædes: quare cibus hic morbum augebit etiam. Maxima damna sibi adferre solent febricitantes, dum potant ineunte paroxysmo. Usu mihi compertum est inde plerumque ex febribus intermittentibus periculique experTibus, nasci continuas ac lethales febres.

Cautio medendi

LXIII. Τὰ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾷν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται· τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τούτοισι, ταῦτα νοσωδέστερα· τὰ δὲ ὅμοια τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

LXIII.

LXIII. Quæ per veſicam meant ſpectare oportet, an talia ſint, qualia ſecunda valetudine ſubeunt. Nam quæ his minime ſunt ſimilia, inſalubriora: quæ vero ſanis ſimiliora, minime inſalubria. *Excrementa ut ſint examinanda*

Quo quid prolixius à naturali ſtatu abit, eo eſt deterius, quæ vero ſanis ſimilia, ea optima. Ita cuncta ſymptomata examinari debent, nimirum in excrementorum ſubſtantia, qualitate, quantitate, excernendi tempore & modo: & qualitate immutata, ut ex colore, corporis mole, & charactere: præterea in actionibus animalibus, vitalibus, & naturalibus.

LXIV. Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα ἢν 1 ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς, ὑφίσταται οἱονεὶ ξύσματα, καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολλὰ, πολλή· τουτέοισι ξυμφέρει 2 ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῷς τὰ ῥοφήματα, ὁκόσῳ ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις. *Alvina excrementi.*

LXIV. Et quibus * hypochoremata, ſi 1 reſidere permiſeris, nec moveris, ſubſident velut ſtrigmenta, quæ ſi pauca ſint, parvus morbus eſt; ſi vero multa, magnus: his 2 alvum inferne purgare conducit. Alioqui ſi non repurgatâ alvo ſorbitiones exhibueris, ** Dejectiones.*

bueris, quanto plures dederis, tanto magis offenderis.

1. Cum alvus duris ac liquidis simul fertur: etiam remixtis ramentis ac pituita: argumento cacochymiam adesse, corpusq; pituitâ crudâ circumfluere, non sine inæquali quadam corporis intemperie. Hic pharmacia utilis; dein intemperies partium debellanda.

2. Crassæ copiosæque tales dejectiones morbi contumaciam denunciant: die coqui debent, sensimque purgari, & præterea in his sobris tenuiterque victitandum.

LXV. Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς ἀγαθαί· καὶ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν. καὶ ὅκου 1 αὖ τὸ ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

LXV. Exscreationes in febribus non intermittentibus, lividæ, cruentæ, biliosæ, fœtidæ, omnes malæ: commode tamen si prodeunt, bonæ. Per alvum etiam & vesicam, & 1 quacumque corporis parte si prodeat aliquid, si non purgatum restiterit, malum.

4. lib. Aphoris. 47 hic expositus fuit.

1. Id est, ubi excludi debet, si non excluditur, malo est: nã recidivam adferre solebat.

LXVI.

LXVI. Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τις βούλεται καθαίρεσθαι, εὔροα ποιέειν· καὶ ἢν 1 μὲν ἄνω βούληται εὔροα ποιέειν, στῆσαι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι.

LXVI. Corpora cum quis purgare voluerit, meabilia illa reddat oportet: & si 1 quidem supra velit, alvus sistenda; si vero infra, humectanda.

Secundo libro, Aphorismo 9. hic explicatus fuit.

1. Si existimaverimus ad morbi curationem maxime necessariam fore vomitionem.

LXVII. Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

LXVII. Somnus & vigilia, utraque si præter modum fuerint, morbus.

Hunc enarravimus libro secundo, Aphorismo tertio. Sequentes etiam duos Aphorismos (nempe LXIIX. *&* LXIX.*) interpretati sumus libri quarti Aphorismo 30. & 40.*

LXVIII. Ἐπὶ 1 λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται. *Hydrops*

LXVIII. 1 Leucophlegmatiæ hydrops supervenit.

1. Ubi totum corpus in tumorem mollem attollitur; venis habituque corporis pituita refertis: quale est corpus cacochymiâ obsessum. Cum enim hepar alget, solidæque partes frigent, gignitur pituitæ copia, unde in alborem trahitur corpus. Quasi dicat, purga eam

 pitui-

Vsus Aphorismi pituitam, ac firma viſcera, ne aſcites naſcatur. Exhibe ſæpe rhabarbarum, hoc modo: Accipe Rhabarbari ſemunciam: cinnamomi ſemidrachmam: redige in pulverem, quem remiſce cum duabus vel tribus unciis conſervæ florum cichorei vel abſinthii, aut tanaceti: adde ſirupum cichorei. Sumat cottidie drachmas duas: & ſuper bibat cochlearium vini chalybis.

Dyſenteriæ ubi metus.

LXIX. Ε'πὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη.

LXIX. A diarrhœâ dyſenteria.

Senſim enim abraduntur inteſtina. Quaſi dicat, igitur remediis exclude, ac tempera ſuccum illum acriorem inteſtinis immiſſum. Da rhabarbarum, myrobalanos, vel dilutum agarici, ſi pituita in vitio ſit, dein tempera decoctis ac ſirupis.

Proviſio ut habenda.

Lienteriæ metus.

LXX. Ε'πὶ δυσεντερίῃ λειεντερίη ἐπιγίνεται.

LXX. Lienteria ſupervenit dyſenteriæ.

Cautio.

Fractis inteſtinis à materia contumaci, quam injuriam etiam ſentit tandem ventriculus, unde lienteria. Quare ſummum ſtudium adſit ut placetur dyſenteria, ne eo prorepat malum.

LXIX. Ε'πὶ 1 σφακελισμῷ, 2 ἀπόστασις ὀστέου.

LXXI. A 1 ſphaceliſmo, oſſis 2 abſceſſus.

1. Cum phlegmone in gangrænam, hæcque iterum in corruptelam abit, ut cum os liveſcens in cariem abit.

2. Os eximitur. Id patitur os, vel quia nudatum, unde refrigeratur, & nutricatu ſuo ſpolia-

ſpoliatur; vel quod tabe manans vicina caro os inquinat. Quare tunc abradendum eſt os, ſi ſuperficietenus à natura ſua degeneravit: ac ireos pulvis oſſi imponendus, nihil enim æque ac ſolitarius hic pulvis ſolet os ob omni putredine tueri. *Remediũ elegans ad oſsis tutelam.*

LXXII. Ἐπὶ αἵματος 1 ἐμέτῳ 2 φθόη, καὶ τοῦ πύου κάθαρσις ἄνω. καὶ ἐπὶ τῇ φθόῃ 3 ῥεῦμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι 4 διάρροια, ἐπὶ τῇ διαρροίᾳ 5 σχέσις τῆς ἄνω καθάρσεως, ἐπὶ τῇ σχέσει θάνατος. *Phthiſis.*

LXXII. A ſanguinis 1 vomitione 2 tab s & puris ſuperne purgatio, à tabe fluxio de 3 capite; à defluxu diarrhœa, à 4 diarrhœa interceptio expectorati; ab 5 interceptione mors.

1. A largo ſanguinis expectorato ex partibus ſpirabilibus.

2. Niſi ilico vena obturetur, phlegmone ac febris arceatur: ſiſtatur fluxio, ſuccus temperetur, antequam pus fundant.

3. Trahunt enim ac admittunt pulmones labefactati fluentes ſuccos. Caput tunc plethoricis cauſis à pulmonibus repletum eos demittit abunde: incaleſcens enim caput à fuliginibus pulmonum, trahit à toto corpore, illicque retenta materia acrimoniam induit: hanc iterum in ſe trahunt pulmones. ita conſpirant in ſui perniciem.

4. Hoc bene fit ineunte morbo, viribus adhuc firmis: nam ita caput ſe exonerat in alvum. Non autem bonis ægrotum rebus evenit labefactatis viribus.

Vſus Aphoriſmi 5. Pus enim interceptum ſtrangulat. Quare in tabidis non temere movenda eſt alvus: nam ita id atterit vires, ut expectoratum amplius excutere nequeat pectus.

LXXIII. Ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχωρήμασι, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ 1 τὰς σάρκας, καὶ ἢν 2 πῇ ἄλλῃ τῆς φύσεως ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολὺ, πολλή, ἢν πάνυ πολλὴ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Excrementa ut ſint examinanda LXXIII. Qualia ſint quæ per urinas, ac alvum ſubeunt, 1 & quæ per carnes abeunt, & ſi quâ aliâ 2 corpus à natura recedat, ſpectare oportet. Nam ſi parum, parvus morbus eſt: ſi multum, magnus, ſi valde multum, jam fuerit pernicioſum.

Morbi unde deprehendantur. *Vt Medicus in cognitionem veniat morbi, cauſæ, ac partis, ſymptomatum opus eſt illi examine. Inter ſymptomata ſunt excretiones, quæ examinari debent in ſubſtantia, qualitate, quantitate, eorum copia, excernendi modo, & tempore. Nam excrementa referunt ideam illarum partium unde dimanant.*

1. Ut ſudores, & abſceſſus.

2. Alia etiam ſymptomata in examen vocanda; ut actiones læſæ, qualitas mutata corporis, in colore, charactere, & mole.

APHORISMORUM HIPPOCRATIS FINIS.

INDEX.

INDEX.

A.

Epi-

Fotus

Icterus

Q.

R.

Teta-

ὑστερ

FINIS.

